

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

αντί

Περίοδος Β'
Τεύχος 839
Παρασκευή
25 Μαρτίου 2005
Τιμή: 4 Ευρώ

- Το Ευρωσύνταγμα και ο δικομματισμός
- Κράτος και Εκκλησία
- Μεγάλα έργα ίσον μεγάλη τσαπατσουλιά
- Η 25η Μαρτίου στα χρόνια της Κατοχής
- Ο Κάλβος και η Επανάσταση του 1821

ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ
ΕΝΤΙΜΟΤΗΤΑ
ΑΞΙΟΚΡΑΤΙΑ
ΜΕΤΡΟΠΑΘΕΙΑ
ΕΙΡΗ
ΣΕΜΝΟΤΗΤΑ
ΝΗΣΕΙΑ

ISSN 1108-9822

9 771108 982000

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΛΦΑΣ

Φιλοσοφία και Επιστήμη στην αρχαία Ελλάδα

Ερμηνεύοντας τον πλατωνικό Τίμαιο
~ Ο Πλάτων και οι επιστήμες της
εποχής του ~ Ο μύθος του Ηρόδοτου και η
πλατωνική Πολιτεία ~ Η αριστοτελι-
κή θεωρία του βάρους και οι πλατω-
νικές καταβολές της ~ Η μέθοδος του
φυσικού και η μέθοδος του αστρονό-
μου ~ Η αστρονομική μέθοδος του
Κλαύδιου Πτολεμαίου ~ Η παράδοση
του «σώζειν τα φαινόμενα» στην αρ-
χαία ελληνική επιστήμη ~ Οι ιδεολο-
γικές συνιστώσες της Κοπερνίκειας
επανάστασης ~ Επιστήμη και μυθο-
λογία στην αρχαία αστρολογία ~
Διάγνωση και πρόγνωση: ο Αρτεμί-
δαρος και η ερμηνευτική των ονείρων

ΠΟΛΙΣ

Περίοδος Β' Έτος 32ο • Τεύχος 839

Παρασκευή 25 Μαρτίου 2005

Τιμή τεύχους: 4 ευρώ

ANTI - ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Κωδικός εντύπου για τα ΕΛΤΑ: 1045

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

Τηλ. 210 7232713 - 210 7232819

Fax: 210 7226107

ANTI ON-LINE: <http://www.anti.gr>

e-mail: chrarou@otenet.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Γ. Παπουτσάκης

ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Παναγιώτης Τσάρας

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Νεφέλη Παπουτσάκη

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ: Τασία Ρούμπου

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΤΥΠΟΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.

Λεύκης 134, Κρυονέρι, τηλ. 210 6297600

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

Ετήσια συνδρομή: 26 τεύχη, **Εξάμηνη:** 13 τεύχη

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 39 ευρώ, Ετήσια 78 ευρώ,

Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 200 ευρώ

Φοιτητική ετήσια: 70 ευρώ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:

Εξαμ.: 74 ευρώ, Ετήσια: 148 ευρώ,

ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:

Εξαμ. 80 δολ. ΗΠΑ, Ετήσια 160 δολ. ΗΠΑ

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: 6 ευρώ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία

της Αθήνας: Περιοδικό ANTI,

για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α. Πουλουκτοή και Σία Ε.Ε.

Λαοσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. 2310 237463

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

• ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ: Και όμως είναι η ώρα να μιλήσουμε σοβαρά	4
• Κώστας Κουφογιώργος: Γελοιογραφία	5
• ΑΝΤΗΝΩΡ: Ποιος, επιτέλους, προωθεί τα «διαπλεκόμενα»;...	6
• ΑΝΤΙ-ΘΕΣΕΙΣ:	8
• E-mail από τον Απόστολο Διαμαντή	14
• Στρατής Μοσχονήσιος: «Ευρωσύνταγμα» και δικονοματισμός	15
• Αντώνης Μανιτάκης: Διακήρυξη ευρωπαίων πολιτών	16
• Τ.Κ.Δ.: Συναρχηγία με τον Φάτος Νάνο	20
• Στέφανος Προτεστάκης: Το θέμα είναι σοβαρό	21
• — : Γιορτές της Κατοχής	22
• Γ. Ανδρειωμένος: Ο επαναστάτης Ανδρέας Κάλβος και η ελληνική εθνεγερσία	27
• Ρεπόρτερ: Η κυβέρνηση θέλει το Γερμανό της	32
• Βασίλης Μαρουλάς: Ριζοσπαστικός συντηρητισμός	33
• Σόλων Ζαρκανίτης: Και όμως... η Γη (δεν) γυρίζει...	34
• Χαράλαμπος Κ. Παπαστάθης: Κράτος και Εκκλησία στην Ελλάδα	40
• Αλέκος Τζιόλας: Ο καμβάς της διαφθοράς μας	44
• Αρχίσαν τα ματς από τον Νίκο Πρωινό	47
• Νικήτας Χιωτίνης: Η Παιδεία στην εποχή της Μελαγχολίας	48
• ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	50
• Γρηγόρης Ιωαννίδης: Όταν ο Μπέκετ συνάντησε τον Πιραντέλο	52
• Ειρήνη Μουντράκη: Η σημασία του να είναι κανείς σύγχρονος	53
• Δημήτρης Φιλιππίδης: Bunraku	54
• Μάνος Στεφανίδης: Ο Λουκάς Σαμαράς και ο τρόμος του οικείου	56
• Δημήτρης Χαρίτος: Το θέαμα της Ιστορίας	58
• Συλλογή	59
• Γιάννης Δεληγιάννης: Η κοινωνική οργάνωση στους <i>Εξόριστους</i> του Π. Οικονομόπουλου	60
• ΒΙΒΛΙΟ	62
• Και λοιπά από την Μελίτη Κοντογιώργη	66

ΚΑΙ ΟΜΩΣ ΕΙΝΑΙ Η ΩΡΑ ΝΑ ΜΙΛΗΣΟΥΜΕ ΣΟΒΑΡΑ

Η ΑΛΛΑΖΟΝΕΙΑ της εξουσίας –της κυβέρνησης εδώ, αλλά και της αντιπολίτευσης– κυριαρχεί και στο μείζον εθνικό θέμα που προκύπτει από το ζήτημα του λεγόμενου Ευρωσυντάγματος και το οποίο αφορά άμεσα και τον τελευταίο πολίτη αυτής της χώρας. Και οι δύο πόλοι του δικομματισμού, σε αγαστή σύμπνοια, επιδιώκουν, για άλλη μια φορά, να καπελώσουν το λαό, να τον δέσουν χερσπόδα και να τον προσφέρουν, ερήμην του, θυσία στους σχεδιαστές της παγκόσμιας νέας τάξης πραγμάτων, κατά τα συμφέροντα, τις μονομανίες και τις νοοτροπίες των πέραν του Ατλαντικού πλανηταρχών.

ΓΝΩΡΙΖΟΥΝ, βεβαίως, και οι δυο ότι η συνθήκη αυτή, που καλείται και η χώρα μας να επικυρώσει, κάθε άλλο παρά σύνταγμα είναι, με την κύρια έννοια της λέξης. Γνωρίζουν ότι, πίσω από τον χαρακτηρισμό «σύνταγμα», δεν υπάρχει η περιγραφή των θεμελιακών όρων και των καταστατικών αρχών που θα πρέπει να διέπουν μια, οψέποτε, ενοποιημένη δημοκρατική Ευρώπη. Αντίθετα, με αυτήν θεσμοθετείται η έννοια της Ευρώπης ως ενιαίας αγοράς, υποκείμενης σε συγκεκριμένους νόμους, που αφορούν πρωτίτως σε κοινούς κανόνες οικονομίας, αλλά και σε μια κοινή εξωτερική πολιτική, όπως και στην πολιτική ασφάλειας, και ελεγχόμενης από τις υπερεξουσίες αμφιλεγόμενων οργάνων. Οργάνων, στα οποία εκχωρούνται προκαταβολικά όλα τα κυριαρχικά δικαιώματα των κρατών και των λαών που θα συνιστούν την, επίσης αμφιλεγόμενη, Ενωμένη Ευρώπη και μάλιστα χωρίς ουσιαστικά ανταλλάγματα σε επίπεδο διασφάλισης βασικών θεμάτων, όπως είναι η δημοκρατία, η ειρήνη, η εργασία, το περιβάλλον κ.ά.

ΑΚΡΙΒΩΣ επειδή γνωρίζουν μάλιστα, προτιμούν να κρατούν στο σκοτάδι τον ελληνικό λαό, μη επιτρέποντας την πλήρη ενημέρωσή του γι' αυτό που ουσιαστικά θα καθορίζει πλέον τη ζωή του. Αντίθετα, περιορίζονται σε ανούσια συνθήματα και ωραιοποιήσεις, ή –περιστασιακά και για καθαρά επικοινωνιακούς λόγους– σε αποπροσανατολιστικές κοκορομαχίες, οι οποίες συσκοτίζουν περισσότερο τα πράγματα.

ΟΙ «ΚΑΒΓΑΔΕΣ», όμως, των εκπροσώπων των δυο μεγάλων κομμάτων, κυρίως από τα τηλεοπτικά παράθυρα, δεν πείθουν κανένα για υποτιθέμενες ευαισθησίες. Αντίθετα καταδεικνύουν απόλυτα τη δέσμευση και των δυο πόλων του δικομματισμού να πειθαρχήσουν σε όσα οι πάτρονες της νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης κελεύουν. Και μάλιστα όχι τόσο η ΝΔ, η οποία στο κάτω-κάτω είναι ένα ιδεολογικά συντηρητικό κόμμα, όσο το αυτοπροβαλλόμενο ως στυλοβάτης της λεγόμενης κεντροαριστεράς ΠΑΣΟΚ – αλήθεια, θα είχε γούστο να βλέπαμε τη στάση που θα τηρούσε για το θέμα του Ευρωσυντάγματος μια πασοκική κυβέρνηση, αν το αποτέλεσμα των εκλογών του περσινού Μαρτίου ήταν διαφορετικό, και τι επιχειρήματα θα σκαρφιζόταν ο πολύς Ευ. Βενιζέλος για να μας πείσει ότι μια επικύρωσή του μόνο από τη Βουλή, όπως έλεγε ο Κ. Σημίτης, θα ήταν υπεραρκετή.

ΠΟΛΥ ΣΩΣΤΑ ο πρώην πρόεδρος του ΣΥΝ Ν. Κωνσταντόπουλος έκανε την αντιδιαστολή μεταξύ της ευρωλαγνείας και του ευρωσκεπτικισμού που υπήρχαν πριν, με την γενική ευρωαγωνία που κυριαρχεί σήμερα. Του «ξέφυγε» όμως, ίσως γιατί τη θεώρησε αυτονόητη, η ευρωάγνοια που παρατηρείται στη συντριπτική πλειονότητα του λαού και την οποία σκοπίμως ενισχύουν και τα δυο μεγάλα κόμματα της χώρας.

Η ΑΡΙΣΤΕΡΑ, στο σύνολό της, αν και από διαφορετικές αφετηρίες, εκτιμώντας ότι το ζήτημα του Ευρωσυντάγματος αφορά το μέλλον της χώρας και του λαού, και πιστεύοντας ότι ο λαός πρέπει να έχει τον πρώτο και τον τελευταίο λόγο στο θέμα αυτό, επιμένει στην ολόπλευρη ενημέρωση των πολιτών και κατόπιν στην προσφυγή σε δημοψήφισμα. Και η κυβέρνηση βεβαίως αρνείται, σαφώς φοβούμενη μια ενδεχόμενη αρνητική ψήφο που θα της δημιουργούσε προβλήματα. Το ίδιο όμως αρνείται και το ΠΑΣΟΚ, μόνο που, για να τα έχει καλά με μια σημαντική μερίδα στελεχών και οπαδών του που εκφράζουν σκεπτικισμό, καταφεύγει σε τεχνάσματα, συνηγορώντας μεν υπέρ του δημοψηφίσματος, αλλά θέτοντας ως προϋπόθεση την προηγούμενη επικύρωση του Ευρωσυντάγματος από τη Βουλή.

ΤΑ ΤΕΧΝΑΣΜΑΤΑ ωστόσο, και οι όποιες ωραιοποιήσεις, δεν ξεγελούν κανέναν ως προς τις προθέσεις εκείνων που μεθοδεύουν τη σύγχυση και εν τέλει τη συσκότιση. Οι ελεύθερα και δημοκρατικά σκεπτόμενοι πολίτες αντιλαμβάνονται ότι το προτεινόμενο κείμενο δεν μπορεί να είναι πραγματικό σύνταγμα, εφόσον δεν εκφράζει τη βούληση των Δήμων των ευρωπαίων πολιτών, όπως τονίζει ο συνταγματολόγος Αντώνης Μανιτάκης σε άρθρο του που δημοσιεύεται σε άλλες σελίδες και το οποίο προσουπογράφουμε.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ Ή
ΘΑΝΑΤΟΣ!...

ΘΑΝΑΤΟΣ
ΓΙΑ ΕΜΑΣ ΚΑΙ
ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΓΙΑ
ΤΑ ΛΑΜΟΓΑ...

Κ.ΚΟΥΦΟΓΕΡΓΟΣ053

Ποιος, επιτέλους, προωθεί τα «διαπλεκόμενα»;...

ΕΘΝΙΚΗ ΓΙΟΡΤΗ σήμερα, με σημαίες και ταμπούρα, κατά τα ειοθότα. Πλην ο κ. Χριστόδουλος θα δώσει και πάλι, δοξαστικά, το παρών του – κι ας έγραψαν μερικές εφημερίδες ότι το γεύμα που του παρέθεσε ο Κάρολος Παπούλιας, στο προεδρικό Μέγαρο, την περασμένη Κυριακή, ήταν «σκέτη ψυχρολουσία»! Παραμένει γεγονός ότι ο *καμπανάρης του λαού* το πάει, τώρα, «σεμνά και ταπεινά». Πού οι καιροί όπου ανέμιζε, ανά τας ρύμας και τας αγυιάς, το λάβαρο της Αγίας Λαύρας και οι «προειδοποιήσεις» του ήταν φωνή τρομπόνι! Παρά ταύτα, μιλώντας σε κύκλο στενών συνεργατών του, επαίρεται για το ότι οι ζημιές που υπέστη η «διοικούσα εκκλησία» είναι ελάχιστες και ότι –αν μη τι άλλο– υποχρέωσε τους Κ. Παπούλια και Γ. Παπανδρέου ν' αναγνώσουν το «Πιστεύω» στεντορεία τη φωνή!

ΚΑΙ ΕΝΩ αυτά συμβαίνουν εν Ελλάδι, τα πράγματα στα Ιεροσόλυμα, με τον εκεί Ειρηναίο, δεν βολεύονται! Ήδη, μετά τις νέες αποκαλύψεις για σκανδαλώδεις πωλήσεις ακινήτων στους Ισραηλινούς, 67 Ιορδανοί βουλευτές ζήτησαν από την κυβέρνησή τους να άρει την αναγνώριση του πατριάρχη Ειρηναίου. Όσο για την ελληνική κυβέρνηση, φαίνεται ότι δεν θα αντιδράσει, στην περίπτωση που ο κ. Ειρηναίος αποφασίσει να παραιτηθεί: «Εάν αποδειχθούν όλα όσα αναφέρονται –δήλωσε σχετικά ο αναπληρωτής κυβερνητικός εκπρόσωπος Ευ. Αντώνιος– θα πρόκειται, ασφαλώς, για παράνομες ενέργειες και μεθοδεύσεις τις οποίες και καταδικάζουμε».

Ποιοι, όμως, «δούλεψαν» για την εκλογή του Ειρηναίου ως πατριάρχου Ιεροσολύμων; Και ποιο ρόλο έπαιξαν, στην εκλογή αυτή, η ΕΥΠ ή ο Βαβύλης ή (ενδεχομένως) ο ίδιος ο

Χριστόδουλος; Ωραίο να δηλώνεις, σήμερα, ότι κύριο μέλημά σου είναι «να παραμείνει το πατριαρχείο Ιεροσολύμων στον έλεγχο της ελληνορθόδοξης κοινότητας» (έστω και αν αυτό συνεπάγεται την παραίτηση του Ειρηναίου), όμως, οι ευθύνες της κυβέρνησης Σημίτη (και, φυσικά, του τότε υπουργού Εξωτερικών Γ. Παπανδρέου) για όσα προηγήθηκαν της εκλογής Ειρηναίου, δεν απαλείφονται εύκολα. Θα υποστηριχθεί, ίσως, ότι πολιτική συνιστά και η *μη επέμβαση* ή η *διακριτική επέμβαση*. Αλλά και στην περίπτωση αυτή, δεν αφήνεις το ελεύθερο σε λογής παρατρεχάμενους ή πράκτορες ή θεομπαίχτες να αποφασίσουν ποιος –και με ποια μέσα– θα εκλεγεί πατριάρχης Ιεροσολύμων!

ΣΥΝΙΣΤΑ, ΑΡΑΓΕ, ΔΕΣΠΟΖΟΥΣΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΟ «ΔΕΝ ΣΥΝΑΔΕΙ» ΜΕ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ;

ΑΠΟ ΤΑ εκκλησιαστικά στα πολιτικά, η «είδηση» του Δεκαπενθημέρου ήταν, ασφαλώς, η συνάντηση Καραμανλή-Ερντογάν, στις Βρυξέλλες, στο πλαίσιο φιλικού γεύματος. Η συνάντηση πραγματοποιήθηκε ενώ τα τουρκικά μαχητικά σημείωναν νέο ρεκόρ παραβιάσεων του ελληνικού εναέριου χώρου – γεγονός που επισήμανε ο ίδιος ο πρωθυπουργός στον τούρκο ομόλογό του: *Οι παραβιάσεις αυτές –του είπε– «δεν συνάδουν» με την πρόθεση της Τουρκίας να ενταχθεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση...* Και ο Ερντογάν; Δεν είναι γνωστό αν επεκαλέσθη και πάλι τον «όφι» («φταίνε οι πασάδες του Γενικού Επιτελείου και όχι η κυβέρνησή μου...»), πάντως ανακοίνωση, από τουρκικής πλευράς, πάνω στο θέμα αυτό, δεν υπήρξε!

ΕΤΟΙΜΑΣΤΗΚΑΝ ΑΚΟΜΗ ΔΥΟ ΤΟΜΟΙ ΤΟΥ ΑΝΤΙ (2003)

Είναι έτοιμοι και διατίθενται από τα γραφεία του περιοδικού

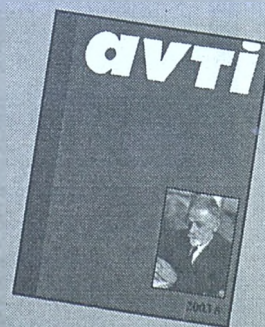
(Δημοχάρους 60, Αθήνα 115 21)

δύο ακόμα τόμοι του ΑΝΤΙ που συμπεριλαμβάνουν τα τεύχη

779 έως και 791 (ΝΗ)

και 792 έως και 803 (ΝΘ).

Θα βρείτε επίσης τους τόμους των προηγούμενων ετών

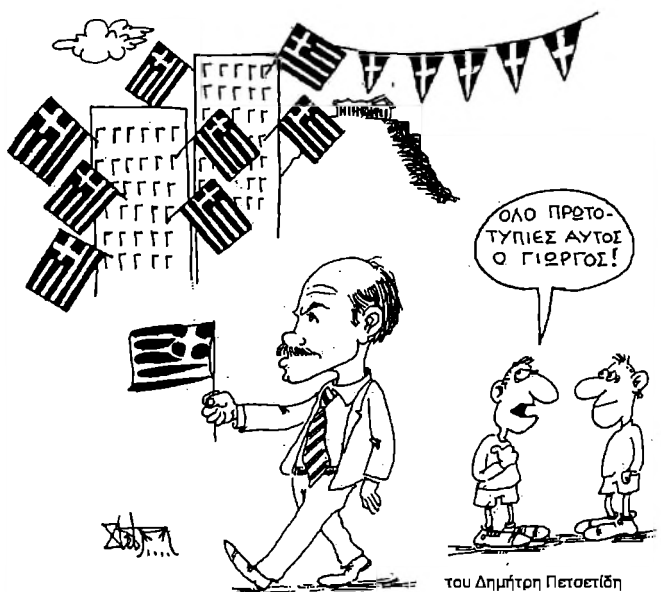

ΩΣΤΟΣΟ, ο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν δεσμεύτηκε ότι θα υπογράψει «ως τις 30 Οκτωβρίου» το Πρωτόκολλο για την τελωνειακή ένωση της Κύπρου με την Τουρκία, ζητώντας παράλληλα, από τον Κ. Καραμανλή, να υπερψηφίσει τους δυο κανονισμούς για τη χρηματοδότηση των Τουρκοκυπρίων και την έναρξη απ' ευθείας εμπορίου μεταξύ Ε.Ε. και τουρκοκυπριακού κρατιδίου. Τι θα σήμαινε, όμως, για την Άγκυρα, η υπογραφή του Πρωτοκόλλου; Αυτό θα εξαρτηθεί, φαίνεται, από τις «υποχωρήσεις» (τι είδους;) που θα ήταν διατεθειμένη να κάνει η Λευκωσία. Πάντως, μέχρι στιγμής η Άγκυρα εμμένει ότι η υπογραφή του Πρωτοκόλλου δεν συνεπάγεται και αναγνώριση της Κυπριακής Δημοκρατίας! Το ερώτημα είναι τι είδους στήριξη μπορεί να αναμένει η Λευκωσία ή η Αθήνα, από τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πάντως, κατά τη συνάντηση Καραμανλή-Σρέντερ, στο Βερολίνο, ο γερμανός καγκελάριος δεν είχε πρόβλημα να επαναλάβει ότι «και η Τουρκία πρέπει να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της».

ΔΙΑΤΗΡΟΥΜΕ ΤΟ ΥΨΗΛΟΤΕΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΖΩΝΗ...

Η ΠΟΡΕΙΑ των εξωτερικών μας πραγμάτων ασφαλώς και ενδιαφέρει τους ενεργούς, κατά κύριο λόγο, πολίτες. Τι γίνεται, όμως, με τα έσοδα του Δημοσίου που απειλούνται με κατάρρευση ή με το «καλάθι της νοικοκυράς» – διάβαζε τον πληθωρισμό και την ακρίβεια; Η *Καθημερινή* καλεί την κυβέρνηση να «δράσει ταχέως» (να επιδείξει, δηλαδή, αποφασιστικότητα στην προώθηση μέτρων περιστολής της φοροδιαφυγής), διαφορετικά, το φορολογικό φορτίο των παρανομούντων –προειδοποιεί– θα πέσει στις πλάτες ολόκληρης της ελληνικής κοινωνίας. Η ίδια εφημερίδα αναφέρει –ενδεικτικά– ότι, κατά την εκτέλεση του κρατικού προϋπολογισμού του 2004, τα έσοδα αυξήθηκαν κατά 4,6% (ενώ ο στόχος ήταν αύξηση κατά 8,5%) και ότι το έλλειμμα του Δημοσίου διαμορφώθηκε στα 12,6% δις. ευρώ, έναντι 9,8 δις. ευρώ του 2003.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΛΗ, ο πληθωρισμός, δεν φαίνεται να υποχωρεί – όσο και αν η αύξηση των τιμών, στα είδη που συνθέτουν το καλάθι της νοικοκυράς, έρχεται από παλιά... Το

του Δημήτρη Πετασιδή

ΠΑΣΟΚ υποκρίνεται, βέβαια, ότι δεν ξέρει τίποτε για τον «φόννο» και ότι, επί των δικών του ημερών, όλα κυλούσαν μέλι γάλα! Ωστόσο, είναι κοινός τόπος ότι το 2000 ο πληθωρισμός ήταν 3,2%, το 2001 άγγιξε το 3,4%, το 2002 το 3,6 % και το 2003 το 3,5%. Όλα αυτά δεν καταγράφονται για να «εξηγηθεί» το σημερινό επίπεδο του πληθωρισμού (τον περασμένο Φεβρουάριο ήταν 3,1%, έναντι 4,1% του Ιανουαρίου), αλλά για να υπομνησθεί, για μια ακόμα φορά, ότι, δυστυχώς, η Ελλάδα έχει το υψηλότερο ποσοστό φτώχειας στην Ευρωζώνη (22% έναντι 12%) και ότι, αν δεν ληφθούν μέτρα για την ανακούφιση των χαμηλόμισθων και των συνταξιούχων, το πολιτικό μάρμαρο θα το πληρώσει η ίδια η κυβέρνηση.

ΚΑΤΑ ΤΑ ΑΛΛΑ, όλα δείχνουν ότι το ζήτημα του νόμου για τον «βασικό μέτοχο» παραπέμπεται, κατά πάσα πιθανότητα, στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, για τα περαιτέρω. (Εκτός αν υπάρξει άλλη εξέλιξη την τελευταία στιγμή). Πάντως, εντύπωση προκαλεί το κύριο άρθρο της *Ελευθεροτυπίας* (της Τρίτης), η οποία επισημαίνει την ανακολουθία του ΠΑΣΟΚ, αν και σοσιαλιστικό, το οποίο εμφανίζεται να υπερασπίζεται τα μεγάλα συμφέροντα – δηλαδή τα συμφέροντα, ακριβώς, που «διαπλέκονται».

ANTHNDP

ΜΟΛΥΒΙΣ

- Τέλειωσαν και οι διαδικασίες (λέμε τώρα) της εκλογής των οργάνων του ΠΑΣΟΚ.
- Γραμματέας η Μαριλίζα.
- Ευρωβουλευτής και ορκισμένο μέλος του fan club του Giorgos.
- Στα στοιχήματα παιζόταν Τσούρας.
- Αλλά το γυναικείο λόμπι ήταν πολύ ισχυρό και δεν επέτρεψε την ανδροκρατική επικυριαρχία.
- Επηρεασμένος από το οικοφεμινιστικό ρεύμα στοιχημάτισα κι εγώ σε γυναίκα.
- Αλλά έχασα.
- Πόνταρα σε Ματσούκα.
- Νέα, ωραία, «συνδικαλίστρια», με αέρα Βρυξελλών, επιλογή Giorgos κ.λπ.
- Άτιμο πράγμα ο τζόγος.
- Έχεις καρέ, ποντάρεις, και στα παίρνει ο άλλος με φλος.
- Πρώτος σε ψήφους ο Βαγγέλας του Βορρά.
- Αυτή κι αν είναι ανανέωση!
- Τελευταία εξελέγη στο πολιτικό (θα μπορούσε να ονομαζόταν και διοικητικό) συμβούλιο της παιδικής χαράς η Δαμανάκη, λόγω ποσόστωσης.
- Ισοβάθησε με τον Κοτσακά.
- Πάντως αυτό που μετρά είναι ότι τρούπωσε.
- Καλή σταδιοδρομία!

ΥΠΑΡΧΕΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ;

Τα της Εκκλησίας της Ελλάδας πολύ συζητήθηκαν τον τελευταίο καιρό. Ο Χριστόδουλος, ο Καλλίνικος, ο Παντελεήμων και οι λοιποί ιεράρχες έχουν δώσει λαβή να συζητηθεί το ήθος εν γένει του κλήρου, αλλά και αφορμή για να επανέλθει το ζήτημα του χωρισμού κράτους-Εκκλησίας και του οικονομικού ελέγχου των μητροπόλεων και των μοναστηριών. Αλλά αυτά είναι ζητήματα που θα συζητιούνται ξανά και ξανά, έως ότου πέσει ο κουρνιαχτός.

Εκείνο που δεν συζητήθηκε καθόλου –μένοντας και πάλι στα απόκρυφα– είναι η εκκλησιαστική πολιτική του Υπουργείου Εξωτερικών. Θα πρέπει όμως να πληροφορηθούν κάποτε οι έλληνες πολίτες ότι ένα πολύ σημαντικό ποσό από τον κρατικό κορβανά διαχειρίζονται διπλωμάτες, για την ενίσχυση των ελληνορθόδοξων εκκλησιών και των σχέσεων της ελληνικής Πολιτείας με τα Πατριαρχεία των άλλων ορθόδοξων εθνών.

Και για τους συγκεκριμένους διπλωμάτες, ουδείς ψόγος έχει προκύψει, μέχρι στιγμής τουλάχιστον. Άλλού είναι το θέμα όμως, και αυτό φάνηκε τελευταία στην περίπτωση του Πατριαρχείου Ιεροσολύμων: Είναι το είδος των επιλογών και των αντίστοιχων παρεμβάσεων που γίνονται. Παρεμβάσεων, στο όνομα υποτίθεται των παραδοσιακών σχέσεων της χώρας –έτσι όπως οικοδομήθηκαν στο διάβα του χρόνου– με τα ελληνορθόδοξα Πατριαρχεία, στις οποίες, ωστόσο, πλην των καθ' ύλην αρμοδίων υπηρεσιακών εκπροσώπων, του Υπουργείου Εξωτε-

ρικών ή έστω του Υπουργείου Παιδείας, πολλές φορές ανακατεύονται και άλλοι παράγοντες, από διάφορους γνωστούς και άγνωστους χώρους. Μόνο που αυτά τα ζητήματα αναπόφευκτα έχουν να κάνουν και με τις διακρατικές σχέσεις, οι οποίες, επίσης αναπόφευκτα, επηρεάζονται από τέτοιες παρεμβάσεις –συχνά μάλιστα αρνητικά– χωρίς κανείς να κάνει το παραμικρό.

Είναι φανερό ότι η συνήθεια (;) και η νιρβάνα της αδιαφορίας έχουν επικρατήσει στις αρμόδιες υπηρεσίες του ΥΠΕΞ, αλλά και πέρα από αυτές. Έτσι, δεν είναι μόνο τα οικονομικά θέματα που μένουν στην αφάνεια. Ολόκληρο το πλέγμα των σχέσεων της ελληνικής Πολιτείας με τα εν λόγω Πατριαρχεία κρατείται ουσιαστικά έξω από τα ενδιαφέροντα του πολιτικού μας κόσμου, μέχρι να συμβεί κάτι που θα εκθέσει τη χώρα, οπότε όλοι τρέχουν και δε φτάνουν.

Γιατί όμως πρέπει όλα αυτά τα θέματα να αποτελούν αποκλειστικό και προνομιακό πεδίο «συνεννοήσεων» μεταξύ του ΥΠΕΞ και του εκάστοτε Αρχιεπισκόπου; Δεν θα έπρεπε να σχηματισθεί μια ευρύτερη διακομματική επιτροπή, που θα πληροφορείται και θα ασχολείται, με την αρμόζουσα σοβαρότητα, με τα θέματα αυτά που, λόγω της φύσης τους, απαιτούν υπεύθυνους και συχνά λεπτούς χειρισμούς; Διότι μόνον έτσι θα πάντουν να διαχειρίζονται την εκκλησιαστική πολιτική της χώρας Βαβύλιδες, ΚΥΠατζήδες και πρώην αστυνομικοί.

T.K.A.

ΑΧΡΕΙΑΣΤΟΙ ΘΕΣΜΟΙ II

Στο προηγούμενο τεύχος είχαμε κάνει αναφορά στον Συνήγορο του Πολίτη και σημειώναμε ότι και αυτός ο θεσμός, όπως και τόσοι άλλοι, έχει ευτελιστεί. Ο λόγος ήταν μια «έρευνα» που υποτίθεται ότι διενεργούσε αλλά μετά από πέντε ολόκληρα χρόνια δεν μπόρεσε να συναγάγει αποτέλεσμα και έβαλε την υπόθεση στο αρχείο. Επρόκειτο για μια σειρά παράνομες ενέργειες που διέπραξε η αμερικανική πρεσβεία. Βέβαια, θα πείτε, ποιος αφελής πιστεύει ότι στη χώρα μας θα ελεγχθεί η αμερικανική πρεσβεία για παρανομίες. Η ιστορία της υποτέλειας είναι μακρά.

Ας έλθουμε τώρα σε μιαν άλλη «έρευνα», την οποία υποτίθεται ότι διεξήγαγε ο Συνήγορος του Πολίτη. Πρόκειται για τις παράνομες δράσεις του Μεγάρου Μουσικής και πολλών εμπλεκόμενων με αυτό. Κυρίως όμως πρόκει-

ται για μια σκαστή και πασιφανή παρανομία: Την ψευδή και τεχνητή αλλοίωση του φυσικού αναγλύφου του τέως Πάρκου Ελευθερίας, προκειμένου ο κύριος Λαμπράκης να καταβυθίσει και να υψώσει (έγιναν και τα δύο) την δική του Όπερα.

Σε επιστολή της με ημερομηνία 8.2.2005, η κυρία Γεωργία Γιαννακούρου, Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη, απαντά για πρώτη φορά με σαφήνεια σε αναφορά που είχε υποβληθεί πριν από τρία ολόκληρα χρόνια, ότι η υπόθεση έχει μπει στο αρχείο. Και αυτή.

Βέβαια, θα πείτε, ποιος αφελής πιστεύει ότι στη χώρα μας θα ελεγχθεί ο κύριος Χρήστος Λαμπράκης για παρανομίες. Η ιστορία της διαπλοκής είναι βαθιά.

Μην το ψάχνετε.

X.N.

Η... ΕΥΛΟΓΙΑ Ή ΤΑ ΔΙΣ. ΕΞΑΜΑΡΤΕΙΝ

Ο Κωνσταντόπουλος κάνει πολύ καλά να στρέφεται και δικαστικά εναντίον όλων όσων εδώ και πολύ καιρό τον σπιλώνουν συστηματικά και όχι άδοξα. Από τους ντερμπεντέρηδες ως τους μπούλντρες επικοινωνιολόγους του Αρχιεπισκόπου –οι οποίοι εσχάτως διαφοροποιήθηκαν βλέποντας ότι το καράβι μπάζει νερά– και από τους θεομάκηδες ως τις κουριάδες γραφίδες. Το ζήτημα όμως δεν είναι να ελεγχθούν όσοι χρησιμοποιούν με χυδαία εμπορευματικό τρόπο την προσωπική ζωή του καθενός. Το ζήτημα είναι πώς αντιμετωπίζουμε όλα αυτά τα παράκεντρα εξουσίας που λειτουργούν πλάι και με την ευλογία των επίσημων θεσμών.

Π.χ. ποια τα έσοδα της Χρυσοπηγής και πώς κατάφερε αυτή η πνευματική, κατά δήλωσίν της, οργάνωση ν' αλώσει κυριολεκτικά την Εκκλησία έχοντας καταλάβει εκτός του αρχιεπισκοπικού θώκου και τις μητροπόλεις Πειραιώς και Θεσσαλονίκης; Η γελιοδότητα δεν είναι πάντα άλλοθι. Ο πρώην Αλεξανδρουπόλεως εισπήδησε με την πρώτη ευκαιρία στην πλούσια Θεσσαλονίκη, αφού δεν του έφτανε προφανώς το ακριτικό του μετερίζι. Κι όλα αυτά εφόσον ισχύει μυστική συμφωνία ανάμεσα στα μέλη της Χρυσοπηγής. Ο Καλλίνικος μετά τα πιστοποιητικά ανδρολόγων ευλογεί τον Ολυμπιακό του Κόκκαλη μπας και σταματήσει τις στραβοκλωσιές ο Τζιοβάνι. Ερώτηση αφελούς: Ο κ. Πατούλιας δεν είναι Πρόεδρος όλων των Ελλήνων; Άρα και των Μουσουλμάνων; Γιατί να μην τον ορκίζει και μουφτής; Γι' αυτό σας λέμε. Έξω τα ράσα –κάθε είδους– απ' το κοινοβούλιο. Και βέβαια το κράτος οφείλει να ελέγχει το ΝΠΔΔ που είναι η Εκκλησία. Όχι πνευματικά αλλά διοικητικά και νομικά. Το μεταθετόν των μητροπολιτών είναι νομικό και διοικητικό σκάνδαλο όπως σκάνδαλο συνιστά το μη όριο ηλικίας των επισκόπων όπως ισχύει σ' όλο το δημόσιο (εξαιρείται η διευθύντρια της Πινακοθήκης). Επίσης ο έλεγχος και η συνδιοίκηση των μητροπόλεων και από τον λαό του Θεού, δηλαδή τους πιστούς.

Όσο για τ' αρχεία της Αρχιεπισκοπής, αγαπητέ Νίκο Κωνσταντόπουλε, ξέρεις εσύ, εξουσία που να μην παίζει εν ου παικτοίς; Ιδιαίτερα μάλιστα όταν διαχειρίζεται εν λευκώ τις διαθέσεις και την ευλογία του... Αγίου Πνεύματος; Να δεις μάλιστα που μετά τις ευλογίες Καλλινίκου θα πάρει ο Ολυμπιακός το πρωτάθλημα χωρίς μάλιστα να χρειαστεί ο κυρ Σωκράτης πιστοποιητικό αρρενωπότητας. Τα δισ. εξαμαρτείν, μ' άλλα λόγια.

Σία Τσαχπινόγλου

του Χρ. Παπανίκου

ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΣΚΑΝΔΑΛΟ

Η κυβέρνηση προσανατολίζεται σε δημιουργία θεολογικών εκκλησιαστικών πανεπιστημίων με τον αρχιεπίσκοπο ισόβιο πρότανη. Αυτό κι αν είναι ευλογία. Όπως επίσης και οι συνεχείς ραδιοουργίες του γέροντα της Χρυσοπηγής εναντίον του Ιερώνυμου Θηβών και παντός αντιφρονούντος. Αφήστε που και ο ανεπερκέστατος –και κατά δήλωση Χρ. Γιανναρά, που κάτι παραπάνω ξέρει– Διόδωρος ήταν προϊόν των «στρατηγημάτων» της Χρυσοπηγής. Γι' αυτό λέμε: Μήπως ωρίμασε η στιγμή να ζητήσει η πολιτεία επισήμως την παραίτηση του Αρχιεπισκόπου και την απόσυρση του «πατρός» του Καλλινίκου επειδή σκανδάλισαν το χριστεπώνυμο πλήρωμα και επειδή απεδείχθησαν πολλαπλώς ανίκανοι;

Τζίμ Μπούκης

ΜΟΛΥΒΙΕΣ

- Κι όμως οι Απόκριες πέρασαν και ουδείς το αντιλήφθηκε στο «κίνημα».
- Ούτε κι ο διανοούμενος Κουναλάκης.
- Λέτε να μας πιάσει μελαγχολία και να λέμε Σημίτης και ξερό ψωμί.
- Ζω σ' έναν εφιάλητη μη μου συμβεί και αυτό.
- Ο γιατρός μου, παλιός σύντροφος από τον Ρήγα και τη Β' Πανελλαδική, με συμβούλεψε να ταξιδεύω συχνά για αποτοξίνωση, γιατί λέει τα παίρνω πολύ σοβαρά.
- Ακολουθώ τη συμβουλή του, αλλά τα οικονομικά μου δεν επιτρέπουν εξωτικά ταξίδια και το περιοδικό δεν μου αναθέτει αποστολές στο εξωτερικό.
- Οπότε, πάλι τα ίδια.
- Φαύλος κύκλος.
- Μπρος Σουλβάνα και πίσω Μπίστης.
- Και στη γωνιά να караδοκούν η Δαμανάκη με τον Ανδρουλάκη και στις γύρω στέγες ακροβολισμένοι ο Ανδριανόπουλος, ο Τσουκαλάς, ο Βέλτσος κι ο Σκοτεινιώτης.
- Αυτή δεν είναι ζωή, είναι εφιάλης.
- Αν ο Όργουελ είχε τιλοφορήσει το έργο του όχι «1984» αλλά «1981», θα ήταν ο αγαπημένος μου συγγραφέας.
- Ίσως μπερδεύτηκε κι αυτός με τα πρώτα χρόνια της «Αλλαγής» και πίστεψε ότι οι πράσινοι θα έκαναν σοσιαλισμό.

ΜΟΛΥΒΙΕΣ

- Ακόμα και οι προφήτες έχουν δικαίωμα στις χρονικές αποκλίσεις.
- Όπως και οι πολιτικοί.
 - Καλή ώρα ο Καραμανλής.
- Υποσχόταν καλύτερες μέρες μόλις κερδίσει τις εκλογές, και τώρα τις μεταθέτει κατά τρία χρόνια.
- Εκτός του Κακλαμάνη, άραγε δουλεύει άλλος υπουργός;
 - Όχι τον κόσμο, αυτό το κάνουν όλοι.
 - Μαθήματα πολιτικής οικονομίας.
 - Όχι από τον Αλογοσκούφη, αλλά από τον νεοδημοκράτη αγροτοσυνεταιριστή Νασίκα.
- Απευθυνόμενος στον υπουργό Γεωργίας και τους υφυπουργούς σε κομματική σύσκεψη, είπε: «εγώ αυτό που ξέρω είναι ότι το στάρι μου το πούλησα φέτος 42 δραχμές το κιλό και πέρυσι 62, ενώ το ψωμί ακριβήνε. Μπορείς να μου εξηγήσεις το γιατί;».
 - Ο γνωστός πανεπιστημιακός (συνταγματολόγος) Α. Μανιτάκης έκανε ρόμπες τους διαπλεκόμενους και το υπηρετικό τους προσωπικό στα ΜΜΕ, απαντώντας, μέσω της *Ελευθεροτυπίας*, ένα προς ένα στα «επιχειρήματα» που διαλαλούν από τα κανάλια και τις εφημερίδες τους, με σημαία δήθεν το ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο.
 - Αλήθεια, ο πάλαι ποτέ Μιμίκος που έφερε το θέμα στην ευρωβουλή, το διάβασε;

ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΕΡΓΑ

Να, εδώ έχουμε σοβαρές εξελίξεις στο παγκόσμιο πολιτικό σκηνικό και στη φιλοσοφία, που δυστυχώς περνούν απαρατήρητες. Πόσους δρόμους γνωρίζαμε ως τώρα για τον σοσιαλισμό; Τρεις. Μπράβο φίλοι μου. Ποιον δρόμο ακολούθησε ο Αντρέας για τον σοσιαλισμό; Τον τρίτο. Μπράβο και πάλι.

Η επιστήμων και ερευνήτρια, όμως, Άννα Διαμαντοπούλου, ύστερα από πολυτελείς έρευνες σε πολιτικά εργαστήρια, κατάφερε να βρει το φάρμακο κατά της γήρανσης του σοσιαλισμού των τριών δρόμων ανακαλύπτοντας τον τέταρτο δρόμο του σοσιαλισμού.

Την ανακάλυψή της έκανε γνωστή σε συνέντευξή της στην *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία* και σύμφωνα με αυτήν «στον τέταρτο δρόμο η σοσιαλδημοκρατία ενσωματώνει στοιχεία του πολιτικού φιλελευθερισμού: αλλαγές στο μοντέλο ανάπτυξης, ανατροπές στη διοίκηση, με νέο ενεργό ρόλο στον πολίτη».

Αν τώρα αυτό σας θυμίζει Νέα Δημοκρατία, ε, τι να κάνουμε, ας κατοχύρωνε την πατέντα ο Καραμανλής στο Υπουργείο Εμπορίου.

Άλλωστε στην πολιτική, όπως και στην Τέχνη, δεν υπάρχει παρθενογένεση.

Ας δούμε τώρα και τις οδηγίες.

Όσοι είχατε πάρει τον τρίτο δρόμο για τον σοσιαλισμό κάντε αμέσως δεξιά και ανάψτε τα αλάρμ. Προσεκτικά κάντε όπισθεν επί 31 χρόνινα και μόλις φτάσετε στις 3 Σεπτέμβρη θα βρείτε ένα ζιβάγκο. Αδιαφορήστε, πάρτε τον δεξιό παράδρομο και βγείτε στην λεωφόρο Κωνσταντίνου Καραμανλή.

Τώρα ξεκινήστε με φόρα για άλλα 31 χρόνια και μόλις δείτε ένα εστιατόριο πάνω στην πολιτική εθνική οδό που λέγεται «Η Αννούλα» σταματήστε και κατεβείτε.

Φορέστε την στολή εργασίας που θα βρείτε, πάρτε ένα κασμά κι αρχίστε να σκάβετε όπως θα δείτε να κάνουν και πολλοί άλλοι σύντροφοι στην προσπάθειά τους να διανοίξουν τον πέμπτο δρόμο για τον σοσιαλισμό.

Πάλι σε τούνελ θα καταλήξετε, αλλά μην φοβάστε. Η ελπίδα του έκτου δρόμου για τον σοσιαλισμό θα παραμένει πάντα ζωντανή ώσπου, βέβαια, να την εκτοπίσει η ελπίδα του έβδομου δρόμου για τον σοσιαλισμό. Κοινώς, ο σοσιαλισμός έχει πολύ δρόμο ακόμη μπροστά του για να βρει τον δρόμο του.

B.M.

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΚΑΙ ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Οι κατηγορούμενοι για απάτη, πλαστογραφία, ψευδή βεβαίωση, υπεξαγωγή εγγράφων, ηθική αυτουργία κ.λπ., υπάλληλοι του τμήματος Κοινωνιολογίας του Παντείου, Κ. Β. –έχει ήδη συνταξιοδοτηθεί– και Ι. Γ. μαζί με άλλα οκτώ νεαρά άτομα που επεδίωξαν με παράνομο τρόπο να εγγραφούν στο τμήμα, επρόκειτο να δικαστούν χθές στο 10ο

Τριμελές Πλημμελειοδικείο Αθηνών, μετά από 6 αναβολές!

Κόλαφος το κατηγορητήριο, κυρίως για τους υπαλλήλους. Και πώς να μην είναι, αφού η Κ. Β. –εκτός των άλλων παρανομιών– πλαστογραφούσε ιατρικές βεβαιώσεις οι οποίες αφορούσαν νεαρά άτομα που αντιμετώπιζαν σοβαρά προβλήματα υγείας και στη θέση του ονόματος έγραφε το όνομα των ενδιαφερομένων υγιών ατόμων –με το αζημίωτο φυσικά– και αφού επικύρωνε τη νοθευμένη φωτοτυπία, με την ιδιότητα της προϊσταμένης του τμήματος, τους ενέγραφε στο μητρώο του τμήματος, ενώ ο Ι. Γ. ενέγραφε στο τμήμα συγγενικά του πρόσωπα –την σύζυγό του και άλλους– χωρίς να έχουν συμμετάσχει στις Πανελλαδικές Εξετάσεις και των οποίων οι «φοιτητικοί φάκελοι», μόλις αποκαλύφθηκε η απάτη «εξαφανίστηκαν» από τη Γραμματεία!

Ο Ι. Γ. έχει παραδεχθεί την τέλεση των αδικημάτων αλλά εξακολουθεί να εργάζεται σε άλλο τμήμα, χωρίς να παραλείπει να διαδίδει ότι η υπόθεση «πάει για παραγραφή», εκστομίζοντας μάλιστα και απειλές κατά πάντων.

Το περιοδικό «έκλεισε ύλη» παραμονή της αναμενόμενης δίκης. Δεν είμαστε λοιπόν σε θέση να γνωρίζουμε εάν η υπόθεση εκδικάστηκε στις 24.3.2005. Είναι όμως χρέος των αρμόδιων δικαστικών αρχών να επιταχυνθούν οι επόμενες δίκες –που πιθανόν να ακολουθήσουν– ώστε η όποια απόφαση να είναι τελεσίδικη και να μην παραγραφούν τα αδικήματα.

Διαφορετικά θα έχουμε μian επανάληψη παλιών ιστοριών που βαρύνουν την Δικαιοσύνη. Α.Π.

του Χρ. Παπανίκου

ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΤΩΝ ΣΚΟΠΙΩΝ

Σχεδόν 14 χρόνια μετά την κήρυξη της ανεξαρτησίας της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας και σχεδόν εννέα χρόνια μετά την υπογραφή της ενδιάμεσης συμφωνίας που οι δύο χώρες υπέγραψαν στην έδρα του ΟΗΕ στη Νέα Υόρκη, το θέμα του ονόματος –σε πείσμα των διαβεβαιώσεων του πρώην πρωθυπουργού Κ. Μητσότση περί του αντιθέτου– παραμένει στην επικαιρότητα και μάλιστα με τρόπο που, όπως επισημαίνουν μέσα ενημέρωσης των Σκοπίων, θυμίζει τη δραματική περίοδο των πρώτων χρόνων της περασμένης δεκαετίας.

Η διαπίστωση αυτή συνοδεύεται και από μια άλλη, ότι, δηλαδή, η Αθήνα δείχνει έντονο εκνευρισμό, καθώς βλέπει ότι ο χρόνος και τα γεγονότα που σημειώνονται συνηγορούν υπέρ των Σκοπίων, τα οποία ήδη αρχίζουν να αισθάνονται ότι κερδίζουν τη μάχη του ονόματος. Μια πληροφορία που «βγαίνει» μάλιστα από δημοσιεύματα των Σκοπίων αναφέρει ανοιχτά ότι η Ουάσιγκτον βιάζεται να προχωρήσει σε λύση του ζητήματος του ονόματος πριν από την έναρξη της συζήτησης για το μεγάλο ανοιχτό θέμα του Κοσσυφοπεδίου. Και το βασικό ερώτημα: Τι σκοπεύει να κάνει το Υπουργείο Εξωτερικών και γενικά η κυβέρνηση της Ελλάδας;

Ήδη, σύμφωνα με πληροφορίες από τα Σκόπια, οι σχέσεις των δυο χωρών δείχνουν να περνούν σε νέα ψυχρή περίοδο, με ευθύνη της ελληνικής πλευράς, η οποία εκδηλώνεται με την τήρηση «σκληρής» στάσης ή με παρεκτυστικές τακτικές αναφορικά με κάποιες επίσημες και ανεπίσημες διμερείς συμφω-

νίες. Το θέμα όμως είναι ότι τα Σκόπια, έχοντας δοκιμάσει παρόμοιες τακτικές και στο παρελθόν, δεν φοβούνται πλέον· αντίθετα έχουν πολλούς λόγους να αισθάνονται ότι η πλάστιγγα γέρνει υπέρ τους, καθώς έχουν πετύχει την άμεση υποστήριξη μεγάλου αριθμού χωρών, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται τα περισσότερα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας, αλλά και τα περισσότερα μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του ΝΑΤΟ.

Κάτω από τις συνθήκες αυτές λοιπόν, είναι βέβαιο ότι μια προσπάθεια της Ελλάδας να ασκήσει πιέσεις, θέτοντας εμπόδια στην ευρωατλαντική πορεία των Σκοπίων, μάλλον θα αποβεί ατελέσφορη, ενώ παράλληλα θα περικλείει τον κίνδυνο να βρεθεί η χώρα και πάλι –πάντα υπάρχουν καλοθελητές– κατηγορούμενη για απαράδεκτη συμπεριφορά έναντι των γειτόνων της, ή, στην καλύτερη περίπτωση, να γελοιοποιηθεί ανεπανόρθωτα. Μια εξέλιξη που, φυσικά, δεν εύχεται κανείς, ιδιαίτερα σε μια στιγμή που η Αθήνα θέλει να λογίζεται ως σοβαρός συνομιλητής και παράγοντας σταθερότητας στα Βαλκάνια.

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα, πάντως, είχαμε ήδη με το πρόσφατο επεισόδιο που σημειώθηκε στην Κωνσταντινούπολη, όπου η ποδοσφαιρική ομάδα διπλωματών

των Σκοπίων, σε συνεννόηση με τους τούρκους συναδέλφους τους, εμφανίστηκε με το όνομα «Μακεδονία», υποχρεώνοντας την αντίστοιχη ελληνική ομάδα να αποχωρήσει. Μια ενέργεια, της οποίας είχαν προηγηθεί δηλώσεις του πρωθυπουργού των Σκοπίων Βλάντο Μπούτσκοφσκι, ο οποίος, στη διάρκεια επίσκεψης στην Τουρκία, πρότεινε να αναγνωρισθεί επίσημα η ονομασία «Δημοκρατία της Μακεδονίας» για διεθνή χρήση και η Ελλάδα απλώς να βάζει αστερίσκους, σημειώνοντας έτσι ότι εκείνη δεν αναγνωρίζει την ονομασία αυτή.

Χοντρό το αστείο βέβαια, δείχνει όμως ότι η κυβέρνηση και οι πολίτες των Σκοπίων, ανεξάρτητα από πολιτικά κόμματα, δεν αρνούνται βεβαίως την όποια βοήθεια τους προσφέρεται από την Ελλάδα, χαίρονται ωστόσο και όταν τους δίνεται η ευκαιρία να παίρνουν τη ρεβάνς για τα προβλήματα και τις πιέσεις που έχουν αντιμετωπίσει κατά καιρούς από την Αθήνα.

Και ο νοών νοεΐτω...

Τ.Δ.

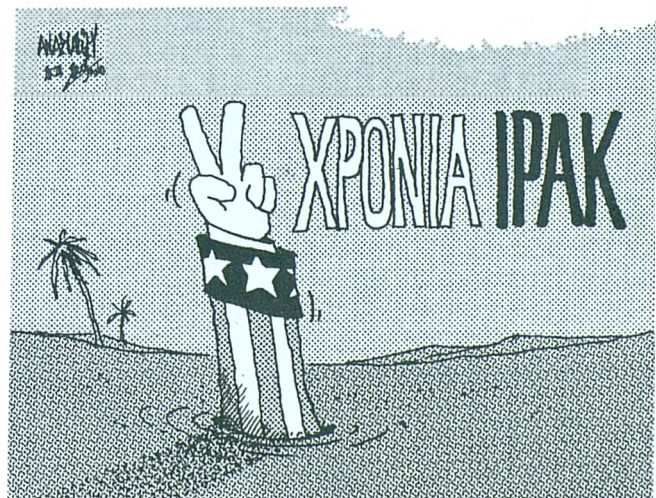
«ΚΟΥΣΟΥΡΙΑ»

Κάποτε τα θεμέλια του έθνους στηρίζονταν στην έκδοση πιστοποιητικών φρονημάτων. Στο εξής θα έχουμε τα πιστοποιητικά απόδειξης του ανδρισμού. Αρκούντως χρήσιμο σε μια εποχή σεξουαλικής σύγχυσης και απώλειας της αρρενωπότητας. Γι' αυτό και οι θεράποντες ιατροί του Καλλίνικου έσπευσαν να διαβεβαιώσουν ότι ο σεβασμιότατος δεν έχει κανένα «κουσουρί». Κάποτε η εκκλησία μοίραζε συγχωροχάρτια για να αναπαυθεί η ψυχή. Τώρα σπεύδουν με τη συνδρομή της επιστήμης να σώσουν την τιμή του ταλαιπωρημένου σαρκίου της...

ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΑ

Εύστοχη η παρατήρηση εκλεκτής συναδέλφου σε ραδιοφωνική ενημερωτική εκπομπή και τη μεταφέρω: Το ΠΑΣΟΚ, αναφορικά με τις τελευταίες αποκαλύψεις για τα υπέρογκα δημοσιονομικά ελλείμματα, κάνει την πάπια, αλλά κάνει το... κοκοράκι σε σχέση με το νέο νόμο για τον βασικό μέτοχο.

Τ.Κ.Δ.

του Τάσου Αναστασίου

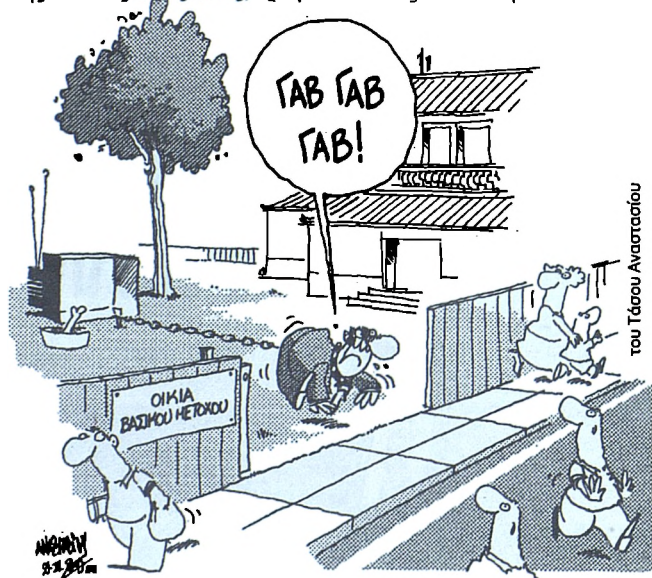
ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Διαβάσαμε σε κυριακάτικο δημοσίευμα την εξής καταπληκτική άποψη του πρωθυπουργικού συμβούλου κ. Λούλη. «Εμείς δεν χρειαζόμαστε ούτε κόμματα, ούτε μηχανισμούς. Αρκεί που έχουμε έναν επικοινωνιακό αρχηγό και αρκεί να διενεργούμε δημοσκοπήσεις και focus group, να του μεταφέρουμε τι θέλει να ακούσει ο κόσμος και αυτός να το μετατρέπει σε επικοινωνιακή επικράτηση. Με τον τρόπο αυτό θα μείνουμε στην εξουσία για πολλά χρόνια».

Πολύ φοβάμαι ότι με αυτά που υποστηρίζει ο κ. Λούλης σε λίγο θα μείνει άνεργος. Γιατί εκτός από τα κόμματα και τους μηχανισμούς θα απαλλάξει τον αρχηγό του και από τους οπαδούς οι οποίοι είτε θα έχουν αποδημήσει εις τόπους χλοερούς από την πείνα, είτε θα έχουν απηυδιστεί και δεν θα ξαναψηφίσουν. Δεν γνωρίζω πού σπούδασε ο κ. Λούλης και σε τι οφείλει την ειδημοσύνη του. Καλόν θα ήταν όμως να διαβάσει και ολίγον Μαξ, ο οποίος έγραφε ότι ο κοσμάκης πρέπει πρώτα να γεμίσει το στομάχι του και ύστερα να ασχοληθεί με την πολιτική. Και αφού τον διαβάσει, να βγει από το Μαξίμου (κάνει καλό καιρό αυτές τις ημέρες, δεν θα πάθει τίποτα) και να επισκεφθεί, ει δυνατόν με τον κ. Ρουσόπουλο, τις λαϊκές – για τα σούπερ μάρκετ ούτε κουβέντα. Και να δω ύστερα πώς θα μετατρέψουν τα «καντήλια» που θ' ακούσουν από τους ψηφοφόρους σε επικοινωνιακό μήνυμα.

Και με την ευκαιρία. Τι να πιστεύει άραγε βαθιά μέσα του ο κ. Λούλης για το αποτέλεσμα των εκλογών της 7ης Μαρτίου 2004; Κέρδισε η ΝΔ ή έχασε το ΠΑΣΟΚ; **Κ.Ρ.**

* Το θέμα, αυτή τη στιγμή, δεν είναι το Σύνταγμα της χώρας ή ο νόμος για το βασικό μέτοχο – τα τυχόν προβλήματα λύνονται με την κοινή λογική και το διάλογο. Είναι ότι η Ελλάδα αντιμετωπίζει ένα μπαράζ πιέσεων από οργανωμένα συμφέροντα. Στις οποίες αντιστέκονται όλα τα κόμματα της ελληνικής Βουλής. Ή σχεδόν όλα. Το ΠΑΣΟΚ, πιστό στις δεσμεύσεις του, μεταφέρει απλώς τη «σκληρή αντιπολίτευση» του κατά της κυβέρνησης και στις Βουξέλλες, τροφοδοτώντας τον πόλεμο...

ΚΑΠΟΙΟΣ ΠΟΥ ΝΑ ΞΕΡΕΙ ΤΗ ΔΟΥΛΕΙΑ...

Συμφωνούμε ως εδώ; Έχει δημιουργηθεί ένα πολιτικοοικονομικό λόμπι για να παρακαμφθεί το άρθρο 14 του Συντάγματος, άρθρο που ψήφισαν τα δύο μεγάλα κόμματα, το οποίο απαιτεί την πάταξη των ολιγοπωλίων και των μονοπωλίων. Ο Ν. Κωνσταντόπουλος προχτές στην ΝΕΤ δήλωνε ευθέως ότι το εθνικό σύνταγμα είναι υπεράνω και της αγοράς και της διαπλοκής και των ευρωπαϊκών διατάξεων, οι οποίες ούτως ή άλλως δεν είναι εκτός οικονομικών συμφερόντων ή των πιέσεων που ασκούν πολυεθνικές εταιρείες.

Το άρθρο 14 επιτάσσει την ψήφιση εκτελεστικού νόμου που να εγγυάται τη διαφάνεια, την ίση μεταχείριση και την κατάργηση των όποιων χαριστικών αναθέσεων ή διακρίσεων. Συμφωνούμε και εδώ; Ο βασικός μέτοχος ήταν νόμος που πρωτοψηφίστηκε επί ΠΑΣΟΚ. Η ΝΔ απλώς τον ριζοσπαστικοποίησε, ενδεχομένως με μια διατύπωση που αντιβαίνει στην ισχύουσα ευρωπαϊκή πρακτική. Όπως π.χ. η ονομαστικοποίηση των μετοχών των εταιρειών που εισάγονται στο Χρηματιστήριο, γεγονός που εμποδίζει ή και αποκλείει λόγω γραφειοκρατίας. Ξένες εταιρείες να προχωρήσουν σε επενδύσεις εντός. Π.χ. την IBM, η οποία και ανακίνησε το ζήτημα στις Βρυξέλλες με τη βοήθεια της γνωστής επικριτικής επερώτησης στο ευρωκοινοβούλιο του ευρωβουλευτή του ΠΑΣΟΚ κ. Ν. Σηφουνάκη, ο οποίος ενδιαφέρεται περισσότερο για τα συμφέροντα συγκεκριμένων μεγαλοπαράγοντων παρά για το ελληνικό δημόσιο.

Τέλος, συμφωνούμε να ή όχι στη φιλοσοφία του βασικού μετόχου; Και αν ναι, ας προχωρήσουμε σε κάποιες λειτουργικές αναπροσαρμογές του συγκεκριμένου νόμου υπερασπιζόμενοι πάνω απ' όλα την ισχύ και το κύρος της εθνικής μας χάρτας: δηλαδή του συντάγματος. Όλα τ' άλλα είναι προσωπικά παιχνίδια και μικροκομματικές σκοπιμότητες που μας οδηγούν πολύ πίσω. Κι αν οι νυν μαθητευόμενοι μάγοι μας δεν έχουν μάθει ακόμη τη δουλειά, ας τους ενημερώσουν οι προηγούμενοι φωστήρες, αυτοί που μετά από τρία ευρωκοινοτικά πακέτα επενδύσεων γράφουν ακόμη εκθέσεις ιδεών σχετικά με το ποια πρέπει να είναι η κατεύθυνση και ποιος ο χαρακτήρας της ελληνικής οικονομίας. Μια οικονομία που δεν βουλιάζει βέβαια τους τελευταίους μήνες. Κι ούτε βέβαια τους τελευταίους μήνες δημιουργήθηκε η χαστική χοάνη του ελλείμματος από τους Ολυμπιακούς Αγώνες, τον «άθλο» του κ. Σημίτη. Τέτοια κατάντια.

Απ' την άλλη πλευρά, και στην Ευρώπη υπάρχει διαπλοκή, οικονομικά συμφέροντα και εταιρείες που πιέζουν χρησιμοποιώντας τους πολιτικούς ως πιόνια! Εδώ η Εκκλησία έχει πράκτορες και σπιούνους, να μην έχει η τάδε αυτοκινητοβιομηχανία ή ο δεινά επενδυτικός κολοσσός; Συμπέρασμα: Κάθε σκάνδαλο κι ο Κουλουσούσας του, και βέβαια κάποιος πρέπει να ξέρει τη δουλειά: πέραν των φραστικών πυροτεχνημάτων και των θεωρητικών δηλώσεων. Κι ως τώρα οι επιλογές της κυβέρνησης και τα πρόσωπα που υλοποιούν την πολιτική της μας επιτρέπουν να είμαστε άκρως επιφυλακτικοί. Διάβολε, δεν υπάρχει κάποιος που να ξέρει πώς γίνεται αυτή η δουλειά;

Μ. Στεφανίδης

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΑ ΜΕ ΑΓΑΠΗ

Είναι μέλος της ελληνικής μειονότητας της Αλβανίας, από τα πρώτα, ιστορικά, στελέχη της οργάνωσης Ομόνοια και ένας από τους πρώτους πέντε Έλληνες βουλευτές, μετά την πτώση του κομμουνιστικού καθεστώτος της χώρας, οι οποίοι, όταν όλους και όλα τα 'σκίαζε η φοβέρα, έστερξαν να υψώσουν το ανάστημά τους και να προβάλουν τα δίκαια του ελληνισμού της γειτονικής χώρας, κόντρα στον ανθελληνισμό που κυριαρχούσε την εποχή εκείνη στο αλβανικό κοινοβούλιο και στην αλβανική κοινωνία, αλλά και στα διάφορα παιχνίδια που έπαιζαν σε βάρος τους διάφοροι επίσημοι και ανεπίσημοι κύκλοι της Ελλάδας, οι οποίοι έσπευσαν αμέσως μετά την εμφάνισή τους στο πολιτικό προσκήνιο να τους χαρακτηρίσουν πράκτορες των αλβανικών συμφερόντων. Από την περίοδο εκείνη πολλά άλλαξαν στις ελληνοαλβανικές σχέσεις αλλά και στην ίδια την ελληνική μειονότητα, στην οποία νέα πρόσωπα ήλθαν –συχνά με περίεργες και αδιαφανείς διαδικασίες– να πάρουν θέση στο προσκήνιο, εξοβελίζοντας τους παλιούς. Παρ' όλα αυτά, ο Παναγιώτης Μπάρκας –περί αυτού πρόκειται– παραμένει το ίδιο ασυμβίβαστος, το ίδιο μαχητικός αγωνιστής της αλήθειας που πρεσβεύει. Ως επαγγελματίας δημοσιογράφος συνεχίζει να πληροφορεί και να διαμορφώ-

νει την κοινή γνώμη, είτε σε έντυπα της μειονότητας, είτε σε ελληνικούς ραδιοφωνικούς σταθμούς, είτε κυρίως μέσα από τις ανταποκρίσεις του στο Αθηναϊκό Πρακτορείο Ειδήσεων, με το οποίο συνεργάζεται εδώ και πολλά χρόνια. Κάποιοι, όμως, από τους νέους ηγέτες της Ομόνοιας και της Ένωσης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, του κόμματος που υποτίθεται ότι εκπροσωπεί τη μειονότητα στην αλβανική Βουλή, δεν αντέχουν τη φωνή του Παναγιώτη Μπάρκας και όσα αυτή μεταφέρει. Η υπόθεση δεν είναι καινούργια – εδώ και δέκα χρόνια εκδηλώνονται καβγάδες ανάμεσα σε αντίπαλες παρατάξεις μέσα στους κόλπους της ελληνικής μειονότητας, συχνά μάλιστα και με την ενεργό συμμετοχή διπλωματικών και άλλων παραγόντων από την Ελλάδα. Καινούργια είναι τα μέσα που αποφάσισαν να χρησιμοποιήσουν οι πολέμιοί του, οι οποίοι ήλθαν στην Αθήνα και ζήτησαν επιτακτικά την απόλυσή του από την κύρια πηγή εισοδήματός του, το ΑΠΕ. Σύμφωνα με κάποιες πληροφορίες, το θέμα έθεσαν και στον Κ. Καραμανλή, στο γραφείο του οποίου βρίσκεται το χαρτί με το οποίο ζητούν από τον Έλληνα πρωθυπουργό να υλοποιήσει το απάνθρωπο –τουλάχιστον– αίτημά τους. Είναι αλήθεια, κ. Ρουσόπουλε;

Τ.Δ.

ΟΛΑ ΜΕΛΙ-ΓΑΛΑ!

«Άνθρακες» λοιπόν η κάθαρση στο χώρο του αθλητισμού. Τι περιμέναμε δηλαδή; Να μην αθωωθούν οι Κεντέρης και Θάνου, που τόσα και τόσα πρόσφεραν για τη σμίλευση του νέου εθνικού μύθου; Πλήρη συγκάλυψη προσέφερε ο ΣΕΓΑΣ στους δύο αθλητές μεταθέτοντας όλο το βάρος της ευθύνης στον πρώην προπονητή τους Χρ. Τζέκο. Επειδή οι θεωρίες περί συνωμοσιών που τάχα εξυφαίνονται από διεθνή κέντρα είναι και πάλι στη μόδα, δεν το πολυσκέφτηκαν οι κύριοι του ΣΕΓΑΣ. Άντε τώρα να μας πιστέψουν στη Διεθνή Ομοσπονδία Στίβου ότι νοιαζόμαστε για την εξυγίανση του αθλητισμού και την απονομή δικαιοσύνης... Πάλι στα δικαστήρια θα μας τρέχουν. Πρώτη φορά άραγε θα είναι; Ο ΣΕΓΑΣ ουσιαστικά στέλνει το μήνυμα ότι όσοι κινούνται σε συνθήκες ελληνικής κουτοπονηριάς δεν κινδυνεύουν σε καμία περίπτωση να τιμωρηθούν. Σως

«ΑΔΙΑΦΘΟΡΟΙ»

Πολλοί ήταν αυτοί που ανέμεναν μετά το χώρο της εκκλησίας και της δικαιοσύνης να πάρει σειρά για κάθαρση ο χώρος της αστυνομίας. Να όμως που κάτι τέτοιο φαίνεται αδύνατο στην πράξη. Αφού σύμφωνα με τα όσα διαρρέουν, η Υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων αδυνατεί να ελέγξει το «πόθεν έσχες» του προσωπικού του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, το οποίο ανέρχεται σε 55.000 περίπου. Σιγά το πράγμα, ρε παιδιά! Μήπως κάνετε τίποτα έως τώρα για να αποκαλύψετε περιπτώσεις διαφθοράς, χρηματισμού ή κακοποιήσεων πολιτών; Ή και γι' αυτό ευθύνεται η έλλειψη υποδομής; Σως

ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΤΑ

Κάτι ήξερε ο Γιώργος και πήρε σκούπα και φαράσι την επομένη του συνεδρίου. Με τόσες γυναίκες να συμμετέχουν στα ανώτερα κομματικά όργανα φυσικό είναι να παρατηρείται μια σχετική σύγχυση ως προς τα θέματα «αρμοδιοτήτων». Άσε που στο τέλος μπορεί να θέσουν και θέμα πόσωσης ακόμη και για την πιο απλή δουλειά! (Από το πολύ «καθάρισμα» να δεις που δεν θα μέινει ίχνος για να θυμίζει το παλιό ΠΑΣΟΚ...) Σως

ΕΘΝΟΣ

Δεν καταλαβαίνω τι εορτάζουμε πλέον την 25η Μαρτίου. Εορτάζουμε την εθνική αναγέννηση; Αποκλείεται εντελώς. Διότι το ελληνικό έθνος, σύμφωνα με τους μεταμοντέρνους ιστορικούς του Βήματος, κατασκευάστηκε αργότερα, τον 19ο αιώνα, από τον εθνικισμό.

ΓΙΟΥΡΟΒΙΖΙΟΝ

Τότε τι ακριβώς εορτάζουμε; Την μετέπειτα κατασκευή του; Ή μήπως εορτάζουμε τις δολοφονίες Τούρκων, όπως έλεγε σε σχολικό βιβλίο άλλος ιστορικός, του οποίου το όνομα μου διαφεύγει; Αν έτσι έχουν τα πράγματα, θα πρέπει η εορτή αυτή να απαγορευθεί. Και να εορτάζουμε κάτι άλλο, ας πούμε τον διαγωνισμό της Γιουροβίζιόν στις 21 Μαΐου, που είναι επίσης η εορτή των Κωνσταντίνου και Ελένης, μεγάλη η χάρη τους.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Αλλά τι λέω; Ούτε αυτό γίνεται. Με πρόλαβαν πάλι

οι «προοδευτικοί» από το Βήμα. Η ελληνική εκκλησία, λένε, δεν πρέπει απλώς να διαχωριστεί από το κράτος. Πρέπει να γίνει δημοκρατική. Να μην μιλάει όπως θέλει, αλλά όπως επιβάλλουν οι κανόνες της δημοκρατίας. Ξέρετε τι λέω εγώ; Δεν την απαγορεύουμε εντελώς να τελειώνουμε;

ΜΙΚΤΟ

Να συλλάβουμε τους παπάδες και τους καλογέρους, να κλείσουμε τα μοναστήρια και να ησυχάσουμε. Διότι δεν δέχονται γυναίκες και κάνουν έμφυλους διαχωρισμούς! Αλλά σκέφτεστε να δέχονταν και γυναίκες; Εδώ μόνοι άρρενες είναι και είδατε τι γίνεται. Άμα ήταν να γίνει μικτό, γινόμουν κι εγώ αρχιμανδρίτης.

ΠΑΡΕΛΑΣΗ

Μα πάλι παρελάσεις, παπάδες, οπληρχηγοί και σημαίες; Να καταργηθούν και αυτά. Τώρα θα μου πείτε ότι οι παρελάσεις είναι προϊόν της εποχής του διαφωτισμού και της αναβίωσης του κλασικισμού. Αλόνζ ανφάν ντε λα πατρί, που λένε. Έτσι είναι, αλλά, αφού δεν συμφωνεί ο Μουλόπουλος στο Βήμα και ο Κουναλάκης; Τι να κάνουμε τώρα; Είναι ένα πρόβλημα αυτό.

ΤΟΥΡΛΟΥ

Ένας φίλος μου εξήγησε ότι είμαι εθνο-ρομαντικός. Και λοιπόν; Είναι κακό

αυτό; Εγώ ξέρω ανθρώπους που είναι τροτσκιστές και ΠΑΣΟΚ και ΝΔ μαζί. Όλοι τέλος πάντων κάτι είμαστε. Δεν είναι εκεί το θέμα. Το θέμα είναι να είσαι εντάξει στις συναλλαγές σου. Αφήστε με και μένα να λέω κανένα εθνο-ρομαντικό, δεν πειράζει.

ΚΟΣΜΟΠΟΛΙΤΗΣ

Αλλά και αυτό είναι εντελώς λάθος. Πρώτα πρώτα εγώ είμαι φιλοαμερικανός. Μισώ την ευρωπαϊκή τέχνη, διότι είναι δήθεν. Μου αρέσει ο Κλιντ Ίστροντ και η Νάνσι Σινάτρα μαζί με τον πατέρα της. Οπότε τι σόι εθνο-ρομαντικός είμαι; Άμα ακούω μπουζούκια, βγάζω πλέον σφυριά. Είμαι κοσμοπολίτης, αλλά νέου τύπου. Με στοιχείει ευφυΐα.

ΣΒΟΡΩΝΟΣ

Πολύ χαριτωμένη η σύγκρουση μεταξύ του Νάσου Βαγενά και του Αντώνη Λιάκου περί Σβορώνου και ελληνικού έθνους. Η δημοσίευση του βιβλίου του Σβορώνου έβαλε δύσκολα και υποχρέωσε τον Λιάκο να δηλώσει ότι ο αείμνηστος ήταν επηρεασμένος από την Αγία Τριάδα, γι' αυτό πιστεύει στη συνέχεια του ελληνικού έθνους!

ΕΛΥΤΗΣ

Είπε επίσης ο Λιάκος στον Βαγενά ότι δεν πρέπει να ανακατεύεται, διότι δεν είναι ιστορικός και δεν

ξέρει το θέμα. Δηλαδή; Ένας ποιητής ή φιλόλογος δεν γνωρίζει εάν υπάρχει ελληνικό έθνος στον μεσαίωνα; Εγώ ξέρω έναν που το γνωρίζει. Τον Ελύτη που έλεγε για τους προγόνους του. Άμα περιμέναμε από τον ιστορικό να μας το πει αυτό, ζήτω που καήκαμε. Δεν αμφιβάλλουμε ποσώς για την εθνικότητα των πεθαμένων συγγενών μας.

ΜΠΕΡΔΕΜΑ

Αλλά και γενικώς δικαιούται ο λογοτέχνης να μιλά περί ιστορίας. Εδώ υπάρχουν ιστορικοί που μιλάνε άνετα περί φιλοσοφίας και μας πείραξε ο φιλόλογος; Βλέπεις, ας πούμε, κάποιον που ερευνά το ζήτημα των καπνεργατών και σου γράφει στο άψε σβήσε άρθρο για τις νοηματοδοτήσεις.

ΠΤΥΧΙΟ

Έτσι είναι αυτά τα πράγματα. Προφανώς για έναν ορθολογιστή θα πρέπει να υπάρχει ειδικέυση. Αλλά άμα πάμε έτσι, τότε πριν μιλήσουμε θα έπρεπε να δείχνουμε το πτυχίο μας. Και τότε πολλοί θα χάνανε τη δουλειά τους. Εκτός από μένα, διότι εγώ πιστεύω στην αγιοπνευματική παράδοση. Οπότε με τη χάρη του Αγίου Πνεύματος μπορώ να μιλάω έγκυρα για διάφορα θέματα. Όμως αν λες ότι είσαι παιδί του ορθολογισμού, τότε πρέπει να μας δείξεις το πτυχίο σου.

«Ευρωσύνταγμα» και δικομματισμός

του Στρατή Μοσχονήσιου

Αν και αργά, πολύ αργά, άρχισε επιτέλους η συζήτηση για το λεγόμενο ευρωσύνταγμα. Η συζήτηση, που αφορά τόσο στο περιεχόμενο όσο και στον τρόπο επικύρωσής του, ουσιαστικά γίνεται χάρη στις αγωνίες και τις ανησυχίες που εκφράζει αποκλειστικά, δυστυχώς, η Αριστερά. Η... συμπαράταξη που προσπαθεί να εμφανίσει το ΠΑΣΟΚ είναι φανερό ότι εντάσσεται καθαρά στην αντιπολιτευτική του γραμμή έναντι της ΝΔ, με την οποία έτσι κι αλλιώς συμφωνεί απόλυτα ως προς τον τρόπο χειρισμού του σοβαρού αυτού θέματος, γι' αυτό και κάθε άλλο παρά πείθει για τις καλές του προθέσεις.

Στο πλαίσιο της συζήτησης αυτής εντάσσεται άλλωστε και η ημερίδα που οργάνωσε ο Συνασπισμός την περασμένη εβδομάδα και στην οποία, εκτός από τον πρόεδρο του κόμματος Αλέκο Αλαβάνο, ως ομιλητές είχαν έλθει και εκπρόσωποι αριστερών κομμάτων από την Ιταλία, τη Γαλλία, την Ισπανία και τη Γερμανία, που συμμετέχουν στο Κόμμα της Ευρωπαϊκής Αριστεράς.

Οι ομιλητές τόνισαν μεταξύ άλλων ότι η προτεινόμενη συνταγματική συνθήκη, με την οποία υποτίθεται ότι θα τεθούν οι βάσεις για την ικανοποίηση, αργότερα, του οράματος της ευρωπαϊκής ενοποίησης, δεν είναι τίποτε άλλο από μια θεσμοθέτηση των αρχών που διέπουν τη νεοφιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση και μάλιστα σύμφωνα με τις επιταγές της πέραν του Ατλαντικού υπερδύναμης. Έτσι, ως πρώτη προτεραιότητα μπαίνει η απόλυτη προσήλωση στους κανόνες που επιβάλλει η ασύδοτη, όπως αποδεικνύεται, οικονομία της αγοράς, με όρους που θέτουν την οικονομία υπεράνω της πολιτικής, ενώ σε δεύτερη σειρά ακολουθούν οι κανόνες που έχουν σχέση με την ασφάλεια –στο πλαίσιο τόχα του πολέμου κατά της τρομοκρατίας– και οι οποίοι απλώς θεσμοθετούν σε ευρωπαϊκό επίπεδο τα αμερικανικής έμπνευσης μέτρα καταστολής και συνταγμαματοποιούν την πλήρη και άνευ όρων πρόσδεση της Ευρώπης στο άρμα του ΝΑΤΟ και άρα των ΗΠΑ.

Αποτέλεσμα της ιεράρχησης αυτής είναι φυσικά να αγνοούνται οι πραγματικές ανησυχίες των λαών της Ευρώπης, να περιορίζεται το κράτος δικαίου και βεβαίως το κράτος πρόνοιας, να δημιουργούνται ουσιαστικοί κίνδυνοι για τα ανθρώπινα πολι-

τικά και κοινωνικά δικαιώματα και να μη διασφαλίζεται η ειρήνη, ενώ, πέρα από κάποιες ανούσιες αναφορές, δεν προβλέπεται καμία ουσιαστική δέσμευση για κατοχύρωση του δικαιώματος στην εργασία και της προστασίας του περιβάλλοντος.

Χαρακτηριστικά σημεία στις ομιλίες των στελεχών της Ευρωπαϊκής Αριστεράς υπήρξαν εξάλλου η επισήμανση του Ισπανού Πέδρο Μαρσέτ ότι στο δημοψήφισμα-φιάσκο της χώρας του ουσιαστικά η πλειονότητα των πολιτών τάχθηκε άμεσα ή έμμεσα υπέρ του «όχι» και ότι το προβληθέν ως μεγαλειώδες «ναι» προήλθε από μια ισχνή μειοψηφία του εκλογικού σώματος –ο ίδιος πρόσθεσε ότι η μάχη δεν τελειώνει εδώ και η νίκη θα έλθει σε λίγα χρόνια–, όπως και εκείνη του Γάλλου Μισέλ Βαξές ότι σύμφωνα με τελευταίες σφυγμομετρήσεις στη Γαλλία, ενόψει του δημοψηφίσματος που θα διεξαχθεί στις αρχές Μαΐου, το «όχι» συγκεντρώνει γύρω στο 40%, ενώ περίπου 30% είναι ακόμα αναποφάσιστοι.

Πέρα από αυτά, ο Γερμανός Λόταρ Μπάσκι προέβλεψε ότι το ευρωσύνταγμα όπως έχει θα συμβάλει απλώς στο να μεγαλώσει το χάσμα ανάμεσα σε πλούσιους και φτωχούς, ενώ η Ιταλίδα Ίμα Μπαρμπάροσα ανακοίνωσε ότι στη χώρα της έχουν ξεκινήσει εκστρατεία για τη συγκέντρωση ενός εκατομμυρίου υπογραφών, προκειμένου να επιδιώξουν μια επανεξέταση του ευρωσυντάγματος.

Τελικά όλοι οι ομιλητές τάχθηκαν κατά των νεοφιλελεύθερων θεσμών που επιχειρείται να επιβληθούν εκ των άνω, τονίζοντας ότι το «όχι» στο ευρωσύνταγμα σημαίνει «ναι» στην ελπίδα για μια άλλη Ευρώπη, την Ευρώπη των λαών, μια Ευρώπη με κοινωνικό πρόσωπο.

Η παραπάνω συνάντηση ήταν για τον ΣΥΝ ένα καλό ξεκίνημα της δημόσιας συζήτησης για το ευρωσύνταγμα, στο πλαίσιο της οποίας έχει προγραμματισθεί μια μεγάλη σειρά εκδηλώσεων σε όλη την Ελλάδα, με σκοπό την ενημέρωση των πολιτών. Ταυτόχρονα, με ερώτησή του στη Βουλή, ο πρώην πρόεδρος του κόμματος Νίκος Κωνσταντόπουλος έθεσε και επίσημα το θέμα διεξαγωγής δημοψηφίσματος και στην Ελλάδα.

Πώς όμως αντιμετωπίζουν το ευρωσύνταγμα και πώς προτίθενται να συμμετάσχουν στη συζήτηση που άνοιξε τα υπόλοιπα κόμματα που μετέχουν στο ελληνικό κοινοβούλιο;

Εκδηλώσεις και δημόσιο διάλογο διεξάγει ήδη και το ΚΚΕ, το οποίο έχει ζητήσει επίσης τη διεξαγωγή δημοψηφίσματος, εκείνο όμως από την πάγια θέση του εναντίον όχι μόνο του συγκεκριμένου αλλά και οποιουδήποτε άλλου σχεδίου συντάγματος για την Ευρώπη, πράγμα που ξεκινά από την αρνητική στάση του κατά της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Αντίθετα, η ΝΔ έχει καταστήσει σαφές ότι θέλει απλώς μια τυπική επικύρωση του ευρωσυντάγματος από τη Βουλή, αρνούμενη κατηγορηματικά την προσφυγή σε δημοψήφισμα, προφανώς φοβούμενη την πιθανότητα μιας αρνητικής ψήφου που θα την έφερνε σε δύσκολη θέση. Έτσι, εκπρόσωποι της περιορίζονται στη διαπίστωση ότι «το ευρωσύνταγμα έχει και καλά πράγματα» και ότι με την επικύρωσή του η Ελλάδα θα αποκτήσει μια ισχυρή θέση στο ευρωπαϊκό γίγνεσθαι. Με τα επιχειρήματα αυτά μάλιστα προγραμματίζονται επισκέψεις ηγετικών στελεχών της σε διάφορα σημεία της χώρας προκειμένου να διεξαγάγουν σχετικές συζητήσεις.

Ξεχωριστή περίπτωση αποτελεί το ΠΑΣΟΚ, το οποίο βρίσκεται σε πραγματική σύγχυση, ακροβατώντας επικίνδυνα ανάμεσα σε παλιότερες δεσμεύσεις του για επικύρωση του ευρωσυντάγματος από τη Βουλή –πράγμα που εκφράζει την επίσημη θέση του– και στη «γραμμή» της «σκληρής αντιπολίτευσης» στην κυβέρνηση, αλλά και στο κοινό αίσθημα μιας μεγάλης μερίδας οπαδών του, που σαφώς δεν συμφωνούν με τις απαράδεκτες και κατάφωρα αντιδημοκρατικές μεθόδους που μετέρχεται το ευρωατλαντικό διευθυντήριο.

Διακήρυξη Ευρωπαίων πολιτών για ένα «όχι» στο Ευρώσύνταγμα και ένα «ναι» σε μια άλλη Ευρώπη

του Αντώνη Μανιτάκη

Το άρθρο του συνταγματολόγου καθηγητή Αντώνη Μανιτάκη δημοσιεύτηκε και στην *Αυγή* και στο περιοδικό *Πολίτης*.

Με κάποιες μικρές επαναδιατυπώσεις δημοσιεύεται και στο σημερινό τεύχος του *Αντί*. Θεωρούμε ότι οι πολίτες θα πρέπει να συζητήσουν το πολύ σοβαρό ζήτημα του Ευρωσυντάγματος. Είναι ζήτημα ζωτικό για το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των πολιτών της. Το κείμενο αυτό αποτελεί τη βάση για μια συζήτηση που θα έπρεπε να είναι σε πρώτη προτεραιότητα. Αλλά το δικομματικό πολιτικό μας σύστημα θέλει να αποσιωπήσει το θέμα. Παρακαλούμε τους αναγνώστες του *Αντί* που θέλουν να καταθέσουν κι αυτοί τους δικούς τους προβληματισμούς να γράψουν στο περιοδικό ή να το προσυπογράψουν κι αυτοί στέλνοντας ένα φαξ στον αριθμό 210-7226107 ή ένα ηλεκτρονικό μήνυμα στο e-mail: chparou@otenet.gr

Η πολιτική ενοποίηση της Ευρώπης, που επιχειρείται με τη νέα ευρωπαϊκή συνθήκη, μας αφορά όλους, ως εργαζόμενους και άνεργους, ως επαγγελματίες ή επιστήμονες, και βέβαια μας ενδιαφέρει ως πολίτες. Μας αφορά γι' αυτά που υπόσχεται και εξαγγέλλει, γι' αυτά που αποσιωπά ή συγκαλύπτει, γι' αυτά που παραλείπει ή ωραιοποιεί. Διότι, αν μη τι άλλο, η νέα αυτή συνθήκη, που αυτό-αποκαλείται Σύνταγμα, μας αναγκάζει από την ονομασία της και μόνον να την κρίνουμε σαν να ήταν, πράγματι, Σύνταγμα και να μιλήσουμε για τα ουσιαστικά, για τα θεμέλια και τις καταστατικές αρχές ή τους στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Δεν μας καλούν απλώς να εγκρίνουμε μια νέα ευρωπαϊκή συνθήκη, που κωδικοποιεί τις παλιές, που βελτιώνει τον τρόπο λήψης των αποφάσεων και την λειτουργία των κοινοτικών οργάνων ιδίως μετά την διεύρυνση. Δεν καλούμαστε μόνον να εγκρίνουμε μια απλή διεθνή συνθήκη που οργανώνει την άσκηση κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας και μειώνει το δημοκρατικό έλλειμμα,

και, γενικά, προωθεί την διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Αν οι θεσμικές φιλοδοξίες της συνταγματικής συνθήκης σταματούσαν εκεί, τότε τα κριτήρια αξιολόγησής της θα ήταν απλά και η απάντηση σχετικά εύκολη. Με πρόσχημα την ανάγκη της πολιτικής ενοποίησης μας ζητούν να προσχωρήσουμε ιδεολογικά και να αποδεχτούμε πολιτικά τους βασικούς στόχους και τις συγκεκριμένες εξουσίες και οικονομικές πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έτσι όπως είναι τώρα: μιας Ευρώπης, πριν από όλα και πάνω από όλα, της αγοράς και της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων και των υπηρεσιών, της νομισματικής σταθερότητας, μιας Ευρώπης που εξαρτά την πλήρη απασχόληση και την καταπολέμηση της ανεργίας από την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας της, μιας Ευρώπης των κρατών, προσδεμένης στην βορειο-αντλαντική συμμαχία, και κυρίως μιας Ευρώπης που δεν αφήνει καμιά προοπτική για άλλη Ευρώπη, διαφορετική από αυτή που ζούμε σήμερα.

Επισείοντας τον κίνδυνο της ιστορικής οπισθοδρόμησης και της αναβίωσης του εθνικισμού και του κρατισμού, αν δεν εγκριθεί η συνταγματική συνθήκη, και κατηγορώντας όσους την απορρίπτουν ως ρομαντικούς νοσταλγούς του παρελθόντος, θέλουν οι συντάκτες της νέας συνθήκης, στο όνομα της ιερής και ένδοξης λέξης Σύνταγμα, να παγιώσουν και να νομιμοποιήσουν αυτό που υπάρχει. Πώς αλλιώς μπορούμε να ερμηνεύσουμε την αναγωγή σε θεμελιώδη συνταγματικό στόχο της Ένωσης στο άρθρο I-3, αμέσως μετά την προαγωγή της ειρήνης και δίπλα ή μαζί με την ελευθερία, την ασφάλεια και την δικαιοσύνη, την παροχή στους πολίτες ενός χώρου με εσωτερική αγορά όπου ο ανταγωνισμός είναι ελεύθερος και ανόθευτος καθώς και μιας «άκρως ανταγωνιστικής κοινωνικής οικονομίας της αγοράς». Η ερμηνεία και η εφαρμογή αυτών των ρητρών δεν μπορεί παρά να είναι μία: συνταγματοποίηση της Ευρώπης δεν σημαίνει μόνον αναγνώριση μιας Χάρτας των θεμελιωδών δικαιωμάτων και της ισότητας ανδρών και γυναικών, σημαίνει κυρίως αναγωγή του ελεύθερου ανταγωνισμού σε ύπατη συνταγματική αξία και υποταγή όλων των πολιτικών της Ένωσης στην λογική των νόμων της ανεξέλεγκτης αγοράς και των τεσσάρων θεμελιωδών οικονομικών ελευθεριών της Ένωσης. Τα κράτη μέλη

είναι εξάλλου υποχρεωμένα δυνάμει του άρθρου III-177 να ακολουθούν μία και μόνον οικονομική πολιτική, τη νεοφιλελεύθερη: εκείνη που «ασκείται σύμφωνα με την αρχή της ανοικτής οικονομίας της αγοράς με ελεύθερο ανταγωνισμό» χωρίς καμία κοινωνική δέσμευση, στο άρθρο αυτό. Βέβαια η διάταξη αυτή δεν είναι νέα, υπήρχε και στις προηγούμενες συνθήκες. Μόνο που τώρα, με την αναγωγή της σε συνταγματική αρχή, ο ελεύθερος ανταγωνισμός τοποθετείται, τυπικά και συμβολικά, πάνω από τα εθνικά συντάγματα, ώστε να μην υπάρχει η παραμικρή αμφιβολία για την ισχύ του, και για την δέσμευση νομοθετών και κυβερνήσεων από αυτήν. Οι εθνικές κυβερνήσεις στερούνται, οριστικά πλέον, τη δυνατότητα να ασκούν οικονομική πολιτική άλλη από την νεοφιλελεύθερη, της άκρως ανταγωνιστικής οικονομίας της αγοράς. Και ακόμη –που είναι το πιο σημαντικό– η οικονομική πολιτική τόσο για τα όργανα της ΕΕ όσο και για τις κυβερνήσεις των κρατών δεν μπορεί να είναι πλέον αντικείμενο πολιτικής αντιδικίας ή διαμάχης μεταξύ των πολιτικών δυνάμεων, μεταξύ π.χ. σοσιαλιστών και φιλελεύθερων. Η οικονομική πολιτική τίθεται εκτός «πολιτικής» και τοποθετείται στην κυριολεξία πάνω από την πολιτική. Για πρώτη φορά στην παγκόσμια ιστορία του συνταγματισμού το Σύνταγμα όχι μόνον δεν είναι ουδέτερο απέναντι στην οικονομία αλλά θέτει ρητά το ίδιο την οικονομία της αγοράς πάνω από την πολιτική και πάνω από τις θεμελιώδεις ελευθερίες και τα δικαιώματα του ανθρώπου. Όσοι αμφιβάλουν για την αλήθεια των λεγομένων ας διαβάσουν προσεκτικά την μεταβατική διάταξη της Χάρτας, που ενσωματώθηκε στο Ευρωσύνταγμα, η οποία εξαιρεί τις πολιτικές της Ένωσης και όλο το κοινοτικό δίκαιο από τις δεσμεύσεις και τους περιορισμούς που εισάγουν τα θεμελιώδη δικαιώματα: άρθρο II-52 παρ.2 ΕυρΣ, «τα δικαιώματα του Χάρτη ασκούνται υπό τους όρους και με τους περιορισμούς που καθορίζονται από όλες τις άλλες διατάξεις της συνταγματικής συνθήκης». Ο εστί μεθερμηνευόμενο, τα θεμελιώδη δικαιώματα περιορίζονται από τις οικονομικές πολιτικές της Ένωσης, δεν μπορούν όμως να περιορίσουν τις εξουσίες των κοινοτικών οργάνων. Η σχέση οικονομίας και πολιτικής αντιστρέφεται, η πολιτική δεν εξουσιάζει την οικονομία ούτε την οικονομική πολιτική. Η Δημοκρατία δεν εξουσιάζει ούτε μπορεί να θίξει την οικονομία της αγοράς. Ο συνταγματικά και πραγματικά κυρίαρχος δεν είναι ο Δήμος αλλά η αγορά.

Η πρωταρχική θέση της αγοράς στο καλούμενο σύνταγμα της Ευρώπης επιβεβαιώνεται και από άλλες δύο διαπιστώσεις: πρώτα, από την συνταγματοποίηση ολόκληρου του τρίτου μέρους που περιέχει τις παλιές συνθήκες και καθορίζει λεπτομερειακά τις πολιτικές της Ένωσης. Λεπτομέρειες και ειδικότερες τεχνικές ρυθμίσεις, ανάρμοστες για συνταγματικό κείμενο, αποκτούν ισχύ και αίγλη συνταγματική. Το σύνταγμα της Ευρώπης είναι το μεγαλύτερο και το λεπτομερέστερο του κόσμου, αποτελείται από 1000 περίπου σελίδες και από 448 άρθρα, από τα οποία μόνον 53 θα μπορούσαν να θεωρηθούν συνταγματικής υφής, ενώ τα υπόλοιπα 322 άρθρα αφορούν τις πολιτικές της Ένωσης, ύλη που κανονικά έπρεπε αφήνεται στη δικαιοδοσία της νομοθετικής εξου-

σίας. Δεύτερον, από την απουσία κάθε αναφοράς προστατευτικής στις δημόσιες κοινωνικές υπηρεσίες και γενικότερα στα συλλογικά κοινωνικά αγαθά. Στο άρθρο μάλιστα III-55 ορίστηκε ρητά ότι και οι υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος υπόκεινται στους κανόνες του ανταγωνισμού. Τα πάντα υπόκεινται στους κανόνες του ανταγωνισμού, δεν εξαιρούνται ούτε τα δημόσια συλλογικά αγαθά, η δημόσια υγεία, η παιδεία ή η κοινωνική ασφάλιση, η τηλεόραση, το περιβάλλον. Άλλωστε και η εργασία δεν αντιμετωπίζεται ως κοινωνικό αγαθό ή ως δικαίωμα αλλά ως ατομική ελευθερία και υπηρεσία.

Δεν είναι τελικά τόσο η απουσία κάθε ιδέας περί κοινωνικού κράτους και η παντελής παραγνώριση ή υποτίμηση των κλασικών κοινωνικών δικαιωμάτων που μας αναγκάζουν να έχουμε αυτήν την αρνητική στάση απέναντι στο Ευρωσύνταγμα. Καταλαβαίνουμε ότι σε μια εποχή κατάρρευσης του κοινωνικού κράτους και παγκόσμιας επικράτησης της νεοφιλελεύθερης οικονομικής ιδεολογίας και πολιτικής, κάθε κατοχύρωση κοινωνικής πολιτικής και κάθε αναγνώριση κοινωνικού δικαιώματος θα ήταν για τους εργαζόμενους κέρδος και το αντιμετωπίζουμε ως τέτοιο. Δεν υποτιμούμε εξάλλου την τεραστία σημασία που έχουν οι διατάξεις που προνοούν για την βιώσιμη ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος.

Αυτό που μας κάνει απορριπτικούς όμως είναι η πικρή διαπίστωση ότι με την συνταγματική συνθήκη επιχειρείται να διαιωνιστεί η υπάρχουσα δομή εξουσίας και διακυβέρνησης στην ΕΕ και να αποκλειστεί, καταστατικά και συνταγματικά, κάθε μελλοντική προσπάθεια που θα εγκαθιστά περιορισμούς στην ελευθερία του ανταγωνισμού, κάθε προσπάθεια καθιέρωσης στο μέλλον κοινωνικών δικαιωμάτων και προστασίας συλλογικών αγαθών. Κάθε ανθρώπινη και κοινωνική δραστηριότητα που θα αντιμάχεται καταστατικά την λογική της αγοράς και θα επιζητεί την εξαίρεσή της από τους κανόνες του ανταγωνισμού, την τοποθέτηση της εκτός αγοράς, κινδυνεύει να χαρακτηρίζεται ως «αντισυνταγματική» και να στιγματίζεται ως ανεδαφική, ως εκτός τόπου και χρόνου. Με το ευρωσύνταγμα καθιερώνεται για την Ευρώπη ένα κλειστό και αμετάβλητο οικονομικό και κοινωνικό καθεστώς, που δεν είναι ανοικτό στο μέλλον ούτε ευέλικτο στις εξελίξεις. Για να αναθεωρηθεί το καλούμενο ευρωσύνταγμα και τρο-

ΕΛΛΗ ΣΚΟΠΕΤΕΑ:

Το «Πρότυπο Βασίλειο» και η Μεγάλη Ιδέα

Το κορυφαίο σύγγραμμά της Έλλης Σκοπετέα που εξετάζει το ιστορικό υπόβαθρο του εθνικισμού όπως διαμορφώθηκε στην Ελλάδα και τη Σερβία τον 19ο και τον 20ό αιώνα.

Ένα προφητικό βιβλίο που παραμένει σύγχρονο και αναλύει τις αιτίες των σημερινών εξελίξεων στην βαλκανική χερσόνησο.

Εκδόσεις Πολύτυπο: Κεντρική διάθεση: τηλ.: 210-72.32.819

ποποιηθούν οι αρχές που προαναφέραμε χρειάζεται ομοφωνία των κρατών-μελών. Και ένα κράτος μέλος ακόμη να διαφωνεί, η πρόταση τροποποίησης θα απορριφθεί. Πιστεύει κανείς ειλικρινά ότι με αυτήν την διαδικασία και με αυτό το Σύνταγμα θα αναγνωριστούν ποτέ τα κοινωνικά δικαιώματα ως ισότιμα και αδιαίρετα με τα ατομικά και ότι η αξία της αλληλεγγύης θα μπορεί να μετριάσει την αξία της ελευθερίας και να αντιπαρατεθεί μαζί της;

Η πιο τρανή απόδειξη της καθαρά ιδεολογικής λειτουργίας του ευρωσυντάγματος αποτελεί η περίφημη Χάρτα των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων. Γενικές, ωραίες διακηρύξεις, γνωστές από τα εθνικά συντάγματα και από άλλα διεθνή κείμενα, επανα-διακηρύσσονται χωρίς όμως εγγυημένη νομική δεσμευτικότητα και χωρίς τις στοιχειώδεις εγγυήσεις δικαστικής προστασίας. Έτσι, ναι μεν «οι διατάξεις του παρόντος Χάρτη απευθύνονται στα Όργανα, τους οργανισμούς και τους φορείς της Ένωσης», και τους δεσμεύουν (;), χωρίς όμως να δημιουργείται «καμία νέα αρμοδιότητα και κανένα νέο καθήκον για την Ένωση», όσον αφορά την προστασία των δικαιωμάτων. Η αλήθεια του Χάρτη δεν βρίσκεται στα 50 πρώτα άρθρα του, αλλά στα δύο τελευταία που διέπουν την ερμηνεία και εφαρμογή των δικαιωμάτων και καθιερώνουν τις εξαιρέσεις. Τα δικαιώματα του ευρωπαίου πολίτη απέναντι στην εξουσία της Ένωσης διακηρύσσονται μεν ως γενικές αρχές, μένουν όμως απροσπάτετα και δικαστικά και νομοθετικά, στο έλεος των πολιτικών και των στόχων της Ένωσης. Διακηρύσσονται χωρίς τις στοιχειώδεις εγγυήσεις δικαστικής προστασίας. Συμβαίνει έτσι το εξής παράδοξο: οι οικονομικές ελευθερίες και η ελευθερία του ανταγωνισμού διαθέτουν Δικαστήριο που φροντίζει για την προστασία τους, τα θεμελιώδη όμως δικαιώματα της Χάρτας ποιος δικαστής θα τα προστατεύει και με ποια μέσα;

Σκοπός άλλωστε της Ένωσης δεν είναι η προστασία των δικαιωμάτων, αλλά η ευρωπαϊκή (οικονομική) ολοκλήρωση. Για την πραγματοποίησή της τα δικαιώματα χρησιμοποιούνται ως απλό μέσο. Ο πολιτικός φιλελευθερισμός τίθεται στην υπηρεσία του οικονομικού φιλελευθερισμού. Η οικονομική ελευθερία καταβροχθίζει την ατομική ελευθερία και αδιαφορεί για την πολιτική ελευθερία. Αυτή την ιστορική αντιστροφή των φιλελεύθερων αξιών πραγματοποιεί το Σύνταγμα της Ευρώπης. Οι δοκιμασμένες αξίες του ευρωπαϊκού διαφωτισμού και η καταξιωμένη ευρωπαϊκή παράδοση του δημοκρατικού συνταγματισμού με το ευρωσύνταγμα αγνοούνται. Πώς μπορούμε να μένουμε, ως ευρωπαίοι πολίτες, αδιάφοροι και σιωπηλοί απέναντι σε αυτή την θεμελιώδη ανατροπή και οπισθοδρόμηση;

Η ιδέα από την οποία ξεκίνησε και που δικαιολόγησε τα πρώτα βήματα της ένωσης της Ευρώπης ήταν η ειρήνη. Η ιδέα που την κινητοποίησε και κράτησε ενωμένη πενήντα χρόνια τώρα είναι η ενιαία μεγάλη Αγορά. Ποια μεγάλη ιδέα καθοδηγεί σήμερα την συνταγματοποίησή της και σηματοδοτεί την πολιτική ενοποίησή της; Η ιδέα ενός κενού ή άδειου από δημοκρατικό και κοινωνικό περιεχόμενο συντάγματος. Σχεδίασαν ένα Σύνταγμα χωρίς κράτος, χωρίς λαό ή Δήμο και χωρίς Δημοκρατία. Επιδιώκουν την πολιτική

ενοποίηση των λαών της Ευρώπης με απατηλούς συμβολισμούς και ψεύτικες εξαγγελίες. Στην πραγματικότητα με την χρήση του όρου Σύνταγμα θέλουν απλώς να νομιμοποιήσουν, παγιώσουν και διαιωνίσουν την σημερινή διακυβερνητική μέθοδο διαχείρισης της ενιαίας αγοράς. Η Ευρώπη ήταν, είναι και εξακολουθεί να παραμένει και με το ευρωσύνταγμα, μια συνένωση «κυρίαρχων» κρατών, που δέχτηκαν να μοιράζονται και να ασκούν συλλογικά και από κοινού σε ορισμένους τομείς την κυριαρχία τους, προκειμένου να διέπεται η οικονομία τους από ενιαίους κανόνες. Η μέθοδος διακυβέρνησης που κρατεί και εντείνεται με την νέα συνθήκη είναι και παραμένει η διακυβερνητική, μία μέθοδος που αφήνει χωρίς δημοκρατικό έλεγχο τα Συμβούλια Υπουργών και αρχηγών κρατών.

Ο βασικότερος, τελικά, λόγος που μας κάνει να είμαστε εναντίον του ευρωσυντάγματος, είναι επειδή θέλουμε να αφήσουμε ανοικτή την προοπτική μιας άλλης Ευρώπης. Μιας Ευρώπης που θα οικοδομείται με την θέληση και ενεργητική συμμετοχή των λαών της και όχι με κρυφές και αντιδημοκρατικές διπλωματικές συμφωνίες των κρατών και κυβερνήσεών τους. Η πολιτική ενοποίηση της Ευρώπης ή θα γίνει με την συμμετοχή των λαών της Ευρώπης ή δεν θα γίνει ποτέ. Πολιτική ενοποίηση σημαίνει ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση παύει σταδιακά να είναι ένωση κρατών και μετασχηματίζεται σε ένωση λαών. Κατασκεύασαν ένα «Σύνταγμα» στο όνομα των πολιτών της Ευρώπης, αγνοώντας την συντακτική εξουσία των λαών της. Ο στόχος τους είναι παραπλανητικός, θέλουν στο όνομα του Συντάγματος να διαιωνίσουν και νομιμοποιήσουν αυτό που υπάρχει σήμερα: μια πρωτότυπη και μοναδική στην ιστορία συνένωση κρατών που δεν είναι ούτε μπορεί να γίνει ομοσπονδία, και είναι κάτι διαφορετικό από μια συνομοσπονδία. Επιδιώκουν να συνταγματοποιήσουν άρα την κρατούσα διακυβερνητική ή διακρατική μέθοδο διακυβέρνησης των λαών της Ευρώπης, να νομιμοποιήσουν την διακρατική λογική, κάνοντάς την πιο αποτελεσματική.

Επιδιώκουμε να αλλάξει ριζικά ο τρόπος αυτός διακυβέρνησης της Ευρώπης και να αντικατασταθεί σταδιακά από άλλες μορφές, που θα διασφαλίζουν την πολυ-επίπεδη αντιπροσώπευση της βούλησης των λαών της Ευρώπης, σε τοπικό, εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Ονειρευόμαστε μια Ευρώπη που η εξουσία της θα πηγάζει και θα νομιμοποιείται από πολλαπλούς και επάλληλους Δήμους. Η Ευρώπη χρειάζεται ένα άλλο Σύνταγμα, ένα πραγματικό Σύνταγμα, που δεν θα είναι απλώς ένα πανηγυρικό κείμενο αλλά θα αποτελέσει την σύνθεση και το απαύγασμα όλων των εθνικών Συνταγμάτων των κρατών, που θα συμπυκνώνει τις θεμελιώδεις αρχές και αξίες του δημοκρατικού και κοινωνικού ευρωπαϊκού συνταγματισμού, όπως αυτές διαπλάστηκαν και πλάθονται καθημερινά από τις πρακτικές πολιτικών και δικαστικών οργάνων και γίνονται αποδεκτές από τις συλλογικές συνειδήσεις των λαών. Το πραγματικό Σύνταγμα της Ευρώπης θα οργανώνει μια ευρωπαϊκή εξουσία που θα αντλεί την νομιμοποίησή της άμεσα από την θέληση των λαών και όχι των κρατών της Ευρώπης. Θα στηρίζεται και θα σέβεται τη δημοκρατική και συνταγματική αυτονομία των λαών. Θα συνενώ-

νει των πολίτες τους σε μια ενιαία πολιτική κοινότητα, σε ένα ενιαίο Δήμο ευρωπαίων πολιτών, που θα συγκροτείται από όλους όσους συμμερίζονται μια κοινή πολιτική μοίρα και θα αισθάνονται αλληλέγγυοι απέναντι στους κοινούς κινδύνους που τους απειλούν.

Το πολιτικό μέλλον της Ευρώπης θα κριθεί, τελικά, από την πολιτική και πολιτισμική ικανότητά της να εντάξει, προοπτικά, στη διαδικασία της ολοκλήρωσής της, ως ισότιμους ευρωπαίους πολίτες, τους μετανάστες, όσους εργάζονται και διαμένουν σε αυτήν. Ο ενιαίος Δήμος της Ευρώπης θα αποτελείται από το σύνολο των ευρωπαίων πολιτών, η ιδιότητα όμως του ευρωπαίου πολίτη δεν θα βασίζεται στην εθνική ιθαγένεια αλλά στην κοινωνική αποκλειστικά ιδιότητα του πολίτη. Ευρωπαίος πολίτης θα είναι κάθε ένας που έχει και ασκεί το δικαίωμα στην εργασία και στην διαμονή. Η Ευρώπη δεν ορίζεται γεωγραφικά ούτε πολιτισμικά, αλλά μόνον πολιτικά και είναι ανοικτή στους πολιτισμούς και στην ειρηνική συνύπαρξη και συνάντησή τους.

Δεν σκεπτόμαστε την Ευρώπη ως ένα νέο πανίσχυρο υπερκράτος, φρούριο κλειστό, κατ' εικόνα και ομοίωση των εθνικών κρατών, αλλά ως μια μετα-εθνική οργανωμένη και ισχυρή πολιτική κοινωνία, πρότυπο μοναδικό στον κόσμο δημοκρατικής και κοινωνικής οργάνωσης των λαών της, ικανής να υπερασπίζεται και να επιβάλλει την ειρήνη και να πρωτοστατεί στη διάσωση του πλανήτη από τις οικολογικές καταστροφές.

Οι μεγάλες ιδέες που συγκινούν σήμερα τους λαούς της Ευρώπης και μπορούν να τους παρακινήσουν να συμμετάσχουν στην διαδικασία της ενοποίησης της είναι η ειρήνη και η αλληλεγγύη. Η πρώτη διακηρύχθηκε απλώς στο πρώτο άρθρο. Η αλληλεγγύη λησμονήθηκε και δεν περιελήφθηκε στους θεμελιώδεις στόχους της Ένωσης. Να μπορούσε τουλάχιστον η επίκλησή της να μετριάσει, αντισταθμίσει ή περιορίσει την απόλυτη και απεριόριστη προστασία της ελευθερίας και ιδίως της ελευθερίας του ανταγωνισμού.

Δεν θα ψηφίσουμε αυτό το Σύνταγμα γιατί θέλουμε να αφήσουμε άθικτη την φλόγα της ελπίδας για μια άλλη Ευρώπη σε έναν άλλο κόσμο. Γιατί θέλουμε να δείξουμε, συγκεκριμένα και έμπρακτα, ότι η πολιτική ενοποίηση της Ευρώπης που ετοιμάζεται βασίζεται στην πλήρη αδιαφορία και στην αποχή των ευρωπαίων πολιτών και ότι επιδιώκεται να πραγματοποιηθεί χωρίς συζήτηση και χωρίς πολιτική αντιπαράθεση. Η απόρριψη του Ευρωσυντάγματος είναι όρος και προϋπόθεση για να συγκροτηθεί ένα κίνημα ευρωπαϊκό που συνειδητά και υπεύθυνα θα επιδιώκει μια Ευρώπη Οικολογική, Δημοκρατική και Κοινωνική, των λαών και των δικαιωμάτων, της ελευθερίας, της αλληλεγγύης και της δικαιοσύνης.

Απορρίπτοντας σήμερα την συνθήκη, που βαπτίστηκε Σύνταγμα, αποδοκιμάζουμε, πρώτα, μια πρακτική πολιτικής παραπλάνησης των ευρωπαίων πολιτών. Αρνούμαστε, έπειτα, να παραιτηθούμε από το δικαίωμά μας να σκεπτόμαστε, να σχεδιάζουμε και να αγωνιζόμαστε συλλογικά για το μέλλον, και να πιστεύουμε ότι μια άλλη Ευρώπη είναι ιστορικά δυνατή και πολιτικά εφικτή.

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

«ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ»

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

669 ΤΟΜΟΙ

ΟΜΗΡΙΚΑ - ΕΠΙΚΟΣ ΚΥΚΛΟΣ

Βατραχομουμαχία -

Τιτανομαχία -

Μικρά Ίλιάς - Ίλιον πέρις -

Άγων Όμηρου και Ήσιόδου

792 «ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ»

Έκδοτης Όδυσσεας Χατζόπουλος

Η ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΣΕΙΡΑ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΚΤΟΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 46, ΑΘΗΝΑ 106 78

ΤΗΛ.: 210.38.40.524 FAX: 210.33.03.098

Μην χάνετε την "Αυγή"

Την Παρασκευή

οι αναγνώσεις

με ειδική έκδοση 12 σελίδων

1821 νέες προσεγγίσεις και οπτικές

» Η δυναμική των όπλων	» Ήταν "διαφωτισμένος"
» Η Αριστερά για το '21	» ο Κολλοκοτρώνης
» Το τελευταίο ποίημα του Μπάυρον	» Η ελληνική επανάσταση
» Η έννοια της παιδείας στον	στην ευρωπαϊκή ποίηση
Δεληγιάννη και τον Μακρυγιάννη	» Πατριάρχειο και επαναστατικά κινήματα
» Οι Οθωμανοί για το '21	» Το '21 στη σύγχρονη λογοτεχνία

ΓΡΑΦΟΥΝ: Βασίλης Κρεμμυδάς, Κώστας Βούλγαρης, Κώστας Γκότσας, Νίκος Θεοτοκάς, Λήδα Καζαντζάκη, Βαγγέλης Κάσσης, Νίκος Κοταρίδης, Ηλίας Λάγιος, Γιώργος Πλάνας, Γιάννης Παπαθεοδώρου, Μάρθα Πύλια, Νίκος Ροτζώκος, Αλεξάνδρα Σφοίνη, Διονύσης Τζάκης.

Συναρχηγία με τον Φάτος Νάνο

Ενα πολιτικό κόμμα –κάθε κόμμα– έχει βεβαίως απόλυτο δικαίωμα να «ανασυντάσσεται», να «ανανεώνεται», να «ενεργοποιείται», υπόκειται ωστόσο στην εκ των υστέρων κριτική των οπαδών του και γενικά της κοινωνίας. Πόσο μάλλον όταν πρόκειται για ένα κόμμα που εξ αντικειμένου εκφράζει μια μεγάλη μερίδα πολιτών και προβάλλει ως σοβαρός παίχτης στο παιχνίδι της εξουσίας. Τότε η όποια αλλαγή στη δομή, στους προσανατολισμούς, ή στις στρατηγικές επιλογές του αφορά άμεσα ή έμμεσα το σύνολο της κοινής γνώμης. Από τον κανόνα αυτό δεν θα μπορούσε να ξεφύγει και το ΠΑΣΟΚ.

Οι διαδικασίες του 7ου Συνεδρίου του, στις αρχές Μαρτίου, και όσα ακολούθησαν στη συνέχεια, μέχρι και την επιλογή των συντονιστών της Κοινοβουλευτικής Ομάδας του, αυτή την εβδομάδα, έληξαν. Έτσι ήλθε η ώρα της συνολικής αποτίμησης, η οποία φυσικά αφορά σε όλες τις παραμέτρους των αλλαγών που συντελέστηκαν και οι οποίες, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, αποκαλύπτουν τις προθέσεις του νέου αρχηγού του κόμματος.

Μόνο που εδώ υπάρχει μια αντίφαση. Συνήθως, σε κόμματα με ευρεία απήχηση, τέτοιες αλλαγές αντιμετωπίζονται με συμπάθεια. Στην παρούσα περίπτωση μάλι-

στα, είχε δημιουργηθεί το κατάλληλο κλίμα με το περίφημο σύνθημα «Γιώργο άλλαξε τα όλα» που φώναζαν, αυθόρμητα δήθεν, οι οπαδοί του κόμματος σε κάθε εμφάνιση του Γιώργου Παπανδρέου εδώ και ένα χρόνο, από την ημέρα που παρέλαβε την ηγεσία από τον πρώην πρωθυπουργό Κ. Σημίτη. Το αποτέλεσμα, ωστόσο, των αλλαγών που επέφερε τελικά ο Γιωργάκης, κάθε άλλο παρά απηχεί το περιεχόμενο του παραπάνω συνθήματος, εξ ου και κάθε διάθεση για έκφραση συμπάθειας εξανεμίστηκε πολύ γρήγορα.

Διότι, τι μπορεί να σημαίνει η επιβολή μιας μεγάλης σειράς ονομάτων νέων και «άκαπνων» στελεχών (κανείς δεν έχει τίποτα με τα παιδιά) στα ανεξήγητα διογκωμένα κεντρικά όργανα, όπως το Εθνικό Συμβούλιο, που αντικατέστησε την Κεντρική Επιτροπή, και το Πολιτικό Συμβούλιο που αντικατέστησε το Εκτελεστικό Γραφείο (πάνω στη σύγχυση κανείς δεν κατάλαβε το νόημα αυτού του παιχνιδιού με τα ονόματα); Και τι πολιτική μπορούν να παράγουν, για παράδειγμα, η κατά τα άλλα συμπαθής καλλιτέχινδα Άντζελα Γκερέκου και μερικά ακόμα «τρανταχτά» ονόματα, η εμφάνιση των οποίων στα πασοκικά ψηφοδέλτια έχει στόχο κυρίως την προσέλκυση ψήφων;

Και ακόμα, καλοί οι «νεωτερισμοί», καλή

και η ποσόστωση στη συμμετοχή των γυναικών, όπως ήταν καλή και η προώθηση γυναίκας στη θέση του γενικού γραμματέα του κόμματος. Όμως, το αν η Μαριλίτσα Ξενογιαννακοπούλου θα καταφέρει να παίξει ουσιαστικό ρόλο στην πορεία του κόμματος, μένει να αποδειχθεί στο μέλλον, αν και ήδη υπάρχουν αρκετές επιφυλάξεις ακόμα και από στελέχη του κόμματος.

Από την άλλη, κανείς δεν φαίνεται να στενοχωρήθηκε για τον αποκλεισμό –επιτέλους– ορισμένων «βαρόνων», όπως ο Άκης, ο Γιάννος, ο Χριστοδουλάκης, ο Βερελής και άλλοι (αν και για μερικούς πιστεύεται ότι θα προσπαθήσουν να παίξουν ρόλο στο μέλλον). Εντύπωση έκανε όμως η αναβάθμιση –λόγω ψήφων– του Ευάγγελου Βενιζέλου, ο οποίος είναι βέβαιο ότι από δω και πέρα θα αποτελεί τον μόνιμο πονοκέφαλο του Γιωργάκη.

Τελικά, σύμφωνα με εκτιμήσεις στελεχών και μη του ΠΑΣΟΚ, είναι βέβαιο ότι ο Γιωργάκης ήθελε να μεταβάλει το ΠΑΣΟΚ σε ένα σύγχρονο αρχηγικό κόμμα, στο οποίο οι «ανανεωμένες» –και αποδυναμωμένες– δομές θα περιέρχονταν στον απόλυτο έλεγχο του, ώστε να μείνει μόνος αρμόδιος για τη χάραξη στρατηγικής και τον καθορισμό των προσανατολισμών του κόμματος, υπό τις επευφημίες όλων των υπολοίπων.

Το αστείο όμως είναι ότι δεν του προέκυψε ακριβώς. Έτσι μένει να δούμε την παραπέρα πορεία του κόμματος, το μέλλον του οποίου –δικαιολογημένα– δεν προβλέπεται αισιόδοξο.

Ανεξάρτητα απ' όλα αυτά πάντως, ο Γιωργάκης μπορεί να ελπίζει σε μια αύξηση των μελών και των «φίλων» του κόμματος του, μετά την παραίτηση του Αλβανού πρωθυπουργού Φατός Νάνο, που παραβρέθηκε στις εργασίες του Συνεδρίου, οι Αλβανοί μετανάστες που βρίσκονται στην Ελλάδα να ενταχθούν στο ΠΑΣΟΚ και αντίστοιχα οι Έλληνες της Αλβανίας να ενταχθούν στο αλβανικό Σοσιαλιστικό Κόμμα – η Αλβανία έχει εκλογές σε μερικούς μήνες. Το θέμα είναι ωστόσο ότι το ζήτημα των ξένων μεταναστών «μυρίστηκαν» και τα άλλα κόμματα, τα οποία ήδη ζητούν να δοθεί δικαίωμα ψήφου, μπας και αυξήσουν τα ποσοστά τους, όταν θα διεξαχθούν νέες εκλογές.

Τ.Κ.Δ.

Το θέμα είναι σοβαρό

Από τα life style περιοδικά του '80 στην τηλε-δημοσιογραφία του '00 (Ή μήπως 000;)

του Στέφανου Προτεστάκι

Ενας ελεγχόμενος, προσώρας, πανικός κυριαρχεί στα δημοσιογραφικά μαγαζιά που αποσπούν συνήθως τη μερίδα του λέοντος από την πίτα της αγοράς. Το Έθνος κατακύλησε ήδη την περασμένη Κυριακή κατά 60.000 φύλλα, ενώ οι λοιποί μέχρι πρότινος κυρίαρχοι της Κυριακής, δηλαδή η *Ελευθεροτυπία* και το *Βήμα*, ένιωσαν ήδη πολύ δυσάρεστα με την παρουσία ενός νέου διεκδικητή των υπέρογων διαφημιστικών πακέτων αλλά και της εύνοιας του κοινού, του εντύπου *Το Θέμα*, το οποίο εκδίδουν δύο αριστείς της τηλεοπτικής ζούγκλας ο Θέμος και ο Μάκης. Αμφότεροι έχουν υπάρξει πεφλημένοι και των δύο συγκροτημάτων, του ΔΟΛ και των εκδόσεων του Τεγόπουλου, αλλά τώρα εξαργυρώνοντας στο σωστό timing τις τηλε-δάφνες τους έφτιαξαν ένα δημοσιογραφικό στίφάδο που περιέχει τα πάντα, ή σχεδόν τα πάντα, και μέχρι τώρα αντέχει στα 220.000 φύλλα πανελλαδικά. Αν μάλιστα σ' ένα μήνα από τώρα εξακολουθήσει να διατηρείται γύρω στα 150.000 φύλλα, τότε θα έχει συντελεστεί μια αθόρυβη, μια βελούδινη αλλά και άκρως οδυνηρή για τους παραδοσιακούς πατρόνους, επανάσταση στον ελληνικό Τύπο.

Κατ' αρχάς να υπογραμμίσουμε ότι το έντυπο *Το Κεντρικό Θέμα*, ευλογημένο σαφώς από τον Χριστόδουλο, είναι σαφώς ένα προϊόν πολύ προσεγγμένο όσο και σκανδαλωδώς απλό στη σύλληψή του. Πρόκειται για μια τηλεοπτική μετα-εφημερίδα στη φόρμα και την αισθητική του Κυριακάτικου *Βήματος*, με μια πληθώρα προσφορών όπως επιτάσσει η τρέχουσα μόδα και με ό,τι πετάει, κολυμπάει ή κακαρίζει στα τηλε-στέκια εντός του. Το κύριο θέμα του είναι συνήθως κάτι από τα πλούσια «αρχεία» του Μάκη, διανθισμένο με τα «κοσμαγάπητα» SMS αστεία του Θέμου. Αναμφισβήτητα αυτοί οι δύο σπαρ της ζουγκλοποιημένης μας επικαιρότητας κατάφεραν να «εφημεριδοποιήσουν» τις εκπομπές τους συνδυάζοντας υπό τον μανδύα του σοβαρού, την πιο traffic εκδοχή των ειδήσεων. Και με τη συνταγή αυτή, για την ώρα τουλάχιστον, σπάνε ταμεία. Και γιατί να μην σπάνε; Τι περισσότερο προσφέρουν η διαπλεκόμενη αρθρογραφία του *Έθνους* και του *Βήματος* αλλά και το γηρασμένο και πολυπροβλέψιμο καστ της *Ελευ-*

θεροτυπίας; Μήπως δεν υπήρξε κάποτε ο αγαπημένος του Κίτσου ο Θέμος προτού τον γιαουρτώσουν οι Ρηγάδες και δεν σχεδίαζε «παπάδες» με το πενάκι του ο Μάκης στα *Νέα* ως πουλέν του Καραπαναγιώτη;

Και οι δύο αυτοί δημοσιογράφοι δεν έκαναν όνομα επειδή ακριβώς κινούνταν σχεδόν επίσημα εκτός της πάγιας δημοσιογραφικής δεοντολογίας και σαφώς εναντίον του οποιουδήποτε θεσμού; Είναι σημερινό φαινόμενο η «επιτυχία» του αδέκαστου Ζορρό, Ταρζάν, μασκοφόρου εκδικητή, κρυφού κάμεραμαν Μάκη, ή του «αστείου», «χαριτωμένου», «αντισυμβατικού», ομοτράπεζου columnist του Πρετεντέρη, Θέμου; Αυτή η «δημοσιογραφία» των αποκλίσεων, των καταχρήσεων, των παρενοχλήσεων, των βελούδινων εκβιασμών και της ροζ κλειδαρότρυπας δεν αποτελεί τον απόλυτο κανόνα πλέον και την κυρίαρχη αισθητική της ελληνικής τηλεόρασης; Πού θα πάει ο Μάκης τον χειμώνα; Στον Antenna, στο Mega, στο CNN; Είσαι πολύ μεγάλος, μεγάλε, για το Alter, θα μπορούσε να του πει ως μελλοντικός του ομόσταυλος στο Mega ο πολύς Κακουνάκης, ο καθεστωτικός Κακασουφωνίζης εκπομπής «Το ΠΑΣΟΚ είναι εδώ, κοινωνία ώρα οχτώ», όπως έγραφε τις προάλλες στο on-off ο Μάνος Στεφανίδης.

Απ' την άλλη πλευρά, όταν συρρέουν στις μεταμεσονύχτιες ζούγκλες του Ρομπέν της Ρόμπας αεροπαγίτες, καθηγητές, υπουργοί, βουλευτές, διανοούμενοι –με την καλή έννοια–, μεγαλοπαπάδες και όλοι όσοι θεσμικά αυτοκαταργούνται από τις μεθόδους των κιτριναρήδων και από την εισπήδηση της ροζ παραεισαγγελικής τηλεαρχής στους χώρους της Δικαιοσύνης, γιατί να μη νιώθουν απολύτως δικαιωμένοι οι θεμομάκηδες και τα θέματά τους;

Σαν να διαβάζω στ' αθάνασ μάτια την ένταση; Μα δεν είδες τι σειομική μεταβολή έχουν επιφέρει στην κοινωνική σαπίλα οι εκπομπές του Μάκη και η ατρόμητη κρυφή του κάμερα; Μπορείς ν' αρνηθείς ότι ολόκληρο το πολιτικοκοινωνικό κατεστημένο έχει ταρακουνηθεί από τις αποκαλύψεις του ατρόμητου διδύμου; Γιατί να μην δικαιούνται τα δύο συνεταιρικά βάζοντας τις οικονομίες τους ως κεφάλαιο ν' αλλάξουν όχι μόνο την τηλεόραση αλλά και την έντυπη δημοσιογραφία; Φίλτατοι, έχουμε

φτάσει σ' ένα τέτοιο σημείο σύγχυσης, παράνοιας και σχιζοειδούς υποκρισίας, ώστε όλα πλέον είναι θεμιτά ή μάλλον ΘΕΜ-ιτά και ΜΑΚάβρια. Αν μιλούσαμε με εικόνες, θα παρουσιάζαμε τους νοσούντες θεσμούς σαν μεγάλα καζάνια την επιφάνεια των οποίων οι θεμομάκηδες –με τη συμπαράσταση του λόγιου Γιάννη Τζανετάκου που πάει παντού, παρακαλώ!– μόνο ανακινούν προς άμεση τηλεοπτική εξαργύρωση, ενώ οι τεράστιοι πυθμένες τους ούτε καν αντιλαμβάνονται την αναταραχή.

Αντίθετα οι θεμομάκηδες είναι το απαραίτητο συμπλήρωμα κάθε πακτωμένης εξουσίας για να υποκρίνεται ότι έχει ανακλαστικά και θέλει ν' αλλάξει. Το εκκλησιαστικό διευθετήθηκε ήδη και η δικαιοσύνη δεν έγινε ούτε πιο δίκαιη ούτε –κυρίως– πιο ευαίσθητη και πεπαιδευμένη –το αληθινό της πρόβλημα– αλλά απλώς δέκα δικαστές μετακινήθηκαν απ' τη μια πόλη στην άλλη, έτσι ώστε ν' αναταραχτεί λίγο η επιφάνεια της χύτρας. Απ' την άλλη όλοι οι υπόλοιποι δικαστικοί υπάλληλοι υπερακοντίζουν εαυτούς σε σκληρότητα και αδικία· γιατί, βλέπετε, αυτοί δεν είναι κοροϊδα να τους πιάσει η κάμερα ή η ρομφαία του Μάκη. Πριν λίγες μέρες το κακουργοδικείο της Λάρισας καταδίκασε πρωτόδικα σε ισόβια κάθειρξη κάποιον που κατείχε 7 γραμμάρια ηρωίνης. Και τέτοια παραδείγματα είναι εκατοντάδες σ' όλη την Ελλάδα. Ποιος θα κατηγορήσει τη δικαιοσύνη για διαφθορά; Η τηλεόραση έκανε πάλι το θαύμα της. Κι έπειτα όλοι εμείς, τα θύματά της, που ξενυχτάμε για να ενημερωνόμαστε από την ακαταμάχητη «ζούγκλα», ήρεμοι και ανακουφισμένοι κοιμηθήκαμε βαθιά και, προπαντός, ευτυχισμένα.

ΥΓ.: Πάντως η αληθινή βόμβα θα είναι να ενωθεί το *Θέμα* με το *Καρφί* έτσι ώστε να γράφει στη νέα εφημερίδα-φύβητρο των παραδοσιακών εκδοτών και ο Κακουνάκης. Αν μάλιστα γινόταν το θαύμα ώστε να παίξει και ο Λάλας, τότε... ποιος είδε το Megaron Plus και δεν το φοβήθηκε. Είπα «λάλας» και το θυμήθηκα. Έλαβα μια πρόσκληση από τις εκδόσεις Καστανιώτη για ένα βιβλίο που θα παρουσιάσουν οι Θανάσης Λάλας και Πάυλος Μάτεσις. Η Μαρίνα Λαμπράκη λείπει, αλλά δεν πειράζει. Την άλλη φορά...

Γιορτές της Κατοχής

Κάθομαι βαθιά στον καναπέ. Απέναντι, στην τηλεόραση, παρακολουθώ τη δοξολογία στη Μητρόπολη, τις παρελάσεις, μαθητικές και στρατιωτικές, τα μεστιά διαγγέλματα του Προέδρου κ. Κ. Παπούλια, του πρωθυπουργού, του αρχηγού της αξιωματικής αντιπολίτευσης και των μικροτέρων κομμάτων... Και στη συνέχεια, τους διαπληκτισμούς, στα τηλεοπτικά παράθυρα, γονέων, καθηγητών, νομαρχών, τέως και νυν υπουργών, αναλυτών και λοιπών τηλε-πελατών για το φετινό σήριαλ με τον αλλοδαπό σημαιοφόρο στο Λύκειο της Άνω-Κάτω-Πέρα Παναγίτσας. Κυρίως αυτό.

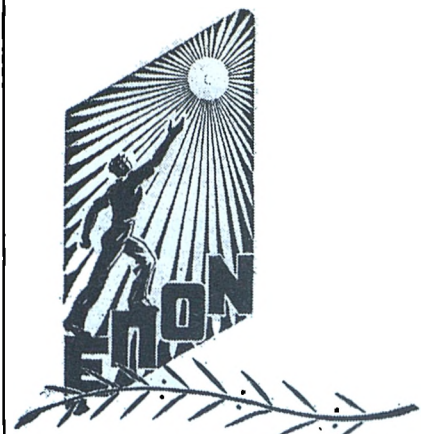
Έχουν περάσει πάνω από 60 χρόνια από τον καιρό της Κατοχής. Ο κόσμος όλος, και η Ελλάδα, έχει αλλάξει δραματικά. Δυο γενιές πέρασαν. Σήμερα, εποχή των κινητών τηλεφώνων και της μοναχικής ζωής, η αναφορά σ' εκείνα τα χρόνια είναι δουλειά των ιστορικών. Ελάχιστες οι ζωντανές αναφορές από τους επιζώντες εκείνης της εποχής και,

όταν γίνονται, δεν είναι κατανοητές στις σημερινές γενιές.

Για έναν λαό, όταν βρίσκεται κάτω από εξαιρετικές περιστάσεις, οι συμβολισμοί μιας επετείου έχουν ιδιαίτερη σημασία και είναι χρωματισμένοι από την ιστορική συγκυρία. Ποιος όμως αγνοεί ότι η αναφορά στις μνήμες είναι ζωτικής σημασίας για το παρόν; Και για το μέλλον.

Η πείνα, οι εκτελέσεις, οι διωγμοί, τα στρατόπεδα συγκέντρωσης αλλά και οι λεπτομέρειες της καθημερινής ζωής (το φαγητό, το ντύσιμο, οι μετακινήσεις, το παιχνίδι, ο έρωτας και όλα εκείνα που γεμίζουν το εικοσιτετράωρο), μοιάζουν να έρχονται από τόπους μακρινούς σε μακρινούς καιρούς.

Στις σελίδες που ακολουθούν σταχυολογήσαμε από φύλλα της εφημερίδας -και αργότερα περιοδικού- *Νέα Γενιά*, που εξέδιδε η ΕΠΟΝ, μερικά κείμενα γραμμένα πριν από 60 τόσα χρόνια. Τα κείμενα τούτα έχουν βεβαίως το ύφος και το ήθος της εποχής που γράφθηκαν. Μεταδίδουν με αμεσότητα τα γεγονότα

Και δάκουσες τη φωνή του λυτρωτή
δὲ γδυθῆς τῆς ἁμαρτίας τὸ ντύμα,
καὶ ξανὰ κυδερνῆμένη κ' ἄλαφρῇ
δὲ σιελῆς σὺν τῇ χλόῃ σὺν τὸ πουλὶ,
σὺν τὸ κόρφο τὸ γυναικεῖο, σὺν τὸ κύμα,
καὶ μὴν ἔχοντας πρὸς κάτω ἄλλο σκαλὶ
νὰ κατακυλίσης πρὸς βαθιά
στοῦ κακοῦ τῆ σκόλα,—
γιὰ τάνεσσά σου ξανὰ πού σὲ καλεῖ
δὲ σίστανδ' νὰ σοὺ φωτρώσουν, ὦ χαρὰ!
τὰ φτερά,
τὰ φτερά τὰ πρωτὰ σου τὰ μεγάλα!

(Ἄσ' τὸ δαυδεκάλογον τοῦ Γύφτου). Κ. ΠΑΡΑΜΑΣ

Ο Δωδεκάλογος του Γύφτου του Παλαμά, μόνιμη αναφορά στις συναδροίσεις της ΕΠΟΝ στα χρόνια της Κατοχής. Επάνω το σήμα της Οργάνωσης.

όπως καθρεφτίστηκαν στη γλώσσα, τις αντιλήψεις και τις νοοτροπίες της εποχής. Είναι όμως πολύ χρήσιμα για αναστοχασμό - στην εποχή των κινητών τηλεφώνων και της μοναχικής ζωής.

Νέα Γενιά, Ὅργανο της Κ.Ε. της Ενιαίας Πανελλαδικῆς Οργάνωσης Νέων, ΕΠΟΝ. Χρόνος πρῶτος, Αθήνα 22 Μάρτη 1943, Αριθμὸς Φύλλου 1, Δράχ. 100. Το σχέδιο εἶναι του Ηλία Φέρτη.

Νέα Γενιά, Ὅργανο της Κ.Ε. της Ενιαίας Πανελλαδικῆς Οργάνωσης Νέων, ΕΠΟΝ. Χρόνος δεύτερος, Αθήνα 26 Μάρτιου 1944, Αριθμὸς Φύλλου 50, δραχ. 2000.

Το εξώφυλλο του περιοδικού *Νέα Γενιά*, Ὅργανου του Κεντρικοῦ Συμβουλίου της ΕΠΟΝ. Χρόνος 3ος, αριθ. φύλλου 47, Αθήνα 25 Μάρτη 1945.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ
ΤΟΥ φ. 47, (25.3.1945) ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΓΕΝΙΑΣ

Ενδεικτικά για τα ενδιαφέροντα της εποχής τα περιεχόμενα και η θεματολογία του φύλλου 47 (25 Μαρτίου 1945) του περιοδικού της ΕΠΟΝ *Νέα Γενιά*. Στις σελίδες που ακολουθούν μεταφέρουμε το αφήγημα της Έλλης Αλεξίου «Εξετάσεις στα γυμνάσια το καλοκαίρι του 1944» και ένα μεγάλο απόσπασμα από κείμενο του Νίκου Καραντηνού – αρχισυντάκτη τότε του περιοδικού – σχετικό με τους εορτασμούς της 25ης Μαρτίου τις χρονιές 1942, 1943 και 1944.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Δ. Σολωμού: «Ύμνος εις την Ελευθερίαν» (Αποσπάσματα).

Κ. Παλαμά: Στη χώρα που αρματώθηκε.

Σ. Γιαννακοπουλου: Το Εικοσιένα προσταίζει.

Γ. Αμπερινού: Ο Ρήγας και το έργο του.

Μαρίας Σβώλου: Η νέα γυναίκα στον σημερινό αγώνα.

Μ. Λουντέμη: 25 Μαρτίου 1945 (Ποίημα).

Έλλης Αλεξίου: Εξετάσεις στα Γυμνάσια το καλοκαίρι του 1944.

Ν. Καραντηνού: Τρεις ματωμένοι σταθμοί προς τη λευτεριά (25 Μαρτίου 1942-1944).

Ειρήνης Φωτεινού: Το Έθνος ευγνωμονεί αυτούς που αγάπησαν την Ελλάδα και θυσιάστηκαν για τη λευτεριά της.

Νίκης Στέφης: Ηρωίδες του Σουλίου.

Γρηγόρη: Για μας χτυπάν οι καμπάνες (Διήγημα).

Να ο φασισμός! (Αποσπάσματα απ' το βιβλίο του Τάκη Λάπτα). – «Η σφαγή του Διστόμου. Χρονικό». – Χρονικό «Νέας Γενιάς». – Έτσι πολεμήσαμε για τη Λευτεριά. – Μπουρλοτιέρηδες. – Αετόπουλα. – Οι ήρωές μας κ.τ.λ.

ΣΕΛΙΔΕΣ ΑΠ' ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ. ΔΙΗΓΗΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΣ ΑΛΕΞΙΟΥ ΑΠΟ ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΝΕΑ ΓΕΝΙΑ ΤΗΣ ΕΠΟΝ

Εξετάσεις στα γυμνάσια το καλοκαίρι του 1944

Η αγωνία κυριαρχούσε. Οι μισοί άνθρωποι ξενοκοιμούνταν. Για να δεις τους δικούς σου, έπρεπε να περμιμένεις να τους ανταμώσεις στο δρόμο, στην τύχη. Κι αν συναπαντιόσασταν:

– Χαθήκαμε! έλεγε ο ένας στον άλλο σιγά και βιαστικά.

– Να! Χαθήκαμε!... Και χωρίζατε.

Αλλά μήτε πού μένεις και τι κάνεις, μήτε πού μένω και τι κάνω...

Και κει απάνω λάβαμε ξαφνικά οι καθηγητές διορισμούς, που μας διόριζαν εξεταστικές επιτροπές σε ξένα γυμνάσια. Κείνον που υπηρετούσε στην Πλάκα, τον στέλνανε να εξετάσει τους τελειόφοιτους του Παλαιού Φαλήρου και κείνον που υπηρετούσε στα Πατήσια, τον στέλνανε στην Καλλιθέα. Γιατί αυτή η φτερινή καινοτομία, αναρωτιούνταν όλοι. Κι ωστόσο ήσαν ικανο-

ποιημένοι. «Καλύτερα να βρισκόμαστε μακριά από τα κέντρα της δουλειάς μας» – σκέφτονται οι καθηγητές. Κείνον τον καιρό οι άνθρωποι απόφευγαν τους γνώριμους χώρους. Οι δάσκαλοι πήγαιναν στο Γραφείο εξ ανάγκης και μόνο για τη μισθοδοσία τους. Πολλοί πατριώτες είχαν πιαστεί στα Γραφεία που δούλευαν. Οι οικείοι αγαπημένοι χώροι, οι καρέκλες μας, τα συρτάρια μας, οι ντουλάπες μας, οι κρεμάστρες σαν να ήσαν παγίδες που είχαν πάρει φωτιά.

Στους πολέμους επισημαίνουμε, λέει, οι εχθροί τις πηγές του νερού... Άμα οι στρατιώτες παραδιψάσουν, τι να κάμουν, παίρνουν το παγούρι και τραβάνε κάτω από τη βροχή των βλημάτων... Πάντα άμα ήτανε να πάω στο Γυμνάσιο να πληρωθώ ερχότανε στο μυαλό μου αυτή η πορεία των στρατιωτών προς τις

25 ΜΑΡΤΙΟΥ 1942

Η Πάτρα ζούσε κάτω από τη μπότα του κατακτητή. Σκοτάδι πηχτό και βαρύ βασιλευε παντού, στην όμορφη πόλη και στις καρδιές. Η πεύνα θέρριζε, οι συλλήψεις κι οι σκοτωμοί συνταράζανε κάθε τόσο το λαό της, που έμενε περήφανος, αδούλωτος, ασυνθηκολόγητος. Με απεργίες, διαδηλώσεις, σαμποτάζ, ματαίωνε, πολλές φορές, τα σχέδια του κατακτητή.

Ξημέρωσε η 25 Μαρτίου. Ο λαός της Πάτρας είναι αποφασισμένος να τη γιορτάσει! Και πρωί-πρωί ξεχύνεται από όλες τις μεριές και πλημμυρίζει τους δρόμους, γύρω στην πλατεία των Ψηλών Αλωνιών, αφηφώντας τα τανκς και τα πολυβόλα, που είχαν ζώσει την πλατεία και την πόλη ολόκληρη.

Μια νέα κοπέλα, σέρνοντας με το 'να χέρι το αμάξι ενός ανάπηρου του Αλβανικού πολέμου και σπρώχνοντας το στρατό κατοχής με το άλλο, φτάνει στο άγαλμα του Παλαιών Πατρών Γερμανού. Κολλά μια ταινία με την επιγραφή «ΖΗΤΩ Η 25 ΜΑΡΤΙΟΥ 1821», ακουμπά ένα δάφνινο στεφάνι και αρχίζουν με τον ανάπηρο τον Εθνικό Ύμνο. Με βουρκωμένα μάτια ο λαός ψάλλει μαζί τους τον Εθνικό Ύμνο...

Η χειρονομία της ας μένει σα φως οδηγητικό στις μεταγενέστερες.

Η ιστορία της κοπέλας από την Πάτρα είναι παρμένη από το *Δελτίο της Πανελλαδικής Ένωσης Γυναικών*, Μάρτιος-Απρίλιος 1966.

πηγές του νερού κάτω από τα βλήματα...

Εγώ διορίστηκα στο Γυμνάσιο Νέας Σμύρνης.

Οι εξετάσεις γίνονταν με ολότελα διαφορετικό τρόπο από άλλοτε. Καμιά ανσηρότητα από μέρους μας στα παιδιά. Και πάλι τα παιδιά μιλούσαν κι αστειεύονταν μαζί μας σαν προς αδερφούς. Μας έωνε όλους ο ίδιος κατατρεμένος, που άπλωνε τις τεράστιες μαύρες φτερούγες του πάνω απ' όλους. Άλλα ήσαν τα ζωτικά μας ενδιαφέροντα δασκάλων και παιδιών. Τα σχολεία κι οι εξετάσεις ήσαν πάρεργα. Όταν αργούσε ένας καθηγητής ή δεν ερχότανε καθόλου, ούτε τον γύρευε ο Γυμnasiάρχης, ούτε του απέδιδε μομφή. Δεν σχολιαζότανε το γεγονός. Έβλεπες άψε-σβήσε τον Ελληνιστή να αντικαθιστά το φυσικό και να δίνει αυτός τα θέματα αντί εκείνου, και το μαθηματικό να δίνει το θέμα της Χριστιανικής ηθικής. Ποιος ξέρει, λέγαμε, ο καθένας δίχως να το εκδηλώνει, τι συνέβη στο συνάδελφο τη νύχτα... τι του συνέβη στο δρόμο. Η ζωή φαινομενικά κυλούσε κανονικά. Άνθρωποι κυκλοφορούσαν για τις υποθέσεις τους. Τα παιδιά έπαιζαν μακάρια και ξεφώνιζαν σ' όλους τους δρόμους. Αλλά η αβεβαιότητα ήταν διάχυτη.

«Να δούμε ποιος απ' όλους θα δώσει στο τέλος το παρών». Αυτή ήταν η ενδόμυχη σκέψη μας, και κάθε μέρα που ξημέρωνε, λέγαμε:

«Το κερδίσαμε και τούτο το εικοσιτετράωρο». Η ψυχολογία των παιδιών ήταν κοινή με των ωρίμων. Τα πιο πολλά κι απ' αυτά ήσαν οργανωμένα. Ζούσαν την ηρωική ακροβατική εποποιία τους, παίζοντας τη ζωή τους μονά ζυγά. «Εδώ ριψοκινδυνεύουμε κάθε λεπτό την ύπαρξή μας και στις εξετάσεις θα δειλιάσουμε... εμπρός μέσ στα όλα...» και προσήλθαν ανέτοιμοι κι απαράσκευοι να πάρουν το χαρτί τους.

Ένα πρωί απουσίαζαν πολλά παιδιά. Θρανιά μεσολαβούσαν άδεια στη σειρά. Και στα άλλα κάθονταν το περισσότερο κορίτσια. Αλλά όπως δεν σχολιαζόνταν οι απουσίες των δασκάλων το ίδιο δεν σχολιαζόνταν και οι απουσίες των παιδιών. Ούτε καν διαβάστηκε κατάλογος κι ούτε, πολύ ολιγότερο,

κρατήθηκαν όπως άλλοτε τα ονόματα των απόντων. Όλα ήσαν επικίνδυνα. Αν γινότανε ξάφνου επιδρομή στα γραφεία; Τα παιδιά για να μην έρθουν κάτι ήξεραν: θα ερχόμασταν μεις να τα ξεφανερώσουμε φτιάχνοντας καταλόγους; Αργότερα μαθεύτηκε πως τη νύχτα είχαν γίνει συλλήψεις. Όλη η Νέα Σμύρνη ήταν αναστατη. Πολλά ονόματα συλληφθέντων κυκλοφορούσαν από θρανίο σε θρανίο. Τα παιδιά αφήνοντας το μισοτελειωμένο γραπτό και με τον κοντυλοφόρο στο χέρι στρέφονταν να δώσουν το μήνυμα:

— Ο Λάμπης! Ο Λάμπης! Ο Λάμπης!

— Του Αντώνη ο δεύτερος αδερφός, ο Μίχος!

Τελείωσαν οι εξετάσεις και βγήκαν τα αποτελέσματα. Όλα τα παιδιά προβιάστηκαν. Ήσαν όλοι καλοί; Κάθε άλλο. Αλλά τους δώσαμε βαθμό, πάλι δίχως προσυνεννόηση. Αυτά τα παιδιά ζούσαν τη βασανισμένη ζωή της παρανομίας. Κοιμούνταν κι έτρωγαν στην τύχη. Όλων τα μούτρα και τα κορμιά, ήσαν εξασφαλισμένα από τις συνεχιζόμενες στερήσεις. Ήσαν Διάκοι και Καραϊσκάκηδες, Φερραίοι και Κολοκοτρώνηδες που ζούσαν στους κόσμους του ιδανικού. Θα ερχόμασταν εμείς να τους κρίνουμε μη προακτέους;

Την ημέρα που ήσαν να περάσουμε τη βαθμολογία στο Γενικό έλεγχο ανάθεσαν σε μένα να περνάω τους βαθμούς. Πολλών παιδιών δεν βγήκαν τα αποτελέσματα. Η βαθμολογία τους ήτανε λειψή. Έτυχε να κρύβονται και να μη γράψουν μαθηματικά ή αρχαία. Δεν πειράζει, είπαμε, ας περάσουμε τους άλλους βαθμούς.

Το ίδιο κάναμε και με τους τρεις μαθητές που τους πήραν οι Γερμανοί και τους έστειλαν εργάτες στη Γερμανία. Και με ένα-δυο άλλους που τα παράτησαν όλα σύξυλα κι είχαν εξαφανιστεί άγνωστο πού.

— Κάποτε, λέγαν οι συνάδελφοι, άμα γυρίσουν με το καλό... δίνουν εξετάσεις και παίρνουν το χαρτί τους.

Μόνο δύο ονόματα Δανιηλίδης και Φλωριάδης μέινανε δίχως βαθμούς, αν κι είχαν δώσει εξετάσεις σ' όλα τα μαθήματα, κι ήσαν κι από τους δυνατούς μαθητές.

— Αυτών των μαθητών περιττό να πε-

ραστεί η βαθμολογία. Γράψετε μόνο τα ονόματά τους κάτω από τη λίστα των ονομάτων, κι αφήσετε όλο τον άλλο χώρο κενό...

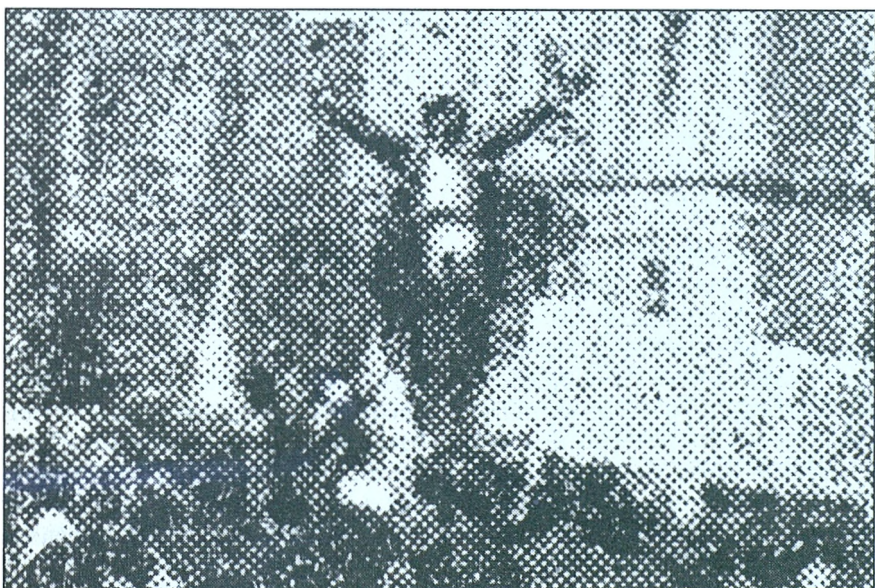
Ναι! σίγουρα ονομάζονταν Δανιηλίδης και Φλωριάδης. Έχουν περάσει από τότε πολλοί μήνες μα λέω πως δε λαθεύω, στα ονόματά τους. Ο Γυμnasiάρχης ξαναείπε πάλι κουνώντας το κεφάλι του.

— Περιττό να περαστούν οι βαθμοί... Αυτά τα παιδιά εκτελέστηκαν χθες το απόγευμα από τους Γερμανούς.

— Όχι, όχι! αφήστε όλο το χώρο κενό. Τίποτα να μη γραφεί. Αν κάποτε λευτερωθούμε, τότε, σημειώνουμε όλες τις λεπτομέρειες στα επίσημα βιβλία, τώρα ας λείπει. Τα σκότωσαν στην κηδεία των θυμάτων από τη μάχη της Καλλιθέας. Είχε αποφασιστεί να αναλάβουν τη θανά τους, μόνο κορίτσια — Τότε ακόμα δεν εκτελούσαν οι Γερμανοί έτσι στα φανερά, γυναίκες — Ήτανε πολύ περίεργο θέαμα αυτή τη θανά. Κοπέλες με μαύρα σήκωναν τα φορέα με τους νεκρούς. Και γύρω-γύρω, πάλι κορίτσια με μαύρα πιασμένα χέρι χέρι σαν σε χορό, προστάτευαν απ' όλες τις μεριές τους πεθαμένους. «Εγώ, έλεγε ο Γυμnasiάρχης, ένας κοντός γεροντάκος, που δεν συγκινούμαι εύκολα, παραμόνευα μέσα από τα παντζούρια μου — πέρασαν έξω από την πόρτα μου — κι έκλαια χωρίς να το θέλω...» Όταν ήσαν ακριβώς έξω από την είσοδο του νεκροταφείου της Ν. Σμύρνης, ξεπετάχτηκαν από τον κάτω δρόμο Γερμανοί με πολυβόλα. Έξη παιδιά οπλισμένα ήσαν κρυμμένα μέσα στα στάχια για να προφυλάξουν αν θα τους γινότανε επίθεση από τους δικούς μας από τα τάγματα. Μπλοκαρίστηκαν όμως ξαφνικά από Γερμανούς προδομένα, που τα θέρισαν πάνω στα στάχια, προτού προλάβουν να καταλάβουν τι γινότανε. Μόνο ένα παιδί γλύτωσε τρέχοντας... Επιστράτεψαν ύστερα οι Γερμανοί κάτι διαβάτες, και τα θάψανε προτού ακόμα ξεψυχήσουν στον ίδιο λάκκο, που ήταν έτοιμος για τα θύματα. Δανιηλίδης και Φλωριάδης... και ένας πιο μικρός, ο Τόλης της Πέμπτης τάξεως...

ΕΛΛΗ ΑΛΕΞΙΟΥ

25/Μαρτίου 1942-1944

Μια μοναδική φωτογραφία από τη διαδήλωση στις 25-3-43 δημοσιεύτηκε στο περιοδικό της ΕΠΟΝ *Νέα Γενιά* φύλλο 47 (25-3-45). Την αναδημοσιεύουμε – μαζί με τη μεγέθυνση του κεντρικού μέρους. Είναι μια κρίσιμη στιγμή της διαδήλωσης: Τα πλακάτ ανοίγονται και ένας ομιλητής βγάζει σύντομο και ενθουσιαστικό λόγο. Η ομάδα περιφρούρησης σε λίγα λεπτά θα τον κρύψει και θα τον καλύψει. Βλέπε σχετικά και στο *Αντί*, τχ. 54 της 18.9.1976.

ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΞΕΚΙΝΗΜΑ

Μπλεγμένο μέσα σ' ένα μωσαϊκό από χρώματα, ξεχωρίζει στο φιλόξενο σπίτι της οδού Κρέσσας ένα απ' τα πρώτα συνθήματα της αντίστασης.

ΖΗΤΩ Η 25 ΜΑΡΤΙΟΥ

Οι λαϊκές γειτονιές κρατούν ακόμα πού και πού τα στολίδιά τους, τα συνθήματα του παλλαϊκού αγώνα. Γράφτηκαν κάποια νύχτα πριν δυο χρόνια, ξεμερώνοντας η μεγάλη μέρα. Και τα τολμηρά χέρια που τάγραψαν μπορεί σήμερα να μην υπάρχουν. Μα μπορεί να βρίσκονται σε στρατόπεδο εδώ στην πατρίδα, ή και μακριά της στη Χιτλερική Γερμανία στα χέρια των ναζί.

Αύριο ξεμερώνει η μεγάλη γιορτή. Στο φοιτητικό συσσίτιο μοιράζουν φασόλια μ' ένα λίπος που σε πνίγει στο λαιμό. Η πείνα μας θεριεμένη καθαρίζει τα πιάτα. Βάζουμε το κουτάλι στην τσέπη και προχωράμε για τον τόπο της συγκέντρωσης. Ένας φλογερός ομιλητής ο Διογένης σκορπά ρίγη ενθουσιασμού στα Εξάρχεια.

Χίλιοι φοιτητές και φοιτήτριες πιασμένοι μπράτσο μπράτσο ορμούν ακράτητοι για να στεφανώσουν τον Ξάνθο. Τα μάτια πετάνε σπίθες, τα μαλλιά ανεμίζουν. Και τα μέτωπα κοιτάνε ψηλά-ψηλά. Ένας ανοιξιάτικος ήλιος φωτολούζει τα λεύτερα νιάτα. Ένα τραγούδι ξυπνάει απ' το λήθαργο τον κόσμο! Και του θυμίζει τη μεγάλη, τη δοξασμένη μέρα! Οι φοιτητές! Οι φοιτητές! Γρηές γυναίκες βγαίνουν στα παράθυρα. Τα σκελετωμένα απ' την πείνα χέρια μάς ρίχνουν λουλούδια. Μαντίλια σκουπίζουν κάποια δάκρυα. Μια σημαία ξεθωριασμένη μας ρίχνουν απ' ένα μπαλκόνι. Κι η διαδήλωση όσο προχωρεί τόσο μεγαλώνει. Μερικοί αστυφύλακες στην οδό Σόλωνος παν να μας κόψουν το δρόμο. Τα μπράτσα σφίγγονται πιο πολύ. Η φάλαγγα τους σαρώνει. Και τώρα μπροστά στο Φιλικό, μπροστά στον Ξάνθο. Ένα χέρι πάει να τον στεφανώσει μ' ένα φτωχό στεφάνι. Κείνη την ώρα πλάκωσαν οι Καραμπινιέροι. Αρχίζουν να χτυπούν στα όλα. Μα το χέρι, το ατρόμητο χέρι της Νιότης, περνά το στεφάνι. Η διαδήλωση λίγες στιγ-

μές αργότερα προχωρεί πάλι τραγουδώντας για το Ρήγα. Τούτη η ώρα, τούτη η ημέρα φώτισε πολλές καρδιές κι έδωσε στα νιάτα πολύτιμους οδηγητές.

Δυο χρόνια αργότερα απ' τη μέρα αυτή ο πρόεδρος της ΕΠΟΝ ο συναγ. καθηγητής Γ. Γεωργαλάς κι εθνοσύμβουλος της Αθήνας μιλούσε για την ιερή αυτή στιγμή στο Εθνικό Συμβούλιο «Μαύρη πυκνή σκοτεινιά έχει απλωθεί πάνω στην γεννήτρα των Φώτων! Πουθενά καμιά αχτίδα φωτός, ελπίδας!...

24 του Μάρτη 1942. Βρίσκομαι στα Προπύλαια του Πανεπιστημίου, συζητώντας με τον πρύτανη κι άλλους συναδέλφους για μια παρέλαση που είχαν κάνει λίγα λεπτά πριν οι Ιταλοί. Σιγά-σιγά παρατηρούσα πως μπροστά απ' τα Προπύλαια σχηματίζονται μπουλούκια από φοιτητές που ολοένα πληθύναν. Σ' ένα σύνθημα όλα αυτά τα μπουλούκια έγιναν μια μάζα που κινήθηκε προς το άγαλμα του Πατριάρχη. Μπροστά σ' αυτό οι φοιτητές γονατίζουν και για πρώτη φορά σχίζει τον αέρα βγαλμένη απ' τα νεανικά φοιτητικά στήθια και ξεσπάει η πρώτη εκδικήτρα φωνή, η πρώτη φωνή του αγώνα που άρχιζε:

“Σε γνωρίζω από την κόψη του σπαθιού την τρομερή!”.

Ο κόσμος που περνάει δεν πιστεύει! Καρφώνεται ο καθένας στη θέση που βρίσκεται, βγάζει το καπέλο του κι ευλαβικά υποδέχεται τη φωνή αυτή που του λέει πως απ' τα κόκκαλα των προγόνων Ελλήνων ήταν βγαλμένη η λευτεριά του πούχασε, και πως απ' τα κόκκαλά του θα πρέπει να ξαναβγει και τώρα. Οι φοιτητές μας δεν προφτάνουν ν' αποτελειώσουν το πρώτο τετράστιχο και οι βάρβαροι καταχτητές εφορμάνε να τους διαλύσουν, τα παιδιά υποχωράνε κανονικά, διαλύονται ενώ, ξανασυντάσσονται πάρα πέρα μα πάντα με μια κραυγή, μ' ένα σύνθημα: Ε.Α.Μ. Ε.Α.Μ. Ε.Α.Μ.

Κι αρχίζουν πια τώρα οι αγώνες».

25 ΤΟΥ ΜΑΡΤΗ 1943

Η δοξασμένη αυτή μέρα βρίσκει τα νιάτα ενωμένα στην ΕΠΟΝ. Η Αθήνα κι ο Πειραιάς ηλεχτροίζονται από τα πρώτα πράσινα συνθήματα. Η Νεάπολη, η φοιτητογειτονιά μυρίζει χρώματα. Δυο νύχτες έβαφαν οι φοιτητές. Κι ο

κόσμος χαμογελαστά, χαρούμενος, χαιρετίζει την πολυπόθητη ενότητα της νέας μας γενιάς. Κάτι πλακάτ κρεμάστηκαν ψηλά στα σύρματα στην οδό Χ. Τρικούπη. Έχουν γράμματα μπρος πίσω. Και κάτι χαφιέδες τρέχουν δω και κει για να βρουν μια ψηλή σκάλα για να τα κατεβάσουν.

Είναι περασμένο μεσημέρι· παραμονή της γιορτής. Στο πεδίο του Άρεως βρί-

σκονται σκόρπιοι χιλιάδες νέοι. Σε μια στιγμή συγκεντρώνονται. 4000 νέοι και νέες της ΕΠΟΝ δαφνοστεφανώνουν τώρα τους ήρωες του 21. Την ίδια ώρα μεγάλη δύναμη καραμπινιέρων τούς χτυπά. Πιάστηκαν αρκετοί φοιτητές και μαθητές. Η διαδήλωση τραγουδώντας τραβάει απ' τα Εξάρχεια για τον Ξάνθο.

ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΟ ΡΗΓΑ

Είναι 2 η ώρα· ένα παλληκάρι σκαρφλώνει πάνω στ' άγαλμα· στ' ένα του χέρι κρατά ένα δάφνινο στεφάνι. Κι αγωνίζεται να φτάσει το χέρι του μάρτυρα, το χέρι που δείχνει... το δρόμο στο Έθνος· κάποια στιγμή ταλαντεύεται. Ο κόσμος από κάτω κι απέναντι κρατά την ανάσα του. Πάνω στο πλακόστρωτο στέκονται τρεις τέσσαρες Γερμανοί. Κι αυτοί κοιτούν περιεργά. Μερικές γυναίκες που καρτερούν το τραμ του Παγκρατιού σταυροκοπιούνται. Σε μια υπέρτατη προσπάθεια το παλληκάρι κρέμασε το στεφάνι· ο κόσμος τώρα γονατίζει· στην οδό Σταδίου ακούγεται ο Ύμνος κι ύστερα ρυθμικά ΕΠΟΝ ΕΠΟΝ.

Την άλλη μέρα η Αθήνα γνώρισε για

πρώτη φορά ένα τέτοιο μεγαλειώδικο γιορτασμό. Όλα τα Verboten της Γκεστάπο και του φον Λογοθετόπουλου σωριάστηκαν σαν χαρτινος πύργος. Πάνω από 100 χιλιάδες λαού και Νεολαίας πήρε μέρος στη μαχητική διαδήλωση. Αίμα Ελληνικό έβαψε ξανά τα Αθηναϊκά πεζοδρόμια. Πέρσυ μια χιλιάδα σπουδαστές τίμησαν την Εθνική γιορτή. Φέτος την τιμάει όλος ο λαός. Ποτές στην ιστορία της Ελλάδας δεν έγινε τόσο μεγαλειώδικος και γνήσια λαϊκός γιορτασμός της 25ης του Μάρτη.

ΑΠ' ΤΑ ΒΟΥΝΑ ΦΤΑΝΕΙ ΤΟ ΜΗΝΥΜΑ 25 ΤΟΥ ΜΑΡΤΗ 1944

Η Αθήνα κι ο Πειραιάς στο μετερίζι. Μέρα νύχτα πόλεμος. Χτες μόλις τέλειωσε η Επική μάχη της Κοκκινιάς. Τέσσερες μέρες κράτησε τους Ούνους ο συννοικισμός της Εργατιάς. Στον άνισο αυτό πόλεμο.

Τούτη την ώρα, την κρίσιμη και τη σκληρή απ' τα βουνά φτάνει το μήνυμα. Ιδρύθηκε η Π.Ε.Ε.Α. Κι η είδηση αυτή γίνεται σάλπισμα Πανεθνικού συναγερμού. Έτσι η φετινή επέτειο χαιρετίζει μια απ' τις πιο περιλαμπρες λαϊκές νίκες· την δημιουργία της πολιτικής Επιτρ. Εθνικής Απελευθέρωσης.

Απ' την παραμονή οι επονίτες της Αθήνας είναι στο πόδι. Συνεργεία γράφουν φλογερά γιορταστικά συνθήματα στον Ψυρρή, την Πλάκα, τα Πετράλωνα, στην Καλλιθέα κι αλλού. Ολούθε γίνονται τοπικές εκδηλώσεις. Επονίτες φοιτητές μιλάνε στους εργάτες στα εργοστάσια της Ν. Ιωνίας. Κι ολούθε ζητωκραυγές για τις 25 του Μάρτη, ζητωκραυγές για την Π.Ε.Ε.Α.

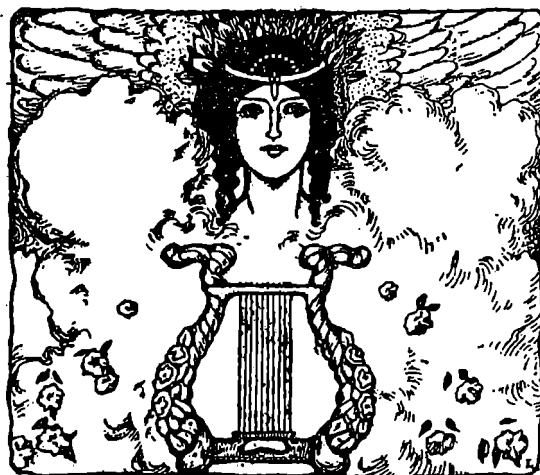
Σκορπά ρίγη ενθουσιασμού η φωνή της Επονίτικης Νεολαίας στον Πειραιά. Το λιμάνι είναι ερείπιο, ύστερα απ' τον βομβαρδισμό. Στην Κοκκινιά, στην Αγιά Σοφιά, στην Αμφιάλη εκεί θα γιορταστεί η Εθνική γιορτή. Χιλιάδες προκηρύξεις φέρνουν στην εργατούπολη τα μηνύματα της ΠΕΕΑ απ' τα βουνά.

Πατούσαν οι φασίστες την πατρίδα μας. Μα μεις λεύτεροι γιορταζάμε δίπλα στο νικητή λαό μας. Πιστεύαμε πως θάφτανε η γαλαζία μέρα της λευτεριάς. Και γι' αυτήν ριχνόμαστε στον αγώνα, τον ανειρήνευτο με τους φασίστες.

ΝΙΚΟΣ ΚΑΡΑΝΘΝΟΣ

Ο επαναστάτης Ανδρέας Κάλβος και η ελληνική εθνεγερσία*

του Γιώργου Ανδρειωμένου

Η σχέση του Ανδρέα Κάλβου με την Ελληνική Επανάσταση θεωρείται εν πολλοίς δεδομένη. Και αυτό όχι άδικα, από τη στιγμή κατά την οποία οι είκοσι ωδές του (Γενεύη, 1824 - Παρίσι, 1826), για τις οποίες κέρδισε περίοπτη θέση στον νεοελληνικό Παρνασσό, είναι αφιερωμένες, κατά κύριο λόγο, στην εθνεγερσία του 1821. Πέρα από τις ποικίλες λογοτεχνικές επιδράσεις που δέχθηκε, τη μαθητεία του κοντά στον ποιητή Ούγο Φόσκολο και τις πολύπλευρες πνευματικές ενασχολήσεις του οι οποίες προηγήθηκαν της σύνθεσης των *Ωδών*, η σταδιακή μύση του στον ευρωπαϊκό πολιτικό φιλελευθερισμό, προετοίμαζε τον δρόμο για τη μετέπειτα ενεργό συμμετοχή του σε επαναστατικές οργανώσεις και φιλελληνικές δραστηριότητες¹.

Έτσι, όταν το φθινόπωρο του 1820, απογοητευμένος από τον θάνατο της πρώτης του γυναίκας και της νεογέννητης κόρης του, αφήνει τη σιγουριά και την αναγνώριση του Λονδίνου και κατευθύνεται προς τη Φλωρεντία, προκειμένου να ενισχύσει τις προσπάθειες των καρμπονάρων της Τοσκάνης για να απελευθερωθούν από τον ζυγό των Αυστριακών, έχει προηγηθεί μια μακρά σχετική προπαρασκευή του, η οποία ξεκινά από τις παιδικές του ενθυμήσεις, με τον ερχομό των Γάλλων δημοκρατικών στρατιωτών και τον απόηχο της Γαλλικής Επανάστασης στο μυρωμένο γενέθλιο νησί του, περνά από τον προεπαναστατικό ενθουσιασμό της ελληνικής παροικίας στο Λιβόρνο, ενισχύεται από την πολιτική πρωτοπορία του Φοσκόλου και συστηματοποιείται

από τις επαφές του με Ιταλούς πολιτικούς εξορίστους στη γηραιά Αλβιόνα.

Ήδη στην περιοχή της Τοσκάνης, αλλά και σ' ολόκληρη την Ιταλία, είχαν δημιουργηθεί μυστικές εταιρείες, κατά τα πρότυπα παλαιότερων μασονικών στοών². Με άλλα λόγια, η ατμόσφαιρα του μυστικού εταιρισμού υπήρχε από τα χρόνια της πρώτης διαμονής του Κάλβου σε ιταλικές πόλεις (Λιβόρνο, Πίζα, Φλωρεντία). Κατά τη δεύτερη έλευση του ποιητή στη Φλωρεντία, η Ιταλία βρισκόταν σε επαναστατικό αναβρασμό, κατακερματισμένη σε μικρά κρατίδια και με κυβερνήτες απολυταρχικούς ηγεμόνες. Την έφεση για γενικό ξεσηκωμό υποδαύλιζε, οργάνωνε και καθοδηγούσε ο Καρμποναρισμός. Έτσι, σημειώθηκαν εξεγέρσεις στη Νάπολη (Ιούλιος 1820) και στο Πιεμόντε (Μάρτιος 1821), οι οποίες σύντομα πνίγηκαν στο αίμα (24 Μαρτίου και 9 Απριλίου 1821, αντίστοιχα), μετά τις αποφάσεις της Ιεράς Συμμαχίας στο Τροπιάου (Οκτώβριος 1820) και στο Λάμπιαχ (Ιανουάριος 1821) και τη «συγκεκριμένη υποστήριξη» της Αγγλίας³. Στην πόλη του Άρνου επανιδρύθηκε το υπουργείο της Αστυνομίας υπό τον τίτλο *Buon Governo*, παρέχοντας τη δυνατότητα στον αστυνόμο μιας περιοχής να εισαγάγει σε κατ' οικονομίαν δίκη, χωρίς την παρουσία συνηγόρων ή μαρτύρων, όσα άτομα έκρινε πως ήταν επικίνδυνα για την εξουσία. Δεν ήταν, μάλιστα, λίγες οι φορές που συνεργάτες των τοπικών υπηρεσιών ασφαλείας κατόρθωναν να διεισδύσουν σε μυστικές εταιρείες, αμειβόμενοι πλουσιοπάροχα για τις πληροφορίες τους στις

αστυνομικές αρχές. Γεγονός, πάντως, είναι ότι η μυστική Καρμπονερία της Τοσκάνης ανέπτυξε αξιοπρόσεκτη δραστηριότητα από το 1819 (και κυρίως από τον Αύγουστο του 1820) και εξής, εκδίδοντας παράνομη εφημερίδα, γράφοντας συνθήματα στους τοίχους, διαδίδοντας την έμμετρη ή πεζή λιβελλογραφία, ιδρύοντας «συνωμοτική λέσχη» και μυνώντας στις δραστηριότητες της φιλελεύθερους πολίτες.

Η ανάμιξη του Κάλβου στο καρμποναρικό κίνημα της Φλωρεντίας υπήρξε άμεση και ενεργός, σύμφωνα με τα σχετικά τεκμήρια των Κρατικών Αρχείων της πόλης. Όμως, τον Φεβρουάριο του 1821, η αστυνομία που παρακολουθεί τις κινήσεις των πατριωτικών στοιχείων, τον θεωρεί έναν από τους βασικότερους υπόπτους και μαζί με άλλους ομοϊδεάτες του εισάγεται σε μυστική δίκη, η οποία διαρκεί συνολικά τρεις μήνες (28 Μαρτίου - 30 Ιουνίου 1821). Μετά το πέρας των μαρτυρικών καταθέσεων σε αυτήν, η επαναστατική οργάνωση της Φλωρεντίας εξαρθώνεται, ενώ ο Κάλβος, μολονότι αρνούμενος κάθε παράνομη δραστηριότητα, έχει ήδη απελαθεί από την πόλη και το Βασίλειο της Τοσκάνης (από τις 22 Απριλίου του 1821) και οι ενέργειές του ή το αίτημά του (στις αρχές του 1822) να μην εφαρμοστεί η συγκεκριμένη απόφαση πέφτουν στο κενό. Έτσι, δεν καρποφόρησαν οι προσπάθειές του να βοηθήσει, όσο θα ήθελε, στην απελευθέρωση της Ιταλίας, μένοντας συνεπής στις αντιτυραννικές και φιλελεύθερες απόψεις του. Πάντως, η συμμετοχή του στις δραστηριότητες των

Τοσκάνων καρμπονάρων⁴ δικαιώνει την παρατήρηση του Κ. Πορφύρη πως «η αρετολογία, η θρησκευτική ελευθεριότητα και ο ορθολογισμός του Κάλβου πρέπει να εξεταστούν και κάτω από το πρίσμα των μνητικών στοιχείων του μυστικού εταιρισμού»⁵.

Μετά την απέλασή του από τη Φλωρεντία, ο Κάλβος πέρασε στην Ελβετία, την οποία είχε ξαναεπισκεφθεί, συμπαραστεκόμενος στον Φόσκολο, έξι χρόνια πριν. Ήδη έχει ξεσπάσει η Ελληνική Επανάσταση, γεγονός που συγκλονίζει τους φιλέλληνες ανά τον κόσμο και συνταράσσει τα κινήματα της ψυχής του Κάλβου, ο οποίος στο εξής θα παρακολουθεί βήμα προς βήμα τις εξελίξεις που συνδέονται με αυτήν, πρωτίστως μέσω της σχετικής ειδησεογραφίας. Για τούτο και επιδιώκει να βρεθεί στο φιλόξενο περιβάλλον της Γενεύης, όπου είχαν καταφύγει Ιταλοί πολιτικοί πρόσφυγες με δημοκρατικές πεποιθήσεις και είχαν αρχίσει να αναπτύσσονται ραγδαία διάφορες φιλελληνικές κινήσεις· εκεί, άλλωστε, θα αφιχθεί τον Δεκέμβριο του 1822 ο Ιωάννης Καποδίστριας, από τον οποίο, μάλιστα, αποτολμά ο ποιητής να ζητήσει συστατική επιστολή την οποία λαμβάνει στις 27 Οκτωβρίου 1824⁶. Κατά τη διαμονή του στην πόλη του Καλβίνου, η οποία διήρκεσε περισσότερο από τριήμισι χρόνια (22 Μαΐου 1821 - 4 Δεκεμβρίου 1824), ο ποιητής δεν ασχολείται μόνο με την ενίσχυση των χειμαζόμενων και αγωνιζόμενων συμπατριωτών του, αλλά συνεχίζει, με μεγαλύτερο ακόμη ζήλο, τις μελέτες του στην κλασική γραμματεία⁷. Παράλληλα, φέρεται να δηλώνει στις αρχές ότι ήταν καθηγητής γλωσσών και λογοτεχνίας, ενώ κατά πάσα πιθανότητα παρέδιδε ιδιωτικά μαθήματα ιταλικής και νέας ελληνικής γλώσσας, καλύπτοντας έτσι, πιθανότατα, την επαναστατική και φιλελληνική του δράση. Άλλωστε, φιλελληνικά στοιχεία της Γενεύης μπορεί να τον τροφοδοτούσαν με μαθητές, αφού, στη συγκεκριμένη χρονική συγκυρία, πολλοί θα ήταν οι Ελβετοί φιλέλληνες που επιθυμούσαν να ακούσουν στην ελληνική τα κατορθώματα των απογόνων των αρχαίων Ελλήνων τους οποίους, έτσι και αλλιώς, θαύμαζαν απεριόριστα.

Το έμβλημα των καρμπονάρων της Τοσκάνης.

Ο Κάλβος δεν έχασε την ευκαιρία. Συνδέθηκε με την Αναγνωστική Εταιρεία της πόλης, η οποία σύντομα κατέστη άντρο ένθερμου φιλελληνισμού, και φαίνεται πως απέκτησε σχέσεις με εξέχοντα μέλη του κύκλου της, όπως ο ελληνιστής Jean Humbert, ο μετέπειτα συνεργάτης του Καποδίστριας Elie-Ami Bétant και ο λογοτέχνης Charles Didier, στον οποίο ο Κάλβος παρέδωσε το χειρόγραφο των δέκα πρώτων ωδών του που τύπωσε σε καλαίσθητο τομίδιο στη Γενεύη, αντίτυπο του οποίου δώρησε ο ποιητής στη Société de Lecture. Το τομίδιο αυτό⁸, ως γνωστόν, βρήκε άμεση ανταπόκριση από την πλευρά των γαλλόφωνων (πρωτίστως) αναγνωστών και των φιλελληνικών κύκλων⁹, ενώ μεταφράστηκε αμέσως στα γαλλικά από τον εξέχοντα σινολόγο Stanislas Julien¹⁰. Μια τέτοια πρόσληψη, βέβαια, δεν δικαιολογείται μόνο από τα κατορθώματα των Ελλήνων αγωνιστών που προπαγάνδιζε ανοιχτά στους Ευρωπαίους ο Κάλβος, αλλά, μεταξύ άλλων, και από το μεγαλόπρεπο ύφος και την αρχαϊκή γλωσσική διατύπωση των ωδών, η οποία θύμιζε στους αρχαιοτραφείς φιλέλληνες κάτι από την αίγλη της αρχαίας ελληνικής, που τους ήταν πολύ οικεία· άλλωστε, η συνειδητή απόπειρα

του Κάλβου να χρησιμοποιήσει στοιχεία από όλη τη διαχρονία της ελληνικής για να διαμορφώσει το έντονα προσωπικό του ύφος, βρισκόταν σε απόλυτη αντιστοιχία με την ελπίδα των φιλελλήνων ότι μέσα από τις φλόγες της Επανάστασης θα ξεπηδούσε το αρχαιοελληνικό μεγαλείο.

Κατά τη διάρκεια της διαμονής του στη Γενεύη, ωστόσο, επανέρχεται με πάθος στη μελέτη των κλασικών συγγραφέων και στη φιλολογική ενασχόληση με αυτούς. Τότε, άλλωστε, είναι που επιχειρεί να εκδώσει ένα ομηρικό χειρόγραφο της Αστικής Βιβλιοθήκης της Γενεύης, το οποίο ανάγεται στον ΙΓ' αιώνα και ξεπερνά τις οχτακόσιες σελίδες. Μολονότι ο Κάλβος μελέτησε με πάθος το συγκεκριμένο χειρόγραφο, η διεύθυνση της Βιβλιοθήκης δεν ανταποκρίθηκε θετικά στο αίτημα του ποιητή να πραγματοποιήσει φιλολογική έκδοσή του, είτε επειδή θεώρησε τον Κάλβο ανέτοιμο και ανεπαρκή για ένα τέτοιο εγχείρημα είτε γιατί πιθανότατα γνώριζε την επαναστατική και φιλελεύθερη δραστηριότητά του.

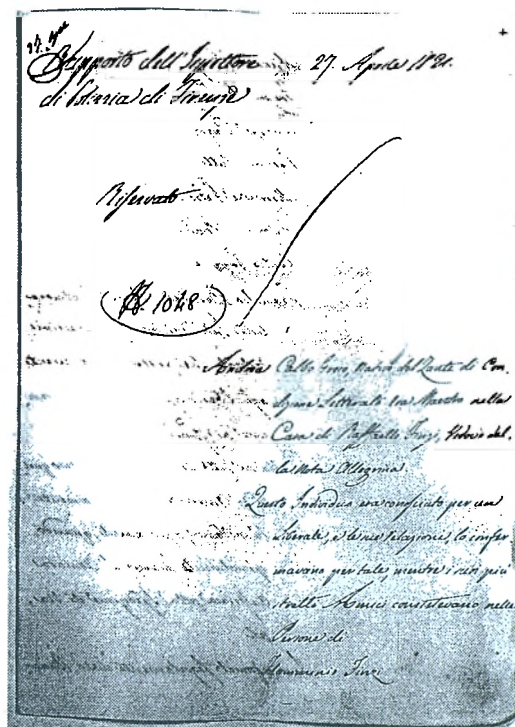
Σαφές δείγμα της ενεργοποίησής του στους φιλελληνικούς κύκλους, αλλά και έμμεση ένδειξη της ενασχόλησής του με τον Codex Genavensis Graecus 44, αποτελεί ένα αυτόγραφο του, στο οποίο εκατόν πενήντα οχτώ Έλληνες απευθύνουν ευχαριστίες προς τις αρχές και τους φιλέλληνες της πόλης για την προστασία και τις διευκολύνσεις που τους παρείχαν. Οι Έλληνες αυτοί γνώρισαν μιαν πραγματική «Οδύσσεια». Αφού γλύτωσαν από τη μάχη του Δραγατσανίου, περιπλανήθηκαν με τα πόδια σε πολλές χώρες με σκοπό να περάσουν στη Μασσαλία και από εκεί στην Ελλάδα. Οι φιλέλληνες Ελβετοί (όπως άλλωστε και οι Γερμανοί, προηγούμενως) ξεσηκώθηκαν και εκδήλωσαν εμπράκτως τα φιλελληνικά τους αισθήματα, που πριν κινούνταν — περισσότερο — σε θεωρητικό επίπεδο. Ήταν οι απόγονοι των πάλαι ποτέ αρχαίων Ελλήνων και οι σύγχρονοι ταλαιπωρημένοι χριστιανοί που είχαν ανάγκη από βοήθεια. Ο Κάλβος όχι μόνο δέχθηκε να γίνει ο διαμεσολαβητής μεταξύ των προσφύγων συμπατριωτών του και των φιλελληνικών κύκλων της Γενεύης αλ-

λά βρέθηκε στο πρόσωπό του και ένας στενός συνεργάτης των Ελβετών φιλανθρώπων και φιλελλήνων. Ακόμη το ότι ο Κάλβος κατήχησε πίνακα συνδρομητών μας κάνει να σκεφθούμε ότι δεν έμεινε αμέτοχος στη συγκέντρωση και διαχείριση των οικονομικών πόρων που μαζεύτηκαν ύστερα από τις επανειλημμένες συνδρομές και εράνους που έγιναν για να καλυφθούν τα έξοδα διαμονής και μεταφοράς τους ως τη Λυών, από μέρους των Ελβετών φιλελλήνων. Μέσα από το χειρόγραφο αυτό, με το μεγάλωπρεπο και αρχαϊκό ύφος, που θυμίζει –ως προς τον τρόπο γραφής– ενασχόληση με κλασικά χειρόγραφα και παλαιογραφική άσκηση σ' αυτά, φανερώνεται και η συμπάθεια, όπως και οι ευχαριστίες –που άμεσα πια μπορούσε να δώσει ο Κάλβος– προς τους Ελβετούς φιλέλληνες, οι οποίοι τόσο βοηθούσαν την επαναστατημένη πατρίδα του αλλά και παρείχαν άσυλο στον ίδιο, αφού ως Ιταλός εξόριστος είχε φτάσει στη Γενεύη τον Μάιο του 1821. Επίσης, οι ταλαιπωρίες και τα βάσανα των συμπατριωτών του, όπως και το μεγάλο κουράγιο τους, φαίνεται να του ενέπνευσαν την περίφημη ωδή του «Εις Ιερών Λόχον»¹¹.

Τον Ιανουάριο του 1825¹², σε μια κρίσιμη δηλαδή φάση της Ελληνικής Επανάστασης, ο Κάλβος βρέθηκε στο Παρίσι και στη Γαλλία, όπου έμελλε να παραμείνει έως τις αρχές Αυγούστου του 1826. Δεν είναι γνωστοί οι ακριβείς λόγοι που ώθησαν τον Κάλβο να μετακινηθεί στη γαλλική πρωτεύουσα: ενδεχομένως να θεωρούσε ότι από την Πόλη του Φωτός και την κοιτίδα των ιδεών του Διαφωτισμού, θα μπορούσε να βοηθήσει αποτελεσματικότερα τον αγώνα των συμπατριωτών του, αφού και εκεί υπήρχε ισχυρό φιλελληνικό ρεύμα. Άλλωστε, δεν έφτανε στην «ιερά πόλη των Κελτών» μόνο ως ποιητής δέκα πατριωτικών ωδών, ήδη μεταφρασμένων στα γαλλικά και αναγνωρισμένων από τους παρισινούς κύκλους, αλλά και ως στέλεχος των φιλελληνικών κινήσεων. Δεν αποκλείεται, μάλιστα, να είχε πάρει την απόφαση να επιστρέψει στην πατρίδα του και, απλώς, το Παρίσι να αποτελούσε έναν ενδιάμεσο αλλά σημαντικό σταθμό.

Στην πόλη αυτή, ο Κάλβος συνδέθηκε με προσωπικότητες του πολιτικού και του πνευματικού κόσμου, αρθρογραφώντας παράλληλα σε διάφορα έντυπα και εντασσόμενος στον κύκλο του φιλελληνικού περιοδικού *Revue Encyclopédique*, το οποίο διηύθυνε ο Jullien de Paris, που διακρινόταν για τις φιλελεύθερες (έως επαναστατικές) του αντιλήψεις και διατηρούσε επαφές με την προαναφερθείσα Αναγνωστική Εταιρεία της Γενεύης. Με τις γνωριμίες που διέθετε ο Jullien θα εξασφάλιζε, ενδεχομένως, την ασφαλή μετάβαση του ποιητή στην Ελλάδα. Άλλωστε, όταν ο Κάλβος αναχωρεί από τη Γαλλία, αναλαμβάνει να στείλει τέσσερις ανταποκρίσεις για την Ύδρα, τη Μήλο, το Ναύπλιο και την Κέρκυρα, προκειμένου να δημοσιευτούν στην *Εγκυκλοπαιδική Επιθεώρηση*, από τις οποίες μόνο η τελευταία φαίνεται πως έφτασε στους παραλήπτες της και τυπώθηκε στις σελίδες του εν λόγω εντύπου¹³. Στον κύκλο του περιοδικού αυτού ανήκαν, μεταξύ άλλων, ο Pauthier de Censay, μετέπειτα μεταφραστής των τελευταίων δέκα ποιημάτων του Κάλβου, ο N. Lemercier, γνωστός από την ενασχόλησή του με τα ελληνικά δημοτικά τραγούδια, και ο M. Avenel, από τους μελλοντικούς ηγέτες της Ιουλιανής Επανάστασης του 1830.

Μέσα σ' ένα τόσο θερμό φιλελληνικό περιβάλλον και περιστοιχισμένος από σημαντικές προσωπικότητες με βαθιά φιλελεύθερες απόψεις, ο Κάλβος συνεχίζει να παρακολουθεί ανελλιπώς τα τεκταινόμενα στην επαναστατημένη πατρίδα του και αποφασίζει να συνθέσει, ακολουθώντας το ίδιο γλωσσικό και μετρικό σύστημα και απευθυνόμε-

Αναφορά της φλωρεντίνης αστυνομίας για τον Α. Κάλβο.

νος για μια ακόμη φορά στους ευαισθητοποιημένους φιλέλληνες, δέκα ακόμη ωδές, οι οποίες τυπώνονται στα 1826 μαζί με έναν αριθμό λυρικών ποιημάτων του Αθανάσιου Χριστόπουλου και μεταφράζονται στα γαλλικά από τον λόγιο Jean Pierre Guillaume Pauthier de Censay¹⁴. Μέσω της μετάφρασης αυτής, οι Ευρωπαίοι διανοούμενοι είχαν την ευκαιρία να κατανοήσουν και να εκτιμήσουν επαρκέστερα την τόσο κοντινή σε αυτούς αρχαιόπρεπη ποίηση του Κάλβου, όπως άλλωστε είχε συμβεί και με τις προγενέστερες ωδές του. Ας μην ξεχνούμε ότι το γαλλόφωνο ευρωπαϊκό κοινό ήταν εθισμένο, από την πλούσια φιλελληνική βιβλιογραφία, σε ανάλογη ρητορική που αφορούσε τα κατορθώματα των Ελλήνων, ενώ, όπως ειπώθηκε, το αρχαϊκό ύφος του Κάλβου το έφερνε εγγύτερα προς το μεγαλείο της κλασικής αρχαιότητας που θαύμαζε. Για τούτο, η πρόσληψη από την πλευρά του των νέων καλβικών ωδών υπήρξε, για μια ακόμη φορά, ενθουσιώδης¹⁵.

Τούτη τη φορά, ωστόσο, ο Κάλβος συνόδευσε την έκδοση των ποιημάτων του με μια αποχαιρετιστήρια επιστολή προς τον στρατηγό Lafayette, στην

οποία, μεταξύ άλλων, κατέληγε: «Αφήνω τη Γαλλία με λύπη· το καθήκον μου με καλεί στην πατρίδα μου, για να εκθέσω μιαν ακόμη καρδιά στο ξίφος των Μουσουλμάνων.»¹⁶ Τα ίδια πάνω-κάτω έγραφε και στον ομοϊδεάτη φίλο του Ανδρέα Λουριώτη, ήδη από τις 22 Ιουλίου του 1825: «Ζω με την πικρία πως δεν μπόρεσα ως την ώρα και ίσως να μην μπορέσω στο μέλλον να υπηρετήσω την πατρίδα μου. Σε βεβαιώνω, αξιότιμε φίλε μου, ότι εγώ θα είχα υπηρετήσει εθελοντικά και σαν απλός στρατιώτης. Κάθε φορά που ακούω πως ένας φεύγει για την Ελλάδα, η καρδιά μου στάζει αίμα. [...] Και όμως είναι έτσι· επιθυμώ να πάω τόσο για να υπακούσω στις παρορμήσεις της ψυχής μου όσο και για να ξεπλυθώ από την κηλίδα ότι είδα με αδιαφορία τον ένδοξο αγώνα που κρατάμε πέντε τώρα χρόνια· αλλά πολλά είναι τα ανυπέρβλητα εμπόδια για μένα, και για τα οποία θα σου μιλούσα αν είμουν βέβαιος πως η φίλια σου δε μου είναι ολότελα χαμένη.»¹⁷ Ποια ήταν, άραγε, αυτά τα *ανυπέρβλητα εμπόδια*; Μήπως κάποια αποστολή για λογαριασμό των φιλελληνικών κύκλων; Ή μήπως τα εμπόδια που θα συναντούσε από την αστυνομία των Βουρβόνων, η οποία παρακολουθεί στενά έναν αλλοδαπό με αγγλικό διαβατήριο, ο οποίος «κατάγεται από την Ζάκυνθον και διακηρύσσει το πνεύμα του ενθουσιασμοδέσφρου φιλελευθερισμού», όντας αναμειγμένος «εις τας πολιτικές μηχανορραφίας της Ανατολής», κρατώντας του το διαβατήριο λίγο πριν εγκαταλείψει τη Μασσαλία για την Ελλάδα, μιας και είχε δημοσιεύσει ωδές «αι οποίαι διέπονται από ένα πνεύμα δημοκρατικόν που προχωρεί μέχρι της σφοδράς εξάρσεως»¹⁸;

Λίγο πρωτίτερα, ο λόρδος Guilford, παλαιός γνώριμος του Κάλβου από τα χρόνια του Λονδίνου (1816-1820), επιφανής πλέον προσωπικότητα της Επτανήσου και ιδρυτής της Ιονίου Ακαδημίας, φαίνεται να προσκαλεί τον Ζακυνθινό βάρδο να διδάξει στην Κέρκυρα⁹. Την ίδια δε ημέρα που απαντά στην πρόσκληση του Άγγλου ευγενή, ο ποιητής γράφει στον γερουσιαστή Δημήτριο Φωσκάραδη τα ακόλουθα: «Η τύ-

ηλ στην οποία ήταν
 αρεστό να με κρατή-
 σει είκοσι τρία χρό-
 νια μακριά από την
 πατρίδα μου με ευνο-
 εί υπέρμετρα, εάν
 σεις εξοχότατε κύριε
 Γερουσιαστά που βρί-
 σκεσθε σήμερα στην
 Κέρκυρα αγαπητός
 και τιμώμενος από
 όλους μου δίνετε την
 ελπίδα να επιστρέψω.
 [...] Έχοντας καλ-
 ιεργήσει τα γραμμα-
 τα θα μπορούσα τώρα
 που ανοίγουν τα δη-
 μόσια σχολεία στα
 νησιά να προσφέρω
 τις λιγοστές γνώσεις
 που έχω συλλέξει.
 Γράφω (έχοντας ίσως
 υπερβολικές προσδο-
 κίες) σχετικά με αυτή
 την ίδια την πρόταση απευθυνόμενος
 στα επιφανή πρόσωπα που προϊστα-
 νται της Γερουσίας και της Εκπαιδεύ-
 σεως· ποιος θα μπορέσει, ωστόσο, να
 κάμει ώστε να γίνει δεκτή η πρότασή
 μου, ή να ερμηνεύσει τα ειλικρινή αι-
 σθήματα που μου την εμπνέουν; Σεις
 που εκπληρώνετε με τόση λαμπρότητα
 και αγάπη τα καθήκοντα του πολίτου,
 σεις θα διακρίνετε κάποιο [από τα αι-
 σθήματά μου] στο διάβημα που έχω κά-
 μει, και είναι σε σας που με όλη μου την
 εμπιστοσύνη προστρέχω.»²⁰ Από τα
 γραφόμενα του ποιητή συνάγεται ότι
 δεν ήλθε στην επαναστατημένη Ελλά-
 δα για να πολεμήσει, ούτε έφυγε για το
 νησί των Φαιάκων απογοητευμένος
 από την κατάσταση που συνάντησε στο
 Ναύπλιο. Είχε απλώς αποφασίσει ότι
 θα μεταβεί στην Κέρκυρα για να στε-
 λεχώσει κάποιο από τα σχολεία της,
 εκπληρώνοντας το όνειρο που είχε από
 νεαρός, δηλαδή να διδάξει τη μαθητιώ-
 σα νεολαία της πατρίδας του. Άλλω-
 στε, το διδακτικό έργο υπήρξε η κύρια
 βιοποριστική του απασχόληση δια βί-
 ους²¹.

Όλ' αυτά, βέβαια, δεν μειώνουν στο ελάχιστο την επαναστατική φύση του Κάλβου και την πλήρη αφοσίωσή του στους σκοπούς και τα ιδεώδη της Ελ-

1871
 1872
 1873
 1874
 1875
 1876
 1877
 1878
 1879
 1880
 1881
 1882
 1883
 1884
 1885
 1886
 1887
 1888
 1889
 1890
 1891
 1892
 1893
 1894
 1895
 1896
 1897
 1898
 1899
 1900
 1901
 1902
 1903
 1904
 1905
 1906
 1907
 1908
 1909
 1910
 1911
 1912
 1913
 1914
 1915
 1916
 1917
 1918
 1919
 1920
 1921
 1922
 1923
 1924
 1925
 1926
 1927
 1928
 1929
 1930
 1931
 1932
 1933
 1934
 1935
 1936
 1937
 1938
 1939
 1940
 1941
 1942
 1943
 1944
 1945
 1946
 1947
 1948
 1949
 1950
 1951
 1952
 1953
 1954
 1955
 1956
 1957
 1958
 1959
 1960
 1961
 1962
 1963
 1964
 1965
 1966
 1967
 1968
 1969
 1970
 1971
 1972
 1973
 1974
 1975
 1976
 1977
 1978
 1979
 1980
 1981
 1982
 1983
 1984
 1985
 1986
 1987
 1988
 1989
 1990
 1991
 1992
 1993
 1994
 1995
 1996
 1997
 1998
 1999
 2000
 2001
 2002
 2003
 2004
 2005
 2006
 2007
 2008
 2009
 2010
 2011
 2012
 2013
 2014
 2015
 2016
 2017
 2018
 2019
 2020
 2021
 2022
 2023
 2024
 2025
 2026
 2027
 2028
 2029
 2030
 2031
 2032
 2033
 2034
 2035
 2036
 2037
 2038
 2039
 2040
 2041
 2042
 2043
 2044
 2045
 2046
 2047
 2048
 2049
 2050
 2051
 2052
 2053
 2054
 2055
 2056
 2057
 2058
 2059
 2060
 2061
 2062
 2063
 2064
 2065
 2066
 2067
 2068
 2069
 2070
 2071
 2072
 2073
 2074
 2075
 2076
 2077
 2078
 2079
 2080
 2081
 2082
 2083
 2084
 2085
 2086
 2087
 2088
 2089
 2090
 2091
 2092
 2093
 2094
 2095
 2096
 2097
 2098
 2099
 2100
 2101
 2102
 2103
 2104
 2105
 2106
 2107
 2108
 2109
 2110
 2111
 2112
 2113
 2114
 2115
 2116
 2117
 2118
 2119
 2120
 2121
 2122
 2123
 2124
 2125
 2126
 2127
 2128
 2129
 2130
 2131
 2132
 2133
 2134
 2135
 2136
 2137
 2138
 2139
 2140
 2141
 2142
 2143
 2144
 2145
 2146
 2147
 2148
 2149
 2150
 2151
 2152
 2153
 2154
 2155
 2156
 2157
 2158
 2159
 2160
 2161
 2162
 2163
 2164
 2165
 2166
 2167
 2168
 2169
 2170
 2171
 2172
 2173
 2174
 2175
 2176
 2177
 2178
 2179
 2180
 2181
 2182
 2183
 2184
 2185
 2186
 2187
 2188
 2189
 2190
 2191
 2192
 2193
 2194
 2195
 2196
 2197
 2198
 2199
 2200
 2201
 2202
 2203
 2204
 2205
 2206
 2207
 2208
 2209
 2210
 2211
 2212
 2213
 2214
 2215
 2216
 2217
 2218
 2219
 2220
 2221
 2222
 2223
 2224
 2225
 2226
 2227
 2228
 2229
 2230
 2231
 2232
 2233
 2234
 2235
 2236
 2237
 2238
 2239
 2240
 2241
 2242
 2243
 2244
 2245
 2246
 2247
 2248
 2249
 2250
 2251
 2252
 2253
 2254
 2255
 2256
 2257
 2258
 2259
 2260
 2261
 2262
 2263
 2264
 2265
 2266
 2267
 2268
 2269
 2270
 2271
 2272
 2273
 2274
 2275
 2276
 2277
 2278
 2279
 2280
 2281
 2282
 2283
 2284
 2285
 2286
 2287
 2288
 2289
 2290
 2291
 2292
 2293
 2294
 2295
 2296
 2297
 2298
 2299
 2300
 2301
 2302
 2303
 2304
 2305
 2306
 2307
 2308
 2309
 2310
 2311
 2312
 2313
 2314
 2315
 2316
 2317
 2318
 2319
 2320
 2321
 2322
 2323
 2324
 2325

Providence viz Senator

[illegible]

Bestuursplan bij Duitse
Borg 7. April 1825

Ad. purpurina Linn.

[illegible]

Wm. L. M. L. L.
A. G. L.

Επιστολή
του Α.
Κάλβου
προς τον
γερουσια-
στή Δημ.
Φωσκάρδη.

ληνικής Επανάστασης. Κανένας άλλος δεν έκρουσε τις χορδές της λύρας της για να τραγουδήσει, όπως αυτός, με μοναδικό ποιητικό τρόπο, τον αγώνα για την ελληνική ανεξαρτησία, και μάλιστα σε όλες του τις πτυχές: από τα ηρωικά κατορθώματα του Κανάρη, του Μπότσαρη και των Σουλιωτών έως τη θυσία των Ιερολοχιτών και του Βέρωνα και από την καταδίκη του Βαρνακιώτη και της δολερής διχόνοιας που λίγο έλειψε να τινάξει τον ξεσηκωμό στον αέρα ίσαμε το μαστίγωμα της προστασίας των Μεγάλων Δυνάμεων. Ο αγώνας, άλλωστε, αυτός ήταν ταυτόσημος με τις επαναστατικές ιδέες των καιρών του, τις οποίες ενστερνίστηκε ο Κάλβος ιδίως στα χρόνια της ορμής και της νιότης του. Όταν η Επανάσταση ορθοπόδησε και ο ίδιος βρήκε την ικανοποίηση στη διδασκαλία των φοιτητών της Ιονίου Ακαδημίας και στην άοκνη ενασχόληση με ποικίλες άλλες πνευματικές δραστηριότητες των μικρόκοσμων της Κέρκυρας, του Λονδίνου και του Louth, ίσως ένοιωσε ότι η πατριωτική λύρα του έπρεπε να σιγήσει. Όμως το γιατί κανείς δεν θα το μάθει, στ' αλήθεια, ποτέ, μένοντας με τις απορίες του και τα ατελείωτα ίσως...

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

* Συντομευμένη μορφή ομιλίας η οποία πραγματοποιήθηκε στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Αθηναίων στις 22 Μαρτίου του 2005.

1. Βλ. ενδεικτικά, το κλασικό (στο είδος του) βιβλίο του Κ. Πορφύρη, *Ο Ανδρέας Κάλβος Καρμπονάρος. Η μυστική δίκη των Καρμπονάρων της Τοσκάνης*, [Αθήνα:] Θεμέλιο [1975] [=Κέδρος [1992]] και τις μελέτες του Γιώργου Ανδρειωμένου, «Η "μύηση" του Κάλβου στο επαναστατικό και φιλελληνικό κίνημα της εποχής του», *Περίπλους*, 8 (1986), 217-232 και «Η συμμετοχή του Ανδρέα Κάλβου στα επαναστατικά και φιλελληνικά κινήματα της Ευρώπης», *Τετράμηνα*, 30 (1986), 1995-2025.
2. Βλ. πρόχειρα, Κ. Πορφύρης, *Ο Ανδρέας Κάλβος Καρμπονάρος...*, 13-24 [=15-27].
3. Βλ. Γιώργος Ανδρειωμένος, «Η συμμετοχή του Ανδρέα Κάλβου στα επαναστατικά και φιλελληνικά κινήματα της Ευρώπης», *ό.π.*, 1998, όπου και η σχετική βιβλιογραφία.
4. Για τη σχετική βιβλιογραφία, και κυρίως τις οικείες μελέτες του Κ. Πορφύρη και του Γ. Θ. Ζώρα, βλ. *αυτόθι*, 1995-2006 και Γιώργος Ανδρειωμένος, «Η λογοτεχνική κριτική της Αριστεράς και ο Ανδρέας Κάλβος: Η περίπτωση του Κ. Πορφύρη», υπό δημοσίευση στο περ. *Επτανησιακά Φύλλα*.
5. Κ. Πορφύρης, *Ο Ανδρέας Κάλβος Καρμπονάρος...*, 18 σημ. 2 [=27 σημ. 2].
6. Ανακοίνωση του σχετικού εγγράφου έγινε από τη M. Bouvier-Bron στο *Colloque André Calvos*, Genève, 18-20 juin 1992.
7. Για τη διαμονή του Ανδρέα Κάλβου στη Γενεύη, βλ. ενδεικτικά, Ν. Βέης, *Κάλβου έργα και ημέραι εν Ελβετία*, Εν Αθήναις: Γραφείον Δημοσιευμάτων της Ακαδημίας Αθηνών 1958 [Πραγματείαι της Ακαδημίας Αθηνών, τόμος 23ος, αριθ. 2], 1-24· Bertrand Bouvier, «Calvos in Geneva», στον τόμο: Edmund Keeley και Peter Bien, *Modern Greek Writers*, [Princeton, New Jersey:] Princeton University Press [1972], 68-91 (ελληνική μετάφραση στην εφημ. *Το Βήμα*, 3 Σεπτεμβρίου 1972, 5-6) και του ιδίου, «Άγνωστο αυτόγραφο του

- Κάλβου», *Μνημόσυνο Σοφίας Αντωνιάδη*, Βενετία 1974 [Βιβλιοθήκη του Ελληνικού Ινστιτούτου Βενετίας Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Σπουδών - αριθ. 6], 350-379. Για τις φιλολογικές ενασχολήσεις του Κάλβου στη Γενεύη, βλ. μεταξύ άλλων Γ. Θ. Ζώρας, «Ο Κάλβος και το Ομηρικό χειρόγραφο της Γενεύης», *Παργανσός*, 11 (1969), 288-296 [και σε ανάπτυπο στη σειρά: Κείμενα και Μελέται Νεοελληνικής Φιλολογίας, αριθ. 56, Αθήναι 1969]. Σύνοψη των βασικότερων πορισμάτων της έρευνας επιχειρεί ο Γιώργος Ανδρειωμένος, «Η συμμετοχή του Ανδρέα Κάλβου στα επαναστατικά και φιλελληνικά κινήματα της Ευρώπης», *ό.π.*, 2006-2015.
8. *Η Λύρα*. Ωδαί Α. Κάλβου Ιωαννίδου του Ζακυνθίου. Εν Γενέβη: Εκ της τυπογραφίας Guile Fick αωνιδ' [*La Lyre*. Odes en grec moderne. Par A. Calbo. Avec une vocabulaire à la fin. A Paris: Chez Lecointe et Durey, Libraires, et à Genève: Chez Ab.m Cherbulez, Libraire MDCCCXXIV].
 9. Βλ. σχετικά, George Andreiomenos, *The reception of Kalvos by modern Greek criticism (1818-1889)*. [...] Athens: Periplous 1992, 14-18.
 10. *La lyre patriotique de la Grèce*, odes traduites du Grec moderne de Kalvos de Zante, par Stanislas Julien, Paris: Librairie de Peytieux MDCCCXXIV.
 11. Βλ. Γιώργος Ανδρειωμένος, «Η συμμετοχή του Ανδρέα Κάλβου στα επαναστατικά και φιλελληνικά κινήματα της Ευρώπης», *ό.π.*, 2010-2011, όπου και οι απαραίτητες παραπομπές στις οικείες μελέτες του Bertrand Bouvier (βλ. πιο πάνω, σημ. 7). Για τη διασύνδεση του γράμματος αυτού προς τις Ωδές, βλ. Μ. Γ. Μερακλής, «Τα εντός και τα εκτός της ποιήσεως του Κάλβου», *Φιλολογική*, 41 (1992), 6-9.
 12. Ο Κάλβος αναχώρησε από τη Γενεύη στις 4 Δεκεμβρίου 1824.
 13. Στον τόμο 34, τεύχος Απριλίου 1827, 260-265.
 14. *Κάλβου και Χρηστοπούλου Λυρικά μετά Γαλλικής μεταφράσεως*, Εν Παρισίοις: Εκ της τυπογραφίας Ρενουάρδου, αωκστ' [*Odes nouvelles de Kalvos de Zante, suivies d'un choix de*

poésies de Chrestopoulos, traduites par l'auteur des Helléniennes, P. de C. A Paris: Chez Jules Renouard, Libraire 1826].

15. Βλ. σχετικά, George Andreiomenos, *The reception of Kalvos by modern Greek criticism (1818-1889)*..., 18-19.
16. Η μετάφραση είναι δική μας.
17. Βλ. Σπ. Ι. Ασδραχάς, «Ανδρέας Κάλβος. Ανέκδοτα και αθησαύριστα κείμενα», *Ο Ερασιστής*, 2 (1964), 94-95.
18. Βλ. Πολ. Κ. Ενεπεκίδης, «Μούσαι και αστυνομικά αρχαί. Ο ποιητής Ανδρέας Κάλβος και η Αστυνομία των Παρισίων. Τα αστυνομικά αρχεία νέα πηγή φιλολογίας», εφημ. *Το Βήμα*, 20 Δεκεμβρίου 1953, 3. Πρβλ. Πολυχρόνης Κ. Ενεπεκίδης, «Ο ποιητής Ανδρέας Κάλβος και η αστυνομία των Παρισίων», *Νέα Εστία*, 81 (1967), 321-324 και του ιδίου, *Κοράς - Κούμας - Κάλβος, Αν. Γαζής, Ούγος Φώσκολος, Αν. Δάνδολος, Β. Κόπιταρ. Ελληνικός τύπος και τυπογραφία της Βιέννης, 1790-1821. Έρευναι εις ευρωπαϊκά αρχεία και εις χειρογράφους συλλογές*, Αθήναι: Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», Ιωάννου Δ. Κολλάρου & Σίας Α.Ε. 1967 [Πηγαί και έρευναι περί της ιστορίας του Ελληνισμού από του 1453. Τόμος δεύτερος], 121-131. Βλ. επίσης Γιώργος Ανδρειωμένος, «Η συμμετοχή του Ανδρέα Κάλβου στα επαναστατικά και φιλελληνικά κινήματα της Ευρώπης», *ό.π.*, 2015-2023.
19. Βλ. την επιστολή που στέλνει από το Παρίσι ο ποιητής προς τον Guilford, στις 7 Απριλίου 1825, στην εργασία της Βασιλικής Μπόμπου-Σταμάτη, «Από την αλληλογραφία του Γκυλφορντ με τον Κάλβο και τον Σολωμό», *Δελτίο της Ιονίου Ακαδημίας*, 2 (1986), 203-204.
20. Βλ. Φ. Α. Δημητρακόπουλος - Γ. Β. Ανδρειωμένος, «Ένα ανέκδοτο γράμμα του Ανδρέα Κάλβου και η διασκέδαση μιας πλάνης», *Η λέξη*, 138 (Μάρτης-Απρίλης 1997), 128.
21. Βλ. την επιχειρηματολογία που αναπτύσσεται στο άρθρο του Γιώργου Ανδρειωμένου, «Ο Ανδρέας Κάλβος ως "άνθρωπος των γραμμάτων"», *Τετράμηνα*, 51-52 (1994), 3727-3736.

Η κυβέρνηση θέλει το Γερμανό της

Μιλώντας στην πρόσφατη συνεδρίαση της ΚΕ της ΝΔ, ο πρωθυπουργός Κ. Καραμανλής εμφανίστηκε για μια ακόμα φορά αποφασισμένος να πατάξει τα φαινόμενα διαπλοκής και διαφθοράς. «Σε καμιά περίπτωση δεν εγκαταλείπουμε τον αγώνα για τη διαφάνεια – δεσμευτήκαμε και δεν εγκαταλείπουμε», είπε μεταξύ άλλων. Αν και χιλιοειπωμένα πλέον, λόγια σαν κι αυτά είναι πολύ ωραία, υπό την προϋπόθεση βεβαίως ότι φτάνουν στ' αφτιά και των αρμόδιων υπουργών. Επειδή πολύ φοβούμεθα ότι εκτός του γνωστού υπουργού παρουσιάζουν συμπτώματα βαρηκοΐας και ορισμένα άλλα εξέχοντα μέλη του κυβερνητικού επιτελείου.

Οι προηγούμενες βαρυσήμαντες δηλώσεις του πρωθυπουργού έγιναν το Σάββατο 19/3. Δύο ημέρες προηγουμένως, στις 17/3, ο ραδιοφωνικός σταθμός Sky αποκάλυπτε ότι στις 11/3 συνεκλήθη η διυπουργική επιτροπή για την αμυντική βιομηχανία για να συζητήσει την απευθείας ανάθεση δυο μεγάλων συμβάσεων παρουσία των ενδιαφερομένων επιχειρηματιών. Δεν γνωρίζουμε αν παρόμοια πρακτική έχει εφαρμοσθεί στο παρελθόν και σε άλλες χώρες (την Ουγκάντα του Αμίν Νταντά φερ' εϊπειν). Εμείς πάντως θυμηθήκαμε τις καλύτερες ημέρες του ΠΑΣΟΚ του Κ. Σημίτη, όταν οι κ.κ. Λιακουνάκος, Κόκκαλης και Μπόμπολας υπαγόρευαν στις επιτροπές εξοπλισμού τις πιο μύχιες επιθυμίες τους, και του ΠΑΣΟΚ του Ανδρέα, τότε που ο Λούβαρης υπαγόρευε προσωπικά τις συμβάσεις της «Αγοράς του Αιώνα». Η διάσταση μεταξύ λόγων του πρωθυπουργού και έργων της κυβέρνησής του είναι πλέον προφανής.

Όσο για τις «καυτές» λεπτομέρειες της πρωτοφανούς αυτής υπόθεσης παρακολουθήστε και θαυμάστε τι συνέβη 4 μόνο ημέρες μετά τα πρώτα γενέθλια

μιας κυβέρνησης που εξελέγη επαγγελλόμενη την κάθαρση. Ο κ. Γερμανός κατασκευάζει ως γνωστόν μπαταρίες και πουλάει ρολόγια, κινητά και κομπιουτεράκια. Κάποια στιγμή όμως σκέφθηκε ότι θα μπορούσε να ασχοληθεί επικερδώς και με τα υποβρύχια και έτσι το 2000 υπέγραψε με το ΠΑΣΟΚ μια σύμβαση για μπαταρίες υποβρυχίων. Σήμερα η υπόθεση εκείνη βρίσκεται στα χέρια του εισαγγελέα του Ναυτοδικείου, επειδή οι μπαταρίες που παρέλαβε το Πολεμικό Ναυτικό δεν πληρούσαν τους όρους της σύμβασης και αναζητούνται ευθύνες. Ο κ. Γερμανός όμως δεν πτοήθηκε καθόλου, ιδιότητα ως γνωστόν απαραίτητη στις υποβρύχιες καταστροφές. Έτσι, στις 8/12/2003 υπέβαλε νέα πρόταση στο Υπουργείο Άμυνας για τη δημιουργία στο Όλβιο της Ξάνθης μιας μονάδας κατασκευής των γερμανικών τορπιλών DM2A4. Οι Πασόκοι προώθησαν τη σύμβαση, όμως το Ναυτικό είχε τις επιφυλάξεις του. Μπορεί ένας επιτυχημένος κατά τα άλλα επιχειρηματίας του εμπορικού τομέα να κατασκευάσει ένα τόσο κρίσιμο και επικίνδυνο υλικό; Έγινε έτσι γνωστό ότι στην πραγματικότητα μόνο η γερμανική «ΑΤΛΑΣ Ηλεκτρονική» μπορεί να κατασκευάσει την εν λόγω προμήθεια, ο κ. Γερμανός δεν έχει τις απαραίτητες πιστοποιήσεις, η «μονάδα» στην Ξάνθη έχει μέχρι στιγμής κατασκευάσει μόνο κάτι πλακέτες και τελικά μπορεί να την πατούσαμε όπως οι Ρώσοι με το άτυχο «Κουρσκ» που πήγε στον πάτο μαζί με το πλήρωμά του επειδή εξερράγη μια από τις τορπίλες του.

Παρ' όλα αυτά ο κ. Γερμανός πίεζε. Έτσι ο υπουργός Άμυνας Σπύλιος Σπηλιωτόπουλος συνεννοήθηκε με τον υπουργό Οικονομίας κ. Αλογοσκούφη και τον υπουργό Ανάπτυξης κ. Σιούφα και συγκάλεσαν στις 11/3 την προαναφερθείσα διυπουργική σύσκεψη. Παρούσα και η οικονομική

σύμβουλος του πρωθυπουργού κ. Ελένη Λουρή, η οποία πριν καλά καλά αρχίσει η σύσκεψη επέπληξε τους παρόντες λέγοντας: «ακόμα να υπογραφεί η σύμβαση του Γερμανού;». Τότε κάποιος από τους παριστάμενους –για το θεαθήναι– γενικούς γραμματείς διαφώνησε λέγοντας ότι η σύμβαση δεν μπορεί να υπογραφεί επειδή έχει δημιουργηθεί θέμα ασφαλείας και πιστοποίησης του υλικού της τορπίλης. Αυτό όμως δεν πτόησε καθόλου τον κ. Αλογοσκούφη, ο οποίος είπε το εξής καταπληκτικό, αναφερόμενος στον παρόντα κ. Γερμανό: «Αρχή είναι ακόμα, θα μάθει, ας ξεκινήσουμε και βλέπουμε». Προσεκτικός όπως πάντα, όταν είδε τι γίνεται, ο κ. Σιούφας πήρε τις αποστάσεις του και δήλωσε ότι δεν διαφωνεί με την ανάθεση της σύμβασης, υπό την προϋπόθεση ότι θα ελεγχθεί από τον γενικό γραμματέα εξοπλισμών Γ. Ζορμπά. Ο οποίος όμως μόνο μια λύση έχει προκειμένου να διαφυλάξει τα συμφέροντα του δημοσίου και να αποφύγει ένα σκάνδαλο: Να ζητήσει την προμήθεια των τορπιλών μέσω διακρατικής συμφωνίας με τη γερμανική BWB, την αντίστοιχη δηλαδή κρατική υπηρεσία εξοπλισμών της Γερμανίας.

Η παρουσία, τέλος, του κ. Ε. Μυτιληναίου στην διυπουργική σύσκεψη είναι αποτέλεσμα ενός ανοικτού εκβιασμού: Επειδή ζητάει να του ανατεθεί απευθείας η κατασκευή από την ΕΛΒΟ οχημάτων και τεθωρακισμένων αξίας δεκάδων εκατομμυρίων ευρώ με πρόγραμμα απολύσεις στην εταιρεία. Αν δεν μας απата όμως η μνήμη μας, ο κ. Μυτιληναίος πήρε την ΕΛΒΟ επί ΠΑΣΟΚ. Γιατί λοιπόν πρέπει να πληρώσει τώρα τα σπασμένα η κυβέρνηση της ΝΔ και ο δημόσιος κορβανάς; Ή μήπως ο κ. Μυτιληναίος δεν συμπεριλαμβανόταν στους «νταβατζήδες» του Μπαϊρακτάρη;

ΡΕΠΟΡΤΕΡ

Ριζοσπαστικός συντηρητισμός

του Βασίλη Μαρουλά

Οφείλω να το παραδεχτώ. Ο Συνασπισμός είναι ένα κόμμα σοβαρό, με σταθερές αρχές και, κυρίως, ουσία. Ο Συνασπισμός είναι το κόμμα που θα ξεκινήσει την επανάσταση στην Ελλάδα. Μπορεί μάλιστα να την έχει ξεκινήσει ήδη, αλλά εμείς οι πολιτικά ανώριμοι να μην το έχουμε καταλάβει. Και δεν υπάρχει μεγαλύτερη απόδειξη για την πολιτική μας ανωριμότητα από το γεγονός ότι δεν συγκλονιστήκαμε από την αποχώρηση των βουλευτών του κατά τη διάρκεια της ορκωμοσίας του νέου Προέδρου της Δημοκρατίας.

Ηταν κίνηση εξόχως ουσιαστική και άκρως επαναστατική. Ομολογώ και την αμαρτία μου: Τη στιγμή της έναρξης της επανάστασης κατουριόμουν και δεν πρόλαβα να δακρυσώ από συγκίνηση. Οι εξελίξεις από την αποχώρηση του Συνασπισμού ήταν ραγδαίες. Πήγα και ούρησα. Μάλιστα έριξα και μία μικρή πέτρα που με βασάνιζε με μικροκωλικούς το τελευταίο διάστημα. Πιθανόν μια οργισμένη πέτρα, που αποφάσισε να βγει κι αυτή για να επαναστατήσει.

Μία πέτρα όμως με αξιοπρέπεια. Που ποτέ της δεν είχε αγωνία να πιάσει το 3% για να εισέλθει στο πολιτικό σύστημα το οποίο αργότερα θα καταγγείλει. Μία πέτρα τόσο αξιοπρεπή που δεν θ' αποχωρούσε μόνο όταν εμφανίστηκε ο Χριστόδουλος, αλλά θ' αποχωρούσε όποτε ψηφίζονταν στην ίδια Βουλή αντεργατικοί νόμοι, αντιπεριβαλλοντικοί νόμοι, κουκουλώματα βουλευτών μέσω της ασυλίας, φωτογραφικοί νόμοι, νόμοι-εξυπηρέτησεις για επιχειρηματίες, νόμοι που κάνουν την κοινωνία να νοσεί κάθε μέρα και πιο πολύ.

Τι κι αν ο Συνασπισμός δεν ψηφίζει τέτοιους νόμους; Μήπως τον Χριστόδουλο θα τον ψήφιζε; Όχι. Τότε γιατί δεν αποχωρεί όταν γίνονται όλα τα υπόλοιπα στην Βουλή; Είναι ο Συνασπισμός ριζοσπαστικό κόμμα όσον αφορά την παρουσία του Χριστόδουλου στη Βουλή και συντηρητικό ό,τι αφορά τη γενικότερη λειτουργία της Βουλής; Και ποιος είπε στους βουλευτές του συγκεκριμένου κόμματος ότι αυτός ο Χριστόδουλος

δεν χωράει σ' αυτή τη Βουλή; Μια χαρά χωράει. Είναι μέρος του όλου πολιτικού σκηνικού.

Θα πρέπει λοιπόν ο Συνασπισμός να απαντήσει στον εαυτό του αν ο ίδιος χωράει σ' αυτό το πολιτικό σκηνικό. Επαναστατεί ή συμβιβάζεται; Διαμαρτύρεται ή φοβάται; Αποχωρεί ή μένει; Ξέρει τι του γίνεται ή όχι; Εκλιπαρεί ή αδιαφορεί για το 3%; Είναι χειρότερος ο Χριστόδουλος ή οι νόμοι που ψηφίζονται από την πλειοψηφία που διαμορφώνουν κατά περίπτωση και τα λευκά; Θ' αποχωρήσει ο Συνασπισμός από τη Βουλή όταν θα εισέλθει σ' αυτή ο Αχιλλέας Καραμανλής; Πόσο γραφικούλης και συμπαθητικούλης θέλει να γίνει ακόμη ο Συνασπισμός;

Όχι, δεν είναι πολιτικός καιροσκοπισμός η αποχώρηση των βουλευτών του από τη Βουλή κατά την ορκωμοσία. Είναι υποκρισία. Και είναι υποκρισία επειδή το ίδιο το κόμμα έβγαζε ανακοινώσεις την παραμονή της ορκωμοσίας ότι θα μείνει στη Βουλή για να τιμήσει τον Κároλο Παπούλια και τον θεσμό του Προέδρου, αλλά θα φύγει μόλις μπει ο Χριστόδουλος.

Να τιμήσει τι; Τον Κároλο Παπούλια; Έναν από τους σημαντικότερους πρωταγωνιστές του σύγχρονου πολιτικού σκηνικού που ο Συνασπισμός καταγγέλλει; Έναν από τους πλέον στενούς συνεργάτες του Ανδρέα Παπανδρέου και της πολιτικής που εφάρμοσε; Και να τιμήσει τι άλλο; Τον θεσμό του Προέδρου της Δημοκρατίας; Αυτή την κοσμική देखίωση για την επέτειο της Δημοκρατίας; Αυτό τον θεσμό που στόμα έχει και μι-

λιά δεν έχει κι όποτε έχει μιλιά –μια φορά στα δέκα χρόνια κατά την υποδοχή του πλανητάρχη– γίνεται θέμα επειδή ο ύψιστος θεσμός μιλήσε;

Ο Συνασπισμός μάς έστειλε αδιάβαστους. Ίσως επειδή ο ίδιος το μόνο που διάβασε είναι τα γκάλοπ που δείχνουν την πτώση της δημοτικότητας του Χριστόδουλου. Επαγγελματικά καλή κίνηση. Τι θα γίνει όμως όταν τα γκάλοπ θα ξαναρχίσουν να δίνουν υψηλά ποσοστά στον Χριστόδουλο ή στον κάθε Χριστόδουλο; Θα ζητήσουν επανάληψη της ορκωμοσίας για να μην αποχωρήσουν; Θα ζητήσουν το λόγο από τα γκάλοπ που τους εξέθεσαν; Θα ζητήσουν από τον Χριστόδουλο να ξεχάσει το γεγονός και να μην τους βρίζει στις πολιτικές συγκεντρώσεις του στις εκκλησίες;

Τίποτε από αυτά. Το μόνο που θα κάνει είναι να κατηγορήσει όσους δεν τον ψήφισαν –και την πέτρα μου– για πολιτική ανωριμότητα.

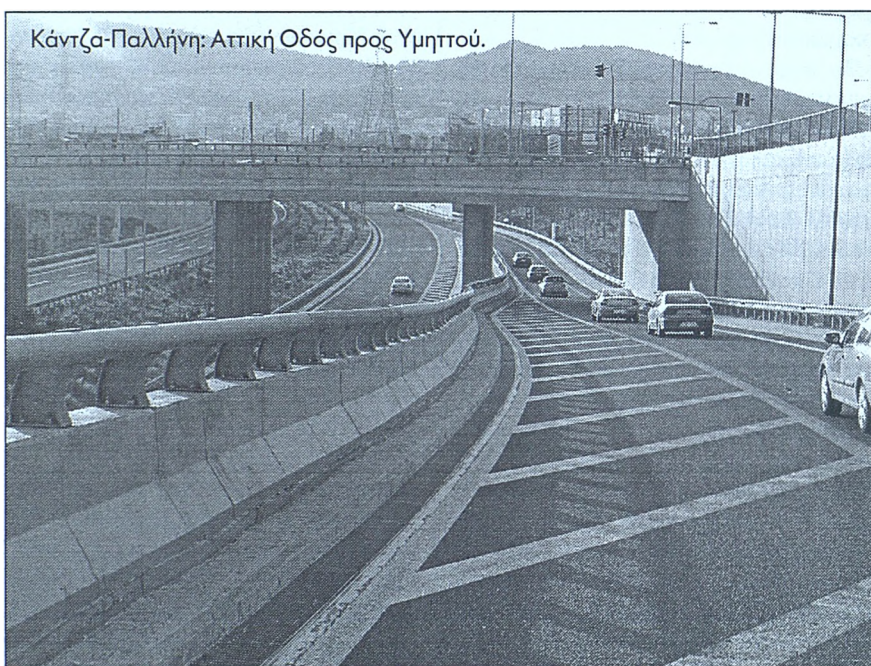
Τι ήλπιζε ο Συνασπισμός να καταφέρει με την αποχώρησή του; Να κάνει κρέας τα μούτρα του Χριστόδουλου; Να μας δείξει πόσο συχνά παρακολουθεί τις αποκαλύψεις του Καρατζαφέρη; Να συμβάλει στην κάθαρση της Εκκλησίας; Να επισπεύσει τον χωρισμό Εκκλησίας-κράτους; Να πικράνει τον Παπαθεμελή;

Προφανώς το μόνο που ήθελε ήταν να εντυπωσιάσει, να συζητηθεί, να δείξει την ύπαρξή του. Το μόνο που κατάφερε ήταν να δείξει την ανασφάλειά του. Την αδυναμία του να σταθεί ουσιαστικά απέναντι σε σοβαρά ζητήματα. Το πρόβλημά του να επικοινωνήσει με τις πλατιές μάζες. Οι πλέον καλόπιστοι βλέπουν πια τον Συνασπισμό σαν το γκρι-νιάρικο στρουμφάκι. Οι κακόπιστοι διαδίδουν ότι ο Συνασπισμός βρίσκεται σε πολιτικοϊδεολογικό κώμα. Οι ανώριμοι συνεχίζουν να χτίζουν την προσωπική τους Αριστερά μη καταδεχόμενοι όχι απλώς ν' αποχωρήσουν από τη Βουλή, αλλά ούτε καν να μπουν σ' αυτή.

Και όμως... η Γη (δεν) γυρίζει'...

ή το Βασίλειο της Ελληνικής Τσαπατσουλιάς (ΒΕΤ)

Κοιτάζω γύρω μου και βλέπω την αλαζονεία και την υπεροψία της μετριότητας και του χειρίστου! Κοιτάζω γύρω μου και βλέπω πρόσωπα χαρούμενα, ανίκανα, γεμάτα αυτοπεποίθηση και ασχετοσύνη! Κοιτάζω γύρω μου και βλέπω νέους δούκες, βαρόνους, κόμητες και κυρίες επί των τιμών με δίψα και όρεξη στο βασίλειο της κακοτεχνίας!

Είναι πλέον γενική πεποίθηση ότι τα δημόσια έργα γίνονται για να καλύπτεται η τσέπη των «ημετέρων», βρίθουν από κακό αρχικό σχεδιασμό, κακοτεχνίες, δυσλειτουργίες, κακή κατασκευή-κακή συντήρηση, υπέρβαση χρονοδιαγραμμάτων και προϋπολογισμού, ανύπαρκτη επίβλεψη-πιστοποίηση, έλλειψη εφαρμοσμένων προδιαγραφών, κ.λπ. Αλλά το κυριότερο είναι ότι πίσω από τα έργα βρίσκονται κακές και ανεπαρκείς μελέτες. Ο κατάλογος είναι μακρύς, από παλαιότερα και σύγχρονα έργα.

Τι να πρωτοαναφέρει κανείς; Μόρνος, δρόμος Πρέβεζας-Πάργας, αυτοκινητόδρομος Αθηνών-Κορίνθου, πτώση αυτοκινητόδρομου στη Μαλακάσα, αυτοματοποίηση των φαναριών/κυκλοφορίας της Αθήνας, αρχές του '80, εκτροπή Αχελώου, ΠΑΘΕ, Εγνατία Οδός, αεροδρόμιο Σπάτων, βιολογικός καθαρισμός αεροδρομίου Σπάτων, έργα ΟΣΕ, έργα Αττικό Μετρό, προαστιακός σιδηρόδρομος, ΧΥΤΑ, Αττική Οδός, «μαραθώνια» διαδρομή (έργω και λόγω), Ολυμπιακά Έργα, κ.λπ., κ.λπ.

Τεστ Ευφυΐας 1: Σε πόσες λακκούβες πέφτετε ανά ώρα όσοι κινείστε; (και οι πεζοί παρακαλώ!) ή αλλιώς πότε ένα στο πόδι φτιαγμένο «σαμαράκι» έγινε στο σωστό του ύψος; – εεέ!, αυτό είναι εύκολο, γιατί τότε δεν θα ήταν καν «σαμαράκι»

...Για να χρυσωθεί λοιπόν το χάπι των δημοσίων έργων με παράλληλη συμμόρφωση προς τις επιταγές της Μαρίας Ε.Ε., γίνονται και οι λεγόμενες «Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων» (ΜΠΕ), κομμένες και ραμμένες σε διάφορες σκοπιμότητες (λέγε με αρπαχή), ώστε ν' αποκτήσει το έργο και επισημονικό-οικολογικό άρωμα και γεύση κι έτσι να φτιασιδωθεί για να γίνει ευκολόπεπτο από τις τοπικές κοινωνίες. Μόνο κατ' όνομα δεν είναι ΜΠΕ...

Εδώ θ' ασχοληθώ με μια τέτοια «μελέτη», εκείνη του Κέντρου Επεξεργασίας Λυμάτων (ΚΕΛ) Ραφήνας² (Θέση Πλατύ Χωράφι, Δήμου Σπάτων πιο σωστά). Ένα ΚΕΛ δέχεται τα αστικά απόβλητα, κατά κύριο λόγο, από μια ή περισσότερες αστικές περιοχές και βιομηχανικά υγρά απόβλητα (με προϋποθέσεις τα βιομηχανικά), και αφού τα επεξεργαστεί με κατάλληλη αλληλουχία διαδικασιών –ο βιολογικός καθαρισμός είναι μόνον ένα στάδιο–, παράγει στερεά, υγρά και αέρια (παρα)προϊόντα.

Η «μελέτη» αυτή «μπάζει» τεχνικά-επισημονικά από παντού: στις διαδικασίες επεξεργασίας/λειτουργίας ΚΕΛ, στη διαχείριση στερεών/αερίων αποβλήτων, των πρώτων υλών, στη διαχείριση κρίσεων (worst case σενάριο), στην παρακολούθηση COD, κ.λπ. Αλλά ας επικεντρωθούμε σ' ένα τμήμα της μόνο, για οικονομία χώρου, αρκετό ώστε να καταδειχθεί η ακαταλληλότητά της: αυτό της εκβολής των επεξεργασμένων λυμάτων στη θάλασσα του Νότιου Ευβοϊκού.

Μ.Π.Ε. Κ.Ε.Λ. ΡΑΦΗΝΑΣ – ΤΡΥΠΑ Νο 1

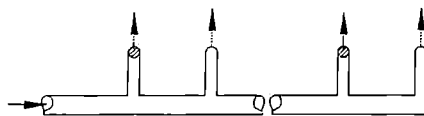
Τα υγρά επεξεργασμένα προϊόντα του ΚΕΛ Ραφήνας, σύμφωνα πάντα με την ΜΠΕ, θα μεταφέρονται μ' ένα δίδυμο αγωγό από το ΚΕΛ Ραφήνας στο ακρωτήριο Βελάνι του Δήμου Αρτέμιδας και από εκεί με υποθαλάσσιο δίδυμο αγωγό διαμέτρου 1 μ. ο καθένας και μήκους 1,5 χμ. θα εκβάλλονται στο Νότιο Ευβοϊκό σε βάθος 50 μ. περίπου από την επιφάνεια της θάλασσας.

Στο Παράρτημα Β της ΜΠΕ «Σχεδιασμός Συστήματος Διάθεσης Επεξεργασμένων Λυμάτων», στις σελίδες 1 και 2, αναφέρεται: «Από τα παραπάνω, δεδομένου ότι ο αγωγός θα κατασκευαστεί δίδυμος, προκύπτει ότι ο αγωγός θα διαστασιολογηθεί για την τελική φάση με παροχή υπολογισμού $1.0 \mu^3/\delta\lambda.$ [σ.σ.: το κόμμα, κυρίες και κύριοι, χωρίζει τα δεκαδικά ψηφία στην Ελλάδα, στις ΗΠΑ χρησιμοποιείται η τελεία], αλλά θα ελεγχθεί για όλο το φάσμα των παροχών από την ελάχιστη της Α' φάσης έως τη μέγιστη παροχή της τελικής φάσης.»

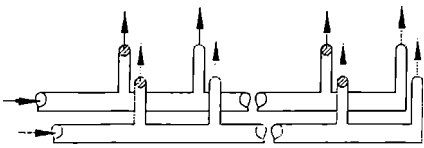
Το μαθηματικό μοντέλο εκτίμησης των ρύπων και παθογόνων στη θάλασσα περιοχής της Αρτέμιδας που χρησιμοποίησε η μελετητική ομάδα του καθηγητή ΕΜΠ κ. Ανδρέα Ανδρεαδάκη, Τμήμα Πολιτικών Μηχανικών – Τομέας Υδατικών Πόρων, Υδραυλικών και Θαλάσσιων Έργων, είναι το **Visual Plumes**³, κατασκευασμένο από το U.S. Environmental Protection Agency (EPA) - Υπηρεσία Προστασίας του Περιβάλλοντος των ΗΠΑ. Αυτό το πρόγραμμα «τρέχει» σε προσωπικό ηλεκτρονικό υπολογιστή (H/Y) σε περιβάλλον windows και μπορεί να το «κατεβάσει» οποιοσδήποτε έχει πρόσβαση στο διαδίκτυο από την ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://www.epa.gov/ceampubl/swater/vrplume/index.htm>

Στο πρόγραμμα αυτό ο αγωγός εκβολής πρέπει να είναι ένας και μοναδικός με όσους διαχυτήρες επιθυμεί ο χρήστης (εικόνα 1α). Το πρόγραμμα δεν μπορεί να τρέξει με πολλαπλούς αγωγούς εκβολείς, π.χ. δίδυμο όπως στην περίπτωση μας (εικόνα 1β).

Πώς μπορούσατε, κ. Ανδρεαδάκη μου, να λάβετε υπόψιν σας και την εκβολή του παραπλευρώς δίδυμου αγωγού με ισόποση εκβολή επεξεργασμένων λυ-

1α. Γεωμετρία αγωγού εκβολής στη θάλασσα που απαιτεί το πρόγραμμα Visual Plumes (US EPA).

1β. Γεωμετρία αγωγού εκβολής στη θάλασσα του Κ.Ε.Λ. Ραφήνας.

μάτων στις εκτιμήσεις ρύπων και παθογόνων δεδομένου ότι οι εκτιμήσεις σας είναι με μέγιστη παροχή $1 \mu^3/\delta\lambda.$ (ανά αγωγό)⁴; Το πρόγραμμα δεν σας επιτρέπει αυτή τη γεωμετρία αγωγού εκβολής και δεν είναι ανοιχτής αρχιτεκτονικής (open architecture) για να μπορείτε να επέμβετε στη δομή του προγραμματικά – και ελπίζω να με καταλαβαίνετε!

Δηλαδή, κ. Ανδρεαδάκη μου, πώς «στριμώξατε» το πρόγραμμα Visual Plumes να σας κάνει τη δουλειά; Χλωμό το βλέπω...

Άρα, οι εκτιμήσεις ρύπων και παθογόνων στη θάλασσα περιοχής είναι με μέγιστη *συνολική* παροχή $1 \mu^3/\delta\lambda.$ και η εκβολή του δίδυμου *αγνοείται*. Καταστρατηγείται το ισοζύγιο μάζας, κ. καθηγητά μου, στις εκτιμήσεις σας των ρύπων και των παθογόνων μέσω της εφαρμογής αυτού του μοντέλου. Απλά πράγματα, κύριοι, λύσατε λάθος πρόβλημα! Η εκφώνηση ακόμα αναζητείται...

Συμπέρασμα Πρώτο:

Καταστρατηγείται το ισοζύγιο μάζας⁵

Τεστ Ευφυΐας 2: Πόσα χρόνια πήρε η κατασκευή, σύν-τροφε κ. Λαλιώτη, της σήραγγας του Simplon στις αρχές του 1900 μήκους 19,835 χμ.; Σε αντίθεση με το Αττικό Μετρό των 7 χμ. που ακόμα να φθάσει στον Κεραμεικό, αν φθάσει ποτέ... Βλέπετε, εκεί στις Άλπεις δεν ζούσαν τιτάνες σαν τους αρχαίους Έλληνες να κατασκευάζουν τιτάνια πη-

γάδια ύδρευσης ή τιτάνιους βόθρους κάτω από την Αθήνα του τότε, για να πέφτουν μέσα, μετά παρέλευση ικανού χρόνου, σύγχρονοι μικροσκοπικοί μετρωαρουαίοι ή μετροπόντικες και από πάνω τους, για κερασάκι, ένα περίπτερο σιγαρέττων και τοιγλών... Λίγη σοβαρότητα δεν θα έβλαπτε, κ. τέως μου! Αλήθεια, τι πτυχίο είχατε ως ΥΠΕΧΩΔΕ, σαν αρχι-οδο(ντο)τεχνίτης;

Μ.Π.Ε. Κ.Ε.Λ. ΡΑΦΗΝΑΣ – ΤΡΥΠΑ Νο 2

Οι όποιες περιβαλλοντικές επιπτώσεις του ΚΕΛ Ραφήνας στη θάλασσα περιοχής Δήμου Αρτέμιδας εκτιμώνται βάσει ενός μαθηματικού μοντέλου, του οποίου η εφαρμογή –και κατά συνέπεια σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του, κατά τους μελετητές– θα μας σώσει από το πρόβλημα διαχείρισης αστικών λυμάτων στη βορειοανατολική Αττική! (με τα βιομηχανικά τι θα γίνεται; μούγκα και γαργάρα... αλλουνού παπά εί-ναι;).

Σημειώστε ότι, και λάθος να μην υπήρχε στο ισοζύγιο μάζας (Τρύπα Νο 1), η εφαρμογή του συγκεκριμένου μοντέλου αποτελεί «μαύρη» τρύπα ολκής στο σχεδιασμό από μόνη της. Δυστυχώς αυτή η «τρύπα» είναι προχωρημένου επιπέδου, αλλά θα προσπαθήσω να τα πω απλοϊκά.

Οι παραδοχές εφαρμογής/χρήσης του μοντέλου Visual Plumes του EPA –όπως και κάθε μοντέλου μαθηματικής προσομοίωσης, ιδίως φυσικοχημικών διεργασιών– είναι πάμπολλες, αλλά ας σταθούμε στις πλέον βασικές:

1. Περιγραφή φυσικοχημικών διεργασιών μέσα στη θάλασσα κατά Lagrange.

2. «Άπειρος» γεωμετρικά χώρος διάχυσης, διασποράς και αποδόμησης ρύπων και παθογόνων. Η μαθηματική περιγραφή των φαινομένων στο μοντέλο χρειάζεται άπειρη διάσταση χώρου στην οριζόντια –σε σχέση με την επιφάνεια της θάλασσας– διεύθυνση.

3. Φυσικά όρια στερεού-υγρού στο χώρο αυτό, π.χ. πυθμένας και ακτογραμμή, δεν επιτρέπονται γιατί δεν περιλαμβάνονται στη μαθηματική προσομοίωση τα αντίστοιχα φαινόμενα ρευτομηχανικής και φυσικοχημικών διεργασιών στο σύνολο υγρού-στερεού. Ο πυθμένας ορίζεται βέβαια στη μαθημα-

Κάντζα-Παλλήνη: Αττική Οδός προς Υμηττού.

τική προσομοίωση του μοντέλου Visual Plumes για να δηλώσει το βάθος εκβολής και κατά συνέπεια το ωφέλιμο μήκος διάχυσης-διασποράς-αποδόμησης μέχρι την επιφάνεια της θάλασσας.

Στο μοντέλο Visual Plumes, ο τρόπος με τον οποίο επιλύονται οι μαθηματικές εξισώσεις ρευστομηχανικής –κίνηση του υγρού μέσου– και οι εξισώσεις των ισοζυγίων μάζας ρύπων και παθογόνων έχουν ως αφετηρία την περιγραφή τους γύρω από έναν αυθαίρετα γεωμετρικά ορισμένο όγκο υγρού («στοιχειώδης» όγκος) καθώς ταξιδεύει μέσα στη μάζα της θάλασσας, δηλαδή όπως θα περιέγραφε τα φαινόμενα ένας παρατηρητής ευρισκόμενος μέσα σ' αυτόν τον αυθαίρετα γεωμετρικά ορισμένο όγκο. Για να γίνει πιο κατανοητό, σκεφτείτε πώς περιγράφει την κίνηση ενός λεωφορείου ένας άνθρωπος στη στάση του λεωφορείου και πώς ένας επιβάτης. Ο επιβάτης μπορεί να εφαρμόσει μια συλλογιστική και περιγραφή των φαινομένων (περιγραφή Lagrange), ενώ ο ακίνητος παρατηρητής μια άλλη περιγραφή των ιδίων φαινομένων (περιγραφή Laplace). Η εφαρμογή όμως και των δύο τρόπων περιγραφής οδηγεί στα ίδια συμπεράσματα, αν εφαρμοστούν σωστά οι αντίστοιχες μαθηματικές σχέσεις με τους ανάλογους περιορισμούς: αρχικές και συνοριακές συνθήκες – θα επανέλθω σ' αυτό αργότερα.

Αυτός είναι ο πυρήνας του προγράμματος Visual Plumes σε σχέση με την περιγραφή (Lagrange) και κατά συνέ-

πεια μεθοδολογία λύσης των μαθηματικών εξισώσεων ρευστομηχανικής.

Οι εξισώσεις ρευστομηχανικής δεν είναι τίποτε άλλο από τη φημισμένη δεύτερη εξίσωση (νόμο) του Νεύτωνα που μαθαίναμε στο σχολείο, για την κίνηση όμως ρευστών - αερίων ή υγρών, προσαρμοσμένη κατάλληλα από μαθηματική σκοπιά, και είναι γνωστές ως εξισώσεις Navier-Stokes. Τα δύσκολα για τους πολλούς τελειώνουν εδώ. Πίσω στην εφαρμογή του Visual Plumes στην περίπτωση μας.

Αυτός λοιπόν ο «στοιχειώδης» όγκος της θάλασσας ταξιδεύει ανάλογα με τα εξωτερικά δεδομένα, κυρίως θαλάσσια ρεύματα και θερμοκρασιακά πεδία. Το ουσιώδες ερώτημα είναι: Τι γίνεται όταν αυτός ο όγκος φθάσει σε φυσικό σύνορο, π.χ. ακτή; Η ακτογραμμή αποτελεί μια συνοριακή συνθήκη μαθηματικής προσομοίωσης αλλά δεν υπάρχει ούτε στη φιλοσοφία αλλά ούτε και στην κατασκευή του Visual Plumes. Η προσομοίωση λοιπόν καταρρέει! Τόσο απλά! Δεν εφαρμόζεται γιατί το μοντέλο δεν το προβλέπει! Λέτε, κ. Ανδρεαδάκη, ότι από το σημείο εκβολής στο Βελάνι οι ακτές της Αρτέμιδος είναι 4,5 χμ. –ας το δεχτούμε–, και οι συγκεντρώσεις των ρύπων είναι τόσο όσο «βγάζει» το μοντέλο Visual Plumes.

Πόσο είναι οι συγκεντρώσεις αυτών των ρύπων στα 12 χμ.; Το μοντέλο που χρησιμοποιήσατε οπωσδήποτε «βγάζει» αριθμητικό αποτέλεσμα! Ναι!, αλλά ποια η αξία του; Δεδομένου ότι στα 12 χμ. κατοικώ στα Μεσόγεια και δεν θε-

ωρώ ότι το σπίτι μου είναι πλωτό στη θάλασσα!

Και αυτό διότι... το μοντέλο Visual Plumes δεν «ξέρει» πού τελειώνει η θάλασσα και πού αρχίζει η στεριά, γιατί σ' αυτό το μοντέλο η στεριά είναι ανύπαρκτη! Γιατί το μοντέλο που χρησιμοποιήσατε δεν προβλέπει την ύπαρξη ακτογραμμής, σαν η εκβολή να γίνεται στη μέση του Ατλαντικού Ωκεανού... Έτσι απλά! Ποια είναι η συνέπεια αυτού, κ. Ανδρεαδάκη;

Το Visual Plumes δεν μπορεί να προβλέψει συσσώρευση ρύπων και παθογόνων ούτε κατά διάνοι! Όχι μόνο στις ακτές αλλά πουθενά!

Αγαπητέ κ. Ανδρεαδάκη μου, αν έχετε, σας παρακαλώ, πρόχειρα τα νούμερα... πόσο είναι η συγκέντρωση κολοβακτηριδίων στα Παλούκια της Σαλαμίνας; Ο θείος μου με ρωτά και με ξαναρωτά γιατί ανησυχεί για τις επιπτώσεις της λειτουργίας του ΚΕΛ Ραφήνας με την εκβολή των επεξεργασμένων λυμάτων στη Λούτσα!

Συμπέρασμα Δεύτερο:

Το μοντέλο Visual Plumes είναι άχρηστο όταν χρησιμοποιείται κοντά στις παραλίες ή στις ακτές! Τα αποτελέσματά του είναι σκουπίδια! Κατά το γνωστό της πιάτσα: garbage in-garbage out!

Εδώ πρόκειται για προχωρημένη τρύπα ολκής (advanced cascading pitfall) στο σχεδιασμό του ΚΕΛ Ραφήνας.

Προς ενημέρωσή σας, κ. Ανδρεαδάκη μου: το U.S. EPA εργάζεται, προς την λογικά επόμενη κατεύθυνση, να συμπεριλάβει και την ακτογραμμή στη μαθηματική προσομοίωση διάχυσης-διασποράς-αποδόμησης ρύπων και παθογόνων στη θάλασσα, και το αντίστοιχο πακέτο-πρόγραμμα θα ονομάζεται Visual Beach. Για περισσότερα, ανατρέξτε στο web site του U.S. EPA. Την επόμενη φορά λοιπόν να ξέρετε: Visual Beach, not Visual Plumes. Όσο για την διάχυση-διασπορά των αέριων ρύπων, θα σας γελάσω! Μπορεί κάτι να έχει το U.S. Department of Agriculture... ίσως κανένα Visual Plati Chorafi...

Και το κυριότερο, κ. Ανδρεαδάκη μου: Ένα μαθηματικό μοντέλο προσομοίωσης αποκτά ισχύ εργαλείου σχε-

διασμού αφού πιστοποιηθεί στην πράξη μετά από ευρείες και εξαντλητικές δοκιμές στο πεδίο εφαρμογής, και όχι εκ των προτέρων. Αυτά τα μοντέλα δεν είναι πουκάμισα να τα προβάρει ο πελάτης για να δει ποιο του κάνει. Η δημόσια υγεία και το περιβάλλον δεν μπορούν να υποθηκεύονται με προχειρότητα και προσεγγίσεις του ποδαριού! Και κάτι τελευταίο: Μήπως τσεκάρουμε αν το Visual Plumes διατηρεί απ'εαυτού το ισοζύγιο μάζας; Πολλά προγράμματα της πιάτσας το «ξεχνούν»! (Την προχειρότητα συνήθως την ονομάζουν bug!)

Η «Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων» θα έπρεπε να γίνεται μετά από ενδελεχή ανάλυση διαφόρων σεναρίων λύσης μέσω τεχνοοικονομικής μελέτης. Αλλά, φευ, η δημοσιευμένη «μελέτη» του ΚΕΛ Ραφήνας είναι ότι υπάρχει, στα φανερά τουλάχιστον. Ένα μίγμα με ολίγη απ' όλα και τίποτα!

Τεστ Ευφυΐας 3: Γιατί στη Λεωφόρο Μεσογείων το όριο ταχύτητας στην πλατεία Αγίας Παρασκευής και στο Χολαργό είναι 70 χμ., ενώ στη νέα υπόγεια διάβαση Σταυρού Αγίας Παρασκευής είναι 60 χμ.; Ο ευρών γίνεται αυτομάτως επίτιμος πρόεδρος των απανταχού της Γης Συγκοινωνιολόγων.

ΠΟΙΟΙ ΕΚΑΝΑΝ ΤΗ «ΜΕΛΕΤΗ»

Είναι λυπηρό άνθρωποι που σπούδασαν μια επιστήμη να μην μπορούν να δουν τα αυτονόητα, την εφαρμογή των θεμελιωδών αρχών της επιστήμης τους: Αρχή Διατήρησης της Μάζας και Δεύτερο Νόμο του Νεύτωνα! Ξέρω, πολλοί στο σχολείο στα ανάλογα εδάφια κοιτάγαμε τα φερμουάρ, αλλά κι από επιστήμονες-πτυχιούχους-καθηγητές ΕΜΠ όμως; Αγνοία ή συμφέρον λοιπόν;

Στις εικόνες 2α και 2β φιγουράρει η ομάδα που εκπόνησε τη συγκεκριμένη «μελέτη», όπως και η αρμόδια εκ μέρους της ΕΥΔΑΠ η οποία επέβλεψε τη «μελέτη». Όλοι τους επιστήμονες με πτυχία, αλλά η «μελέτη» τους τρύπια...

Είναι ατύχημα να βρίσκονται σε θέσεις λήψης αποφάσεων άνθρωποι οι οποίοι εν γνώσει τους καταστρατηγούν τα διδάγματα των Φυσικών Επιστημών.

1. ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΚΑΙ ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ

1.1 Επωνυμία, φορέας υλοποίησης, μελέτητής

Λογιστική εταιρεία υλοποίησης και Εγκατάστασης Εξοπλισμού των Αθηνών, από τις δραστηριότητες των Οργανισμών Πρωτοβάθμιας Ανώτατης Εκπαίδευσης της Νομαρχίας Ανατολικής Αττικής: Καραλής, Παυλίδης, Σάββας, Ανδρέας, Γέροντας, Γιάννης Νάσης, Παναγιώτης, Παυλίδης, Παυλίδης, Παυλίδης, Ν. Μάκης και Μαριάννα (αποφ. Α. Βελώνη Μουσική).

Κάτοχος του Έργου: Εταιρεία Υδροσυστήματος: Αποχέτευση Πρωτοβάθμιας (ΕΥΔΑΠ), Πρωτόκολλο 156 - (11) 46 Γεωγραφία: Δύση Μεσογείων, Υποστήριξη Μεσογείων Έργων Αποχέτευσης.

Επιβλέπων: Κος Γεώργιος Ράφης, Πολιτικός Μηχανικός.

Διεύθυνση: Σχολική Γραμμή Μελέτης:

- Α.Δ.Κ. ΑΡΙΘΜΟΣ - ΔΙΕΥΤΗΣ - ΚΑΡΑΛΥΤΗΣ, Σύμβουλος Μηχανικός ΔΕ
- ΕΞΑΡΧΟΥ ΝΙΚΟΛΑΪΟΥΛΟΣ ΜΠΕΝΤΑΣΙΩΝ, Σύμβουλος Μηχανικός ΕΠΕ
- ΧΑΡΟΤΕΚ, Υπευθύνος Μελέτης ΕΠΕ

Εκπαιδευτικός: Α. ΜΠΕΝΤΑΣΙΩΝ, Πολιτικός Μηχανικός, Γράμμα 62 - 64 Μαρόν, τηλ. 6121712-3, FAX 6124492

Σύνταξη Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων:

Α.Δ.Κ. ΑΡΙΘΜΟΣ - ΔΙΕΥΤΗΣ - ΚΑΡΑΛΥΤΗΣ, Σύμβουλος Μηχανικός ΔΕ, υπεύθυνος σπουδών Γ. Τέχης, επιτηδευτής 27, Περιβαλλοντικές Μελέτες.

2β. Ανάδοχοι και κύριος του έργου Κ.Ε.Λ. Ραφήνας.

ΟΜΑΔΑ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Στην ομάδα εκπόνησης της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων συμμετείχαν οι ακόλουθοι επιστήμονες:

- Δημήτρης Ζαΐνης - Περιβαλλοντικός Συντονιστής Μελέτης
- Κρ. Ν. Δημήτρης Πολιτικός Μηχανικός - Μηχανικός Περιβαλλοντικής
- Κ. Κοσμάς Δρ. Εξοπλισμός - Επιστημονικός Σύμβουλος
- Μ. Γεωργαντάκης, Μηχανικός - Πολιτικός, Επιστημονικός Σύμβουλος
- Γ. Παυλίδης, Βιολόγος - Περιβαλλοντολόγος
- Κ. Σαφάκης, Βιολόγος - Περιβαλλοντολόγος
- Θ. Σαφάκης, Γεωγράφος
- Α. Δημήτρης Γεωλόγος - Περιβαλλοντολόγος
- Θ. Μανταλίδης, Βιολόγος - Περιβαλλοντολόγος

Τυχρά στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν ελήφθησαν από:

- Τεχνικά αρχεία της εταιρείας έργων.
- Συνεντεύξεις με τηλέφωνο ή επί τόπου με τον κύριο υπεύθυνο.
- Μεθοδικά μοντέλα προσομοίωσης υδρολογικής διακίνησης - απορροής των υδρολογικών κύκλων.

Για τη σύνταξη:

Δ. Ζαΐνης

Για τον έλεγχο:

Μ. Αργυρίου

ΑΔΚ ΔΕ

2α. Ομάδα εκπόνησης μελέτης (Μ.Π.Ε. Κ.Ε.Λ. Ραφήνας).

Γιατί, αν δεν γνωρίζουν, είναι πλέον επικίνδυνον.

Πάνω απ' όλα είναι άκρως επικίνδυνο για το κοινωνικό σύνολο να θεωρείται πολιτικό θέμα η σωστή εφαρμογή της επιστήμης. Από το Μεσογειακό έχουμε να δούμε τέτοια αντίληψη - π.χ. ο πρόεδρος της ΕΥΔΑΠ κ. Ελευθέριος Τζέλας να υποσχεθεί(!) προφορικά και γραπτά ότι θα γίνουν οι απαραίτητες διορθώσεις στη μελέτη χωρίς να απορρίπτει την υπάρχουσα - αντί να γίνει νέα και σωστή αυτή τη φορά μελέτη... Δηλαδή κατά τον πρόεδρο η

υπάρχουσα «μελέτη» είναι αποδεκτή, ώστε να επιδέχεται βελτιώσεις;

Η συγκεκριμένη «μελέτη» έπρεπε να αποσυρθεί κατά τη φάση της αξιολόγησης της, κ. Τζέλα - αν έγινε ποτέ, γιατί δεν υπάρχουν πρωτόκολλα που να πιστοποιούν μια τέτοια διαδικασία - και να ξαναγίνει σωστά (back to the drawing board, boys!). Αλήθεια, τι τεχνικές γνώσεις, υδραυλικής τουλάχιστον, έχετε κ. Τζέλα, μιας και ασχολείστε με καθαρά ή ακάθαρτα νερά;

Έπρεπε να απορριφθεί από το Νομαρχιακό Συμβούλιο Ανατολικής Αττικής τον Φεβρουάριο 2003, Νομάρχα κ. Λεωνίδα Κουρή (Πολιτικός Μηχανικός), και να ζητηθεί μια σωστή επιστημονικά τουλάχιστον μελέτη, πέρα από τους στόχους και τα εναλλακτικά σενάρια φιλοσοφίας εφαρμογής ενός ΚΕΛ (π.χ. ανακύκλωση επεξεργασμένων υγρών-στερεών-αερίων προϊόντων). Η Νομαρχία Ανατολικής Αττικής και το Νομαρχιακό Συμβούλιο να μην προσπαθούν να κάνουν ομελέτα χωρίς να σπάσουν αβγά.

Οι τεχνικές υπηρεσίες των ενδιαφερομένων Δήμων Ανατολικής Αττικής (Γέρακα, Γλυκών Νερών, Παλλήνης, Σπάτων, Ραφήνας, Αρτέμιδας, Πικερμίου, κ.λπ.), κ.κ. Δήμαρχοι, έπρεπε να την μελετήσουν σε βάθος και να κάνουν τις παρατηρήσεις τους ώστε να γίνει ένα σωστό έργο, αντί να τσακώνετε για τη θέση του ΚΕΛ, θέση εκβολής στη θάλασσα και την τιμή των οικοπέδων ή για άλλα παράπλευρα κέρδη...

Το ΤΕΕ να εκτελέσει το ρόλο του σαν τεχνικός σύμβουλος του κράτους και να μην παριστάνει τον Πόντιο Πλάτο (εν οίδα ότι ουδέν... είδα.).

Όσο για το Υπουργείο Δημοσίων Έργων, κα Βάσω Παπανδρέου, και για τους συνεργάτες σας, περιπετούν τα σχόλια. Οι κατεξοχήν «αρμόδιοι» να μεθοδεύουν «λύσεις» ενάντια στις Φυσικές Επιστήμες... για το καλό μας. Αλήθεια, τι γραμματικές γνώσεις έχετε, εσείς και οι άμεσοι συνεργάτες σας τότε στο ΥΠΕΧΩΔΕ;

Για το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας μήπως ισχύει το «κόρακας κορακιού μάτι βγάζει»; κ. Μιχάλη Σαμπατακάκη (Μηχανικός - Υγιεινολόγος), που αντί να απορρίψετε τη μελέτη αυτή την προ-

συπογράφετε επ' ωφελεία της Δημόσιας Υγείας;

Θα ήθελα να ζητήσω προκαταβολικά συγγνώμη για πρόσωπα που ενεπλάκησαν με οποιονδήποτε τρόπο στην παραγωγή και την προώθηση αυτής της «μελέτης» και δεν τα γνωρίζω για να τα μνημονεύσω. Ταπεινή συγγνώμη φίλτατοι συνάδελφοι ΜΗΧΑΝΙΚΟΙ και μη!

Ηρθε η ώρα: Die Rechnung bitte!

Η (ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΑ) ΤΑΜΠΑΚΙΕΡΑ

Πόσο στοιχίσε αυτή η «μελέτη»; Πόσα πήρε ο καθένας; Μέσω ποιας διαδικασίας πήρε τη δουλειά οι ΑΔΚ Α.Ε. και Σία; Ποιος και πότε έκανε την αξιολόγηση αυτής της μελέτης; Θα αποδοθούν ευθύνες για «πέταμα» χρημάτων;

Τεστ Ευφυΐας 4: Γιατί η ράμπα πρόσβασης από την Αττική Οδό στην Περιφερειακή (Ring? What ring?) Υμηττού στο ύψος Κάντζας Παλλήνης είναι «φουσκωμένη»; Έχει μια μόνον λουρίδα κυκλοφορίας στην είσοδο/έξοδο της, ενώ το εναέριο τμήμα της έχει δύο, αλλά μόνον η μία λουρίδα της χρησιμοποιείται; (Διπλά υλικά, διπλά εργατικά, κ.λπ.)

Ο ευρών κερδίζει Bachelor in Civil Engineering με bonus Master in Economics of Public Civil Works.

Ο πλέον παρατηρητικός θα προσέξει ότι η δεύτερη λουρίδα της ράμπας, η αριστερή, στην έξοδο της «χτυπάει» πάνω στη γέφυρα του τοπικού δρόμου, τουλάχιστον. Ω θεέ της τσαπατσουλιάς! Τους ξαναχτύπησες (και μας μαζί)! Το ίδιο ισχύει και για τη ράμπα της Αττικής Οδού προς Ραφήνα... στην περιβόητη αναστροφή αλά Monaco, από Αττική Οδός για Υμιττός Ring! για την πλέον σύγχρονη Autobahn της Ευρώπης! τς... τς... τς...!

Η (ΜΕΓΑΛΗ) ΤΑΜΠΑΚΕΡΑ

Γιατί η ΕΥΔΑΠ να αναλάβει το έργο ΚΕΛ Ραφήνας, όταν ήταν γνωστό ότι ένα consortium των ενδιαφερομένων Δήμων μπορούσε να πετύχει μεγαλύτερο ποσοστό συγχρηματοδότησης από την Ε.Ε. γι' αυτό το έργο προϋπολογισμού 104 εκ. ευρώ περίπου; Γιατί τέτοια επιμονή, κα Βάσω Παπανδρέου, να αναλάβει η ΕΥΔΑΠ τη δουλειά;

ΠΟΪΝΤ-ΜΠΟΪΝΚ ΣΥΣΤΗΜ

Το σύστημα παραγωγής των δημοσίων έργων νοσεί, το εκπαιδευτικό σύστημα νοσεί, με αποτέλεσμα τα δημοσία έργα να είναι πανάκριβα, αμφιβόλου ποιότητας και να επιβαρύνουν ανεπανόρθωτα το περιβάλλον.

Το λεόντειο μερίδιο ευθύνης ανήκει στους τεχνικούς αυτής της χώρας που προσυπογράφουν τέτοιου είδους μελέτες. Για παράδειγμα, ποιος ευθύνεται για την κατασκευή/παραγωγή όπλων μαζικής καταστροφής; Ο χρηματοδότης ή οι επιστήμονες που τα ανέπτυξαν; Όπως έχουν λοιπόν τα πράγματα, απαιτείται ένα σύστημα διά βίου αξιολόγησής τους. Επιστροφή στα θρανία για επιμόρφωση, ακόμη και ανάκληση πυγίων και αδειών άσκησης της Τέχνης. Ίσως τότε δούμε και τα φρεάτια στους δρόμους στο σωστό τους υψόμετρο, τουλάχιστον...

Τεστ Ευφυΐας 5: Κάποτε στο ΒΕΤ καλωδίωσαν τα φανάρια με Η/Υ ώστε να ρυθμίζεται «αυτόματα» η κυκλοφορία στην Αθήνα. Μετά από 20 και πλέον έτη ακόμα «ψάχνονται» οι «αρμόδιοι» να λύσουν το μαθηματικό μοντέλο στον Η/Υ σε πραγματικό χρόνο (real-time) για να γίνει το φανάρι πράσινο ή κόκκινο χωρίς να αναγκάσει να κατασκευαστεί στη διασταύρωση όσπου να λυθεί το πρόβλημα, μπας και ανοίξει το φανάρι. Ο λύτης κερδίζει επαξίως PhD in Mathematics.

Πόσα λεφτά πεταμένα;

Τώρα που ξαναμάζεψαν το χαρτί (διάβαζε Γ' ΚΠΣ – αλήθεια, το Α' πού πήγε;), γεμίσαμε με κάμερες, τάχατες για τον ίδιο λόγο... Εκεί που θα είστε φρακαρισμένοι λοιπόν και δεν θα σας βλέπουν, ε, βάλτε μια φωνή ίσως και ακούσουν το αίτημά σας – υπάρχουν και μικρόφωνα πλέον... εκσυγχρονισμένη τσαπατσουλιά βλέπετε.

Μήπως πήρατε χαμπάρι ότι ένας εργολάβος κρύβει τη ντελικάτη του κάμερα σε σκούρα στρόγγυλη γυάλα πάνω σε τσιμεντένια κοντή κολώνα, ενώ ο δεύτερος, ο «παναθηναϊκός», ο πολύ ψηλός και σιδερένιος, έχει την κάμερά του εκτεθειμένη και όλο κάτω-κάτω κοιτάει... μπας και φαιε καμιά κουτσουλιά στα μούτρα; Γιατί η μια ψηλή

και η άλλη κοντή, συν-τρόφισσα Βάσω; Αυτές είχαν οι προμηθευτές σας; Τις προδιαγραφές μόνοι τους τις συνέταξαν οι άνθρωποι;

Άραγε, τι γνώσεις-εκπαίδευση έχει ο χειριστής μιας τέτοιας κάμερας και πώς θα διαχειρίζεται την κυκλοφορία στο «σύνορο» του χώρου ευθύνης του με το γειτονικό του συνάδελφο; (χα!, χα! το Visual Farm είναι εδώ!, ενωμένο, καλωδιωμένο, δυνατό!) Αφήστε που δημιουργούνται και νέες θέσεις εργασίας! Ποιοι θα καθαρίζουν τις κάμερες εκεί ψηλά στον ουρανό; Μήπως αυτοί που βάφουν και τις αόρατες άσπρες γραμμές στους δρόμους; Δεν λεω, μήπως και μας ξεφύγει ο κ. Οσάμα μπιν Λάντεν από την 5η Στάση Χολαργού πίσω από το λιγδιασμένο φακό της SONY... Ε ρε γλέντια που (θα) κάνουμε!

Φιλάκια,

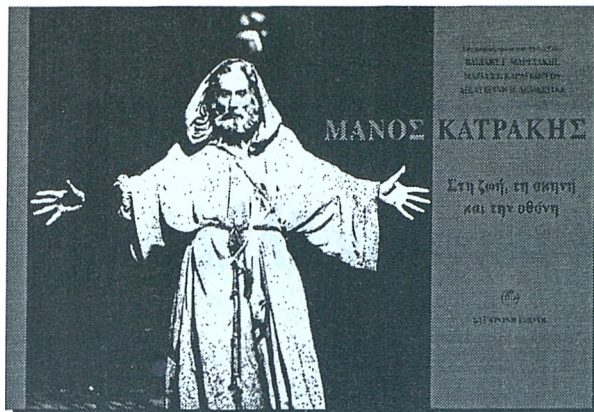
ΣΟΛΩΝ ΖΑΡΚΑΝΙΤΗΣ

The mass balancer, Ph.D.

Εν Σπάτοις τω Σωτηρίω Έτει 2005

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

1. «και όμως η Γη γυρίζει...»: φράση που αποδίδεται στον Γαλιλαίο, μπροστά στην Ιερά Εξέταση, όταν κατηγορήθηκε ότι τα συμπεράσματα της έρευνάς του αντιβαίνουν στα θεία κείμενα(!). Ο Γαλιλαίος αποκαταστάθηκε από το Βατικανό μόλις λίγα χρόνια πριν – ε ρε σκοταδισμός!
2. Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων «Έργα Αποχέτευσης Επεξεργασίας και Διάθεσης Λυμάτων Περιοχής Βορείων Μεσογείων της Ανατολικής Αττικής (Κ.Ε.Λ. Ραφήνας)», για λογαριασμό της ΕΥΔΑΠ, Μάρτιος 2002.
3. Μ.Π.Ε., Κ.Ε.Λ. Ραφήνας, Παράρτημα Β, σελίδα 5.
4. Μ.Π.Ε., Κ.Ε.Λ. Ραφήνας, Παράρτημα Β, Πίνακας, σελίδα 1.
5. Ισοζύγιο μάζας ή Αρχή διατήρησης μάζας είναι η πλέον θεμελιώδης αρχή σχεδιασμού, σε όλα τα επίπεδα. Πρωτοδιατυπώθηκε από τον γνωστό γάλλο χημικό Lavoise, ο οποίος καρατομήθηκε από τη Γαλλική Επανάσταση, φοροεισπράκτορας καθώς ήταν στο επάγγελμα, γιατί «η επανάσταση δεν έχει ανάγκη από επιστήμονες» όπως είπε ο δικαστής του...

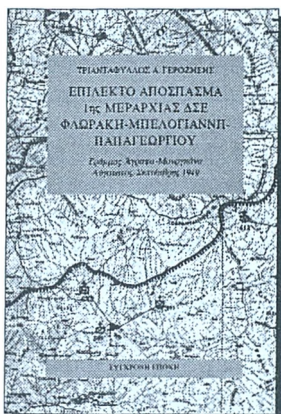
Β. Γ. Μαρτσάκης, Μ. ΣΤ. Καραγεώργου, Αικ. Π. Δεμέστιχα
ΜΑΝΟΣ ΚΑΤΡΑΚΗΣ. ΣΤΗ ΖΩΗ, ΤΗ ΣΚΗΝΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΟΘΟΝΗ

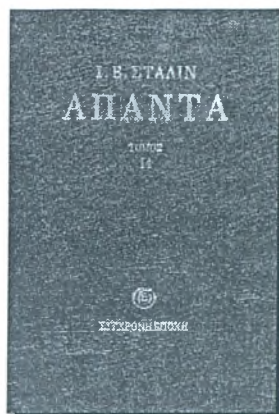
Δ. Κάλας
ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΤΙΣ ΣΗΜΑΙΣ ΤΟΥ ΛΑΪΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ

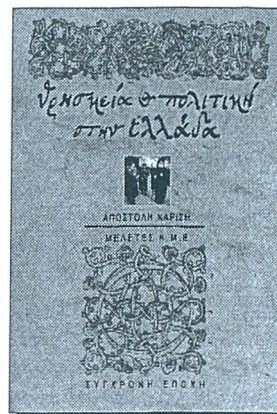
Κ. Ζάβαλης
ΠΟΛΕΜΙΚΟ ΟΔΟΠΟΡΙΚΟ ΕΝΟΣ ΑΓΩΝΙΣΤΗ

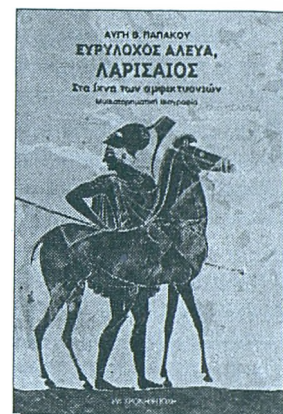
Τρ. Α. Γεροζής
ΕΠΙΛΕΚΤΟ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ 1ης ΜΕΡΑΡΧΙΑΣ ΔΣΕ

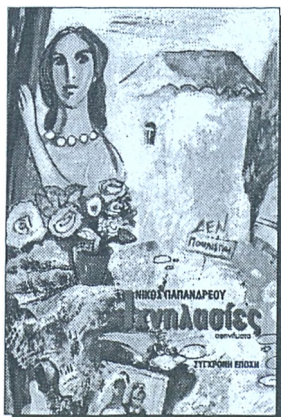
Ι. Β. Στάλιν
ΑΠΑΝΤΑ 14ος τόμος

Α. Χαρίσης
ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

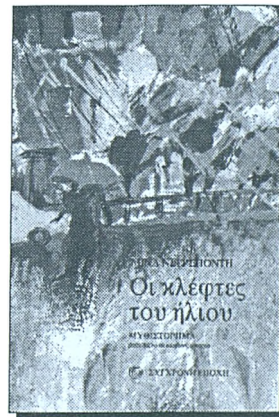
Α. Β. Πατάκου
ΕΥΡΥΛΟΧΟΣ ΑΛΕΥΑ, ΛΑΡΙΣΑΙΟΣ Στα ίχνη των αμφικτυονίων

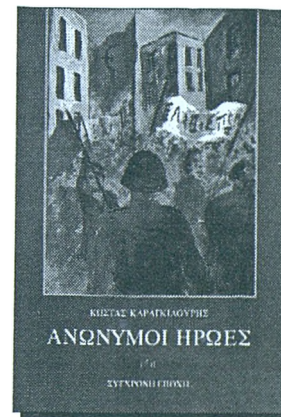
Ν. Παπανδρέου
ΙΧΝΗΛΑΣΙΕΣ αφηγήματα

Ζ. Σκάρος
ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ ΑΠΑΝΤΑ τόμοι Α' & Β'

Μ. Νεγρεπόντη
ΟΙ ΚΛΕΦΤΕΣ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ

Κ. Καραγκιαούσης
ΑΝΩΝΥΜΟΙ ΗΡΩΕΣ

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

Σόλωνος 130, 106 81 Αθήνα, Τηλ.: 2103820835, 2103823649, Fax: 2103813354. <http://www.sep.gr>, e-mail: info@sep.gr

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Μαυροκορδάτου 3, Τηλ.: 2103829835, 2103808132, Fax: 2103829814

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ: 1. Αθήνα, Μαυροκορδάτου 3, Τηλ.: 2103829835, 2103808132. 2. Θεσσαλονίκη, Μπακατσέλου 3 & Εγνατία 65, Τηλ.: 2310283810.

3. Γιάννενα, 28ης Οκτωβρίου 19, Τηλ.: 2651038090.

Κράτος και Εκκλησία στην Ελλάδα

του Χαράλαμπου Κ. Παπαστάθη

Δύο άρθρα του Συντάγματος (εφεξής Σ.) αναφέρονται άμεσα στις θεσμικές σχέσεις μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Ορθόδοξης Εκκλησίας (εφεξής ΟΕ), καθώς και στην νομική θέση που η δεύτερη κατέχει στην Ελλάδα. Είναι το άρθρο 72 §1 και το 3 αντίστοιχα.

Το πρώτο καθορίζει ως πλαίσιο των σχέσεων τις αρχές της πολιτειοκρατίας. Ειδικότερα, εκείνης της μερικότερης εκδήλωσής της που αποκαλείται «νόμος κρατούσα Πολιτεία». Οι νόμοι του κράτους ρυθμίζουν τα διοικητικά –και μόνο τα διοικητικά– ζητήματα της ΟΕ, ακόμη και εκείνα που ανήκουν σε εσωτερικής φύσης θέματά της. Η διάταξη του Σ. 72 §1 είναι σαφής. Η ολομέλεια της Βουλής είναι το αρμόδιο όργανο για να συζητήσει και ψηφίσει νομοσχέδια και προτάσεις νόμων, που αφορούν, παράλληλα με άλλα, στα θέματα του άρθρου 3 του Σ., δηλ. στην ΟΕ. Στην Διαρκή Ιερά Σύνοδο (εφεξής ΔΙΣ) αναγνωρίζεται από τον Ν. 590/1977, δηλ. τον Καταστατικό Χάρτη της Εκκλησίας της Ελλάδος (άρθρο 9 §1, γ'), το δικαίωμα να γνωμοδοτεί επί παντός υπό ψήφιση εκκλησιαστικού νόμου, χωρίς όμως η γνωμοδότηση αυτή να είναι δεσμευτική για την Δημοκρατία.

Το Σ. 3 §1 περιέχει τις ακόλουθες, κατά κύριο λόγο, αρχές:

1. Το ορθόδοξο δόγμα συνιστά την επικρατούσα θρησκεία, 2. η Εκκλησία

Ο Χαράλαμπος Κ. Παπαστάθης είναι Καθηγητής του Εκκλησιαστικού Δικαίου στο Τμήμα Νομικής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, και έχει διατελέσει Γεν. Γραμματέας Θρησκευμάτων στο ΥΠΕΠΘ (1987-1988).

της Ελλάδος είναι αναπόσπαστα ενωμένα πνευματικά με το Οικουμενικό Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως και όλες τις άλλες ΟΕ, 3. η ίδια αυτοδιοικείται, και 4. είναι αυτοκέφαλη.

1. Ο όρος «επικρατούσα» απαντά σε όλα τα ελληνικά Σ. Σημαίνει ότι : α) Το ορθόδοξο δόγμα συνιστά την επίσημη θρησκεία στην Ελλάδα ή, όπως επισημαίνουν οι Αλ. Σβώλος-Γ. Βλάχος, η εκκλησία που εκφράζει το δόγμα αυτό είναι η «Εκκλησία του Κράτους» (*Το Σύστημα της Ελλάδος*, τ. Α', Αθ. 1954, σ. 30)· β) Στις νομικές σχέσεις της, η ΟΕ έχει την υπόσταση νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου, όπως άλλωστε και οι διάφοροι οργανισμοί της, και γ) Το κράτος την περιβάλλει με επηρξημένο ενδιαφέρον και η ίδια απολαύει ειδικής μεταχειρίσεως, η οποία δεν επεκτείνεται αυτοδικαίως στα άλλα θρησκευματα, χωρίς αυτό να θεωρείται αντίθετο προς την συνταγματική αρχή της ισότητας.

Το Σ. δεν περιέχει όλες εκείνες τις επιμέρους εκφάνσεις της «επικρατούσας θρησκείας», που απαντούσαν στο Σ. του 1952. Αυτό αναφερόταν π.χ. στην ορθόδοξη πίστη του διαδόχου του θρόνου ή του αντιβασιλέα, όπως και στον όρκο που έδινε ο βασιλεύς ενώπιον της Ι. Συνόδου, κατά την ανάληψη των καθηκόντων του, ότι θα προστατεύει την ΟΕ. Η απουσία παρόμοιων διατάξεων στο ισχύον Σ. οφείλεται, βέβαια, στην εγκαθίδρυση του δημοκρατικού πολιτεύματος. Ακόμη, η γενίκευση στο ισχύον Σ. της απαγόρευσης να ασκείται προσηλυτισμός –και όχι μόνο σε βάρος της ΟΕ, όπως ίσχυε στο Σ. του 1952–, ή η κατάσχεση εφημερίδων και άλλων εντύπων για προσβολή οποιασδήποτε πλέον θρησκείας, συνιστούν φυσική εξέλιξη αναπροσδιορισμού θεσμικών

πλαίσιων. Οι μειωμένες, σε σύγκριση με το Σ. του 1952, συνέπειες της ύπαρξης της επικρατούσας θρησκείας στο ισχύον Σ., οδήγησαν στην διατύπωση της άποψης ότι αυτή σημαίνει πλέον απλώς την θρησκεία της πλειονότητας του ελληνικού λαού. Πρόκειται, φρονώ, για παρερμηνεία της συνταγματικής διάταξης, η σύλληψη της οποίας οφείλεται στην προσπάθεια νομικών συνδεομένων με την εκκλησιαστική ιεραρχία, ακριβώς για να την ενισχύσουν. Καθώς, εδώ και χρόνια, η ίδια διαβλέπει ότι ο χωρισμός της ΟΕ από το κράτος είναι φυσική κατάληξη στο πλέγμα των σχέσεών τους, προβάλλει το παραπάνω περιεχόμενο του όρου «επικρατούσα», έτσι ώστε να έχει την προσχηματική δυνατότητα να απαιτεί στο διηνεκές προνομιακή μεταχείριση εκ μέρους της Δημοκρατίας, όχι θεσμικά για την ίδια, αλλά υπέρ της πλειονότητας του λαού που την ακολουθεί.

Η ερμηνεία αυτή εκλαμβάνεται από πολλούς, που ελπίζουν πάντοτε στον χωρισμό, ως λύση προόδου. Παραβλέπεται, όμως, ότι στην ουσία πρόκειται για μετέωρο κατασκεύασμα, που διαιωνίζει την εκ μέρους της ΟΕ εξουσίαση επί του κράτους, της κοινωνίας, ακόμη και επί των άλλων θρησκευμάτων, με αδιαμφισβήτητο μάλιστα άλλοθι. Άλλωστε, δεν είναι απόλυτα βέβαιο αν όντως η συντριπτική πλειονότητα των Ελλήνων είναι στενά συνδεδεμένη με την ΟΕ, όταν τα τελευταία στοιχεία που έχουμε στην διάθεσή μας για την αναλογία των θρησκευμάτων στον πληθυσμό είναι εκείνα της απογραφής του 1961. Τα σχετικά αποτελέσματα στις απογραφές 1971 και 1981 δεν ανακοινώθηκαν, προφανώς γιατί πολλοί δεν δήλωσαν τα σχετικά, απογοητευμένοι οι ίδιοι από την εισβολή των παραεκκλησιαστικών οργανώσεων στην ιε-

ραρχία κατά την δικτατορία, ενώ στις μεταγενέστερες απογραφές το σχετικό ερώτημα είχε πλέον απαλειφθεί.

2. Ο συνταγματικός νομοθέτης, ήδη από το 1844, όρισε σε μόνιμη βάση ότι η ΟΕ είναι αναπόσπαστα ενωμένη δογματικά και κανονικά με την Μεγάλη Εκκλησία της Κωνσταντινουπόλεως και όλες τις άλλες ΟΕ. Το ίδιο ορίζεται και στο ισχύον Σ., το οποίο θέλει ορθόδοξη καθ' όλα να είναι η επικρατούσα θρησκεία. Γι' αυτό, οδεύοντας το ίδιο σε θεολογικές ατραπούς, της επιβάλλει την τήρηση της ενότητας. Η ενότητα μεταξύ των ΟΕ διακρίνεται σε: α) δογματική, δηλ. ακριβή εμμονή στα δόγματα της ορθοδοξίας (διαφορετικά εμπίπτουμε σε αίρεση), και β) κανονική, που σημαίνει την ισχύ και εφαρμογή των ιερών κανόνων, τουλάχιστον εκείνων που προσδίδουν στην εκκλησία τον ορθόδοξο χαρακτήρα, όπως π.χ. είναι το συνοδικό σύστημα διοίκησης. Η διάταξη του Σ. 3 §1 ορίζει ότι η Εκκλησία της Ελλάδος γνωρίζει ως κεφαλή της τον Ιησού Χριστό και είναι αναπόσπαστα ενωμένη δογματικά με το Οικουμενικό Πατριαρχείο και κάθε άλλη ΟΕ, τηρώντας απαρασάλευτα, όπως και εκείνες, του ιερούς κανόνες (εφεξής ΙΚ) και τις ιερές παραδόσεις.

Η διάταξη αυτή, που κατοχυρώνει συνταγματικά τα αυτονόητα για κάθε ΟΕ, οφείλει την θέσπισή της σε ιστορικό γεγονός: Στο ότι, το 1833, η βαυαρική αντιβασιλεία κήρυξε αυτοκέφαλη την εκκλησία της ελληνικής επικρατείας, αποσπώντας την από το κλίμα του Οικουμενικού Πατριαρχείου, χωρίς να τηρήσει τους κανονικούς θεσμούς. Άμεση συνέπεια αυτού του προαξιοκήματος ήταν ότι τόσο το Πατριαρχείο όσο και οι άλλες ΟΕ διέκοψαν τις σχέσεις τους με την Ελλαδική Εκκλησία, η οποία έτσι απομονώθηκε και βρισκόταν σε μια κατάσταση δύναμις σχίσματος. Γι' αυτό, η Εθνική Συνέλευση της 7^{ης} Σεπτεμβρίου, συντάσσοντας το Σ. του 1844, διακήρυξε αφενός ότι κεφαλή της εκκλησίας είναι ο Ιησούς Χριστός –και όχι ο Όθων–, και αφετέρου ότι παρά την διατάραξη της ενότητας, η εκκλησία είναι και παραμένει ορθόδοξη, δεδομένου ότι με επιταγή του κράτους

σέβεται τα δόγματα και τους ΙΚ της ορθοδοξίας. Η διάταξη αυτή διατηρείται αλώβητη μέχρι σήμερα, και στην πράξη οδήγησε σε παραμέτρους άλλες από εκείνες στις οποίες απέβλεπε ο αρχικός συνταγματικός νομοθέτης: Στο αν το εκάστοτε Σ. κατοχυρώνει το σύνολο ή όχι των ΙΚ, που έχουν διατυπωθεί από τις οικουμενικές και μερικές τοπικές συνόδους μέχρι τον 9ο αιώνα. Έχει, δηλαδή, την δυνατότητα ο κοινός νομοθέτης στην Ελλάδα να αγνοήσει ή όχι τους ιερούς κανόνες –δεδομένου ότι στην «νόμω κρατούσα Πολιτεία» αυτός νομοθετεί–, ακόμη και σε νόμους που δεν αφορούν την ΟΕ; Το ζήτημα αυτό βρίσκεται σε μόνιμη επικαιρότητα και είναι εξαιρετικά σοβαρό όχι μόνο για την ΟΕ, αλλά και για την Δημοκρατία και την κοινωνία.

Αρχικά είχαν διατυπωθεί δύο βασικές απόψεις. Κατά την πρώτη, κατοχυρώνεται το σύνολο των ΙΚ. Αυτό σημαίνει ότι η Βουλή δεν μπορεί να ψηφίζει εν γένει νόμους που περιέχουν διατάξεις αντίθετες προς εκείνες των ΙΚ. Κατά την δεύτερη, συνταγματική κατοχύρωση έχουν μόνον οι λεγόμενοι «όροι», εκείνοι δηλαδή οι ΙΚ που αναφέρονται στα δόγματα της ΟΕ. Σύμφωνα με αυτή την άποψη, ο κοινός νομοθέτης δεν δεσμεύεται από το Σ., και ειδικά ως προς την ΟΕ μπορεί να θεσπίσει νόμους για την διοίκησή της, που να είναι αντίθετοι προς τους ΙΚ. Πιστεύω ότι και οι δύο αντιλήψεις οδηγούν σε άτοπα. Η πρώτη περιχαράκνει την νομοθεσία μας μέσα σε ένα πλαίσιο παρωχημένης υφής προτύπων. Η δεύτερη είναι δυνατό να προκαλέσει κατάργηση θεμελιώδους σημασίας ορθόδοξων θεσμών, π.χ. νόμος που καταργεί το συνοδικό σύστημα διοίκησης. Η νομολογία επί δεκαετίες είχε ταχθεί υπέρ της δεύτερης άποψης. Πάντως, κατά τα μέσα της δεκαετίας του '60, το Συμβούλιο της Επικρατείας (εφεξής ΣτΕ) αναθεώρησε την νομολογία του. Φρονεί πλέον ότι ο κοινός νομοθέτης δεν έχει την δυνατότητα να προχωρήσει σε θεμελιώδη μεταβολή βασικών διοικητικών θεσμών, που είναι καθιερωμένοι από χρόνια στην ΟΕ. Για να επανέλθουμε στο παραπάνω παράδειγμα, ο νομοθέτης μπορεί να εισαγάγει καινοτομίες στο συνοδικό σύστη-

μα διοίκησης της εκκλησίας (π.χ. συμμετοχή πρεσβυτέρων και λαϊκών στην Ιερά Σύνοδο), όχι όμως να το καταργήσει, δεδομένου ότι αυτό είναι βασικός διοικητικός θεσμός στην ΟΕ. Η στροφή αυτή της νομολογίας του ΣτΕ επικαλείται και το άρθρο 13 του Σ. περί της θρησκευτικής ελευθερίας.

3. Το Σ. στο άρθρο 3 §1 συνεχίζει να κατοχυρώνει το αυτοδιοίκητο της εκκλησίας, καθώς ορίζει ότι διοικείται από Ι. Σύνοδο αρχιερέων, δηλ. δικών της διοικητικών οργάνων. Η καινοτομία του ισχύοντος Σ. έγκειται στην διάταξη ότι οι αρχιερείς αυτοί –μέλη της Ι. Συνόδου της Ιεραρχίας (εφεξής ΙΣΙ) και της ΔΙΣ– πρέπει να είναι εν ενεργεία μητροπολίτες, δηλ. που ασκούν διοίκηση σε συγκεκριμένη εκκλησιαστική επαρχία. Αντίθετα, η απουσία του «εν ενεργεία» στα προηγούμενα Σ. έδινε το πρόσχημα στο κράτος να διορίζει αριστίνδην συνόδους, ιδίως σε ανώμαλες πολιτικές καταστάσεις. Η Εκκλησία της Ελλάδος διοικείται από την ΙΣΙ (το σύνολο των εν ενεργεία μητροπολιτών) και το εντεταλμένο όργανό της, την ΔΙΣ, που συγκροτείται από τον Αρχιεπίσκοπο Αθηνών, ως πρόεδρο, και δώδεκα μητροπολίτες ως μέλη. Εδώ προσθέτει το Σ. «ως ο Καταστατικός Χάρτης της Εκκλησίας ορίζει, τηρουμένων των διατάξεων του Πατριαρχικού Τόμου της 29^{ης} Ιουνίου του έτους 1850 και της Συνοδικής Πράξεως της 4^{ης} Σεπτεμβρίου 1928», διάταξη που θα αναλύσουμε στην επόμενη ενότητα, την σχετική με το αυτοκέφαλο.

4. Το Σ. ορίζει επίσης, ότι η Εκκλησία της Ελλάδος είναι αυτοκέφαλη, δηλ. ελεύθερη και αδέσμευτη στην διοίκησή της από επεμβάσεις άλλων ΟΕ, με μόνο περιορισμό την τήρηση της ενότητας, που είδαμε προηγουμένως.

Η συνταγματική διάταξη αναφέρεται σε περιορισμένη έκταση της ελληνικής επικρατείας, στην οποία εκτείνεται η αυτοκέφαλη εκκλησία. Περιλαμβάνει τις εκκλησιαστικές επαρχίες της Πελοποννήσου, Στερεάς Ελλάδας, Εύβοιας, Κυκλάδων, Β. Σποράδων (1833, με αναγνώριση από το Οικουμενικό Πατριαρχείο με τον Τόμο του 1850), Επτα-

νήσου (1866), Άρτας και Θεσσαλίας (1882). Από το 1882, όσες περιοχές περιήλθαν στην ελληνική επικράτεια δεν αποτέλεσαν επαρχίες της αυτοκέφαλης εκκλησίας. Έτσι: α) από το 1900, η Κρήτη συνιστά ημιαυτόνομη εκκλησία έναντι του Οικουμενικού Πατριαρχείου· β) το Άγιον Όρος απολαύει του αρχαίου προνομιακού καθεστώτος του και είναι αυτοδιοίκητο τμήμα του ελληνικού κράτους, ενώ από άποψη πνευματική διατελεί υπό την άμεση δικαιοδοσία του Οικουμενικού Πατριαρχείου, και γ) η Δωδεκάνησος συνεχίζει να ανήκει στην πλήρη διοικητική και πνευματική δικαιοδοσία της Κωνσταντινουπόλεως. Οι τρεις αυτές περιοχές δεν έχουν νομοκανονικό δεσμό με την αυτοκέφαλη εκκλησία, αντίθετα από τις λεγόμενες Νέες Χώρες, δηλ. τις επαρχίες της Ηπείρου (εκτός από την Άρτα), της Ελασσόνας, της Μακεδονίας, των Νήσων του Αιγαίου και της Δ. Θράκης, οι οποίες περιήλθαν στην Ελλάδα μετά τους Βαλκανικούς Πολέμους και τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Οι Νέες Χώρες ανήκαν στην πλήρη δικαιοδοσία του Οικουμενικού Πατριαρχείου, καθεστώς που συνεχίστηκε και μετά το 1912. Λόγω, όμως, των από τότε προβληματικών ελληνοτουρκικών σχέσεων, το μέλλον της εκεί ΟΕ απασχόλησε την πολιτική και την εκκλησιαστική ηγεσία. Υπήρξε η σκέψη να επεκταθεί στις Νέες Χώρες η αυτοκέφαλη εκκλησία, σχέδιο που απορρίφθηκε διότι θα αποδυναμωνόταν το Πατριαρχείο, που είχε χάσει το πλήρωμά του στην Μ. Ασία και την Αν. Θράκη μετά την Καταστροφή του 1922 και την εν συνεχεία ανταλλαγή των πληθυσμών.

Η πλέον ρεαλιστική και νομοκανονικά άψογη πρόταση υπήρξε η μεταβολή των Νέων Χωρών σε αυτόνομη έναντι του Πατριαρχείου εκκλησία, καθεστώς δηλαδή παρεμφερές προς εκείνο της Κρήτης. Η λύση όμως αυτή, επωφελής τόσο για το Οικουμενικό Πατριαρχείο όσο και για τις Νέες Χώρες, δεν κατέστη δυνατό να πραγματοποιηθεί, εξαιτίας της πολιτικής αφελληνισμού της Δωδεκανήσου, που ήδη ασκούσε η φασιστική Ιταλία, η οποία εκτός άλλων προωθούσε αυτοκέφαλο καθεστώς για

τις εκεί μητροπόλεις. Έτσι, η αυτονομία δεν υιοθετήθηκε τελικά, ακριβώς για να μη δοθούν αφορμές και επιχειρήματα στην Ιταλία. Στην συνέχεια προτιμήθηκε άλλη λύση, καινοφανής από θεσμική άποψη. Σύμφωνα με αυτήν διατηρείται η κανονική και πνευματική [=διδασκική και τελετουργική] υπαγωγή των Νέων Χωρών στο Πατριαρχείο και ανατίθεται η διοίκησή τους επιτροπικώς σε Ι. Σύνοδο, που συγκροτείται από την Ι. Σύνοδο της αυτοκέφαλης εκκλησίας και τους αρχιερείς των πατριαρχικών επαρχιών των Νέων Χωρών, με πρόεδρο τον εκάστοτε Αρχιεπίσκοπο Αθηνών.

Η ανάθεση της διοίκησης είναι **επιτροπική**, όχι δηλαδή αφομοιωτική (όπως έγινε με την Επάνησο και την Θεσσαλία - Άρτα), άρα ανακλητή, όταν και όπως αποφασίσει η Κωνσταντινούπολη.

Το νέο αυτό εκκλησιαστικό καθεστώς των Νέων Χωρών θεμελιώνεται στον Ν. 3615/11.7.1928 και στην Πατριαρχική και Συνοδική Πράξη (του Οικουμενικού Πατριαρχείου) της 4.9.1928. Τα δύο αυτά κείμενα δεν περιέχουν αντίθετες μεταξύ τους διατάξεις· αλληλοσυμπληρώνονται. Από τότε, σε όλες τις νομοκανονικές πηγές αναφέρονται μαζί. Το ισχύον Σ. μάλιστα μνημονεύει τον Πατριαρχικό Τόμο του 1850 και την Πράξη του 1928, σχετικά με την συγκρότηση της ΔΙΣ, όπως είδαμε, χωρίς μνεία των σχετικών νόμων της Ελλάδας. Στον δε Ν. 590/1977, δηλ. τον Καταστατικό Χάρτη της Εκκλησίας της Ελλάδος, άρθρο 1 §3, υπάρχει μια άλλη διάταξη. Σύμφωνα με αυτήν, η Εκκλησία της Ελλάδος περιλαμβάνει την αυτοκέφαλη εκκλησία «συμφώνως προς τον από 29ης Ιουνίου 1850 Πατριαρχικών και Συνοδικόν Τόμον και τας από Ιουλίου 1866 [Επάνησος] και Μαΐου 1882 [Άρτα - Θεσσαλία] Πατριαρχικές Συνοδικές Πράξεις, και τας Μητροπολεις των Νέων Χωρών, συμφώνως προς την από 4ης Σεπτεμβρίου 1928 Πατριαρχικήν και Συνοδικήν Πράξιν του Οικουμενικού Πατριαρχείου».

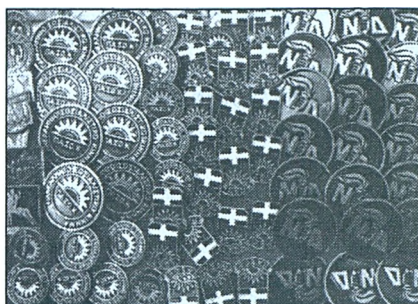
Ο ίδιος ο Καταστατικός Χάρτης της Εκκλησίας της Ελλάδος δηλώνει κατά τρόπο κατηγορηματικό ότι αυτή η ύπαρξή της οφείλεται και θεμελιώνεται

αποκλειστικά στα δύο αυτά πατριαρχικά κείμενα, τα οποία αναγνωρίζονται ως ισχύοντα στην Ελλάδα ως προς το σύνολο του περιεχομένου τους, χωρίς εξαιρέσεις. Διερωτάται, λοιπόν, κάθε καλόπιστος: δεν γνώριζαν στην Αρχιεπισκοπή Αθηνών την διάταξη αυτή, ώστε να μη τολμήσουν να εγείρουν κατά του Οικουμενικού Πατριαρχείου το πρόσφατο πραξικόπημα σχετικά με τις Νέες Χώρες; Δεν υποψιάσθηκε εκεί κανείς ότι το πραξικόπημα αυτό θα προκαλούσε τεράστια ζημία στα θρησκευτικά και εθνικά δεδομένα μας και θα ωφελούσε μόνο το Πατριαρχείο Μόσχας, που εδώ και πέντε αιώνες φιλοδοξεί να ανυψωθεί σε Τρίτη Ρώμη;

Η θέση της ΟΕ ως «επικρατούσας» έδωσε την ευχέρεια στον νομοθέτη και στην νομολογία να απονέμουν σε αυτήν εκτεταμένο αριθμό προνομίων ποικίλου οικονομικού, διοικητικού και κοινωνικού χαρακτήρα, ακόμη και αντισυνταγματικής υφής δικαιώματα εξουσίας στο πεδίο της θρησκευτικής ελευθερίας. Ας αναλογισθούμε ότι έως σήμερα γηροκομούνται αναγκαστικοί νόμοι της 4ης Αυγούστου, που μεταχειρίζονται ταπεινωτικά τα διάφορα άλλα θρησκευτά. Έτσι η Ελλάδα διαθέτει το θλιβερό ρεκόρ να έχει εις βάρος της τις περισσότερες καταδικαστικές αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων σε θέματα θρησκευτικής ελευθερίας. Η Ελληνική Δημοκρατία εμφανίζεται να αποστρέφει το πρόσωπό της από όσα ισχύουν στον ευρωπαϊκό χώρο, καθώς η ίδια παραμένει προσκολλημένη σε παρωχημένα πρότυπα σχέσεων με την ΟΕ, τα οποία περαιτέρω συντηρεί. Η κατάσταση που έχει διαμορφωθεί από το 1833, δεν είναι εφικτό να θεραπευθεί με διασταλτικές ερμηνείες ή, όπως προτείνεται στις μέρες μας εξαιτίας της νέας εκκλησιαστικής κρίσης, με την κατάργηση ορισμένων νόμων.

Στην επόμενη αναθεώρηση του Σ. η αμοιβαία αποδέσμευση κράτους και ΟΕ είναι η αναγκαία διέξοδος για την ολοκλήρωση της Δημοκρατίας και την χωρίς ακκισμούς αυτοδύναμη πορεία της ελλαδικής εκκλησίας.

Κάτι το «ωραίο»

Λεύκωμα με άρθρα, μελέτες και πάνω από χίλιες τετράχρωμες φωτογραφίες, που αποτυπώνει τη σύγχρονη νεοελληνική κακογουστιά.

Αναλύει το κιτς, αναζητά τις ρίζες του και σχολιάζει με χιούμορ τις χιλιάδες περιπτώσεις του φαινομένου.

Για την πολιτική, την κοινωνική συμπεριφορά, τη διακόσμηση, το σινεμά, το θέατρο, την τηλεόραση, το αυτοκίνητο, το σπίτι, το γραφείο...

ΚΙΤΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

«Σας τσούζουνε τα μάτια, βουίζουμε τ' αφτιά σας, νιώθετε ναυτία, δύσπνοια, άγχος και από την πολιτική μόλυνση. Το νέφος: μεγάφωνα, αφίσες, δημόσια μνημεία, γκράφιτι, πανό, φάτσες υποψηφίων στους τοίχους, τίτλοι εφημερίδων, δελτία ειδήσεων, πυραμίδες ορκωμοσίας, μυστικοί δείπνοι υπουργικών συμβουλίων, παράσημα, τελετές, δεξιώσεις, υποδοχές, λόγοι, συνθήματα, σλόγκαν, αίθουσες συνεδρίων, γραφεία και κέντρα κομμάτων, δημόσιες υπηρεσίες, έντυπο υλικό... Η αισθητική δεν είναι –αλίμονο– η πιο καίρια πλευρά όλων αυτών. Είναι όμως σημαντική, αλλιώς αποκαλυπτική. Γιατί η πολιτική είναι κακογουστή και γιατί υιοθετεί την κακογουστιά; Γιατί πλέει σ' αυτήν σαν το ψάρι στο νερό; Γιατί της πάει τόσο πολύ το κιτς; Δημαγωγία και λαϊκισμός είναι γνωστές και σίγουρες απαντήσεις. Τόσο είναι αλήθεια αυτό, που μια διαβαθμισμένη κλίμακα του πολιτικού κιτς θα μπορούσε ν' αποτελέσει ένα φασιστόμετρο για κάθε εξουσία, για κάθε πολιτική.»

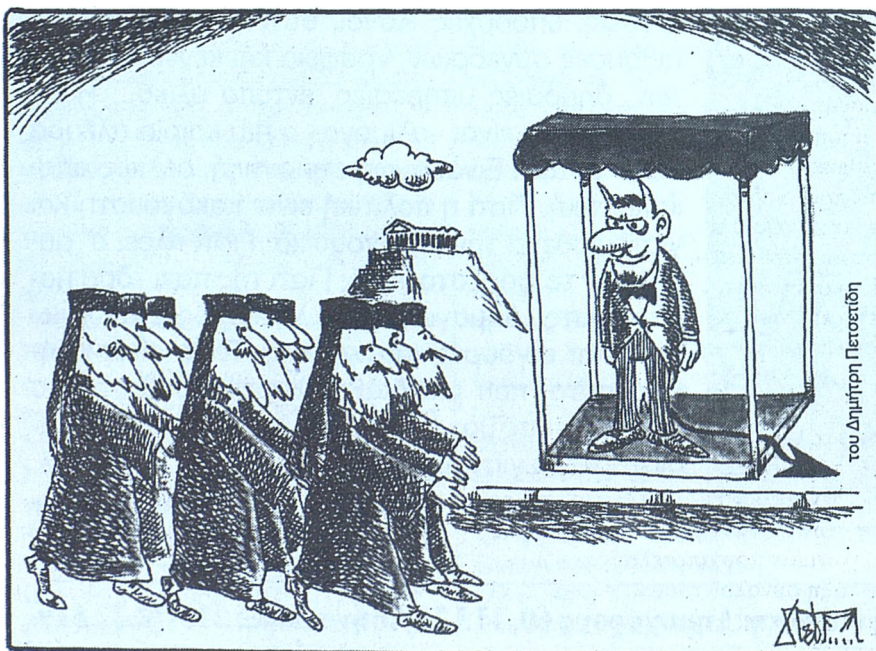
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΡΑΥΤΟΠΟΥΛΟΣ

Εκδόσεις Πολύτυπο. Κεντρική διάθεση: Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα, τηλ.: 210-72.32.819

Ο καμβάς της διαφθοράς μας

του Αλέκου Τζιόλα

Εξετάζοντας κανείς το χώρο όπου εμφανίσε έκταση η διαφθορά αλλά και τα σημεία επέκτασής της, παρατηρεί ότι υφάνθηκε πάνω στον καμβά της θρησκευτικότητας. Έτσι η διαπίστωση ότι η Εκκλησία είναι αυτάρκης στο θέμα της διαφθοράς, πρέπει να συμπληρωθεί με την πρόσθετη ότι η αυτάρκειά της παρουσιάζει και πλεόνασμα, γι' αυτό εκδηλώθηκε και ως τάση εξαγωγής από το χώρο παραγωγής της προς τον ευρύτερο κοινωνικό. Κι αν ο καμβάς που είπαμε δεν αποτελούσε πρόσφορο έδαφος, θα ήταν αδύνατη η εξαγωγή της υπό συνθήκες δημοκρατίας. Αυτή τη διαφορά, ότι σήμερα έχουμε δημοκρατία κι όχι δικτατορία, δεν μπορεί να εννοήσει ο Αρχιεπίσκοπος λόγω ιδεολογικής εμπάθειας. Γι' αυτό και δεν μπόρεσε να προσαρμοστεί σε συνθήκες δημοκρατίας. Αλλά και οι υποστηρικτές του λόγω θρησκευτικότητας, που πολλές φορές έχει και χαρακτηριστικά διαπλοκής, δεν βλέπουν την παντελή αδυναμία προσαρμογής που εμφανίζει ο προκαθήμενος της Εκκλησίας, όπως και σύνολη σχεδόν η ιεραρχία, ούτε την ασυμβατότητα της ιδεολογίας τους με τις αρχές, τις ιδέες και τους σχεδιασμούς ενός δημοκρατικού πολιτεύματος. Ακόμα και πολλοί επικριτές του κ. Χριστόδουλου δε βλέπουν ότι το αξιόμιππο στην περίπτωση του δεν είναι η πολιτικολογία του, αλλά το περιεχόμενό της, οι ιδέες του δηλαδή που την εκφέρουν.

Γιατί στη δημοκρατία κάθε πολίτης έχει δικαίωμα να πολιτικολογεί. Το ίδιο δικαίωμα έχει και ο ηγέτης της Εκκλησίας. Μήπως το Ευαγγέλιο και οι αναλύσεις του δεν είναι πολιτικολογία; Κι ενώ θα 'πρεπε οι επικρίσεις προς τον Αρχιεπίσκοπο να έχουν ως αντικείμενο τις ακροδεξιές του ιδέες, που διατυπώνει με παρρησία σε κάθε ευκαιρία, ή τη μισαλλοδοξία που φέρει ο λόγος του, τις έμμεσες αυτοανακηρύξεις του σε σωτήρα της φυλής, τις συνεχείς του αντιφάσεις, τις ανορθόδοξες μεθόδους που χρησιμοποιεί προκειμένου να επιβάλει τον εαυτό του, που είναι και μοναδικός εγγυητής επιβολής και της ιδεολογίας του, εν τούτοις επικρίνεται για άλλα, ίσως μη αξιόμιπτα. Σύνολη δε η κοινωνία μας επευφημούσε με ενθουσιασμό πάντα τα ακροδεξιά του κηρύγματα. Αν συνεπώς ισχυριστούμε ότι αυτή τον εξέθρεψε, δεν θα ήταν καθόλου αβάσιμο. Χάρη στην εκτεταμένη θρησκευτικότητα στάθηκε ευχερέστατη και η εξαγωγή της εκκλησιαστικής διαφθοράς, ενώ τα συγκεκριμένα πρόσωπα που την εξάγουν είναι είτε ιερωμένοι είτε τέκνα τους εν Χριστώ αγαπητά. Είναι, πιστεύω, λάθος να μιλάμε για ύπαρξη παρακράτους, εκτός εάν εννοούμε το θεσμό της Εκκλησίας όπως έχει και καθεαυτόν, που είναι πράγματι παρακράτος τόσο με την έννοια τη νομική όσο και με την απαξιατική. Το παρακράτος όμως με τη γνωστή του έννοια προϋποθέτει συγκρότηση εσωκρατική με συγκεκριμένη ιδεολογική αναφορά και σταθερά πρόσωπα. Ο Βαβύλης δεν εκπορθεί τις κρατικές υπηρεσίες ως παρακρατικός με τη συνεργασία άλλων ενδοκρατικών συνεργατών του. Τις εκπορθεί με το θρησκευτικό του «κρίδι» και την προβολή αντίστοιχων επιδιώξεων. Ο ίδιος δεν είναι ενδογενές στοιχείο του κράτους. Εμφυτευμένος είναι.

Η εμφύτευσή του είχε επιτυχία όχι μόνον εξαιτίας της προβαλλόμενης δικής του θρησκευτικότητας αλλά και της θρησκευτικότητας του δέκτη. Ποιος Έλληνας δε θα ήθελε να συνδράμει, ακόμα και παρατυπώντας, ώστε να εκλεγεί Πατριάρχης ο Ειρηναίος και ν' αποκλειστεί κατ' αρχήν ένας αραβόφωνος ορθόδοξος υποψήφιος που δεν είναι Έλληνας; Ή ποιος Έλληνας δεν ονειρεύεται τη «Magna Graecia»;

Ο Βαβύλης είναι η προσωποποίηση του νεοέλληνα σε όλα τα χαρακτηριστικά της σύστασής του. Ενσάρκωση του δαιμονίου της φυλής, που εκφράζεται με ισχυρή τάση για πλουτισμό και απουσία κάθε ηθικού κώδικα στη χρήση των μέσων, ενσάρκωση της θεοσέβειας, κατ' επέκταση και «ιεροσέβειας». Ενσάρκωση επίσης ακραίου εθνικισμού, που δεν απέχει από δοσιλογισμούς, πρακτορισμούς ή καταδόσεις. Όλες οι γενιές των νεοελλήνων έτσι πρόκοψαν, με την κατήλευση θρησκευτικών ή εθνικιστικών αξιών. Εξαιρείται η γενιά της μεταπολίτευσης, που πρόκοψε δια του Μησαοτακισμού. Ο καμβάς είναι διαχρονικά ίδιος, ελληνορθόδοξος, που διαπερνά πέρα ως πέρα τη νεοελληνική κοινωνία. Πάνω σ' αυτόν τον καμβά βλέπουμε να υφαίνεται άλλοτε απροκάλυπτος φασισμός («Ελλάς Ελλήνων Χριστιανών»), άλλοτε διαφθορά είτε αυτοφύσης είτε και μολυσμένη με την πλεονασματική της Εκκλησίας. Το υπόστρωμα πάντως και της δικής της, «εγχώριας» ή εξαγμένης, είναι πάλι η ελληνική κοινωνία, που συνεχεται ιδεολογικά με τον ίδιο πάντα καμβά.

Η ίδια υποσυνείδητα το γνωρίζει, αλλά κάνει το παν για να κρύψει την ενοχή της. Κι αν δείχνει τόση δίψα να θεάται αρχιερατικά σκάνδαλα και τόση διάθεση αποδοκιμασίας, δεν είναι γιατί απεχθάνεται τη διαφθορά, αλλά γιατί απλώς θέλει να δείξει μόνο ότι την απεχθάνεται, για να προκαλέσει διάθλαση στον καθρέφτη που την αντικαθρεφτίζει, ώστε να μη βλέπει το δικό της διαφθαρμένο πρόσωπο. Στο κάτω κάτω οι αρχιερείς με την κρυφή τέλεση ερωτικών πράξεων απαγορευμένων από τη θρησκεία δείχνουν ότι γνωρίζουν αυτές τις απαγορεύσεις και κάνουντάς τες κρυφά τηρούν τα προσχήματα. Αν τώρα κα-

ταλήγουν να εμφανίζουν και κάποια «κουσούρια», κατά την έκφραση του Αρχιεπισκόπου, είναι εύλογο, γιατί, όπου καταπνίγεται το φυσικό, ξεφυτρώνει το αφύσικο, πράγμα που καθιστά όμως τη θρησκεία υπαίτια για την εμφάνιση του αφύσικου. Αλλά τις ίδιες απαγορεύσεις με μικρές διαφοροποιήσεις ως προς τους όρους επιβάλλει αυτή η θρησκεία και στους λαϊκούς, οι οποίοι τις παραβιάζουν «δικαιωματικά», χαρακτηριζοντάς τες ως παράλογες ή αναχρονιστικές, και παρ' όλα αυτά διατείνονται ότι πιστεύουν. Εδώ η υποκρισία είναι πολύ μεγαλύτερη από τη γενικά αποδεκτή υποκρισία των ιερωμένων.

Γενικότερα όμως η ελληνική κοινωνία ζει περισσότερο από κάθε άλλη όλες τις στρεβλώσεις της χριστιανικής θρησκείας. Μία είναι αυτή που μόλις υπαινιχθήκαμε: Ενώ δηλαδή η χριστιανική θρησκεία, όπως και πολλές άλλες, κηρύσσει την αποστροφή του ανθρώπου από τα εγκόσμια, την αποχή από τις απολαύσεις, τη μετάθεση των ενδιαφερόντων του στην άλλη ζωή και, ενώ όσο μεγαλύτερη είναι η απάρνηση ετούτης της ζωής τόσο πιο διασφαλισμένη παρουσιάζεται η άλλη –γι' αυτό και ο ασκητισμός είναι το πρότυπο ζωής που προβάλλει– οι σημερινοί χριστιανοί δεν τηρούν τίποτα απ' αυτά κι εν τούτοις συγκαταλέγουν εαυτούς στους θρησκευόμενους. Είναι εκσυγχρονισμένοι χριστιανοί, λένε. Καμιά θρησκεία όμως δεν επιδέχεται εκσυγχρονισμό, γιατί δεν επιδέχεται τελειοποίηση. Είναι τέλεια εξυπαρχής και κάθε εκσυγχρονιστική επέμβαση συνιστά προδοσία της. Οπότε, ή την αποδέχεται κανείς όπως είναι, ή, αν την αλλοιώσει στο παραμικρό, την προδίδει. Η απολυτότητα της αλήθειας, της πίστες και των εντολών της δεν επιτρέπουν καμιά προσαρμογή ή συμβιβασμό στις ανάγκες της επίγειας ζωής. Ειδικά ως υπονομεύεται ο ύψιστος στόχος, η εξασφάλιση της επουράνιας. Οι καλοταϊσμένοι όμως, είτε της άρχουσας τάξης των άλλων εποχών είτε οι σημερινοί των πολιτισμένων χριστιανικών κοινωνιών, που αποτελούν την άρχουσα τάξη σύνολου του πλανήτη μας, κάνανε πέρα τη θρησκευτική απάρνηση ετούτης της ζωής και τις συνέπειές της,

το «στενό κουρσέ» που λέμε, και ζώντας τελείως κοσμικά, ισχυρίζονται το αντίθετο. Έτσι η θρησκεία του ασκητισμού έγινε θρησκεία των αχόρταγων. Απ' το πολύ δε φαγοπότι διογκώθηκε το στομάχι τους τόσο, ώστε να χωρά η κάθε αντίφαση. Η χριστιανική θρησκεία κηρύσσει επίσης τον οικουμενισμό. Ο ιουδαϊσμός βέβαια, που είναι η βάση της, έχει εθνική διάσταση και ο θεός των Εβραίων ήταν ένας καθαρά εθνικός θεός. Δεν εξετάζουμε πώς αυτός ο ατελής θεός μετεξελίχθηκε σε τέλειο θεό κατόπιν, αλλά ότι ο χριστιανισμός αντίθετα με τον ιουδαϊσμό είναι στις αξίες του μια οικουμενική θρησκεία. Κι όμως στη χώρα μας η ορθοδοξία, η μια εκδοχή του χριστιανικού δόγματος, νοείται μόνο ταυτισμένη με το έθνος και τον ελληνισμό, και ο χριστιανικός θεός υπάρχει για να προστατεύει το γένος των Ελλήνων. Κι ενώ λοιπόν κάθε εθνικοποίηση του χριστιανισμού είναι προδοσία του, σε μας χριστιανοί και εθνικιστές συμπίπτουν. Έτσι από οικουμενική θρησκεία, στα καθ' ημάς τουλάχιστον, έγινε θρησκεία εθνική.

Η χριστιανική θρησκεία κηρύσσει ακόμη την κοινωνική δικαιοσύνη. Θέλει, λέει, την ισότητα και τάσσεται κατά της ανισότητας, ενώ τους πλούσιους δεν τους θεωρεί υπαίτιους μόνο για την κοινωνική αδικία αλλά τους βλέπει και πολύ απομακρυσμένους από τους στόχους τους δικούς της, γι' αυτό και οι ελπίδες να «πάνε στον παράδεισο» είναι ανύπαρκτες σχεδόν. Έτσι κατάφερε εξάλλου να επικρατήσει αρχικά. Κι όμως η θρησκεία αυτή κατέληξε να γίνει θρησκεία των πλουσίων, η σταθερότερη βάση του καπιταλιστικού συστήματος. Η θρησκεία λοιπόν των πεινασμένων έγινε η θρησκεία των χορτασμένων, οι οποίοι σήμερα μπροστά στα μάτια όλων μας εξοντώνουν και ανέχονται να εξοντώσουν μαζικά τους πεινασμένους, έγκλημα που δε διαπράττουν για πρώτη φορά.

Και οι τρεις λοιπόν ιδεολογικές αιχμές της χριστιανικής θρησκείας, που προεκτείνουν τον τρισυπόστατο χαρακτήρα της ιδεολογίας της, είναι όχι απλώς αμβλυμένες αλλά συντριμμένες. Δεν υπάρχει τίποτα απ' αυτές στο σημε-

ρινό χριστιανισμό. Ζούμε έναν από κά-
θε άποψη «αποχριστιανισμένο» χρι-
στιανισμό και απορριπτόμενο καθ' όλα.

Ο καμβάς μας όμως έχει και μια άλλη
ιδεολογική χροιά, τον εθνικισμό, που
τον καθιστά ακόμα πιο επιδεικτικό δια-
φθοράς. Όχι τόσο επειδή ο εθνικισμός
γενικά για τα σημερινά τουλάχιστον δε-
δομένα ως έννοια και ως υπόσταση
ακρωτηριάζεται και καλώς γίνεται που
ακρωτηριάζεται. Αλλά επειδή ο δικός
μας εθνικισμός, ο ελληνικός εθνικισμός,
όπως νοείται και πραγματώνεται, είναι
κενός, καθώς δεν διατηρεί τις πνευματι-
κές του συνδέσεις με το λόγο των αρχαί-
ων Ελλήνων, που αποτέλεσε τη βάση της
ζωής τους και επιτεύχθηκε η υπέρβαση
της θρησκευτικής σκέψης και του θείου.
Χάρη στο λόγο ανέπτυξαν οι αρχαίοι
τον πολιτισμό τους, που έγινε η βάση του
σημερινού πολιτισμού. Κι εμείς, που αυ-
τονομαζόμαστε απόγονοί τους, είμα-
στε περήφανοι από την ίδια αιτία, γιατί
ανέπτυξαν το λόγο. Ο λόγος όμως αυτός
και το ολικό του δημιούργημα, ο αρχαί-
ος πολιτισμός, δεν αναπτύχθηκαν λόγω
της ανώτερης ευφυΐας των προγόνων
μας, αντιληψη προσφιλής των εθνικι-
στών, αλλά χάρη στις συνθήκες του λό-
γου που διαμόρφωσαν στην προσωπική
και κοινωνική τους ζωή, χάρη στην ανα-
ζήτηση λογικών ερμηνειών του κοσμι-

κού φαινομένου, χάρη στην αποδέσμευ-
ση από θρησκευτικά δεσμά, χάρη στη
διαλεκτική και κριτική τους σκέψη, που
μετουσιώθηκε και στο αντίστοιχο πολί-
τευμα της δημοκρατίας. Κι ενώ λοιπόν
οι αρχαίοι κάνανε τα «θαύματά» τους με
το λόγο, οι απόγονοί τους, για να καθη-
συχάσουν μεταφυσικές τους φοβίες και
για να τροφοδοτήσουν τον εαυτό τους με
ελπίδες επουράνιας αθανασίας, προ-
σκολλήθηκαν σε εισαγμένες δοξασίες
άλλων λαών. Το αξιοκατάκριτο εδώ δεν
είναι που έγιναν αποδέκτες πνευματι-
κών προϊόντων άλλων λαών, αλλά που
στη θέση του δημιουργικού προγονικού
λόγου βάλανε το αντίθετό του, που είναι
άγονο και στείρο, συντηρητικό και σκο-
ταδιστικό, τη θρησκευτική πίστη. Να
λοιπόν ποιος πρόδωσε τους αρχαίους: οι
απόγονοί τους που τους αποστράφηκαν,
καταφεύγοντας σε πνευματικά κοιμητή-
ρια της Ανατολής «σωστικά» ανθρωπι-
νων ψυχών. Κι ενώ θα 'πρεπε ως Έλλη-
νες να νιώθουμε κάποια ντροπή τουλά-
χιστον, επαιρόμαστε που ζούμε υπό τη
σκέπη της πιο οπισθοδρομικής εκδοχής
του χριστιανικού δόγματος. Εκχριστια-
νισμένοι τώρα οι απόγονοι των αρχαίων
Ελλήνων –θα μπορούσαμε να τους ονο-
μάσουμε και απλώς χριστιανόπουλα–
είναι αδύνατο να δούνε την ασυμβατό-
τητα της αρχαίας ελληνικής σκέψης με

τη θρησκευτική των ανατολικών λαών
και γι' αυτό θαρρούν πως είναι συζεύξι-
μες. Είναι κατ' επέκταση αδύνατο να
δουν ότι το τραγελαφικό μόρφωμα που
ονομάζουμε ελληνορθοδοξία, δεν έχει
καμιά σχέση με κανένα από τα δύο συν-
θετικά του και ότι είναι ένα απλό ψευδε-
πίγραφο και των δύο. Κι όμως σε κάθε
άκουσμά του «σταυροκοπούνται» οι
απόγονοι των αρχαίων Ελλήνων. Κατά
συνέπεια δεν μπορούν ούτε την ιδεολο-
γική ποιότητα του λόγου του Αρχιεπι-
σκόπου να διακρίνουν ούτε την ευθύνη
του για τα σκάνδαλα της Εκκλησίας που
τον πνίγει ως το λαιμό. Γιατί, άμα δούνε
έτσι τα πράγματα, θα βγει από μέσα
τους η πίστη· κι αν βγει η πίστη, θα βγει
και η ελπίδα της μεταθανάτιας ζωής,
οπότε διακυβεύεται και η πολυπόθητη
σωτηρία της ψυχής τους. Εδώ έγκειται
και το στοιχείο της συναλλαγής της πί-
στης τους, αλλά και το αρχικό σημείο της
δικής τους διαπλοκής μαζί της. Πώς με-
τά να διανοηθούν ότι η θρησκεία, η κάθε
θρησκεία, είναι πρωτογενής μήτρα δια-
φθοράς; Γιατί τόσο το σπέρμα που γονι-
μοποιεί όσο και οι όροι γονιμοποίησης
είναι αυτά που συνθέτουν και την έννοια
της διαφθοράς, η συναλλαγή και οι σκο-
τεινές συνθήκες τέλεσής της. Και πώς να
ενοήσουν διαχωρισμό Εκκλησίας από
το κράτος.

ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΠΑΡΑΠΑΙΔΕΙΑ...

Το είδαμε κι αυτό. Μπορεί ο Αρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος
να μην πέτυχε την άμεση εμπλοκή της Εκκλησίας στην έκ-
δοση των νέων σχολικών βιβλίων που έχει επαγγελθεί από
το Υπουργείο Παιδείας και στα οποία ήθελε να έχει γνώμη και
κυρίως αποφασιστικό λόγο ως προς το περιεχόμενό τους. Πέ-
τυχε όμως να οδηγήσει προς την υλοποίησή του ένα παλιό
σχέδιο (που δοκιμάστηκε μεν αλλά απέτυχε, τελικά, κατά την
περίοδο της χούντας των συνταγματαρχών, από τον τότε
Αρχιεπίσκοπο Ιερώνυμο), τη δημιουργία, δηλαδή, τεσσάρων(;)
Εκκλησιαστικών Πανεπιστημίων, στα οποία μάλιστα ισόβιος
πρύτανης θα είναι ο ίδιος ο Αρχιεπίσκοπος.

Η υπόθεση αυτή έχει προχωρήσει αρκετά, αφού, σύμφωνα
με πληροφορίες που έρχονται στο φως (διότι το θέμα κινείται
υπογείως), έχει περάσει ήδη από τα αναγκαία νομοπαρασκευ-
στικά στάδια και τώρα βρίσκεται στο τελευταίο στάδιο, να κα-
τατεθεί, δηλαδή, ως νομοσχέδιο προς έγκριση στη Βουλή.

Το ζήτημα που προκύπτει όμως από μια τέτοια εξέλιξη είναι
μειζονος σημασίας, εξαιτίας ορισμένων λεπτομερειών μεσαι-
ωνικής αντίληψης που περιέχονται στο σχέδιο και οι οποίες
ουσιαστικά τορπιλίζουν τον με αίμα κατακτηθέντα εκδημοκρα-

τισμό της παιδείας, την οποία επιχειρούν να επαναφέρουν σε
περίοδους σκοταδισμού, δημιουργώντας συνθήκες που δεν
προμηνύουν τίποτε καλό για το μέλλον.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα της νοστορπίας που μεταφέρει
το σχέδιο αυτό, είναι ότι εκτός από την αναγόρευση του Αρχιε-
πισκόπου σε ισόβιο πρύτανη, περιβαλλόμενο από ένα συμβού-
λιο στο οποίο κυριαρχικό ρόλο θα έχουν ιεράρχες και άλλοι εκ-
πρόσωποι της Εκκλησίας, οι υποψήφιοι φοιτητές των τεσσά-
ρων πανεπιστημίων (τα οποία θα ιδρυθούν στην Αθήνα, την
Κρήτη, τη Βελλά και την Πυλαία) δεν θα υποβάλλονται σε εισα-
γωγικές εξετάσεις, όπως συμβαίνει με όλους τους υποψήφι-
ους φοιτητές της ελληνικής επικράτειας, αλλά θα εισάγονται
με αδιαφανείς και μη ελεγχόμενες διαδικασίες, στις οποίες πε-
ριλαμβάνονται οι συνεντεύξεις από ιεράρχες και οι συστατικές
επιστολές ιεραρχών.

Δηλαδή, σύμφωνα με το αστείο που κυκλοφορεί ήδη, θα κα-
τασκευάζουν Βαβύλινους με... δίπλωμα. Σε πρώτη φάση δηλα-
δή, γιατί η συνέχεια είναι πιθανό να μην αφήνει πολλά περιθώ-
ρια για αστεία.

Τ.Κ.Δ.

Ο Λουδοβίκος του ποδοσφαίρου και οι παράλληλοι βίοι του Μαλεζάνι και Giorgos

του Νίκου Πρωινού

☞ Το κράτος είμαι Εγώ!

☞ Άποψη.

☞ Όχι, μην πάει το μυαλό σας στον Λουδοβίκο.

☞ Για τον κ. Κόκκαλη ο λόγος.

☞ Κεκλεισμένων των θυρών, θεωρητικά, ο αγώνας Ολυμπιακού-ΑΕΚ στο Καραϊσκάκη, λόγω των γνωστών επεισοδίων που έκαναν οι γνωστοί επιστήμονές του...

☞ Όμως στο γήπεδο υπήρχαν πάνω από οχτακόσιοι οπαδοί.

☞ Μέσω του εστιατορίου και των σουιτών.

☞ Τη νύφη πλήρωσε ο Νικολαΐδης, που άκουσε τα μύρια όσα από τα ευρισκόμενα μονίμως σε παραλήρημα χαϊδεμένα παιδιά του προέδρου.

☞ Τα σκάγια όμως πήραν και τον Ντούσκο για το ισόπαλο αποτέλεσμα, λες κι αυτός ευθύνεται με το ΚΑΠΗ που προπονεί και πρέπει να παρουσιάζεται ως ενωμοτία ναυτοπροσκόπων!

☞ Α, οι παρατηρητές δεν παρατήρησαν τίποτα.

☞ Μόνο το τηλεοπτικό κανάλι που μετέδωσε τον αγώνα εξασφάλισε 116 εισόδους.

☞ Ούτε το CNN να ήταν.

☞ Μεταξύ των 116 μήπως ήταν και κάποιοι επιστήμονες;

☞ Ο Μέγας Αλέξανδρος (Λυκουρέζος) της ΕΠΑΕ για άλλη μια φορά εποίησε την νήσσα, όπως ο προκάτοχος του θρόνου, Θανασάκης ο πολιτευόμενος.

☞ Αλήθεια, τι να γίνεται αυτή ψυχή;

☞ Άσχετο και ψυχοπονιάρικο.

☞ Ο κύριος πρόεδρος edήλωσε σοβαρά ότι το ΚΑΠΗ του (συγγνώμη, η ομάδα του) μπορεί να κατακτήσει το κύπελλο ΟΥΕΦΑ.

☞ Κάτι τέτοια με ενθαρρύνουν και εξακολουθώ να πιστεύω ότι κι εγώ μπορώ να προταθώ για νόμπελ αστροφυσικής, αν μου επιτραπεί από τον παλαιό ανανεωτικο-αριστερό συνάδελφο που στη δύση της καριέρας του ανακάλυψε στο σύμπαν το άστρο του ΠΑΣΟΚ και μας έστειλε αδιάβαστους!

☞ Αλλά οι προβλέψεις μπαίνουν στη βάση της επαλήθευσης και συχνά δεν προκύπτουν.

☞ Έτσι η ομάδα του προέδρου εισέπραξε τέσσερα τεμάχια –στη μισητή μεν Αγγλία, πάντως όχι για λόγους ποδοσφαιρικούς– από τη Νιουκάσλ.

☞ Τα πρόθυμα παπαγαλάκια του στον τύπο έκαναν –ως του όφειλαν– γαργάρα την δήλωσή του.

☞ Όπως και μια θανατηφόρα στατιστική.

☞ Στις εξόδους του στην Αγγλία ο Ολυμπιακός έχει δεχθεί 24 γκολ κι έχει πετύχει μόνο ένα.

☞ Το Μουσείο Αθλητισμού Θεσσαλονίκης πριν από δυο βδομάδες κάλεσε εκπροσώπους από τους «οργανωμένους» των ομάδων της Α΄ και της Β΄ Εθνικής.

☞ Στόχος: κερκίδες χωρίς βία.

☞ Ποιοι δεν παραβρέθηκαν;

☞ Οι επιστήμονες του κυρ Σωκράτη.

☞ Αλλά διαμήνυσαν ότι θα υπογράψουν το μνημόνιο αν συμφωνήσουν με το περιεχόμενο!

☞ Κεσάτια πάλι στον ΠΑΟΚ, τη στιγμή που πάει καλά η ομάδα αγωνιστικά. Ο Καραγεωργίου μάζεψε το σκορποχώρι και κάνει ό,τι μπορεί για το κλίμα.

☞ Κάτι σαν τον Αλαβάνο του ΣΥΝ που προσπαθεί επί ματαίω να μαζέψει τα ασυμμάζευτα.

☞ Ο ιός του ΠΑΣΟΚ έχει μπει στο μεδούλι πολλών και δύσκολα θεραπεύεται.

☞ Όσο για το αντίπαλο δέος –Παναθηναϊκός– κάτι από την παιδική χαρά του Giorgos θυμίζει.

☞ Βάλανε τον Ιταλό στα μέσα της περιόδου να κάνει τι;

☞ Ό,τι η νέα γραμματέας του ΠΑΣΟΚ.

☞ Το απόλυτο τίποτα.

☞ Εμείς επιμένουμε στις παλιές αξίες.

☞ Τότης για Παναθηναϊκό, Λαλιώτης για ΠΑΣΟΚ.

☞ Πέραν αυτών το χάος.

☞ Πράος ήταν ο Μαλεζάνι μετά το Χ με τον Ηρακλή.

☞ Πράος κι ο Giorgos με τη διάλυση του ΠΑΣΟΚ.

☞ Μαλεζάνι-Giorgos βίοι παράλληλοι.

☞ Να και η αθώωση των Κεντέρη και Θάνου, που δεν ήξεραν, δε γνώριζαν, δεν έμαθαν κ.τ.λ.

☞ Μόνον ο Τζέκος τιμωρήθηκε με 4 χρόνια απομάκρυνση από τους αθλητικούς χώρους.

☞ Βέβαια η υπόθεση θα πάει στους κουτόφραγκους που έχουν τον τελικό λόγο και θα γίνουμε για άλλη μια φορά ρεζίλι των σκυλιών.

☞ Όσο για τον Ορφανό, γενικώς παρακολουθεί τα τεκταινόμενα στο χώρο του αθλητισμού.

☞ Μήπως, κύριε πρωθυπουργέ, πρέπει να μετακινηθεί στην ΚΥΠ που εξειδικεύεται και στις παρακολουθήσεις;

☞ Ο νεοφιλελευθερισμός εξ όσων γνωρίζω ομιλεί για την αναγκαιότητα της κινητικότητας.

☞ Οπότε, μ' ένα σμπάρο δυο τρυγόνια.

☞ Από την κερκίδα του Αντί, καλό δεκαπενθήμερο!

Η Παιδεία στην εποχή της Μελαγχολίας¹

του Νικήτα Χιωτίνη²

(με αφορμή τον «Διάλογο»;) για την Παιδεία)

Είναι φανερό πως βρισκόμαστε στα τέλη μιας διαδικασίας που άρχισε με τη σταδιακή οπισθοχώρηση των παλαιότερων οντολογιών-πεδίων αναφοράς της ανθρωπότητας και έχει ως τελικό αποτέλεσμα την αποϊεροποίηση της ζωής και τελικώς της ίδιας της ύπαρξης του ανθρώπου. Η σταδιακή εγκατάλειψη των παλαιότερων φιλοσοφικών θεμελιώσεων των κοινωνιών ή φιλοσοφικών θεσμίσεων των κοινωνιών δεν προήγαγε μία νέα φιλοσοφική θεμελίωση, αλλά αντιθέτως έδωσε τη θέση της σε μία ανθρωπότητα που φαινομενικώς τουλάχιστον δεν στηρίζεται σε κανενός είδους νοηματοδότηση της ζωής, σε καμία μ' άλλα λόγια νέα πολιτισμική πρόταση, πέραν της νέας αντίληψης περί ευτυχίας και ανάπτυξης ή προόδου, προερχόμενης από την αναγωγή της κατανάλωσης σε σχεδόν οντολογικό επίπεδο, που ταυτίζουμε σήμερα με τον πολιτισμό.

Ο πολιτισμός όμως είναι πρώτ' απ' όλα νοηματοδότηση της ζωής και θέσπιση προτεραιοτήτων, που προκύπτουν από τον τρόπο θεώρησης της ανθρωπίνης ύπαρξης, του κόσμου και της ιστορίας. Η σταδιακή οπισθοχώρηση των θρησκειών, όπως αδόκιμα ονομάζουμε σήμερα τις παλαιότερες οντολογίες, που ήταν στήριγμα και πεδία αναφοράς των λαών ήδη από την αρχή της νεωτερικής περιόδου, δηλ. από τον 15ο αιώνα, είχε ως συνέπεια την «πρώτη απογοήτευση του κόσμου», όπως έλεγε ο Καστοριάδης. Τα διάφορα «πολιτικά» ιδεολογήματα του 19ου και 20ού αιώνα προσπάθησαν να καλύψουν το κενό, δηλ. το από την οπισθοχώρηση των παλαιότερων οντολογιών δημιουργημένο οντολογικό κενό, γρήγορα όμως έδειξαν τα όριά τους, πολλές φορές με τρόπο τραγικό, με αποκορύφω-

μα τη διάλυση της δήθεν σοσιαλιστικής Σοβιετικής Ένωσης και την προδοσία του λαού της, και οδηγήθηκαν στη «δεύτερη απογοήτευση του κόσμου», που δείχνει να είναι και η τελική: Η οικονομία της «αγοράς» –τι προδομένη αλήθεια λέξη, αν αναλογιστούμε την αρχαία ελληνική αγορά!– και ο οικονομικός φιλελευθερισμός δείχνουν να είναι κάτι σαν αυτονόητη και τελική κατάληξη της πολιτικής αυτής που κάποτε εξέφραζε και προωθούσε μεγάλους συλλογικούς στόχους των κοινωνιών που στόχευαν στη χωρική και χρονική επέκταση της εμβέλειάς τους και στην πρόσδοση στον άνθρωπο ανώτερων υπαρκτικών στόχων. Παραγωγή και κατανάλωση «εδώ και τώρα», γιατί δεν υπάρχει το «ύστερα» στη σημερινή αποστέρηση από τον άνθρωπο μεγαλύτερης εμβέλειας της ζωής του. Η ανθρωπότητα φαίνεται να έχει έτσι φτάσει στον τελικό προορισμό της: το τέλος της σκέψης, το τέλος της πολιτικής: η εποχή της Μελαγχολίας.

Αυτή η νέα θεμελίωση των κοινωνιών έχει καταδήλως οδηγήσει τη σημερινή ανθρωπότητα σε δραματικά κοινωνικά και οικολογικά αδιέξοδα, που απειλούν την ίδια την ύπαρξη του ανθρώπου πάνω στον πλανήτη: η «πάση θυσία» ανάπτυξη, με στόχο την ευτυχία του ανθρώπου με την «ευτυχία» υπό μία έννοια που κανένα πολιτικό ιδεολόγημα δεν διαφωνεί – αδιαφορεί για τα θύματα που θα δημιουργήσει στην πορεία της προς αυτή τη νέου τύπου «πρόοδο», δηλ. στο ιδανικό της όσο το δυνατόν μεγαλύτερης παραγωγής για την όσο το δυνατόν μεγαλύτερη κατανάλωση. Αδιαφορεί για τους ανθρώπους που δεν μπορούν να την παρακολουθήσουν ή να την αποδεχτούν στην ξέφρενη αυτή πορεία της, που ουσιαστικώς είναι απάνθρωπη και αντικοινωνική, αδια-

φορεί και για το ίδιο το περιβάλλον που εγγυάται την ύπαρξη των επομένων γενεών, που καθίσταται και αυτό καταναλωτικό και αναλώσιμο αγαθό. Μιλάμε για ένα νέο «δυτικού τύπου» φονταμενταλισμό, που ολοένα και περισσότερο δείχνει αδίστακτος για την εξυπηρέτηση της νέας οντολογίας – γι' αυτό άλλωστε μιλάμε και για «φονταμενταλισμό».

Όμως παρά το ότι η σημερινή διανοήση, δηλ. ολοένα και μεγαλύτερο μέρος της, επικαλείται την ανάγκη μιας νέας πολιτισμικής πρότασης, η σημερινή παιδεία, από τη βασική ως την ανώτατη, φαίνεται, παγκοσμίως, απολύτως υποταγμένη στις επικρατούσες αντιλήψεις περί ανάπτυξης και προόδου. Ιδιαίτερα στις ανώτερες βαθμίδες τους, στόχος των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων είναι η εξυπηρέτηση της οικονομίας της αγοράς, της «παραγωγής». Ολοένα και περισσότερο τα πανεπιστήμια κρίνονται από τα κράτη, αλλά και από τις κοινωνίες, από το βαθμό απορρόφησης των αποφοίτων τους από την επικρατούσα «αγορά» εργασίας – επικρατούσα ως πρακτική και ως νέα οντολογία. Τα τελευταία μάλιστα χρόνια τα πανεπιστήμια, ως εκπαιδευτικά αλλά και ως ερευνητικά κέντρα, κρίνονται κυρίως με «ιδιωτικοοικονομικά» κριτήρια: οσονούπω μάλιστα θα χρηματοδοτούνται από την Πολιτεία – δηλ. αυτό σχεδιάζεται – στο βαθμό που θα είναι ανταποδοτικά, στο βαθμό δηλ. που οι απόφοιτοί τους θα συνεισφέρουν στην «οικονομία» του κράτους τους περισσότερο απ' όσο κοστίζουν σ' αυτό για να σπουδάσουν.

Ο ρόλος όμως της παιδείας στην παγκόσμια ανάγκη μιας νέας πολιτισμικής πρότασης, που θα ξαναβάλει τον άνθρωπο στην Ιστορία, πρέπει να είναι καθοριστικός. Τα κράτη όμως, δηλ. η πολιτική τους όπως αυτή μορφοποιεί-

ται από τις κυβερνήσεις τους, καταδήλως προσπαθούν να ενταχθούν στην «παγκοσμιοποιημένη» οικονομία, και με τους όρους που αυτή σήμερα συντελείται, θεωρώντας εσφαλμένα πως εκεί βρίσκεται το παγκόσμιο αλλά και το δικό τους πρόβλημα, προσπαθούν να επιβάλλουν το μοντέλο «παιδείας» που πρωτοεγκαθιδρύθηκε στις ΗΠΑ – η αλήθεια είναι όχι με τόσο μεγάλη επιτυχία, τουλάχιστον ακόμη. Οι τελευταίες κανονιστικές μεταρρυθμίσεις που εμφανίστηκαν π.χ. στην Ευρώπη, με πυξίδα την περιφέρεια συνθήκη της Μπολόνια, καταδήλως επιδιώκουν να την ενισχύσουν στον ανταγωνισμό της με το αμερικανικό μοντέλο ανάπτυξης, οικονομίας και ζωής. Επιπλέον θεωρούν τα εκπαιδευτικά ιδρύματα σαν να ήταν επιχειρήσεις που θα πρέπει να λειτουργούν ανταποδοτικά και με ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια. Καμία προσπάθεια οι σπουδαστές να αποκτήσουν κρίση και σφαιρικότητα στην αντιμετώπιση του όποιου επαγγέλματος: αυτό δεν θα είναι μόνο ακριβό σε καθηγητές και χρόνια σπουδών, θα είναι και επιζήμιο στον κρατούντα τρόπο ύπαρξης των κοινωνιών. Μοναδικός στόχος ο οικονομικά ανταποδοτικός τρόπος παραγωγής καλών και πιστών «χειριστών των επιστημών», που δεν σκέφτονται τίποτε παραπάνω από αυτό, κάτι ανάλογο με τους χειριστές των μηχανών στην εποχής της βιομηχανικής επανάστασης. Μοιραία κατάληξη βέβαια το πέραςμά της «παιδείας» από την ευθύνη του επίσημου κράτους, που εκφράζεται από τις κυβερνήσεις και τους πολιτικούς και που υποτίθεται ότι μεριμνά για την ικανοποίηση συλλογικών στόχων, στην ευθύνη των φορέων της παραγωγής – επιχειρήσεις, εργοστάσια, εταιρίες, κατ' αρχήν «ιδιωτικών» αλλά που ίσως τις δούμε με τον μανδύα του «κοινωνικοποιημένου» φορέα ή του «δημοσίου συμφέροντος». Αυτό μάλιστα θα έλθει σχεδόν αυτονόητα, καθόσον ξέρουν να κάνουν καλύτερα τη δουλειά αυτή και δεν έχουν άλλους στόχους. Όπως άλλωστε «αυτονόητα» θα επικρατήσει, όπου δεν έχει ήδη επικρατήσει, η «ιδιωτική» ασφάλιση, που και αυτή ίσως περιβληθεί τον μανδύα του κοινωνικοποιημένου φορέως, αλλά

θα έχει ακριβώς τον ίδιο «ιδιωτικοοικονομικό» τρόπο λειτουργίας. Μάλιστα ήδη τα περισσότερα «αριστερά» κόμματα στην Ευρώπη αποδέχονται ευχαρίστως την ιδιωτική ασφάλιση σαν «συμπληρωματική» ασφάλιση των εργαζομένων· οσονούπω θα την αποδεχθούν σαν την μοναδική. Ακριβώς το ίδιο κινδυνεύει να γίνει και με την «παιδεία».

Τον νέο όμως κόσμο που τώρα οικοδομείται, οφείλουμε να τον θεμελιώσουμε σε ένα νέο πολιτισμό, αν θέλουμε να τον καταστήσουμε βιώσιμο. Βεβαίως αναγνωρίζουμε την ιστορική συνεισφορά των μέχρι τώρα κατακτήσεων, της μέχρι τώρα πορείας της Δύσεως – και στη «φιλελεύθερη» εκδοχή της. Αυτή όμως τείνει να αυτοακυρωθεί και να αντιστραφεί από τα αδιέξοδα που η ίδια δημιούργησε. Δεν επιθυμούμε μήτε την αμαύρωσή της μήτε την ανακοπή της. Επιθυμούμε απλώς τη συμπλήρωση ή ολοκλήρωσή της, με μοχλό την αναγέννηση του πολιτισμού μέσω μιας νέας αντιληψής περί παιδείας: η παιδεία πρέπει να ξαναθέσει τους μεγάλους στόχους που παραδοσιακά την κατέτασσαν στην πρωτοπορία του παγκόσμιου πολιτιστικού γίνεσθαι.

Το θέμα αυτό βεβαίως είναι πολιτικό, με την πολιτική όχι βεβαίως στη σημερινή εκπεσούσα σε απλή διαχειριστική πρακτική μορφή της, αλλά με αυτήν που έχει τον πολιτισμό ως το κεντρικό ζητούμενό της. Πολλές είναι οι εκκλήσεις για επιστροφή αυτής της πολιτικής, το θέμα όμως καταδήλως προσκρούει στη σημερινή φιλοσοφική θεμελίωση των κοινωνιών. Παρ' όλα αυτά όμως είναι πλέον επιτακτική η ανάγκη να παρακάμψουμε τις όποιες δυσκολίες πείθοντας και ζητώντας από την Πολιτεία την προώθηση μιας παιδείας με κύριο ζητούμενο τον πολιτισμό, χωρίς ταυτόχρονα να περιθωριοποιηθεί αποκοπτόμενη από την ούτως ή άλλως επικρατούσα συγκυριακή «ζήτηση», της συρρικνωμένης έως εκχυδαϊσμένης «αγοράς». Πολύ συχνά ακούμε τελευταία για την ανάγκη μιας παγκόσμιας συνεργασίας ή ακόμα και παγκόσμιας διακυβέρνησης, που να προωθεί τη δημοκρατία, την ειρήνη και τη βιώσιμη ανάπτυξη. Αυτά όμως δεν στηρίζονται

σε οικονομικές συμφωνίες και διαπραγματεύσεις. Απαιτούν ένα νέο πολιτισμό. Αυτός δε, δεν μπορεί παρά να στηριχτεί σε μια παιδεία κατάλληλη προς τούτο. Προσοχή όμως: δεν μιλάμε για την ανάγκη υποστήριξης μόνο των λεγόμενων ανθρωπιστικών επιστημών. Δεν μπορεί πλέον να έχουμε από τη μια τους «τεχνοκράτες», από την άλλη τους φιλοσόφους. Χρειάζεται μια κοινή πορεία όλων. Μια δε τέτοια παιδεία, δεν μπορεί να λειτουργεί με τους τρέχοντες οικονομικούς όρους περί ανταποδοτικότητας, απαιτεί γενναίες χρηματοδοτήσεις και πρέπει να προωθεί συλλογικούς στόχους των κοινωνιών που μορφοποιούνται από εμπνευσμένες πολιτικές ηγεσίες. Αυτή η παιδεία δεν μπορεί ως εκ τούτου να είναι παρά δημοσίας ευθύνης ή μιας ευρύτερης συλλογικής ευθύνης.

Βεβαίως μικρότερης εμβέλειας επαγγελματικά καταρτισιακά κέντρα μπορούν να λειτουργούν σε άμεση σύνδεση με τις επιχειρήσεις και την «παραγωγή». Αρκεί επικεφαλής των μεγάλων σχεδιασμών να βρίσκονται ισχυρά και δημόσιας ευθύνης εκπαιδευτικά ιδρύματα, κυρίως στο χώρο της «ανώτατης» εκπαίδευσης, στα οποία πρόσβαση θα μπορούν να έχουν όλοι, με καθαρά αξιοκρατικά κριτήρια, από όποια εκπαιδευτική βαθμίδα και αν προέρχονται, τα οποία όπως είπαμε δεν θα πρέπει να χάσουν την ελκυστικότητά τους αποκοπόμενα από την τρέχουσα επαγγελματική πραγματικότητα: απεναντίας, τα εκπαιδευτικά και ερευνητικά αυτά κέντρα θα πρέπει να είναι σε θέση όχι μόνο να καλύπτουν κατά τον καλύτερο τρόπο και προνομιακά την «τρέχουσα» πραγματικότητα, αλλά επιπλέον να την προσανατολίζουν – όχι δηλ. το αντίθετο, που τώρα συμβαίνει.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Η πατρότητα του εύστοχου αυτού χαρακτηρισμού της εποχής μας ανήκει στο Μάνο Στεφανίδη, με το βιβλίο του *Ο Πολιτισμός στην εποχή της Μελαγχολίας*, εκδόσεις ANTI-Πολύτυπο 2004.
2. Ο Ν.Χ. είναι Δρ Αρχιτέκτων-Καθηγητής Τ.Ε.Ι. Αθήνας, Διευθυντής Σχολής Γραφικών Τεχνών και Καλλιτεχνικών Σπουδών.

Επισημαίνουμε

Αυθαιρεσία και... Καλατράβα

Υπάρχουν κάποια πρόσωπα-ταμπού στον πολιτισμό τα οποία βρίσκονται στο απυρόβλητο επί χρόνια και συνεχίζουν το φθοροποιό έργο τους και το σύστημα ΠΑΣΟΚ μεσούσης πλέον της νεοδημοκρατικής κυβερνήσεως. Το πράγμα θα μπορούσε να είναι αστείο αν δεν ήταν αυτόχρονα τραγικό. Από τη Μελίνα ακόμη έχουν πιστωθεί στο ΥΠΠΟ κάποιες προσωπικότητες οι οποίες πέρασαν στη δικαιοδοσία του

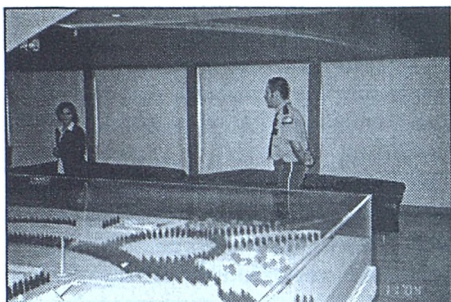
άρχοντα Βαγγέλη και συνεχίζουν να πλέουν πλησίον και αδιατάρακτες έως σήμερα, έστω κι αν η φθορά τους μετράει ήδη δεκαετίες. Ας πούμε, στο Εθνικό Θέατρο παραμένει διευθυντής υπεράνω πάσης υποψίας ο κ. Νίκος Κούρκουλος, ο αναθέσας στο δίδυμο Ρέππα-Παπαθανασίου την σεξοκωμωδία που παίζεται στο Ρεξ. Με κρατική παραγγελία, παρακαλώ. Θα μου πείτε, σπάει ταμεία. Και θα σας πω ότι η δουλειά ενός Εθνικού Θεάτρου είναι να σπάει ταμεία χωρίς να κάνει αγοραίες υποχωρήσεις. Και το Εθνικό έχει γνωρίσει πιένες και με Ίψεν και με Πιραντέλλο και με Πίντερ. Όμως ο κ. Κούρκουλος είναι στο απυρόβλητο επειδή βέβαια είναι σύζυγος της συμπαθέστατης κ. Λάτση. Και τα σκυλιά δεμένα! Ο Σπύρος Βραχωρίτης, ο Βασίλης Παπαβασιλείου, ο Ηρακλής Λογοθέτης, ο Μιχαήλ Μαρμαρινός ας περιμένουν. Το Εθνικό Θέατρο μετά από τους Ρέππα-Παπαθανασίου θα δοκιμάσει Έλενα Ακρίτα και Γιώργο Κυρίτση.

Αλλά και στην Εθνική Πινακοθήκη έχει εδραιωθεί το απόλυτα προσωποπαγές καθεστώς της πλάκας. Η κ. Μπερνάντα διευθύνει το σημαντικότερο μουσείο νεοελληνικής τέχνης λες και είναι σπίτι της. Λογοκρίνει πάντα τον διαφωνούντα και τον θέτει εκποδών με το έτσι θέλω· έχει ισοπεδώσει το σώμα των επιμελητών και κάνει διάλογο επιστημονικό μόνο με... τράπεζες. Η ελληνική τέχνη έχει καταβαραθρωθεί· ούτε ατομικές ούτε ομαδικές εκθέσεις της ετοιμάζονται, αλλά η κ. Μπερνάντα επί δεκαπέντε χρόνια έχει φαλκιδεύσει την οποιαδήποτε ερευνητική προσπάθεια, δεν έχει καν οργανώσει ένα συνέδριο τέχνης και λειτουργεί το μαγαζί ως one woman show.

Είχα πάει την Κυριακή –ας σημειωθεί ότι η Πινακοθήκη κλείνει αριστοκρατικά στις 2 μ.μ.!-- και άκουγα με κατάπληξη τη φωνή της Μπερνάντα να πληροφορεί δις τους, μηδενικούς, επισκέπτες ότι το πωλητήριο και το μουσείο κλείνουν. Αστεία πράγματα αστείότητας αυτοπροβολής. Ή μάλλον σαφούς δήλωσης πως «Το Μουσείο Είμαι Εγώ». Κι εδώ τα σκυλιά δεμένα. Η κ. Μπερνάντα διαφημίζει τον Φασιανό από τηλεοράσεως, αλλά ούτε το ΥΠΠΟ ούτε το Δ.Σ. της Πινακοθήκης την εγκαλούν στην τάξη. Βλέπετε, ο κ. Χρήστος είναι πάντα εδώ. Το αίσθημα του γελοίου έχει απλώς εκδημηθεί.

Τις προάλλες προσήλθα σε συνάντηση επιμελητών όπως εδικαιούμην, και η πάπισσα μου εδήλωσε ότι «έχω θέσει εαυτόν εκτός Πινακοθήκης, επειδή έγραψα εναντίον του μεγαλύτερου αρχιτέκτονα του κόσμου, του Καλατράβα» (sic). Οι αναγνώστες του Αντί έχουν καταλεπτώς πληροφορηθεί πώς λειτούργησε το «σύστημα Καλατράβα» εν Ελλάδι, ώστε να μην χρειάζεται να επανέλθω. Απλώς υπογραμμίζω πως ακόμη πληρώνω τα... κερατιάτικα του συμπαθούς Βαλενθιάνου. Τα έγγραφα διαμαρτυρίας μου τόσο προς το ΥΠΠΟ όσο και προς το Δ.Σ. παραμένουν αναπάντητα, εγώ παραμένω στη γωνία και το σύστημα ΠΑΣΟΚ σταθερά παραμένει εμμέσως πλην σαφώς στην πολιτιστική ηγεσία του τόπου προς δόξαν της αξιοκρατίας αλλά και της ανανέωσης που επαγγέλθηκε η Ν.Δ.!

Μάνος Στεφανίδης

Σεκιουριτάδες φυλάνε τη μακέτα Καλατράβα στην Εθνική Πινακοθήκη που έχει τοποθετηθεί παραπλεύρως του Greco. Η γνώση δεν κρύβεται. Εσείς πάλι, ελπίζω να θυμάστε πώς λέγεται το αυνανίζεσθαι ισπανιστί.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ

• Από τις πολλές εκθέσεις και εκδηλώσεις που γίνονται τον καιρό αυτό στο Μουσείο Μπενάκη, επισκεφθείτε οπωσδήποτε την αναδρομική έκθεση «Νίκος Νικολάου» (1909-1986), που επιδιώκει να δώσει μια αντιπροσωπευτική εικόνα του έργου και της πορείας του μεγάλου μας ζωγράφου: γίνεται στο κεντρικό κτήριο (Κουμπάρη 1, Κολωνάκι) και διαρκεί έως 8 Μαΐου.

• Την ερχόμενη Τρίτη 29 Μαρτίου και ώρα 7.30 μ.μ. στο νέο κτήριο του Μουσείου Μπενάκη στην Πειραιώς θα γίνει η παρουσίαση του βιβλίου του πρέσβη Χρήστου Ζαχαράκι «Κρήτης Νήσου Θέσεις» - Τέσσερις αιώνες έντυπης χαρτογραφίας της Κρήτης, 1477-1800, που συγκεντρώνει πολύτιμο χαρτογραφικό υλικό.

• Να δείτε επίσης την έκθεση που γίνεται στην Τεχνόπολη του Δήμου Αθηναίων (αίθουσα Κωστής Παλαμάς), στο Γκάζι, με θέμα «Το Γυμνό στην Τσέχικη Φωτογραφία 1960-2000». Διαρκεί μέχρι 24 Απρίλη.

• Στο Κολωνάκι: στη γκαλερί Ζουμπουλάκη δείτε την έκθεση ζωγραφικής με τοπία του Ανδρέα Κοντέλλη (έως 2 Απριλίου)· μέχρι 2 Απριλίου επίσης εκθέτει ζωγραφική της η Μαριάννα Στεφάνου στη γκαλερί 3 (Φωκυλίδου 3)· στην αίθουσα τέχνης Μέδουσα (Ξενοκράτους 7) παρουσιάζει τη νέα της δουλειά η ζωγράφος Μαρία Γρηγοριάδη (ως 7 Μαΐου).

• Αξίζει τον κόπο να πεταχτείτε μέχρι τη Γλυφάδα, στον χώρο τέχνης Περιπλάνηση (Δούσμανη 5), να δείτε τις λιθογραφίες και τα πέτρινα γλυπτά με ανθρωπίνες φιγούρες του Μαρίνου Χριστακόπουλου – έργα από την εποχή της διαμονής του στο Παρίσι: Εγκαίνια: Τρίτη 29 Μαρτίου (8 μ.μ.)· διάρκεια ως 16 Απριλίου.

• Να πάτε, τέλος, στην ομαδική ζωγραφικής των Λήδας-Διονυσιάς Αλεξοπούλου, Ειρήνης Γενναδίου, Αλέξανδρου Θεοχαράτου, Άγγελου Σπάρταλη, Μυρτούς Σταμπούλου και Σταυρούλας Σταυροπούλου, που γίνεται στον νέο χώρο τέχνης Gallery+Lab (Σαχτούρη 1-3 & Σαρρή) στο Ψυρρή. Διάρκεια έως 15 Απριλίου.

ΛΕΥΚΗ ΜΟΛΦΕΣΗ (1953-2005)

Με σκληρό όσο και αδόκητο τρόπο έφυγε την προπερασμένη Πέμπτη το απόγευμα η συγγραφέας Λευκή Μολφέση υποκύπτοντας τόσο αυτή όσο κι ο σύντροφός της, ο ζωγράφος Φίλιππος Φέσσας, σε τροχαίο δυστύχημα στη λεωφόρο Ποσειδώνος στον Πειραιά. Το αστυνομικό δελτίο ανέφερε ότι η μοτοσυκλέτα στην οποία επέβαινε το ζευγάρι προσέκρουσε στο πίσω μέρος νταλίκας που «δίπλωσε». Έτσι «απλά» λοιπόν αποχώρησε ένα ποιητικό όσο και γήινο πλάσμα, που τον τελευταίο καιρό έμενε κυρίως στην Αίγινα, έγραφε, προετοιμάζε τρία νέα βιβλία και ασχολείτο με την ταξινόμηση του έργου του πατέρα της, γλύπτη και ζωγράφου Ιάσονα Μολφέση. Η Λευκή Μολφέση γεννήθηκε και μεγάλωσε στο Παρίσι, ενώ τα παιδικά της καλοκαίρια περνούσε στη Ραφήνα και αργότερα στην Αίγινα. Έζησε πολλά χρόνια στις Βρυξέλλες και έγραψε τόσο γαλλικά όσο και ελληνικά. Το έργο της, τρυφερό και υπαινικτικό, δεν είχε μεγάλη έκταση· ξεχώριζε όμως για την αριότητα της μορφής και τη βαθιά του

εσωτερικότητα. Έχουν κυκλοφορήσει ως τώρα η ποιητική συλλογή «Croisière sur le Styx» (Άγρα 1987), το παιδικό πα-

ραμύθι «Ο Αγγελόλυκος και οι δύο του αδελφές» (Περίπλους 2002) και τα μυθιστορήματα «Τα γυάλινα Σύνορα» (Εξάντας), αφιερωμένο στην Καλή Κύρκου, και «Η Μέρα που λέγεται σήμερα» (Μελάνι 2003). Ιδιαίτερα το τελευταίο ξεχώρισε για την ευρηματική διαπραγμάτευση του θέματος και το αδρό ύφος του και συζητήθηκε πολύ. Η Λευκή ολοκλήρωνε αυτό τον καιρό μια συλλογή διηγημάτων, τα «Φτερά», και δύο ακόμη κείμενα με τη γνωστή «αναρχική» γραφή της. Παράλληλα, ασχολήθηκε με τη μετάφραση προς τα γαλλικά (π.χ. τα «Φτερά Μπεκάτσας» του Θανάση Βαλτινού). Την Λευκή συνόδευσε την περασμένη Δευτέρα στο Α΄ Νεκροταφείο σύμπασα η ελληνική παροιμία του Παρισιού, ο θεός της Λεωνίδας Κύρκος και βέβαια οι παλιότεροι και νεότεροι σύντροφοι, οι φίλοι και οι φίλες της. Όσοι την γνώρισαν θα θυμούνται πάντα την ευγένεια, το τίμιο βλέμμα αλλά και το επίμονο πείσμα για τα πράγματα που αγαπούσε και πίστευε.

Μ.Σ.

Αυτό το χέρι

- Τι έκανες σήμερα;
- Ζωγράφισα.

Η ίδια απάντηση κάθε μέρα. Δεν υπάρχει μέρα χωρίς ζωγραφική. Μέρα που να μένει άπραγο το χέρι του. Αέναη ανανέωση όμως, σ' αυτό που παράγει. Σε ξαφνιάζει. Κάθε μέρα. Όσο κι αν τον ξέρεις· όσο καλά κι αν γνωρίζεις τη δουλειά του. Αν είναι όμως ακούραστο, αυτό το χέρι, είναι που το έργο τού χαρίζεται. Δες, σχεδόν από μόνο του εμφανίζεται. Δες και τον περίμενε τόσο καιρό, αόρατο ως τη στιγμή που εκείνος, αναζητώντας το, ψηλαφώντας το μουςαμά ή το βαρύ μολύβι, θα το 'φερνε στο φως. Εκεί, όμως, σ' αυτή τη φάση που η φόρμα, τα σχήματα εμφανίζονται στα κλεφτά, χρειάζεται προσοχή, πειθαρχία και προσήλωση φοβερή για να μη χαλάσουν, έτσι φυσικά που είναι. Εκεί, το χέρι, ο νους

δουλεύουν πυρετωδώς για να ελέγξουν, όχι το έργο μα τον εαυτό τους· για να μην το φορτώσουν με περιττά, για να καταργήσουν όποια φλυαρία, φιλαρέσκεια, ευκολία. Ο νους, το χέρι αγρυπνούν όσο δουλεύουν: το έργο υπηρετούν, όχι τον καλλιτέχνη. Το άγνωστο έργο που θα προκύψει.

Ανάγλυφα εκατοντάδων μέτρων ή ανάγλυφα τόσο δα, πίνακες που δεν χωράν στον τοίχο ή πίνακες που χωράνε στην τσέπη, κύβοι πολλών τόνων ή κύβοι σαν παιχνίδια: η κλίμακα παίζει. Γιατί να μην παίζει κι αυτή; Αν κάνει κάθε μέρα τα ίδια, θα βαρεθεί... Δες τι μας ξημέρωσε σήμερα: μια Αφρικάνα βγήκε από τα νερά του μαύρου και του ροζ, μια γυναίκα τυλιγμένη σε αραχνούφαντο πανί! Κοίτα, τα χρώματα ζωγράφισαν μια θάλασσα, κι εκεί, έναν σμαραγδένιο γκρεμό.

Στους ουρανούς των χρωμάτων περνάνε σήμερα ελικόπτερα. Πολεμικά αεροσκάφη, σμήνη ολόκληρα, πάνω από τους ήσυχους λόφους μας, τα σαστισμένα μας τοπία. Κυνηγούν Ινδιάνους. Πυροβολούν. Οι Μοϊκάνοι πέφτουν, σκοτώνονται, πάει πέθανε κι ο τελευταίος...

— Τι έκανες σήμερα;
— Ζωγράφισα. Δεν ξέρω και τίποτα άλλο... Δες τους σήμερα, όρθιοι ξανά στους λόφους. Πέθαναν, αλλά μες τη νύχτα, ζωντάνεψαν ξανά. Στρατιές ολόκληρες, οι Ινδιάνοι. Δεν θα υπάρξει ποτέ τελευταίος των Μοϊκάνων.

Λευκή Μολφέση
Απριλίου 2004

(Κείμενο από τον κατάλογο της έκθεσης του Ι. Μολφέση στο «Μήλο» πριν από ένα χρόνο)

Οι ιστορικοί του μέλλοντος που θ' ασχοληθούν με το σημερινό ελληνικό θέατρο θα βρεθούν προ μιας μικρής εκπλήξεως. Θα διαπιστώσουν πως το ούτως ή άλλως πάντοτε ανθηρό στη χώρα μας θέατρο του Σάμουελ Μπέκετ γνώρισε ξαφνικά στα χρόνια μας μια κατακόρυφη ανάπτυξη. Μέσα στα τελευταία τρία τέσσερα χρόνια είδαμε σχεδόν ό,τι έχει γραφτεί από τον Ιρλανδό δραματουργό. Το πού οφείλεται αυτή η επέλαση, είναι ζήτημα μιας άλλης κουβέντας. Το ζήτημα είναι πως αυτή η τακτική πλέον επίσκεψη του συγγραφέα στη σκηνή μας δημιουργεί μια αίσθηση εξοικείωσης. Καταπίνουμε αδιαμαρτύρητα τις ώρες του δύσκολου, βίωματικού θεάτρου του σαν να πρόκειται για το τελευταίο αμερικάνικο μπλοκ-μπάστερ. Και εξερχόμαστε του σύμπαντός του χωρίς διόλου πονοκέφαλο ή την παραμικρή ναυτία.

Όταν ο Μπέκετ συνάντησε τον Πιραντέλο

Κι όμως αν τελικά δείχνει κάτι η τελευταία παράσταση της οδού Κεφαλληνίας, είναι το πόσο μακριά παραμένει ο δρόμος για την κατανόησή του. Στην πραγματικότητα, το έργο του Ιρλανδού δραματουργού όχι μόνο δεν καθίσταται πιο ευπροσέγγιστο με τα χρόνια και τη συνεχή τριβή, αλλά αντίθετα σαν να γίνεται ολοένα και περισσότερο απόμακρο. Ακόμη και αν η νεωτερικότητά του γοημοποίησε στο μεταξύ πολλά, συμπεριλαμβανομένου και του τρόπου που αντιμετωπίζουμε την Τέχνη, η ίδια η εκκεντρικότητά του έμεινε στην ουσία της απροσέγγιστη. Χρόνο με το χρόνο το έργο του εισέρχεται όλο και περισσότερο στον ιερό κύκλο των αριστουργημάτων που αποκαλύπτουν κατά καιρούς μόνο μια πτυχή της σημασίας τους και μόνο για λίγο. Η πιθανότητα να βρούμε κάποτε το μυστικό του γίνεται ολοένα και περισσότερο απόμακρη. Ανάμεσα σ' εμάς και σ' αυτό μέλλεται να σηκωθεί ένα τείχος, στο οποίο θα χτυπάμε στο εξής το κεφάλι μας.

Γι' αυτό και δεν αντιδρώ καθόλου στην πρωτότυπη ιδέα προσέγγισης που υποστηρίζει η παράσταση του Δημοσθένη Παπαδόπουλου (Κλοβ) και της Μάγιας Λυμπεροπούλου (Χαμ). Οι

δύο ηθοποιοί ζήτησαν να δουν το *Τέλος του παιχνιδιού* όχι μόνο σαν αλληγορική φάρσα «ποιητικής» (γύρω από κεντρικό ερώτημα του νοήματος της Τέχνης), αλλά και σαν έργο κλασικό, που μπορεί να διασκευαστεί και να εκταθεί κατά κόρον χωρίς να χάσει την πυκνότητά του. Γι' αυτό στην παράστασή τους, δύο από τα «πρόσωπα» του έργου, που ως γνωστόν παρουσιάζονται καθηλωμένα μέσα στους σκουπιδοτενεκέδες τους, μετατρέπονται σε κούκλες και σε μέρος του «παιχνιδιού» της πραγματικότητας που προσπαθούν ματαιώς να ανασκευάσουν οι δύο άλλες έγκλειστες μορφές.

Η ιδέα βέβαια είναι γοητευτική ακόμη και αν τραβάει σε μερικές στιγμές τα πράγματα από το μανίκι. Σε κάποιες στιγμές εμπλέκεται και το ζήτημα της σιωπηλής διασκευής του έργου εκ μέρους των δύο συντελεστών, προκειμένου το αρχικό επιχείρημά τους να γίνει περισσότερο πειστικό. Όπως και να 'χει, η παράσταση της οδού Κεφαλληνίας μετατρέπεται τελικά σε μια αλληγορική συνάντηση του Μπέκετ με τον Πιραντέλο. Το «παιχνίδι» της πραγματικότητας που υπονοεί ο Ιρλανδός μετασχηματίζεται στο παιχνίδι ρόλων που περιγράφει ο Σικελός συγγραφέας. Η

συνάντηση προβλέπεται ιδιαίτερα γόνιμη για το θέατρό μας.

Είμαι βέβαια από τη μεριά μου ενθουσιασμένος και με την πρόθεση και με την απόπειρα· δεν μπορώ ωστόσο να συμφωνήσω με το αποτέλεσμα. Καθώς ο Ιρλανδός συνδιαλέγεται με τον Σικελό συνάδελφό του, το έργο του πρώτου – πώς αλλιώς να το θέσω; – σαν να γλυκαίνει. Η κραυγή του ακούγεται περισσότερο σαν παράπονο παρά σαν λυγμός, και μέσα στο γκρι ιρλανδικό δωμάτιό του μπαίνει η μεσογειακή ξεστασιά. Κάτι υπάρχει στην παράσταση που αφήνει τελικά έκθετο τον κυνισμό του – ξάφνου τα πρόσωπα χάνουν το σχηματικό περίβλημα του κλόουν και τον ψυχρό αέρα του καμπαρέ και επιβάλλουν να μετατραπεί η κύρια θέση του Μπέκετ σε θεώρημα προς απόδειξη. Από το έργο του Ιρλανδού χάνεται ο τρόμος του κενού, αλλά και η παγωμένη αίσθηση του «sic», του «έτσι ακριβώς», που αποτελεί την ουσία και την εσωτερική του δύναμη. Λίγο ακόμη και θα μπορούσαμε να κάνουμε κανονικό ψυχογράφημα των δύο μορφών, καθώς περιμένουν με αγωνία το τέλος ενός κόσμου απόλυτα γήινου, κλεισμένων καθώς είναι μέσα στο ρεαλιστικότατο σκηνικό της Έλλης Παπαγεωργακοπούλου (ο Μπέκετ, αν δεν κάνω λάθος, ζητάει έναν «γυμνό εσωτερικό χώρο»).

Στο θέατρο της οδού Κεφαλληνίας δεν είδαμε το έργο του Μπέκετ, αλλά το ανέβασμα μιας συγκεκριμένης ερμηνείας του: ερμηνείας ενδιαφέρουσας ασφαλώς, αναγκαστικά όμως στενότερης από το ίδιο το έργο. Ενταγμένες σ' αυτή τη γενική προσέγγιση, οι επιμέρους ερμηνείες των δύο ηθοποιών δεν μπορούν παρά να αποσπαστούν τα συγχαρητήριά μας για την πειστικότητά τους. Η ίδια η παρουσία της Μάγιας Λυμπεροπούλου μπορεί για μια ακόμη φορά να χαρακτηριστεί εμβληματική για το θέατρό μας εν γένει. Η Λυμπεροπούλου είναι η ηθοποιός που συνεχώς και αδιάλειπτα αποδεικνύει το μέγεθός της ακριβώς εκεί που χρειάζεται: δίπλα στους νέους συναδέλφους της. Είναι μεγάλη η χάρη που της χρωστάμε.

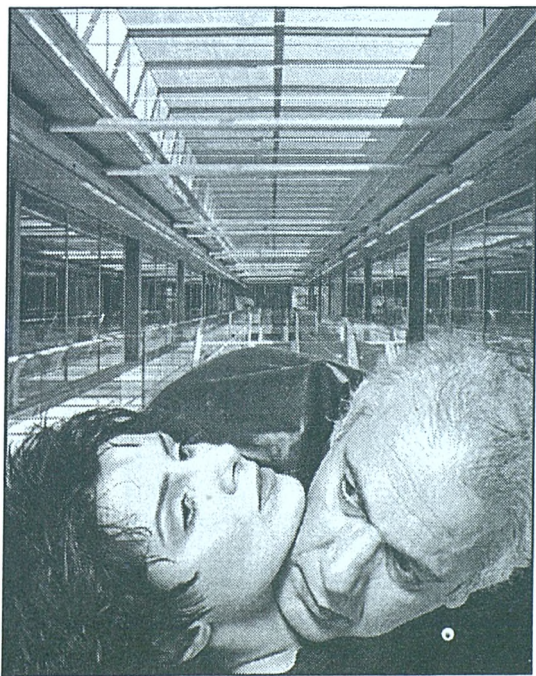
ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

Ο Αρχιτέκτονας Σόλνες του Ερρίκου Ίψεν, έργο γραμμένο το 1892, έχει συμπληρώσει τα 113 του χρόνια. Στην παράσταση που σκηνοθέτησε ο Λεωτέρης Γιοβανίδης για τον Γιώργο Κιμούλη στο Σύγχρονο Θέατρο Αθήνας η ηλικία του έχει μηδενιστεί. Παρακολουθούμε ένα έργο σύγχρονο, επίκαιρο, άμεσο, σαν να γράφτηκε μόλις σήμερα, χωρίς ίχνος από τις ρυτίδες του παρελθόντος και από τη σκόνη που συνήθως φορτώνει ο χρόνος. Η αγωνία του ανθρώπου για το μέλλον του, η ματαιοδοξία του, ο φόβος μπροστά στο χρόνο και ο τρόμος για τις νέες δυνάμεις που έρχονται να αντικαταστήσουν τις παλιές, η φθορά, η αναπόφευκτη πορεία προς τον θάνατο και η ανάγκη για έργα που θα στέκονται αιώνια μάρτυρες της ύπαρξής μας, είναι το πεδίο προβληματισμού του. Όλα, στοιχεία που αφορούν στον ίδιο βαθμό, και ίσως ακόμα περισσότερο, καθώς η επιτυχία σήμερα είναι εφήμερη, οι απειλές πολλές και ο χρόνος αμείλικτος.

Η σημασία του να είναι κανείς σύγχρονος

Η σκηνοθετική σύλληψη αλλά και η σκηνική πραγμάτωση της παράστασης φέρει εντονότατα τη σφραγίδα του Κιμούλη. Ο Γιοβανίδης υπήρξε, κατά τη γνώμη μου, το «εξωτερικό» του μάτι, ο άνθρωπος που συντόνισε, έστησε και φρόντισε για την υλοποίηση του σκηνικού του οράματος. Και η συνεργασία τους, ο συνδυασμός τους υπήρξε επιτυχής.

Ο Γιώργος Κιμούλης, σε μία από τις σημαντικότερες και πιο ώριμες ερμηνευτικές του στιγμές, επέλεξε ένα έργο με μεγάλη αυτοαναφορικότητα, που τον εκφράζει, όπως δηλώνει, στην παρούσα χρονική στιγμή. Ένα έργο που ο Δημήτρης Χορν είχε επιλέξει ως κύκνειο άσμα είκοσι χρόνια πριν. Αρχιτέκτονας και ο ίδιος στον δικό του χώρο δράσης, σε μία φάση απολογι-

σμού και αποφάσεων για το μέλλον, ο Κιμούλης έπλασε έναν Σόλνες μετέωρο μπροστά στα υπαρκτικά του διλήμμα-

τα, νευρώδη, ανταγωνιστικό, αδίστακτο, αλαζόνα, ζωντανό μα και παραιτημένο συνάμα, απομονωμένο, εύκολη λεία για μία νεαρή δύναμη, τη Χίλντα, που θα τον φέρει αντιμέτωπο με όσα αρνείται να δει κατάματα και να αποδεχθεί. Πάνω απ' όλα ένα πλάσμα που χάνει σταδιακά, μα ολοκληρωτικά, την ελπίδα του.

Η Σταυριάνα Πανδή στον ρόλο της Χίλντας Βάνγκελ, ισορροπώντας ανάμεσα στην ασφάλεια και την αναρχία, στο θηλυκό και στο άφυλο, στο θάνατο και στη ζωή, βάζει υποθήκη για μια ανάλογη συνέχεια. Είναι η απόλυτη ενσάρκωση της νεότητας, που αποτελεί απειλή και πρόκληση μαζί. Η ενσάρκωση ενός αγγέλου που ωθεί προς την αιώνια ζωή μα και προς τον αφανισμό. Η Μυρτώ Ρήγου στο ρόλο της Κόγια, της γραμματέως, και ο Γιώργος Χατζηγεωργίου του Ράγκναρ, του βοηθού, είναι οι άνθρωποι που αμείλικτα ο Σόλνες χρησιμοποιεί, που τους αποστραγγίζει προκειμένου να διατηρήσει τη δύναμή του. Ο Θόδωρος Έξαρχος, στο ρόλο του Μπρόβικ, του ανθρώπου που βοήθησε ο Σόλνες και που τώρα ζητά την αντίστοιχη βοήθεια για τον γιο του μάταια, ο Γιώργος Γεωργερής στο ρόλο του οικογενειακού γιατρού που προβλέπει την τραγωδία και προσπαθεί να τη συγκρατήσει και η Τιτίκα Βλαχοπούλου στο ρόλο της τσακισμένης από τη ζωή Αλίνας, με την άρτια τεχνική τους, τον απόλυτο έλεγχο των εκφραστικών τους μέσων και την εμπειρία τους διασφαλίζουν το υψηλό υποκριτικό επίπεδο. Εξαιρετικά τα σύγχρονα, λιτά και αφαιρετικά σκηνικά του Pawel Dobrzyski που συνδυάζουν φαντασία και πρακτικότητα. Τα απολύτως σύγχρονα κοστούμια, αλλά αρμονικά με το ύφος των προσώπων, υπογράφει η Κατερίνα Παπανικολάου. Τη μουσική ο Boleslaw Rawski και την επιμέλεια κίνησης η Βίκυ Παναγιωτάκη.

Η παράσταση αποτελεί απόδειξη της διαχρονικότητας των σημαντικών συγγραφέων και μία από τις σημαντικότερες ερμηνευτικές παρουσίες του Γιώργου Κιμούλη.

ΕΙΡΗΝΗ Μ. ΜΟΥΝΤΡΑΚΗ

Ώρα έξι, βραδινή παράσταση με γιαπωνέζικες μαριονέτες στο Εθνικό Θέατρο του Τόκιο. Η τρίτη της ημέρας. Στην προηγούμενη μάλιστα είχε παραστεί ο διάδοχος του θρόνου, με πλήθος επισήμων και φλας. Ηρεμία πριν χτυπήσει το καμπανάκι. Όλοι σχεδόν οι θεατές είναι καθισμένοι ένα γύρω στο φουαγιέ, παρέες-παρέες, κολατσιίζοντας και συζητώντας ζωηρά.

Bunraku

Μπορεί να έχουμε και κάποτε δει κάποια σκηνή από τέτοια παράσταση: τους «αόρατους» χειριστές, ντυμένους στα μαύρα και με καλύπτρα, που κρατούν σιωπηλοί τις κούκλες, μεταφέροντάς τους κάθε κίνηση άμεσα με το ίδιο τους το σώμα. Οπότε να μας ερεθίστηκε η φαντασία από αυτή την τόσο τολμηρή σχέση χειριστή-κούκλας, χωρίς τη διαμεσολάβηση του πανιού της οθόνης (καραγκιόζης) ή του μικροσκοπικού ανοίγματος της σκηνής (φασουλής). Αυτή η υπαινικτική ταύτιση κούκλας με χειριστή είναι στην πράξη πιο πολύπλοκη: ο επώνυμος «πρώτος» ιεραρχικά χειριστής εμφανίζεται ασκεπής, το πρόσωπό του είναι γνωστό (και διάσημο) στο κοινό. Επιβλητικά ανέκφραστος, έχει το γενικό πρόσταγμα. Μαζί του, πλάι του και κάποτε γονατιστός,

μόλις να διακρίνεται, ο βοηθός ή οι βοηθοί του, οι μαθητευόμενοι – πάντα κουκουλωμένοι, ανώνυμοι. Εκείνοι που μόλις ξεκινούν είναι υποχρεωμένοι να δουλεύουν σκυφτοί, στις πιο άβολες στάσεις. Εκείνοι που βρίσκο-

νται στη μέση, στέκουν πλάι στον αρχηγό, συγχρονισμένοι απόλυτα με τις δικές του κινήσεις.

Τα χέρια όλων είναι (αναγκαστικά) ακάλυπτα. Όταν θα χρειαστεί να μεταφερθεί κάτι, ή να πιαστεί ένα σπαθί για παράδειγμα, ένα ανθρώπινο χέρι θα βγει από το μαύρο «ράσο», θα πιάσει το σπαθί και θα το δώσει στη μαριονέτα, δήθεν να το κρατήσει. Όλα είναι απατηλά και όλα με ελεγχόμενο τρόπο ορατά. Τις σημαντικές κούκλες, με την πολύπλοκη γκάμα από κινήσεις, χειρίζονται πολλοί. Τις δευτερεύουσες, αρκεί κι ένας. Σε κάποιες πολυπληθείς σκηνές γεμίζει όλος ο τόπος μαυροφορεμένους που τρέχουν πάνω-κάτω, χωρίς να μπλέκονται μεταξύ τους. Ένα από τα μυστικά είναι ο τρόπος διευθέτησης της σκηνής, που κρύβει μέσα της πιο χαμηλά επίπεδα-διαδρόμους. Άμα αρχίσεις να τα σκέφτεσαι αυτά, έχεις πιάσει ένα επίπεδο της τέχνης του bunraku.

Το άλλο είναι η μετάθεση. Μετωπικά, στη συμβατική «σκηνή», διαδραματίζεται η υπόθεση του έργου, με τις κούκλες να «παίζουν» μέσα στα κατάλληλα σκηνικά. Αλλά η σκηνή αυτή είναι εντελώς άφωνη. Μόνο κάποια βιαστικά βήματα μπορεί να πιάσει το αφτί σου και τίποτε άλλο. Η δράση είναι αυστηρά αποκομμένη από το συστατικό του ήχου – ακόμα κι όταν η ηρωίδα θα θελήσει να τραγουδήσει παίζοντας το σαμιζέν της. Το μουσικό της όργανο είναι εκεί, εκείνη κάνει τις σχετικές κινήσεις, αλλά ο ήχος έρχεται από αλλού. Στο δεξί (όπως κοιτάμε) τμήμα της σκηνής, σε ειδική προέκτασή της έχουν εξαρχής κάτσει οι «ηθοποιοί» κι οι μουσικοί στη σειρά, όλοι άντρες. Κάθε κούκλα αντιστοιχεί στη φωνή ενός συγκεκριμένου ηθοποιού, που τον βλέπεις να απαγγέλλει το ρόλο του καθισμένος οκλαδόν. Το μόνο που επιτρέπεται να κουνήσει είναι το πρόσωπό του και το πάνω μέρος του κορμού του, καθώς υπάρχουν στιγμές που θα χρειαστεί να φωνάξει με μεγάλη ένταση. Δεν μπορεί να χειρονομήσει καθώς κρατά μπροστά του το βιβλίο σε μικρό αναλόγιο απ' όπου διαβάζει το ρόλο του. Όλη του η τέχνη περιορίζεται στο λαιμό και στις συσπάσεις του προσώπου του· άλλωστε είναι ο μόνος στον οποίο επιτρέπεται η οποιαδήποτε

έκφραση συναισθημάτων. Οι μουσικοί δίπλα στους ηθοποιούς συνοδεύουν τη δράση με το παιξιμό τους, ανέκφραστοι όπως κι οι χειριστές στη σκηνή. Όταν χρειαστεί κάποιος να τραγουδήσει στη σκηνή, τότε παίζει ο μουσικός και τραγουδά ο αρμόδιος για το ρόλο ηθοποιός.

Η τόσο αφαιρετική αυτή τέχνη απαιτεί να ανασυνθέσεις μέσα στο μυαλό σου τα επιμέρους κομμάτια της παράστασης, που σου προσφέρονται επίτηδες ξεκομμένα το ένα από το άλλο. Η «δράση» είναι μόνο δανεισμένη κίνηση, ο λόγος είναι μόνο δανεισμένη φωνή (το κείμενο προβάλλεται επίσης στα πλαϊνά της σκηνής σε κατακόρυφες στήλες). Η μουσική συνοδεία, αυτό το αιθέριο και λιγότερο ορατό στοιχείο, είναι το μόνο αυθεντικό. Κάθε συστατικό από μόνο του, ξεκάθαρα διακριτό. Όπως με τις γεύσεις στο τοπικό φαγητό.

Παρατηρώ κρυφά τους θεατές γύρω μας. Έχουν ανοιχτό μπροστά τους το πρόγραμμα του έργου, όπου ρίχνουν συχνές ματιές για να παρακολουθήσουν την εξέλιξη των δρώμενων, να δουν το όνομα ενός καινούργιου χειριστή ή μουσικού που εμφανίστηκε. Φυσικά όλοι γνωρίζουν από πριν την υπόθεση, που έτσι κι αλλιώς είναι ένας «μύθος», κάτι σαν παραμύθι για μεγάλους, με συγκινητική έκβαση, όπου στο τέλος άνθρωποι, φύση, και πνεύματα ενώνονται σε ένα αιώνιο σύνολο. Εδώ σημασία έχει πάνω απ' όλα η προσεκτικά καθορισμένη απόσταση από τα πράγματα, η άρνηση της αληθοφάνειας αλλά συνάμα και η δυνατότητα να

«ξεφύγεις» απομονώνοντας ένα απ' όλα τα στοιχεία που σου προσφέρονται.

Μαθημένος σε μια άλλη λογική «μίμησης πράξης» κουράζομαι από αυτή την φοβερή πνευματική άσκηση. Δοκίμαζω για ευκολία να συγκεντρωθώ στη σκηνή. Αυτά τα θαυμάσια χαρκαωμένα από την πείρα πρόσωπα των κύριων χειριστών, τόσο κοντά στο πρόσωπο της κάθε κούκλας, κάτι σαν σκιά της αλλά την ίδια στιγμή εκείνο που τη ζωντανεύει, γρήγορα χάνουν την παγερότητά τους. Ιδωμένα δίπλα-δίπλα, το ζωντανό πρόσωπο και το ψεύτικο γίνονται ένα. Έχω πάψει να «βλέπω» τον χειριστή, και το γέριό του πρόσωπο έχει μετασχηματιστεί στην τόσο εύθραυστη ηρωίδα που με τη σειρά της είναι προσωποποίηση των ιερών δυνάμεων της φύσης. Έχω αρχίσει να βλέπω.

Το σύγχρονο Τόκιο, έξω από αυτή την παλαική σκηνή, μοιάζει να κραυγάζει με χιλίες φωνές μέσα στη νύχτα, ανακατεύοντας τα πιο ετερόκλητα συστατικά που μπορείς να φανταστείς. Ατόφιε σκηνές από το φιλμ *Blade Runner*, φουτουριστικά ταξίδια με monorail πάνω από τον κόλπο, αμερικάνικοι ουρανοξύστες και γήπεδα μπέιζμπολ, αντίγραφο του πύργου του Άιφελ και το κουραδάκι πάνω από το ξενοδοχείο του Φίλιπ Σταρκ, και, ανάμεσα, βουδιστικοί ναοί, ειδυλλιακοί κήποι, γυναίκες ντυμένες με κιμονό, άπειροι επιβάτες φορώντας μάσκα στο μετρό, γραφικά ντυμένα εξεγερμένα νεολαία. Υλικά που δύσκολα κολλούν

μεταξύ τους.

Η ίδια η πόλη εκφράζει ανοιχτά αυτή την αδιαφορία για λογική συγκρότηση. Η τεράστια μακέτα της πόλης, με τη δαιμονική λεπτομέρεια κάθε κτίσματος τόσο πειστικά αποδομένη σε ειδική έκθεση του πύργου Mori, φανερώνει ένα χαοτικό μίγμα από «κέντρα», σηματοδοτημένα από συστοιχίες ουρανοξυστών, που κολυμπούν σε ένα χτισμένο άπειρο, με ενδιάμεσα πάρκα και λίμνες, να ανήκουν σε ένα σύνολο χωρίς ίχνος ιεραρχικής οργάνωσης. Καμιά άλλη πόλη δεν μοιάζει με την αταξία αυτής της πόλης, που επιμένει να διαλύεται στα συστατικά μιας παράστασης θεάτρου bunraku, και να κρύβεται, να μεταμφιέζεται, να παριστάνει κάτι άλλο. Πουθενά αλλού δεν υπάρχει αυτή η παρατακτική μανία από τόσο διαφορετικά μεταξύ τους συστατικά, όπου κάθε καινούργιο προστίθεται στα παλιότερα χωρίς να τα εξαφανίζει. Στο μουσείο Edo-Tokyo τεκμηριώνεται ιστορικά το πέρασμα από τον γιαπωνέζικο απομονωτισμό στην ολοκληρωτική υποταγή στη Δύση, πάντα με τους όρους του τόπου. Το παρόν του Τόκιο αποτελεί τη ζωντανή συνέχεια αυτής της πορείας: η σχολαστική καθαριότητα σαν έκφραση εξαγνισμού, η ανιμιστική λατρεία της λεπτομέρειας, η ιερότητα του φυγαλέου, η αίσθηση πως η τέχνη της ζωής είναι μια άψυχη κούκλα που τραγουδάει με δανεική φωνή, πίσω από τα φαινόμενα, σε ένα ασύλληπτο βάθος.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ

Ο Λουκάς Σαμαράς και ο τρόμος του οικείου

*Οι καλλιτέχνες είναι αποτέλε-
σμα της τοιγκουνιάς της φύσης.*
M. Duchamp

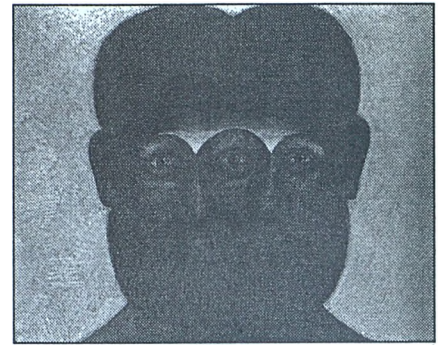
Wir spielen, bis uns der Tod abholt: Παίζουμε ώσπου να μας αρπάξει ο θάνατος. Θα μπορούσε να είναι ένας –ρομαντικός– ορισμός της τέχνης. Και ίσως γι' αυτό –για τη ρομαντική του διάσταση– ταιριάζει απόλυτα στην καλλιτεχνική έκφραση του Λουκά Σαμαρά, ενός δημιουργού που γεννήθηκε στην Καστοριά το 1936 και μετανάστευσε στις ΗΠΑ μαζί με τους γονείς του το 1948. Υπήρξε μαθητής του Άλαν Κάπρου στο πανεπιστήμιο του Rutgers, ενώ συγχρόνως παρακολούθησε μαθήματα υποκριτικής και ιστορίας της τέχνης στο Columbia University. Τις εγκύκλιες σπουδές του πραγματοποίησε στο Memorial High School (1955-59). Το 1964-65 εκθέτει στην Pace Gallery το υπνοδωμάτιό του, το οποίο μεταφέρει εκεί απόφιο και απροσποίητο. Μέσα από μια pop διαδικασία ο Σαμαράς πρωτοκαταπιάνεται με το βασικό και μονοσήμαντο, έκτοτε, θέμα του: τον εαυτό του. Ο Σαμαράς, γλύπτης, ζωγράφος, κατασκευαστής, φωτογράφος, χαενίστας, διαρκώς σκηνοθετεί εικαστικές εκδοχές της ύπαρξής του, σταθερά θεατροποιεί το εγώ του, καθιστώντας εικόνα την εσωτερική του ζωή. Νάρκισσος και πολυδιάστατος, αυτοερωτικός και επινοητής σαν τον Λεονάρντο, παραμένει ένα μετέωρο στην ιστορία της σύγχρονης τέχνης μη ανήκοντας ουσιαστικά πουθενά και διαφοροποιούμενος ασυνείδητα προς όλα τα τρέχοντα ρεύματα της μεταπολεμικής αμερικανικής τέχνης. Παρότι αποτελεί την πιο σημαντική ίσως καλλιτεχνική μορφή των ΗΠΑ σήμερα, αυτός ο διγενής και μο-

νοκατάληκτος καλλιτέχνης πονοκεφαλιάζει τους ιστορικούς και τους κριτικούς ως προς την τοποθέτησή του.

Το 1959 συμμετέχει σε happenings στην Reuben Gallery και γνωρίζει τους Claes Oldenbourg, τον Jim Dine και τον Red Grooms. Είναι τότε που γράφει το πρώτο του διήγημα, «Πυθία». Το 1966 η Albright Knox Gallery του Buffalo αγοράζει το πρώτο «Δωμάτιο με Καθρέφτες» του. Απ' αυτό το έργο ως το «Mirrored Room» του Kassel (1968) η απόσταση δεν είναι μεγάλη. Οι καθρέφτες του τεμαχίζουν, πολλαπλασιάζουν, εγκλωβίζουν πρωτίστως το δικό του είδωλο. Πολύ αργότερα, όταν πραγματοποιεί τη φωτογραφική σειρά «Sittings» φιλοτεχνώντας πορτρέτα φίλων του, εμφανίζεται και ο ίδιος πλάι στο κεντρικό θέμα, άλλοτε φιλικός, άλλοτε εωσφορικός σαν τον Βελάσκειθ στις «Μενίνας» ή τον Γκόγια στην «Οικογένεια του Καρόλου Δ'». Ο ίδιος εξομολογείται: «Κοιτάζω τα αντικείμενα περισσότερο από ό,τι κοιτάζω τους ανθρώπους».

Το καλοκαίρι του 1967 επισκέπτεται την Ελλάδα αιώνοντας δίβουλα συναισθήματα, ενώ τον Δεκέμβριο της ίδιας χρονιάς δηλώνει στο Artforum: «Μερικές φορές έχω ένα ασφυκτικά πνιγνό αίσθημα ότι δεν ζω σε έναν τρισδιάστατο χώρο αλλά σ' ένα τελείως επίπεδο, διοδιάστατο, με ψευδαισθητικές προεκτάσεις προς τα πίσω...».

Αθελά του(;) με τα παραπάνω περιγράφει τον ψευδαισθητικό χώρο μιας βυζαντινής εικόνας. Ούτε πάλι είναι τυχαίο ότι ο ίδιος δίνοντας συνέντευξη στον εαυτό του αυτοαποκαλείται ο τελευταίος βυζαντινός. Οντως ο Σαμαράς βιώνει μιαν άλλη διάσταση του Βυζαντίου, την οποία εγκλωβίζει μέσα στα Boxes του και έχει να κάνει με φα-

ντασιώσεις, πολυτέλεια, ηδυπάθεια, σωματικό πόνο –οι μοναχοί αυτομαστιγώνονται– απόρριψη της σάρκας αλλά και λαγνεία, μεταφυσικό φόβο αλλά και έκσταση μέσω των αισθήσεων. Με τις *Photo-Transformations* εγγίζει τα όρια του «είναι» έξω από τη φυλακή της ανθρώπινης νόησης, ενώ μέσα από την αισθητική της πρόκλησης ή και της φρίκης αξιοποιεί τις υποσυνείδητες εικόνες από τη ζωή του στην Καστοριά κατά τον Πόλεμο ή τον Εμφύλιο. Τα θραύσματα του Εμφυλίου, τα αντικείμενα που έβρισκε μικρός και μπορούσαν να είναι θανατηφόρα, τροφοδοτήσαν τα «Κουτιά» του μ' όλη αυτή τη συγκεκαλυμμένη βία: γυαλιά, καρφίτσες, ξυραφάκια, καρφιά, μέταλλα, κ.λπ. Τέλος, τα πολλαπλά κάτοπτρα που αντανακλούν το πρόσωπό του στη νιοστή, οι Polaroids αυτοφωτογραφίσεις του, η ταινία του «Self» που έχει τον ίδιο ως μόνο θέμα δεν είναι απλώς η bizarre επίδειξη ενός εγωτικού. Είναι μια *de profundis* δήλωση ταυτότητας, μια πράξη επιβεβαίωσης που απορρύνει τον αυταρχικό πατέρα και αποθεώνει τη μητέρα.

Ο εσωτερικός διχασμός έκτοτε θα αποτελέσει βασικό γνώρισμα της ειconoποιίας του. Όπως επίσης και ο τρόμος του οικείου. Από τη μια θα αποθεώνει τα υλικά (π.χ. στα υφάσματα των reconstructions) και από την άλλη θα αγωνιά για την απούλοποίησή τους. Από την μια θα επιζητεί το ιερό και απ' την άλλη θα εκφράζει το ανίερο. Βυζαντινός αλλά χωρίς επέκεινα, εικονολάτρης αλλά με μια γεύση μεταμορφώνεται διαρκώς στο δικό του Θαβώρ, το γυάλινο διαμέρισμά του σ' ένα νεοϋορκέζικο ουρανοξύστη, ισορροπώντας ανάμεσα στην ευχαρίστηση και την εγκράτεια,

στην έκρηξη και την καταστολή.

Ο ίδιος με αφορμή την πρόσφατη έκθεση κοσμημάτων του στην Pace εξομολογείται κάπου: «Οι δικοί μου δεν μ' άφηναν να κολυμπάω γυμνός στη λίμνη της Καστοριάς. Σαν εκδίκηση φωτογραφίζομαι γυμνός». Ούτως ή άλλως και το νερό και η γυμνότητα αποτελούν σύμβολα καθαρισμού...

Ο Σαμαράς ζει περισσότερο από μισόν αιώνα στη Νέα Υόρκη θέτοντας τον εαυτό του σ' έναν ιδιότυπο αυτοπεριορισμό. Έχουν γίνει πολλές αναδρομικές εκθέσεις του έργου του: *Lucas Samaras: Boxes*, Museum of Contemporary Art, Chicago (1971), Whitney of American Art της Νέας Υόρκης (1972), *Samaras: Pastels*, Denver Art Museum (1982), *Photos Polaroid Photographs 1969-1983*, που οργανώθηκε από την Polaroid International Collection και παρουσιάστηκε για πρώτη φορά στο Centre Georges Pompidou (1983), *Lucas Samaras-Self: 1961-1991*, Yokohama Museum of Art, Ιαπωνία (1991).

Το έργο του Σαμαρά εξελίσσεται από την αφαίρεση στην παραστατικότητα, από τις δυο στις τρεις διαστάσεις, και εντάσσεται στα κινήματα που διαμόρφωσαν το αμερικανικό καλλιτεχνικό τοπίο των τελευταίων σαράντα χρόνων. Άλλοτε φωτογράφος, άλλοτε γλύπτης, ζωγράφος, σχεδιαστής και performer, το πέρασμά του από το μινιμαλισμό, τον εξπρεσιονισμό, το σουρεαλισμό, τη body art και τη φωτογραφία συνέβαλε στη διεύρυνση ή στην τροποποίηση του τρόπου που αντιλαμβανόμαστε σήμερα αυτά τα είδη. Η διερεύνηση των ταμπού, η ασυνήθιστη χρήση υλικών και αντικειμένων άσκησαν επίδραση σε πολλούς νεότερους καλλιτέχνες.

Η αυτοπροσωπογραφία πάντως παραμένει ένα από τα αγαπημένα θέματα του καλλιτέχνη στο σύνολο του φωτογραφικού του έργου, ξεκινώντας από τις *Auto-polaroids*, περνώντας από τη σειρά των *Photo-Transformations* που πραγματοποιήθηκε μεταξύ 1973 και 1976, και φτάνοντας στα *Self-Portraits* που χρονολογούνται από το 1990. Ο Λουκάς Σαμαράς χρησιμοποιεί τον προσωπικό του χώρο, όπου διάλεξε να ζει απομονωμένος, σαν ντεκόρ και τό-

πο έρευνας για τις «σκηνοθεσίες» του, και το ίδιο του το σώμα σαν «χρονόμετρο» και σαν εγκώμιο του ίδιου του καλλιτέχνη. Εγώ, γιατί και πώς; Μ' αυτή την επίμονη επανάληψη του εγώ προσφέρεται ο ίδιος στο θεατή μέσα από μια πράξη ερωτισμού και βίας, υιοθετώντας όλους τους ρόλους, δημιουργώντας με τον τρόπο αυτό ένα ρεπερτόριο από όλες τις πιθανές φανταστικές ή φαντασιακές ταυτότητες. Η φωτογραφική εμπειρία εμπλουτίζει την έρευνα του θέματος, μέσα σ' ένα έργο που διαρκώς ανανεώνεται απ' την πληθώρα των μέσων (Κουτιά, Καρέκλες, Παστέλ, Ανακατασκευές και Δωμάτια με Καθρέφτες). Η σκηνοθεσία του μεταμορφωμένου σώματος, συνοδευόμενη από ασυνήθιστες εκφράσεις και αντικείμενα, εμφανίζεται σαν ένα λάιτ μοτίβ μέσα σ' ένα έργο που δεν παύει να διερευνά το θέμα του παίρνοντας συχνά γκροτέσκ και τερατώδη μορφή.

Στη σειρά *Mutations*, 18 φωτογραφίες που εξέθεσε στο Παρίσι πριν από λίγα χρόνια στη γκαλερί Χίρπας, οι επεμβάσεις με το χέρι των προηγούμενων έργων του αντικαθίστανται από αυτούς του λογισμικού των ηλεκτρονικών υπολογιστών επιτρέποντάς του να διευρύνει

το πεδίο των δυνατοτήτων και να συνενώσει σε μία και μοναδική βάση τα διαφορετικά προϊόντα του προγενέστερου έργου του. Έτσι ο θεατής μπορεί να αναγνωρίσει εδώ κι εκεί εικόνες από τη σειρά των *Photo-Transformations* ή των *Self-Portraits*, τις μορφές και τα εμβληματικά αντικείμενα του έργου του -καρέκλα και καθρέφτης-, ενωμένα μέσα στη διαρκή επιθυμία για μεταμόρφωση και για αναπαράσταση του εαυτού του.

Σήμερα έχοντας απεγκλωβιστεί ο ίδιος από τ' αδιέξοδα σχήματα μιας διατεταγμένης *avantgarde* επιμένει σε μια έκφραση που όχι μόνον αντανάκλα εικόνες ή απωθήσεις του ασυνείδητου αλλά κυρίως αποτελεί την αισθητοποίηση ενός βαθύτατου υπαρξιακού διλήμματος: Αφού η τέχνη δεν μπορεί ν' αλλάξει τη ζωή, τουλάχιστον ας μπορώσε η ζωή να είναι πιο αυθεντική και λιγότερο συμβιβασμένη. Κι η τέχνη ας αρκείται πάλι στη διαχείριση της προσωπικής μας μοναξιάς και του ανάλογου κόστους της. Μήπως και καταστεί ο τρόμος του οικείου τρόπος πραϋντικός.

ΜΑΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ

Ιστορικός Τέχνης

Επιμελητής της Εθνικής Πινακοθήκης

Από συγκεκριμένους λόγους, συναρπαστικό ενδιαφέρον παρουσιάζει η σύμπτωση να βρεθούν δίπλα-δίπλα στην κινηματογραφική επικαιρότητα των ημερών ο Σαϊζπηρ και ο Χίτλερ. Ο πρώτος με την κινηματογραφική μεταφορά του *Εμπόρου της Βενετίας* και ο δεύτερος από τη γερμανική παραγωγή και σκηνοθεσία *Η Πτώση*.

Το θέαμα της Ιστορίας

Ο Μπρούνο Γκαντς ως Αδόλφος Χίτλερ.

Κωμωδία έχει θεατρογραφικά χαρακτηρισθεί ο σαιξπηρικός *Έμπορος της Βενετίας*. Η πλοκή του παραμένει πασίγνωστη. Σήμερα όμως, 4 αιώνες αργότερα, και τραγικά σοφότερο, συνειδητοποιούμε, μαζί με την «κωμωδία» και το πορτρέτο του Σάυλωκ, σύμβολο του απανταχού αντιεβραϊσμού, τη διαχρονική εκκόλαψη ρατσιστικών «αβγών του φιδιού». Πιθανόν ούτε ο ίδιος ο Σαϊζπηρ να μπορούσε να φανταστεί ότι το όνομα «Σάυλωκ» θα απαθανάτιζε αργητικά έναν ανθρώπινο χαρακτήρα άρρηκτα συνδεδεμένο με τη θρησκευτική και τη φυλετική του καταγωγή. Δεν είναι ο μολιερικός «φιλάργυρος» είναι ο «Εβραίος Σάυλωκ». Τόσους και τέτοιους κατατρεγμούς δεν γνώρισε καμιά άλλη εθνική φυλή στην ιστορία. Σήμερα θα ήταν αδιανόητο να γραφόταν ένας καινούργιος *Έμπορος της Βενετίας*. Επειδή ακριβώς το κατά τ' άλλα ποιητικό αριστούργημα του μεγάλου Άγγλου βάρδου λειτουργεί αποτρεπτικά.

Η ταινία του Μάικλ Ράντφορντ (τον θυμόμαστε από το *Il Postino*), ο οποίος έκανε και τη σεναριακή μεταγραφή, επιχειρεί μια ισόρροπη σκηνοθεσία μεταξύ μιας ανοιχτής θεατρικής φόρμας εποχής και της ρεαλιστικής «γραφής» όπου η ένταση της δράσης το απαιτεί, π.χ. στη σκηνή που ο έμπορος Αντόνιο καταφεύγει στον τοκογλύφο Σάυλωκ για να δανειστεί 3.000 δουκάτα, και κυρίως στην καθοριστική για την ποιότητα της ταινίας σκηνή της δίκης, ερμηνευτικό ρεσιτάλ του Αλ Πατσίνιο (Σάυλωκ) και της ανέλ-

πιστης Λιν Κόλινς (Πόρσια). Δεν είναι υπερβολικός ο ισχυρισμός ότι δικαιολογία της ταινίας είναι η συνταρακτική ηθοποιία, το απόλυτο μέγεθος του Αλ Πατσίνιο. Ο θεατής αδημονεί, αναζητάει διαρκώς την παρουσία του στην οθόνη.

Στην *Πτώση* επιχειρείται η αναστατάση των τελευταίων 2 εβδομάδων της ζωής του Αδόλφου Χίτλερ, έγκλειστου στο ασφαλές Bunker του στο Βερολίνο τον Απρίλιο του 1945 μαζί με τους στενότερους συνεργάτες του, ενώ έξω τα σοβιετικά στρατεύματα βρίσκονται σε απόσταση αναπνοής από την πρωτεύουσα του Γ' Ράιχ, ισοπεδώνοντας ό,τι βρίσκουν μπροστά τους. Η αυτοκτονία του μαζί και της γυναίκας του Εύας Μπράουν, θα έχει άμεσο επακόλουθο την άνευ όρων παράδοση της Γερμανίας. Η ταινία «χωρίζεται» σε δύο «πρόσωπα»: αυτό των συρράξεων από την πλευρά των Γερμανών, με φριχτές εικόνες της άσκοπης πλέον αιματοχυσίας, και το άλλο, της «ζωής» στο απέραντο Bunker. Σχολαστικά τέλειο και με διαβαθμιζόμενη πολυτέλεια και ανέσεις ασίστευτες στα έγκατα της γης. Όπως είναι φυσικό, η φιγούρα που δεσπόζει είναι αυτή του σε επετεινό-

μενη –πνευματική και ψυχική– κατάρρευση ηγέτη. Είναι η πρώτη φορά μετά την ήττα και τις αποκαλύψεις των ναζιστικών φρικαλεοτήτων που αποτολμάται η σκιαγράφηση του ανθρώπινου προσώπου του Χίτλερ στις στιγμές της καθημερινότητας. Είναι ευγενής και προσηνής προς τους στενούς συνεργάτες και τους οικείους του, ενώ αστραπιαία η κατάσταση αντιστρέφεται. Οι εκρήξεις της οργής του και οι καταδικαστικές εντολές του αγγίζουν την υστερία. Επακολουθεί η εξουθένωση και η σιωπή. Είναι πλούσιο το υλικό με το οποίο αποδίδεται αυτό το φορτίο της –όπως αυτός τη θεωρεί– προσωπικής του ήττας και η βασανιστική του πορεία στο μοιραίο σημείο μηδέν, έτσι ώστε ο σκεπτόμενος θεατής να προβληματιστεί πάνω στη «διχασμένη» εικόνα αυτής της τραγικής ιστορικής προσωπικότητας. Λίγο πριν την αυτοκτονία του θα πει, με πλήρη συνείδηση των λόγων του: «Είμαι υπερήφανος που απάλλαξα τη Γερμανία από τους Εβραίους». Αυτή η «υπερηφάνεια» κόστισε 50 εκατομμύρια νεκρούς. Μέσα σ' αυτούς και τα 6 εκατομμύρια της εβραϊκής γενοκτονίας. Είναι εδώ που η *Πτώση* συναντάει τον Σαϊζπηρ. Από μια άποψη, (αρνητικός) σαιξπηρικός «ήρωας» ήταν και ο Χίτλερ. Ξέρουμε τις ημέρες και τα έργα του, έργα φρίκης και απέραντης οδύνης, δεν ξέρουμε όμως ποιος ακριβώς ήταν. Ο θυμός των θυμάτων σίγουρα δεν είναι και ο πιο κατάλληλος ψυχαναλυτής. Η απίστευτη ερμηνεία του Μπρούνο Γκαντς αγγίζει τα όρια του οριστικού. Υπόδειγμα υποκριτικής ιερουργίας που γεννά το σεβασμό στο λειτούργημα του ηθοποιού. Τον ακολούθησαν στο μέτρο της μόρφωσης του καθενός.

Υπάρχουν δύο βασικοί λόγοι που επιτείνουν την αξία της ταινίας, η οποία έτοιμα κι αλλιώς είναι σημαντική. Ο πρώτος είναι ότι πρόκειται για 100% γερμανικό δημιούργημα, συμπεριλαμβανομένης και της παραγωγής. Τα πράγματα δηλαδή λέγονται και δείχνονται «από μέσα» – «όσα ξέρει ο νοικοκύρης...» Ο δεύτερος λόγος είναι ότι δεν είναι αμερικανική. Δεν έχει εκείνη τη γυαλιστερή επαγγελματική υπερτυποποίηση που έχουν οι αμερικανικές πολεμικές ταινίες. Έχει το πάθος και το πνευματικό ήθος της ευρωπαϊκής παράδοσης.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ

Έμιλυ Ντίκινσον

44 Ποιήματα & 3 Γράμματα

επιλογή-μετάφραση-σχολιασμός-

επίμετρο: Ερρίκος Σοφράς

προμετωπίδα: Μ. Θεοφυλακτόπουλος

εκδ. Το Ροδάκιό, 2005

Η εμπειρία της φωνής της Έμιλυ Ντίκινσον είναι πάντοτε μια αποκάλυψη και κάθε προσπάθεια για την απόδοσή της στη γλώσσα μας είναι δύσκολη και αξιομνημόνευτη. Ωστόσο ο Ερρίκος Σοφράς κατορθώνει σχεδόν το ακατόρθωτο: να μας μεταφέρει τους τόνους και τη ρευστότητα της ποίησής της με τρόπο εξαιρετικό και, όσο γνωρίζω, για πρώτη φορά τόσο κοντά στη μουσική φωνή της.

«Σφάξε τον Κορυδαλλό – τη Μουσική θα τύχεις – / Βολβό με το Βολβό, σ' Ασήμι τυλιγμένη – / Που φειδωλά μοιράστηκε στο Θερινό Πρωί / Για Σε, όταν παλιώσουν τα Λαγούτα, φυλαγμένη – / Λύσε τον Κατακλυσμό – μπροστά σου θα τον τύχεις – / Νερό με το Νερό, για σένα κρατημένος – / Αλικο Πείραμα! Απιστε Θωμά! / Ακόμα δεν πιστεύεις πως ήταν το Πουλί αληθινό;».

Άγης Μπράτσος

Σκληρή αφή

εκδ. Κέδρος, 2004

Στιχουργική λιτότητα και αίσθηση του καιριού χαρακτηρίζει την ποίηση του Α.Μ., αλλά και μια διεισδυτική στη σωματικότητα ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα.

«Τόσοι θεοί για να πιστέψεις και άνθρωπος κανείς». / Με φραστικά πυροτεχνήματα διασχίζεις πάλι την απουσία. / Ο ουρανός ανέκφραστος παρά τη φαντασμαγορία. / Σαν να κάνει μυστικά μια ευχή: / Όσο αντέχεις ν' ακούς το σώμα, μην το χαλάς με σκέψεις».

Σταύρος Μίχας

Λυτικά ο κήπος

εκδ. Μανδραγόρας, 2004

Η ποίηση του Σ.Μ. μας οδηγεί με σταθερά βήματα και με απλά μέσα σε χώρους ξεχωριστής ατμόσφαιρας.

«Ησυχία νύχτα / κι εγώ στέκομαι δίπλα στη σύμπα / δίχως χρόνο ή αιτία / Το φεγγάρι εξαφανίστηκε. / Η πραγματικότητα είναι βαριά στα βλέφαρα / κι όμως υπάρχει τόση ομορφιά μέσ' στα μάτια μου. / Γονάτισα να προσευχηθώ / για όλα τα

πλάσματα του κόσμου. / Σε λίγο έβγαλα ρίζες και κλαδιά. / Τι παράξενο δέντρο που είναι ο άνθρωπος».

Άγγελος Καλογερόπουλος

Το φωτεινό παράθυρο

εκδ. Ίνδικτος, 2004

Κριτική στάση και διανυγής όραση χαρακτηρίζει την ποίηση του Άγγελου Καλογερόπουλου και διαμορφώνει το ιδιαίτερο στίγμα του. Εικόνες απόφεις, χωρίς ίχνος περιπτού, χωρίς διάθεση καλολογίας, χωρίς επεξηγηματικές αναλύσεις: εικόνες-ποιήματα.

«Τα σώματα / κι όταν αγγίζονται / όμως αφήνουν κάπου / το μεταξύ τους κενό».

«Κάποτε ένα κύμα θα μας φέρει / μια ιδέα που πέρασε / μια στιγμή που πήγε χαμένη. / Τότε θα συνοψίσουμε πάλι τον κόσμο».

Ισαάκ Σούσης

Κλίνετε επ' άπειρον

εκδ. Γαβριηλίδης, 2004

Παρατηρητικός στο καθημερινό, σ' αυτό που μοιάζει ασήμαντο, ο Ι.Σ. κατορθώνει να αναδειξει από το ελάχιστο το σημαντικό.

«Ας στριφογυρνάνε τα πράγματα και οι ιστορίες / κάποτε θα χάσουν το χρώμα τους / και θα λησμονηθούν στον εαυτό τους. / Θα αναδυθεί το αχανές λευκό / με ένα μαύρο κουκούτσι / να κολυμπάει σαν ψάρι μέσα του / ή να πετάει σαν πουλί / στο αχανές λευκό...».

Γεωργία Τριανταφυλλίδου

Ο ποιητής έξω

εκδ. Αγρα, 2004

Μια ποιητική συλλογή που συνθέτει τις ποιητικές περιπέτειες, διακρίνει άλλοτε τα ίχνη της ουσίας άλλοτε τα ίχνη της μεταδοξίας και εγγράφει με ειρωνικούς τόνους την ποιητική πλάνη αλλά και την ποιητική στάση.

«Ο ποιητής έξω στο δρόμο / φορώντας μπλε λινό κοστούμι. Οι θανυμαστές γαυτίζονται στο πέτο του. Μένουν εκεί κρεμασμένοι. Ή κολλημένοι. Σαν κουτσουλιά από σπουρνίτι που ευστόχησε. (Τύχη, τύχη λέει ο λαός.) Μια μικροσκοπική γυμνή κοπέλα ξεπροβάλλει από την κουμπότρυπα. Κυρία μου, της λέει, η γύμνια σας είναι μια ανάγκη που θα κάλυ-

πτα αν δεν είχα τρύπιες παλάμες. Και την αποτινάζει».

Κώστας Κουτσουρέλης

De arte amandi

εκδ. Νεφέλη, 2004

Στοχαστικός ποιητής, με αίσθηση του ρυθμού και αβρότητα στη γραφή του, ο Κ.Κ. ξεχωρίζει για την ευδιάκριτη ικανότητά του στη σύνθεση και τη γλωσσική του αβρότητα.

«Σ' αυτό το μανωλείο των λέξεων / κάθε σελίδα φρουρεί / μια μνήμη αβέβαιη, / μια σκονισμένη αθανασία / Κάποτε, / σ' ώρες απρόβλεπτες, / ένας ξένος ξεφυλλίζει αργά το κενό / κι απ' των σελίδων τον βυθό / μια παγωμένη μουσική / παίρνει να τρίζει».

Βικτωρία Παπαδάτου

Στο λίγο του χρόνου

Οι εκδόσεις των φίλων, 2004

Η Βικτωρία Παπαδάτου με τη νέα της συλλογή, με τη δυνατότητα των μεταλλαγών στην ποιητική της αντίληψη, βρίσκει το δρόμο προς τον λυρισμό:

«Ωχρό φθινόπωρο / μάσκα του κίτρι-νου / που κρύβεις τον σπόρο σου / σαν ωδικό πουλί / ντυμένο το κελάιδισμά του. / Κι όμως μετά τη χειμωνιά, / θα φανεί / κι ο κόπος σου της κάλυψης / θα δείξει / αν άξιζε τις τόσες προσδοκίες μας / αυτή η κρυφή / αναμονή ελπίδας».

Μάρκος Μέσκος

Ελεγείες

εκδ. Ίκαρος, 2004

Ο ποιητικός λόγος του Μάρκου Μέσκου, ευανάγνωστος και ακριβής, απευθύνεται και διαρκώς αναπαράγεται προσφέροντας σταθερά τη λυρική φωνή της παρηγορίας: «Πέρασμα πουλιών εδώ μπουγάξι από φτερά / στρουθία καρδερίνες σπίνι καλογιάννοι κορυδαλλοί / κόκκινες πέρδικες μεκατόσες κοτσούφια τρυγόνια / κίσσες σουσουράδες και μικρά γεράκια-σπλάχνα / ένα ποτάμι φτερών δάσος αέρινο μπουγάξι κατεβάζει / ακόμη αηδόνια / κάπου χαράματα κάπου βράδια στασίδια – / τον ύπνο του συχνά πλησιάζει δεκαοχτούρα / τρομαγμένη στο φτεροκόπημά της ανήσυχη πάντα / με το σπασμένο μαύρο δαχτυλίδι στον λαιμό / που δεν βλέπει».

ο συλλέκτης

Η κοινωνική οργάνωση στο βιβλίο του Π. Οικονομόπουλου «Οι εξόριστοι» Μια κοινωνιολογική προσέγγιση

του Γιάννη Δεληγιάννη

Η σχέση της λογοτεχνίας με την ιστορία έχει τεθεί πολλές φορές στο επίκεντρο της προσοχής των κριτικών με έναν τρόπο συχνά απαγορευτικό όσον αφορά στην ικανότητα του κειμένου να καταγράφει μέρος της κοινωνικής πραγματικότητας από την οποία εκπορεύεται. Η αντίληψη για τον περιορισμένο ρόλο της λογοτεχνίας είτε ως «αισθητικού παιχνιδιού» είτε ως προπαγανδιστικού λόγου με παραδειγματικό περιεχόμενο (στη χειρότερη εκδοχή της) τροφοδοτήθηκε από την μαρξιστική ερμηνεία της Τέχνης, σύμφωνα με την οποία οποιασδήποτε μορφής καλλιτεχνική συνείδηση καθορίζεται από τις υλικές συνθήκες, χωρίς όμως να μπορεί να τις επηρεάσει. Η παραπάνω αντίληψη για τη λογοτεχνική γραφή απέτρεψε πολλούς συγγραφείς από το να δουν το κείμενο ως παράγοντα διαμεσολάβησης για την κατανόηση των ιστορικών συνθηκών και απέφευγαν να ανταγωνιστούν το ιστορικό αποδεικτικό υλικό (ντοκουμέντο).

Στο παρόν βιβλίο, ο συγγραφέας ορίζει τη δράση των ηρώων του μέσα στις συνθήκες που καθορίζονται από την καθημερινότητα και τις ανθρώπινες συμπεριφορές στους τόπους εκτόπισης των νικημένων του Εμφυλίου πολέμου (1947-1949). Ο ήρωας αφηγητής υπάρχει μέσα στο βιβλίο αλλά η περιπέτεια των συγκρατούμενών του υπάρχει πριν από αυτόν και χωρίς αυτόν.

Επίκεντρο της αφήγησης δεν είναι μό-

νο η ψυχογράφηση των προσώπων κάτω από συνθήκες καταπίεσης και αιχμαλωσίας, όταν δηλαδή τα πιο αρχέγονα ένστικτα, της επιβίωσης και της πείνας, καταργούν τις αναστολές που υπογορεύονται από την κατασκευή της αστικής ηθικής ή της αξιοπρέπειας. Αυτό που απασχολεί ιδιαίτερα τον συγγραφέα είναι η οργάνωση της κοινωνίας των κρατουμένων. Μέσα στη φυλακή, η κοινωνική ιεραρχία που υπήρχε άτυπα ή πρόδηλα σύμφωνα με την κομματική ηθική, αποκαλύπτεται. Οι διαφορές, οι οποίες αμβλύνονταν κατά την περίοδο της παρανομίας και του ένοπλου αγώνα, τώρα αποκτούν μια αυταπόδεικτη τραχύτητα καθώς εισάγουν τις διαχωριστικές γραμμές όχι μόνο στον τρόπο της ζωής αλλά και στον τρόπο του θανάτου.

Στην κορυφή της ιεραρχίας μέσα στη φυλακή βρίσκονται οι γνωμογιήτορες, οι πνευματικοί άνθρωποι οι οποίοι είναι αποδεκτοί από το αστικό καθεστώς και από την κοινή γνώμη, οι οποίοι πρέπει πάση θυσία να σωθούν από τη μαζική εξόντωση που επιδιώκεται στις φυλακές των πολιτικών εξορίστων. Ο ποιητής του βιβλίου, τα ανώτερα κομματικά στελέχη της καθοδήγησης εκταμιεύουν την ανωτερότητά τους σε μεγαλύτερη μερίδα φαγητού, σε καλύτερα κλινοσκεπάσματα, στην αποφυγή των αγγαρειών. *Πάντως ήταν γκάφα αυτό που έκανε ο Τηλέμαχος, γιατί όλοι ξέραμε πως ο Βασίλης πλένει τα ρούχα και τα σεντόνια του ποιητή, και μεσημέρι βράδυ περνάει από το δωμάτιο της διαχείρισης, που τρώνε τα μέλη του γραφείου της ομάδας για να τους πλύνει τα ρούχα.* Επομένως, μέσα από το βιβλίο συ-

νάγεται ότι η αξιολόγηση της ανθρώπινης ζωής είναι προκαθορισμένη και οι σχέσεις εξουσίας, η ανάγκη της ατομικής διάκρισης ξεπερνούν σε ισχύ τις ιδεολογικές διακηρύξεις για μια δικαιότερη κοινωνία ίσων ευκαιριών.

Οι «καλοί» ήρωες είναι αυτοί οι οποίοι αποδέχονται την ευθύνη που τους αναλογεί και δεν χαίρουν των προνομίων που καρπώνεται η υψηλόβαθμη κομματική κάστα και οι διανοούμενοι. Ωστόσο η ηθική στάση των προσώπων αυτών προϋπήρξε της φυλακής και ενδεχομένως οφείλεται ακριβώς στον αποκλεισμό τους από οποιασδήποτε μορφής εξουσία πολιτική ή πνευματική. Επομένως ο συγγραφέας, χωρίς να το δηλώνει, υποβάλλει την άποψη ότι η εξουσία διαφθείρει και γι' αυτό το σχετικό ήθος των ανθρώπων είναι η μόνη σταθερή αλήθεια. *Το γραφείο αποφάσισε ν' ανοίξει αρτισιανό στον περίβολο για να μην τρέχουμε όλη μέρα στο χωριό με τις στάβνες. Στην αρχή σχηματίστηκαν πολλές βάρδιες, ύστερα άρχισαν ν' αραιώνουν, στο τέλος απόμεινα να δουλεύω μόνο εγώ.*

Οι άνθρωποι τύποι του βιβλίου δεν είναι μονοκόμματοι και στερεοτυπικοί. Μέσα από την αφήγηση εξάγεται το συμπέρασμα ότι η ηθική είναι μια κατασκευή της συνείδησης, η οποία ως μορφή ιδεολογίας υποτάσσεται στην ανθρώπινη βιολογία. Στο σημείο αυτό πρέπει να σχολιαστεί ότι ο συγγραφέας δείχνεται εδώ περισσότερο πιστός στον κλασικό μαρξισμό, σύμφωνα με τον οποίον οι υλικές συνθήκες της ανθρώπινης ζωής καθορίζουν τις αξιολογικές κρίσεις, τους θεσμούς και τη συλλογική συνείδηση. Εάν όμως παρατηρήσουμε

Ο Γιάννης Δεληγιάννης είναι καθηγητής φιλολογίας, δίδάκτωρ πολιτικών επιστημών.

στο βιβλίο το πώς η συνείδηση των ανθρώπων παρεμβαίνει σε ζητήματα καθημερινότητας, όπως λ.χ. το ζήτημα της οικονομικής εισφοράς, τότε αντιλαμβάνομαστε πως –παρότι δε δηλώνεται με σαφήνεια– η συνείδηση έχει συνέπειες και στην υλική ζωή των ανθρώπων. Η διαμάχη των στερεοτύπων της υψηλής τέχνης έναντι της κατώτερης λαϊκής κουλτούρας (η οποία γίνεται συνώνυμο της μαζικής κουλτούρας) απασχολεί τον συγγραφέα. Η έννοια της αυθεντίας στην αξιολόγηση της αισθητικής διακωμωδείται έμμεσα, χωρίς να υπάρχει προφανής σχολιασμός από τον αφηγητή και χωρίς διδακτισμούς. *Ο ποιητής μετέφραζε στίχο-στίχο, «το βαλς έτρεχε την ουρά του στο κύμα», ο Συμεωνίδης τον έκοψε, «Αυτός είναι χορός, πώς έχει ουρά;» διαμαρτυρήθηκε.* Έτσι ο Π. Οικονομόπουλος επαναφέρει την υπάρχουσα αντιπαράθεση ανάμεσα στους θεωρητικούς σχετικά με την ποιοτική αποτίμηση του λαϊκού γούστου. Η αναγκαιότητα της περιφρούρησης της υψηλής κουλτούρας από τους εκπροσώπους της Σχολής της Φραγκφούρτης είχε οδηγήσει σε θεωρητικές εξάρσεις διαποτισμένες με έναν κάποιο ελιτισμό. Ειδικά ο Η. Marcuse θεωρούσε¹ ότι η υψηλή κουλτούρα είναι η κιβωτός των υψηλών ανθρώπινων αξιών, του καλού γούστου. Γι' αυτό είναι η μόνη επαναστατική δύναμη και πρέπει να μείνει αλώβητη από τη μαζική παραγωγή της σύγχρονης κοινωνίας. Βέβαια υπογράμμιζε ότι υπήρχε αυθεντική λαϊκή κουλτούρα στην προβιομηχανική εποχή που διεφθάρη από τον καπιταλισμό. Οι εκπρόσωποι των cultural studies (Αγγλική Σχολή) κατηγόρησαν τους εκπροσώπους της παραδοσιακής μαρξιστικής αισθητικής ως αποκομμένους από τη λαϊκή δημιουργία και υποστήριξαν ότι είναι τουλάχιστον παραπλανητικό να αναφέρεται κανείς συνεχώς στην πολιτισμική και πολιτική παρακμή² και να περιορίζει τις προοπτικές ανόδου μόνο σε ένα μικρό τμήμα των διανοουμένων.

ΤΟ ΘΩΣ ΤΩΝ ΗΡΩΩΝ ΣΤΗΝ «ΑΡΙΣΤΕΡΗ» ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

Η ηθική συγκρότηση των προσώπων είναι ίσως το πιο ενδιαφέρον σημείο

του βιβλίου. Οι αγωνιστικές περγαμινές των προσώπων στους *Εξορίστους* δεν συνεπάγονται ηθική ολοκλήρωση. Στο μυθιστορηματικό κόσμο του Οικονομόπουλου δεν υπάρχει αναγκαστικά η σχηματική συμμετρία *αριστερός αγωνιστής = καλός άνθρωπος*. Οι χαρακτήρες υποτάσσονται στις προσλαμβάνουσες των φαντασιώσεων μεγαλείου, στις εξουσιαστικές τους τάσεις, στα συμπλέγματα κατωτερότητας ή ανωτερότητας.

Πολλές φορές οι συγγραφείς με αριστερές καταβολές, στην προσπάθειά τους να αντισταθμίσουν την πολιτική ήττα της Αριστεράς με την ηθική της υπεροχή, καταφεύγουν σε υπερβαλυστευμένες χαρακτήρων, που εμφανίζονται ως καρικατούρες, ως μέσα σχολιασμού καταστάσεων. Έτσι στην «Εντολή» της Διδώς Σωτηρίου ο Μπελογιάννης, η Έλλη Παππά παρουσιάζονται όχι μόνο σαν τέλειοι αγωνιστές αλλά και ως ιδανικοί σύντροφοι, φίλοι, εραστές κ.λπ. Το στατικό ήθος των προσώπων πέρα από την αναληθοφάνεια γεννά και ερωτηματικά για τους σκοπούς που υπηρετεί. Η σκιαγράφηση των χαρακτήρων διαφοροποιείται στην *Αρραβωνιαστική του Αχιλλέα* της Α. Ζέη, όπου η αγωνιστικότητα δεν επαρκεί για να καλύψει όλα τα προβλήματα στην ανθρώπινη συνύπαρξη, να εξαγνίσει τις επιθυμίες. Έτσι, στους *Εξορίστους*, οι χαρακτήρες των ηρώων υπηρετούν μόνο τις δικές τους επιδιώξεις και όχι του συγγραφέα. Υπάρχουν πραγματικοί μέσα στις αντιφάσεις που τους κάνουν να αυτοδιαψεύδονται, να έχουν ταπεινές επιδιώξεις, συμφεροντολογισμό και ταυτόχρονα υψηλό «πολιτικό φρόνημα».

Ο συγγραφέας διαπραγματεύεται το θέμα της ζωής σε συνθήκες αιχμαλωσίας. Ανάλογα παραδείγματα από τη λογοτεχνική παράδοση μπορούν να αναφερθούν το *Νούμερο 31328* του Ηλία Βενέζη (1931) και η *Ιστορία ενός αιχμαλώτου* του Στρατή Δούκα (1929). Χωρίς να υπεισέλθει κανείς σε μια διεξοδική καταγραφή των στυλιστικών συγγενειών και διαφορών, μπορεί να επισημάνει ότι και για τους δύο προηγούμενους συγγραφείς το ιστορικό βίωμα (η Μικρασιατική εκ. τραπεζία και

η αιχμαλωσία) είναι εξαιρετικά επίκαιρο, γεγονός που επηρεάζει τη συγκινησιακή φόρτιση. Στην περίπτωση του βιβλίου *Οι εξορίστοι* του Π. Οικονομόπουλου, η συγκινησιακή φόρτιση είναι εσωτερική αλλά οι κρίσεις του συγγραφέα για το ηθικό ποιόν των ηρώων του αφήνονται στην ελεύθερη επιλογή του αναγνώστη. Ο αναγνώστης επιλέγει να σπλητεύσει ηθικά την στάση των προνομιούχων μελών της κοινωνίας της φυλακής και όχι ο αφηγητής, ούτε καν ο συγγραφέας. Εξάλλου η εξωτερική νηφαλιότητα δεν είναι μόνο αποτέλεσμα της χρονικής απόστασης του συγγραφέα από το ιστορικό βίωμα αλλά δείγμα της πρόθεσής του να χρησιμοποιήσει το ιστορικό βίωμα ως υλικό για κοινωνιολογική ανάλυση.

Συμπερασματικά, για να αντιληφθούμε τη στοχοθεσία του βιβλίου, πρέπει να υπερβούμε τη φιλολογική παράδοση της ιστορικής κατάθεσης για τα χρόνια της εξορίας. Το ζήτημα για τον συγγραφέα δεν είναι να δικαιώσει τα ιδανικά της ηττημένης Αριστεράς, κάτι το οποίο δοκιμάστηκε σε αρκετές λογοτεχνικές απόπειρες. Κύριο μέλημά του είναι η μελέτη της ανθρώπινης φύσης στις διαπροσωπικές της σχέσεις, δηλαδή η συγκρότηση κοινωνίας. Η στάση του από μόνον σε οργανωμένη κοινότητα και οι πράξεις του σε σχέση προς το δικαιοσύστημα της ομάδας των φυλακισμένων είναι τα θέματα που δείχνουν να κεντρίζουν την έμπνευσή του. Εξάλλου, η κοινωνία, πριν αποκτήσει τη νοηματική της σύνδεση με τη βούληση του κράτους μέσα από τον προστατευτισμό των θεσμών, είχε αρχικά την έννοια της κοινής συμπαράταξης ανθρώπων για τη διευθέτηση οικονομικών σχέσεων. Γι' αυτό και στο έργο του Π. Οικονομόπουλου οι ανθρώπινες προθέσεις στις κοινωνικές συναναστροφές των ανθρώπων έχουν οικονομικό αντίκρουσμα, δηλαδή κέρδος και εξουσία.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Adorno T. / Lowenthal L. / Marcuse H. / Horkheimer M., *Τέχνη και μαζική κουλτούρα*, εκδ. Ύψιλον, Αθήνα 1984.
2. Για περισσότερα βλ. Williams R., *Κουλτούρα και Ιστορία*, εκδ. Γνώση, Αθήνα 1994.

Στο προηγούμενο τεύχος, στη σελ. 61, την πρώτη της στήλης του «Βιβλίου», ο γνωστός δαίμων απάλειψε το όνομα του Ν.Δ. Τριανταφυλλόπουλου, συγγραφέα του σημειώματος με τίτλο «Στα ψηλά βουνά». Ζητούμε συγγνώμη από τον εκλεκτό συνεργάτη και από τους αναγνώστες μας.

Β ΚΡΙΤΙΚΗ βιβλίου

Ανθολογία Κωστή Παλαμά

Ανθολογία Κωστή Παλαμά,
Επιμέλεια Κ.Γ. Κασίνης,
εκδ. Πατάκη, Αθήνα 2004, σελ. 768.

Φωτεινή η παρουσία του **Βάσου Βαρίκα** στη νεοελληνική κριτική, μας προσφέρεται μέσα από τους συγκεντρωτικούς τόμους με το γενικό τίτλο *Συγγραφείς και Κείμενα*.

Ο **Αλέξης Ζήρας** επιμελείται με ιδιαίτερη φροντίδα την έκδοση του 5ου τόμου που περιλαμβάνει τις κριτικές του στην εφημερίδα *Τα Νέα* από το 1945-1955 και εν συνεχεία στην εφημερίδα *Το Βήμα* ως το 1956. Σε παράρτημα δημοσιεύονται οι κριτικές που δημοσίευσε ο Βαρίκας στο *Βήμα* κατά τη διάρκεια του 1960 (εκδ. Ερμής, 2004).

Χρόνος και τόπος της παιδικής ηλικίας και κατ' επέκταση η εποχή της μαθητείας διαπερνά το έργο των συγγραφέων σε όλη τους τη ζωή. Ο **Oliver Rolin** υποστηρίζει αυτή τη θέση γράφοντας ένα εξαιρετικό βιβλίο στις σελίδες του οποίου σκιαγραφούνται τα *Τοπία καταγωγής* (μετάφραση: **Έφη Γιαννοπούλου**, εκδ. Άγρα, 2004) πέντε συγγραφέων γεννημένων στο γύρισμα του 19ου αιώνα: **Χέμινγκγουεϊ**, **Ναμπόκοφ**, **Μπόρχες**, **Μισώ**, **Καουαμπάτα**. Το ενδιαφέρον της αφήγησής του βρίσκεται κυρίως στο μεικτό είδος που καλλιεργεί: κείμενα ² ασισμένα στα κείμενα των άλλων σε μία αναπαράσταση μυθοπλαστική.

Εξήντα χρόνια μετά το θάνατο του Κωστή Παλαμά, αυτής της επιβλητικής, πολυσύνθετης προσωπικότητας που «σφράγισε βαθιά το πεπρωμένο της λογοτεχνίας μας», σύμφωνα με τον Κ.Θ. Δημαρά, ο πανεπιστημιακός Κ.Γ. Κασίνης, ένας απ' τους εγκυρότερους παλαμογνώστες, κυκλοφόρησε μια ανθολογία του ποιητικού του έργου, έναν πλουσιότατο και χρησιμικότατο τόμο, που φέρνει πιο κοντά στην εποχή μας και στους αναγνώστες, τους παλιούς και νέους φίλους, τον σπουδαιότατο αυτό νεοέλληνα ποιητή.

«Το ποιητικό έργο του Παλαμά καλύπτει μια πεντηκονταετία και απλώνεται σε είκοσι και πλέον συλλογές, με αποτέλεσμα να μην είναι γνωστό στο σύνολό του παρά μόνον στους ειδικούς. Για να γίνει προσιτό στους πολλούς, και μάλιστα τα πιο αξιόλογα μέρη του, κατά την άποψη του εκάστοτε ανθολόγου και την αισθητική της εποχής, προέκυψε η ανάγκη της ανθολόγησής του», γράφει ο Κ.Γ. Κασίνης στην πολυσέλιδη και κατατοπιστικότητα εισαγωγή του. Η παρούσα ανθολογία έρχεται ύστερα από πέντε ξενόγλωσσες (τρεις στα γαλλικά, μία στα αγγλικά, μία στα ιταλικά) και τρεις στο πρωτότυπο, που είχαν προηγηθεί. Ο Κ.Γ. Κασίνης αποτιμά τόσο τις ξενόγλωσσες όσο και τις ελληνικές ανθολογίες, στις οποίες μάλιστα στέκεται ιδιαίτερα, παραθέτοντας με επιχειρήματα τις ελλείψεις και τα προτερήματά τους και τεκμηριώνοντας την ανάγκη για μια νέα ανθολογία, μετά την *Εκλογή* του Λεάνδρου Κ. Παλαμά (1936), την *Ανθολογία* των Γ.Κ. Κατοιμίπαλη και Αντρέα Καραντώνη (1973) και την ανθολόγηση του Ηλία Λάγιου (2001).

«Στόχος είναι να δοθεί μια πανοραμική άποψη της παλαμικής ποίησης, χωρίς να παροπλίζεται ποτέ το αισθητικό κριτήριο κατά την επιλογή», τονίζει ο Κασίνης, «άλλωστε, το κριτήριο της αντιπροσωπευτικότητας δεν αντιστρατεύεται το αισθητικό. Γι' αυτό ανθολογούνται ποιήματα και αποσπασματα

από όλες τις εποχές, τα είδη, τους τρόπους, τις μετρικές καινοτομίες, για να φανεί η εξελικτική προοπτική της παλαμικής ποίησης μέσα σε μισό αιώνα, αλλά και η πρωτεϊκότητα του δημιουργού της, που δεν έπαψε ποτέ να ψάχνει, να δοκιμάζει, να πειραματίζεται». Ο ανθολόγος εξηγεί και την επιλογή του να κρατήσει έναν ή δύο ή ελάχιστους στίχους από πολύστιχα ποιήματα («την κατορθωμένη στιγμή» της ποίησης του Παλαμά), αφήνοντας το εγχείρημά του να κριθεί από ειδικούς και αναγνώστες.

Εξαιρετικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι συγκριτικοί πίνακες των τεσσάρων ελληνικών ανθολογιών που συνέταξε ο Κ.Γ. Κασίνης, αφού ολοκλήρωσε τη δική του ανθολογία, στους οποίους φαίνονται οι κοινές αλλά και οι διαφορετικές επιλογές των ανθολόγων. Η συγκεκριμένη δουλειά προσφέρεται για περαιτέρω μελέτη και εξαγωγή συμπερασμάτων.

Η ανθολογία συμπληρώνεται με γλωσσάριο, υπόμνημα κυρίων ονομάτων και μια περιεκτικότατη εισαγωγή-μικρή μελέτη στο ποιητικό σύμπαν του Κωστή Παλαμά. Ο μελετητής διατρέχει με πληρότητα και ενέργεια τις ποιητικές συλλογές του Παλαμά από την πρώτη, *Τα τραγούδια της πατρίδας μου* (1886), έως την τελευταία, *Βραδινή φωτιά* (1944), και εντοπίζει τους σπουδαιότερους «τόπους» και «τρόπους» της ποίησής του, τους οποίους και αποκαλύπτει μέσα από συγκεκριμένους στίχους. Να μερικοί τέτοιοι παλαμικοί τόποι: η ευτραπεία, ο έρωτας, ο Ήλιος, το Βυζάντιο, το ταξίδι, η πατριδολατρία, ο αρχαίος ελληνικός κόσμος, η γενέθλια γη, η Ανατολή, το αττικό τοπίο, ο θάνατος και το πένθος, ο φόβος και η μοναξιά, και κυρίως η ίδια η ποίηση με τις φωνές, τους ρυθμούς, τους στίχους και τους ήχους της. Γιατί για τον Παλαμά η ανάγκη της ποίησης «δεν προήλθε από μια θεώρηση του κόσμου, αλλά επιτακτική, από καθαρώς εσώτερες ψυχικές παρορμήσεις» (Κ.Θ. Δημαράς) και «όλοι οι τόποι, οι τρόποι, τα μέσα, οι έρωτες δεν είναι παρά όψεις της μιας και μοναδικής του αγάπης, της Ποίησης με την οποία έζησε από τα πρώτα χρόνια του ως το τέλος της ζω-

ής του, πλάθοντας και ξαναπλάθοντας το ίδιο τραγούδι» (Κ.Γ. Κασίνης).

Αυτόν λοιπόν τον παθιασμένο ποιητή, που σύμφωνα με τον Ηλία Λάγιο «έκανε το ποίημα κατοικία του», μας (ξανα)συστήνει με την ανθολογία του ο Κ.Γ. Κασίνης, προτείνοντας να (ξανα)γευτούμε τον ηδυσμένο του λόγο. Ο πολυσέλιδος, καλαίσθητος και επιμελημένος τόμος βοηθά σημαντικά στην

αναθέρμανση του ενδιαφέροντος για την παλαμική ποίηση και παράλληλα συμβάλλει στην «πιο υποψιασμένη ανάγνωσή της, την καλύτερη κατανόησή της και την δικαιότερη αποτίμησή της», κάτι που επιθυμούσε και ο ίδιος ο ποιητής όσο ζούσε, προσφέροντας πολλά κλειδιά για μια μεθοδική εξέταση του έργου του.

Παναγιώτης Στυλ. Σκορδάς

Το Χρονικό της Ορμούλιας

Χαράλαμπος Κ. Παπαστάθης,
Το Χρονικό της Ορμούλιας,
εκδ. University Studio Press,
Θεσσαλονίκη 2004, σελ. 107.

Γνωρίζουμε την Ορμούλια ως τόπο του Πατριαρχικού και Σταυροπηγιακού Κοινοβίου του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου, το οποίο είναι Μετόχιο της Ιεράς Μονής Σίμωνος Πέτρης Αγίου Όρους. Και όσοι έστω και ακροθιγώς γνωρίσαμε τον Νίκο Γαβριήλ Πεντζίκη, θυμόμαστε την αγάπη και τον σεβασμό του για την Ορμούλια, όπου και ετάφη τελικώς, αφού, όπως έλεγε, «πουθενά αλλού δεν θα λυώσω».

Το ανά χείρας «τοπικό χρονικό», αποτελεί την πρώτη έκδοση ανεκδότου χειρογράφου το οποίο βρέθηκε στη λεγομένη «Συλλογή Βλαχογιάννη προ της ιδρύσεως των Γενικών Αρχείων του Κράτους», με την ένδειξη: «Χειρόγραφα απομνημονεύματα καλογήρου περί των σφαγών της Χαλκιδικής τω 1821, αγορασθέντα εν τω καταστήματι Δ. Σταΐκου, οδός Πανδρόσου 57». Μετά το Χρονικό των Σερρών του Παπα-Συναδινού, που καλύπτει την περίοδο 1597 έως 1642, είναι το δεύτερο, δημοσιευμένο εδώ για πρώτη φορά, χρονικό από τον Μακεδονικό χώρο: πρόκειται για μία εν είδει ημερολογίου καταγραφή των σφαγών, φορολογικών πιέσεων και επιδρομών στην Χαλκιδική, από το 1821 έως το 1837, όπως τα βίωνε στον μικρόκοσμό του ένας βαθιά θρησκευόμενος αγρότης της κωμόπολης Ορμούλια.

Το χειρόγραφο, το οποίο μέχρι τώρα δεν ήλκυσε τους ερευνητές, αγοράστηκε στις 28 Οκτωβρίου του 1920 αντί δραχμών διακοσίων, από κάποιον Ηλία Βλάχο. Ήταν άτιγλο, έλαβε δε τον τίτλο «Χρονικό της Ορμούλιας» από τον πρώτο άνθρωπο που το έφερε στο φως, τον Χαράλαμπο Κ. Παπαστάθη, αρχικά σε τέσσαρες ομιλίες του, και τώρα σε μορφή βιβλίου.

Ο χρονικογράφος-συγγραφέας δεν δηλώ-

νεται, το ίδιο και η οικογενειακή του κατάσταση. Στο ευρετήριο της Αρχαικής Υπηρεσίας εκφράζεται η εκδοχή ότι πρόκειται πιθανώς για μοναχό ή κληρικό, μετριάς παιδείσεως, ενώ στη Συλλογή Βλαχογιάννη προσδιορίζεται ως καλόγερος. Ο Χαράλαμπος Κ. Παπαστάθης βλέπει σ' αυτόν έναν βαθύτατα θρησκευόμενο άνθρωπο, το έργο του οποίου είναι γεμάτο από θεοκρατικές ερμηνείες ιστορικών γεγονότων, ο οποίος παραπονείται που οι ιερείς της ιδιαίτερης πατρίδας του δεν του επέτρεπαν ν' ανεβαίνει συχνά στον άμβωνα και να αναγιγνώσκει μαρτύρια αγίων, αυξάνοντας έτσι το τάλαντο που ο Θεός τού είχε χαρίσει. Ο Χ. Παπαστάθης καταλήγει στο συμπέρασμα ότι ο συγγραφέας δεν ήταν μοναχός, ούτε είχε δεχθεί ποτέ χειροτονία, αλλά ότι ήταν λαϊκός, ο οποίος έγινε κατώτερος κληρικός.

Όπως εξηγεί, «Κατά τους υστεροβυζαντινούς χρόνους, εξ αιτίας της βαθμιαίας εδαφικής υποχώρησης της αυτοκρατορίας και της καταπίεσης της Ορθόδοξης Εκκλησίας από ετερόθρησκους και αλλόθρησκους εισβολείς, ο αριθμός των ιερωμένων είχε αισθητά μειωθεί. Έτσι, εντός του εκκλησιαστικού οργανισμού άρχισε ευρεία χρησιμοποίηση των λαϊκών... Λαμβάνοντας οι λαϊκοί με χειροθεσία την ιδιότητα του κατώτερου κληρικού, συνήθως του αναγνώστη, νομιμοποιούνταν πλέον στην άσκηση εκκλησιαστικού διδακτικού έργου, ειδικότερα του κηρύγματος». Οι ελάχιστες αυτοβιογραφικές νύξεις, ο γραφικός χαρακτήρας και το χρονικό πλαίσιο, επέτρεψαν την ταύτιση του χρονικογράφου με τον αναγνώστη Γιαννάκη που ο ίδιος αυτοπροσδιορίζεται ως εξής: «Το παρόν βιβλίο υπάρχει κτήμα αναγνώστου του Γιαννάκη/ο εξ ορμυλίας. εις τους 1830 χρόνους. σεπτέμβρι(ου) 25, δια γρό(σια) 18 το αγόρασα».

Στο χρονικό του ο αναγνώστης-Γιαννάκης καταγράφει τις ταλαιπωρίες των συντοπιτών του έναντι των κρατούντων Οθωμανών, και την πικρία για τις αδικίες που υφίστανται, ανάγει όμως τα πάντα σε ζητήματα πίστεως

Ψάχνοντας βρίσκεις την θαυμάσια εργασία του **Χάρολντ Νίκολσον** για τον *Μπαίρον. Το τελευταίο ταξίδι* (πρόλογος: **Σώτη Τριανταφύλλου**, μετάφραση: **Βαγγέλης Κατσάνης**, επιμέλεια: **Αχιλλέας Κυριακίδης**, εκδ. Μελάνι, 2004). Ο συγγραφέας απορρίπτει τη ρομαντική θεωρία που προτάσσει τη φιλελληνική εκδοχή για το ταξίδι του Μπαίρον στην Ελλάδα, και αναδεικνύει την ψυχολογική πλευρά των επιλογών του. Μήπως όμως οι επιλογές του είχαν την καταγωγή τους σ' αυτό ακριβώς το σύστημα αξιών, τη ρομαντική διάχυση ιδεών φυγής που ξεπερνά την ταπεινωτική εκδοχή ζωής με ένα ηρωικό πέρας προς μια τολμηρή και αγωνιστική πράξη;

Πος της μνήμης: «... Τον τόπο που γεννήθηκες δεν θα τον ξεχάσεις ποτέ...», *Οι απελάσεις του 1964. Μαρτυρίες Ελλήνων Κωνσταντινουπολιτών* (πρόλογος: **Ελευθέριος Α. Φερεκίδης**, εισαγωγή: **Γιάννης Ν. Δρίνης**, εκδ. Τσουκάτου, 2004): ένα βιβλίο όπως αυτό προσπαθεί να επαναφέρει στο προσκήνιο το θέμα των Ελλήνων ομογενών της Πόλης, που απελάθηκαν το '64 και, ανεξάρτητα από τη μικρή ή μεγαλύτερή του εμβέλεια, συμβάλλει αποφασιστικά στην ιστόρηση και γνωστοποίηση των γεγονότων μέσα από την προφορική μαρτυρία των παθόντων.

Από τον Μάρτιο ως τον Σεπτέμβριο του 1951 ο **Μ. Καραγάθης** δημοσίευε στην εφημερίδα *Βραδυνή*

μια διασκευή της Ιλιάδας και της Οδύσσειας που για καλή μας τύχη μπορούμε τώρα πια να τη χαρούμε σε μια επιμελημένη έκδοση, χάρη στη φροντίδα του **Θανάση Θ. Νιάρχου** και στην εικονογράφηση του **Αλέκου Φασιανού**: *Ο πόλεμος της Τροίας και οι περιπέτειες του Οδυσσέα* (εκδ. Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», 2004). Οι γοητευτικοί μύθοι αναπλασμένοι από τον δεξιότητά της αφήγησης Καραγάτση διατηρούν ύστερα από 54 χρόνια τη ζωντάνια και την γλαφυρότητά τους στο ακέραιο.

Βαρύνουσα σημασία εξακολουθεί να έχει η σκέψη του **Νόαμ Τσόμσκι**, καθώς συστηματικά εξετάζει τις συνθήκες που έχουν δημιουργήσει οι ΗΠΑ στον κόσμο και τους κινδύνους που διατρέχει το ανθρώπινο είδος από αυτή την ηγεμονική πολιτική. Στο βιβλίο του *Ηγεμονία ή επιβίωση* (μετάφραση: **Γιώργος Καλαμαντίης**, εκδ. Πατάκη, 2004) με άκρα αμεσότητα αναλύονται οι μεθοδεύσεις της αμερικανικής κυβέρνησης για την διατήρηση του ηγεμονικού ρόλου και γίνεται αντιληπτή η στάση της υπερδύναμης σε ζητήματα καταστρατήγησης διεθνών θεσμών, η επιλογή της άσκησης κρατικής τρομοκρατίας, αλλά και η συστηματική παραπλανητική προπαγάνδη της αναγκαιότητας αυτών των στρατηγικών επιλογών.

Για τον **Στρατή Τσίρκα** και τις **Ακυβέρνητες**

και αναζητά την απάντηση στα όσα συμβαίνουν στον **Θείο Λόγο**. Ψέγει ακόμη τους ιερείς της **Ορμύλιας** για φανυλότητα, απληστία, και ενασχολήσεις με κοσμικές δραστηριότητες, όπως και αυτούς τους λαϊκούς προύχοντες που διέβαλλαν τους άλλους στους **Τούρκους**.

Ως τοπικό χρονικό, είδος ιστοριογραφίας που είχε σημαντική ανάπτυξη και διάδοση από την Άλωση έως τα μέσα του 19ου αιώνα, και υπήρχε παράλληλα με την χρονογραφία από κτίσεως κόσμου, «**Το Χρονικό της Ορμύλιας**» είναι ένα συγκινητικό και γλαφυρό κείμενο που μας προσφέρει εκ του σύνεγγυς γνώση και μας εισάγει άμεσα, με τον

τρόπο του ντοκουμέντου, στην μικρού βεληνεκούς ιστορία που ξεδιπλώνεται εμπρός μας. Διαπνέεται από μεγαθυμία, αξιοπρέπεια και ήθος απέναντι στα ανθρώπινα, ακόμη και τις πιο σκληρές τους πτυχές. Κι όταν ο συγγραφέας του, ο ένθεος και απλός, μας απευθύνει τον λόγο, ως να ήμασταν εκεί, παρόντες, μας καθιστά όχι απλώς θεατές, αλλά συμπαίκτες στο «ιστορικό» παιχνίδι. Το παιχνίδι όμως που τελικά δεν είναι παρά έκφανση της υπεράνω χρόνου θέλησης της οποίας δημιουργήματα είναι παίκτες και παίγνια, αναγνώστες και ακροώμενοι.

Μαρία Α. Τσάτσου

Χρονικό μιας προαναγγελθείσας ενηλικίωσης

Αρχοντούλα Διαβάτη,
Στη μάνα του νερού –χρονικό–
εκδ. Το Ροδακίό.

Η Ανατολή, το πρόσωπο αυτού του χρονικού, μας ομολογεί πως πριν από τον εργάτη πατέρα της, πριν από τη Νομική και τον αποχαιρετιστήριο λόγο του Μάνεση, πριν από το Πολυτεχνείο του '73, κατάγεται από τα τεύχη του *Διαβάξω* και της *Σκούπας*, από το σινεμά και τις θεατρικές παραστάσεις και κυρίως από ένα σύμπαν αναγνώσεων, που κατοικείται από τους ήρωες, από τις ηρωίδες των μυθιστορημάτων, των διηγημάτων και των στίχων.

Και όπως γίνεται προφανές μέσα από τις συνεχείς παραπομπές στις ζωές της τα αναγνώσματα, οι ηρωίδες και οι ήρωες όλων μαζί των βιβλίων μοιάζει τελικά να είναι πάντα ένα και το αυτό πρόσωπο, που νομιμοποιείται να είναι όλοι οι χαρακτήρες μαζί, ένα μόνον πρόσωπο που δικαιούται να χωράει όλες τις αντιφάσεις και να βιώνει όλα τα συναισθήματα. Ένα πρόσωπο εν τέλει αυτόνομο και αυτοθεσπισμένο, στο βαθμό που η αυτονομία συνίσταται στην πολυτέλεια να κατακτά κανείς κάθε θέση, κάθε ρόλο πέρα από τους ρόλους και τους νόμους που επιβάλλονται από τη ζωή.

Η Α. Διαβάτη είναι περισσότερο από συγγραφέας, αναγνώστρια. Τα υλικά της τέχνης της είναι οι καθημερινές στιγμές, ειδωμένες όμως έτσι ώστε να γίνουν κάποτε –ή επειδή άραγε είναι από τα πριν;– κείμενο. Η Α. Διαβάτη είναι μια αναγνώστρια συγγραφέας. Και αυτό που αναζητά από τη λογοτεχνία, μαζί με την Ανατολή, είναι η αυτονομία. Θέλει να γίνει μια ηρωίδα κειμένου. Μας λέει: *Ταντιζόμουν με όλους τους ήρωες*

των βιβλίων που διάβαζα... θέλω να προλάβω να ζήσω με όλους μου τους εαυτούς... – κάτι που μόνον στη χώρα της τέχνης φαίνεται πως επιτρέπεται.

Ο ρόλος της αναγνώστριάς και της συγγραφέως μερδεύονται συνεχώς, πλέκονται, όχι μόνον διότι στο κείμενό της παρεμβάλλονται κείμενα, αλλά και διότι ζει σαν να διαβάξει τη ζωή και τα συμβάντα σαν να ήταν κείμενο. Ζητά και τη λύση και τον παίκτη. Ζητά την εξουσία του δημιουργού πάνω στο δημιούργημα. Ζητά να είναι δημιούργημα του εαυτού της. Σαν να ζητά να την αφήσει η «πάθηση της εφηβείας» να ενηλικιωθεί επιτέλους, να νιώσει μια ευτυχία για ενηλικίους, να πάψει το ασύμπτωτο του βίου.

Κάτω απ' αυτή την οπτική, το χρονικό που μας δωρίζει μοιάζει να είναι ένα Χρονικό μιας προαναγγελθείσας ενηλικίωσης. Μιας ενηλικίωσης που συνεχώς προαναγγέλλεται αλλά και αναβάλλεται εξαιτίας της εξουσίας που ασκούν τα μικρά συμβάντα. Μας λέει: «πίστη ή προσμονή πως θα γίνει κάποια μέρα κάτι πολύ ωραίο με τη ζωή μου». Ή στο επίμετρο: «πάντα πίστευε πως αν πέθαινε ο πατέρας της θα 'χε το ελεύθερο να κάνει κάτι εξαιρετικό στη ζωή της Δεν ήξερε τι... Όταν όμως πέθανε ο πατέρας της ήταν ήδη αργά».

Και αργότερα, μετά την παράταση που ξαναπαίρνει: «αν ήταν αρνητικό, θα γινόταν μια γυναίκα άλλη. Θα έλεγε αντίο... θα ζούσε ανοιχτή στον κόσμο και χαρούμενη σαν τσιγγάνα».

Σαν να υπήρχε πάντα ένας όρος, μια έκβαση, καλή ή κακή, πάντως ένα γύρισμα της μοίρας από τα έξω, κάτι το οποίο ανατρέποντας την πλοκή θα καθόριζε σαν μια απόφαση αόρατου συγγραφέα τη ζωή της από και πέρα. Και μπορεί τα μικρά ή τα μεγάλα

συμβάντα να αναβάλλουν την ενηλικίωση, αλλά ταυτόχρονα γίνονται τα υλικά της τέχνης της, που τη μεταμορφώνουν σε υποκείμενο, σε συγγραφέα. Και δεν ξέρω να υπάρχουν ανήλικοι συγγραφείς.

Υπηρέτης δύο αφεντάδων, της λογοτεχνίας και της ζωής, που δεν συμπίπτουν, η Α. Διαβάτη μας χαρίζει ένα βιωματικό κείμενο που αν και αναφέρεται σε μια γενιά, δεν χαρακτηρίζεται από αυτήν ούτε τη χαρακτηρίζει, αφού αφήνεται τελικά να οριστεί από το σύμπαν των μικρών πραγμάτων που είναι η ουσία και η γεύση της ζωής. Το Πολυτεχνείο και η ομιλία του Μάνεση ωχριούν σε σημασία μπροστά στη δύναμη των λογοτεχνικών θραυσμάτων που παρατίθενται.

Την προσήλωσή της δεν την διεκδικούν τα ιστορικά συμβάντα της γενιάς της, αλλά η αισθητική και η σημασία των μικρών πραγμάτων. Σβήστρες, μολυβιές, κατσαρόλες, κίτρινα φουστάνια με άσπρες νεβρίδες, μαγαζάκια κουλούρια, φίλες σαν κούκλες, περιγραφές των υλικών σωμάτων και των ενδυμάτων τους. Βάζα στο χλω, μπόγοι με κουρέλια, φιγούρες, άσπρες πόρτες από το λοιμωδών... «Τα πράγματα υφασμένα μαζί με τα συναισθήματα και τις καθημερινές ιστορίες» όπως η ίδια λέει. Ένας γυναικείος λόγος όπου τα σώματα βιώνονται ως τέτοια και αρκούν. Περιέχουν τα συναισθήματα. Τα οποία δεν χρειάζεται να δηλωθούν παρ'όσον υποκειμενικά και βιαστικά.

Πράγματι, ο τρόπος με τον οποίο περιγράφεται το συναισθήμα είναι σαν η συγγραφέ-

ας να βρίσκεται μια στιγμή μπροστά. Η στιγμή καταλύεται από μια άλλη στιγμή. Η μια στιγμή προλαβαίνει την άλλη. Στιγμές πληρότητας δεν υπάρχουν. Μένει πάντα κάτι το αχώρητο, κάτι που το βάθος και η έντασή του δεν μπορεί να περιγραφεί, κάτι που περισεύει και μένει εκτός, οι άκριες του καμβά της αφήγησης που φιλοδοξεί να χωρέσει ξανά σε ένα άλλο κείμενο.

Ο λόγος της είναι σωματικός, έστω και αν το σώμα έχει υποκατασταθεί από το σώμα του κειμένου και το κείμενο τελειώνει όταν σβήνονται οι μακριές μαύρες μολυβιές από το σώμα της Ανατολής, όταν σβήνεται αυτό που είχε γραφτεί πάνω στο σώμα της σαν ενδεχόμενο ακρωτηριασμού: η ασθένεια της εφηβείας.

Δεν ξέρω γιατί η Α. Διαβάτη αποκάλυψε την ηρωίδα Ανατολή και όχι Μαρία ή Σοφία ή Ελένη, αυτό όμως δεν έγινε τυχαία όπως αφήνεται να εννοηθεί στο εμβόλιμο κεφάλαιο περί ονοματοθεσίας.

Πάντως η ενήλικη Α. Διαβάτη πράγματι ανέτειλε μέσα από το κείμενό της, μέσα από αυτή την εξουσία των μικρών συμβάντων. Φάνηκε, κάνοντας ορατά τα αόρατα της ζωής της. Κι αν μένει πάντα το σώμα του κειμένου ερμητικό μπροστά στη βία της ερμηνείας. Την ηρωίδα δεν την λένε Σκοτεινή ούτε Ηχώ ούτε Πηνελόπη. Τη λένε Ανατολή και ζει μια καινούργια ζωή, δίχως κάτι το εξαιρετικό, όμως μιας συγγραφώς ήδη, μιας συγγραφώς που τη λένε Αρχοντούλα Διαβάτη.

Νίκη Γιάνναρη

Πολιτείς του έχουν γραφτεί και συζητηθεί πολλά. Ωστόσο, η επανέκδοση της τριλογίας από τις εκδόσεις «Κέδρος» (2005): Η Λέσχη, Αριάννη, Η Νυχτερίδα, σχολιασμένη από την κατεξοχήν μελετήτρια του έργου του Χρύσα Προκοπάκη, είναι ένα εκδοτικό γεγονός, που πραγματοποιείται 40 χρόνια μετά την ολοκλήρωση της πρώτης έκδοσης. Η νέα σχολιασμένη μορφή της τριλογίας προσφέρει τη δυνατότητα σε νεότερες γενιές να απολαύσουν τον μυθιστορηματικό οίστρο του Τσίρκα, αλλά και να γνωρίσουν τα ιστορικά περιστατικά μέσα από τα οποία αρθρώνεται η μυθοπλασία, μιας και η διασύνδεση της ιστορίας με τη μυθιστορηματική πλοκή είναι μία από τις σημαντικότερες επιτεύξεις αυτού του έργου.

ο χαρτοκόπτης

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

♦ Από το Πανεπιστήμιο Πειραιώς και στη σειρά «Ιδέες και πρόσωπα» εκδόθηκε το βιβλίο του **Κώστα Παπαϊωάννου**, *Από τον αρχαιοελληνικό στον ευρωπαϊκό ουμανισμό* (επιμέλεια έκδοσης: **Θανάσης Καλαφάτης**, Πειραιάς 2004). Η μελέτη του Παπαϊωάννου κινείται στο μεταίχμιο των αναζητήσεων του σχετικά με το περιεχόμενο του κλασικού ανθρωπισμού και τον σχετικό προβληματισμό της μαρξιστικής θεωρίας.

♦ Οι *Θεωρίες της Δημοκρατίας* του **Manfred G. Schmidt** (εκδ. Σαββάλας, επιστημονική επιμέλεια: **Δημοσθένης Δώδος**, μετάφραση: **Ελευθερία Δεκαβάλλα**, επίμετρο: **Γιώργος Πάσχος**, 2004) είναι ένα έργο που παρουσιάζει συστηματικά όσο και κριτικά τα θεωρητικά αλλά και τα συγκυριακά ζητήματα της δημοκρατίας. Αναλύονται οι απόψεις των στοχαστών από τον Αριστοτέλη ως τις οικονομικές θεωρίες των νεο-πλουραλιστών, των φεντεαλιστών και των νεοκορπορατιστών. Στο επίμετρο ο καθηγητής Γιώργος Πάσχος υπογραμμίζει τη σημασία του έργου αυτού συσχετίζοντας τις θεματικές του με τον αμερικανισμό και την ηθική του πολέμου.

♦ Στις *Ανιχνεύσεις* του **Εμμανουήλ Κριαρά** (εκδ. Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών-Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλί-

δη, Θεσσαλονίκη 2004) συγκεντρώνονται «Μελετήματα και άρθρα. Συμβολή στο χρονολόγιο του δημοτικισμού» του χαλκέντερου φιλόλογου, διάσπαρτα σε περιοδικά και εφημερίδες, αλλά και ορισμένα κείμενά του που δημοσιεύονται στον τόμο αυτό για πρώτη φορά. Κείμενα με γλωσσικό ή γραμματολογικό προσανατολισμό αλλά και βιογραφικά ή βιβλιογραφικά συγγραφέων με γλωσσικό ενδιαφέρον συγκαταριθμούνται και παρέχουν τη δυνατότητα στον μελετητή να προστρέξει σ' αυτά και να γονιμοποιήσει τη σκέψη και τον προβληματισμό του μέσα από τις ενδιαφέρουσες επιστημονικές του Κριαρά.

♦ Κατά τη γνώμη της **Susan Strange**, όπως αυτή αναπτύσσεται στο βιβλίο της *Η υποχώρηση του κράτους. Η διάχυση της εξουσίας στην παγκόσμια οικονομία* (πρόλογος-επιμέλεια: **Ηλίας Κατσούλης**, μετάφραση: **Κατερίνα Καπερνάρα**, **Ιορδάνης Παπαδόπουλος**, εκδ. Παπαζήση, 2004), οι ΗΠΑ παραμένουν κυρίαρχη δύναμη ικανή να διαμορφώνει το πλαίσιο και να επηρεάζει τις διεθνείς οικονομικές και άλλες σχέσεις. Υποστηρίζει ότι η θέση της υπερδύναμης που οι ΗΠΑ κατέχουν εδράζεται στην ασφάλεια, την παραγωγή, την οικονομία και τη γνώση.

καταδυνα...

ΑΠΟ ΤΗΝ
ΜΕΛΙΤΗ
ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗ

Τα περασμένα πρωτοβρόχια

Τις μέρες πρώτες του χειμώνα ετούτου, με τα κοντομάνικα να μπαίνουν σιγά σιγά στις κούτες ώσπου να 'ρθει η άνοιξη και την σηκωμένη τρίχα στο έβγα για τη δουλειά, ανασαίνω αναμνήσεις κοιτώντας φωτογραφίες.

Επανερχονται σα μελωδίες σε ώρες ακατάλληλες, τηλεφωνήματα σε ώρες ακατάλληλες, γράμματα που δε θα 'θελες να έχεις λάβει, γράμματα που δε θα ήθελες να είχες στείλει εκεί που πήγαν τελικά.

Επανερχονται σα φύλλα ξεραμένα στην πόρτα σου απ' τον αέρα, κολλάνε στη λάσπη που άφησαν τα παπούτσια σου και λυπάσαι να τα στριμώξεις σε μια πλαστική σακούλα.

Ανασαίνω αναμνήσεις κοιτώντας ανθρώπους να περνούν έξω από το παράθυρό μου και να ρίχνουν κλεφτές ματιές στα κάδρα των τοίχων του σαλονιού ανάμεσα στις κουρτίνες.

Ένα δέντρο. έχει απομείνει μπροστά στην πόρτα μου και θυμάμαι ξεριζωμένα δέντρα, σπασμένα κι αναποδογυρισμένα δέντρα σε μια γωνιά, κι εγώ ανήμπορη, να παρακολουθώ την καταστροφή – παιχνίδι η καταστροφή, παιχνίδι κι η ενοχή όσο η φωνή δεν τρέμει.

Κατά το μεσημέρι ονειρεύομαι όσπρια ζεστά στο πιάτο μου, μια κουταλιά λάδι κι ένα κρεμμύδι ξερό κομμένο στα δυο απάνω στο τραπέζι μαζί με το προχτεσινό ψωμί στο νάυλον τραπεζομάντηλο.

Ποτέ δεν περίμενα των πατεράδων μας οι ανάγκες να γίνονται όνειρα δικά μας και τα όνειρά τους καθημερινότητα αβάσταχτη, μήτε πως θα σε αναζητώ κρυμμένη σ' έναν πλάτανο το Δεκαπενταύγουστο στο πατρικό σου δίπλα.

Κι έτσι θυμάμαι πόσο παράξενα μοιάζουν τα μαύρα σύννεφα δίπλα στο λιμάνι καθώς οι μαύροι καπνοί των πλοίων θυμίζουν περισσότερο των τρένων τους καπνούς παρά των εξατμίσεων τις βρисиές στους ασφαλτοστρωμένους δρόμους.

Θυμάμαι κι όσα όμορφα ανατέλλουν κάθε πρωί πίσω απ' το βουνό και στενοχωριέμαι που τόσες φορές, δυστυχώς, δεν αναρωτήθηκα τι να κρύβεται στην άλλη μεριά κι απέμεινε κρυμμένο και μονάχο του για χρόνια.

Τις μέρες –πρώτες– του χειμώνα αυτού, με τις φλοκάτες καθαρές και τα ξυπόλυτα πόδια μας να τρίβονται κρυφά στην άκρη του παπλώματος, δε θα θυμηθώ μόνη τη μέρα που σε πρωτοείδα – τα πόδια δεν υπάρχουν μόνο για να στέκεσαι, θυμήσου, μα και την μέρα την τελευταία.

❖ Μεθύστε με τ' άθανάτο κρασί του... Εύρωσυντάγματος - Οί δηλώσεις τής κ. Μπενάκη ύστερα από την έκλογή του Κ. Παπούλια ❖ Ἡ Ἀμερικανική «Μεγάλη Ἀλβανία» ❖ Ἡ ἑλληνική ἱστορία ἀπ' την ανάποδη - Ψυχρολουσία γιά τούς Ἕλληνες ἀπό δικτυακό τόπο πού χαρακτηρίζει την Ἐπανάσταση του '21 τρομοκρατική ἐνέργεια ❖ Ὁ φιλελληνισμός στήν καθημερινή ζωή τής Γαλλίας τὸ 1821 ❖ Ἀραγες, θά δοθεῖ χάρη στόν Δημήτρη Ἀἰβατζίδη; ❖ Ἐγχειρίδιο: Τὸ μεγαλύτερο βιολογικό πείραμα - Σκάνδαλο μέ τὰ κινητὰ τηλέφωνα καὶ τίς κεραίες κινητῆς τηλεφωνίας ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ: ❖ Εὐάγγελος Μεϊμαράκης
❖ Δήμητρα Γαλάνη ❖ Κώστας Νάτσος ❖ Λεωνίδας Προυσαλίδης

www.nemecismag.gr
kanelli@otenet.gr

extra 5

Με **€50.000**
κάθε μέρα, πολλοί έχουν αρχίσει να αισθάνονται πλούσιοι!

